Digitized by Google

8
45 H
14

ed by Google

HISTORIA PASSIONIS
B. CAECILIAE VIRGINIS, VALERIANI, TIBVRTII, ET MAXIMI MARTYRVM.
NECNON
VRBANI, ET LVCII PONTIFICVM, ET MART.
VITAE.

ATQVE PASCHALIS PAPAE I. LITERAE de eorumdem Sanctorum corporum inuentione, & in Vrbem tranſlatione.

OMNIA EX ANTIQVISSIMIS NOBILIVM VRBIS Bibliothecarum manuſcriptis exemplaribus ab ANTONIO BOSIO I. V. D. fideliter, accuratèque deprompta, notiſque illuſtrata, & nunc primùm in lucem edita.

ACCEDIT RELATIO EORVMDEM SANCTORVM Corporum nouæ inuentionis, & repoſitionis ſub CLEMENTE VIII. P. M. Paulo Sfondrato S.R.E. tt. S. Cæciliæ Presb. Card.

ROMAE, Apud Stephanum Paulinum, MDC.
Superiorum permiſſu.

8.H5.H.14
Capuccinorum Romae

8·45·H 14

NOs Paulus tituli S. Cæciliæ S.R. E. Presbyter Cardinalis Sfondratus, has Sanctiſſimæ Virginis Cæciliæ, eiuſque Sociorum vitas ex quamplurimis, ijſque vetuſtiſſimis codicibus integras ab Antonio Boſio exceptas fuiſſe, necnon quæ de inuentione Corporum eorumdem Sanctorum ab ipſo referuntur, omnia fideliter, ſincere, atque ad veritatem conſcripta eſſe teſtamur.

Paulus Card. Sfondratus.

ILLVSTRISSIMO PRINCIPI

PAVLO SFONDRATO

S. R. E. TITVLI

SANCTAE CAECILIAE

PRESBYTERO CARDINALI

AMPLISSIMO.

ANTONIVS BOSIVS
S. P. D.

CVM multa felicia, atque optata in omni vita (PAVLE CARDINALIS AMPLISSIME) diuino ſis beneficio conſecutus, quæ opinione Hominum magni æſtimantur, tum nihil ad præclari animi tui ſenſum felicius tibi, aut optabilius accidiſſe vnquam exiſtimo, quam BEATAE CAECILIAE VIRGINIS, Sociorumque Martyrum, quæ in antiquiſſima tui Tituli Eccleſia ſuperiore anno contigit, inuentionem. Nam profectò ſacrum hunc Theſaurum

tuo tempore ex abdito, terræ ſinu in lucem, conſpectumque cæli reuocatum, regijs omnibus à te opibus, ampliſſimiſque dignitatibus anteferri non obſcuris indicijs declaraſti. Quis enim quanto ſacra illa Pignora videndi deſiderio ſemper flagraueris, quanto cum gaudio oculis oblata ſuſceperis, quanta religione ſis veneratus vlla ſatis oratione queat explicare? Et verò non modò diebus illis recentis lætitiæ cum Virginei Corporis arca ſplenderet in publico, totiusque Ciuitatis concurſu maximo celebraretur, nihil omiſiſti, quo incredibilis pietas, religioque tua declararetur; ſed poſteaquam Sacro adſtante Senatu Optimi Pontificis manibus eadem arca locupletius ornata priſtinæ Aræ complexui reddita eſt, non deſtitiſti alia, atque alia tuæ in Sanctam Virginem, Socioſque Martyres edere piæ deuotionis argumenta. Itaque præter illam, quam iam antea fueras aggreſſus totius Eccleſiæ ſenio penè confectæ inſtaurationem, quam ceù nouis quibusdam ſtimulis incitatus illicò approperaſti, ad finemque perduxiſti; ipſum venerabile Martyrium, in quo glorioſa Chriſti Pugilum corpora requieſcunt, tantis vndique ornamentis a te breui tempore eſt illuſtratum, vt vix aliud extet tota Vrbe Religionis monumentum viſendum magis. Atque illic quidem, quæ patent oculis, & nos ſumma cum voluptate reſpicimus, & Poſteritas ſera mirabitur, ſeu diſcolorem pretioſorum lapidum varietatem, ſeu floridæ picturæ elegantiam, ſeu auri flauentis nitorem, ſeu ſtatuas Pario marmore, vel ære Corinthio coruſcantes, ſeu candelabra affabrè exculpta, pendulasque ex argento lampades, ſeu magnificos paratus Altaris, pretioſamque, & abundantem ſacrorum omnium ſupellectilem. Verumtamen ſunt alia in te laude, & admiratione digniora, ad quæ cogitationem altius referre cogimur quicunque externa illa religionis, liberalitatisque tuæ dona intuemur: Te enim eſſe meminimus, qui GREGORIO Quartodecimo Sanctiſſimo Patruo tuo, Petri Sedem tenente, cum maximam Chriſtianæ Reipublicæ partem tuis humeris

ſuſti-

ſuſtineres, nihil ſummæ poteſtatis, imperijque magnitudine elatus, cum ſingulari rerum gerendarum prudentia, admirabilem coniungeres humanitatem. Cuius quidem temporis ſtrepitu, curiſque, Deo altiora merentem Pontificem ad ſe breuì vocante, celerius quam nos optaremus perfunctus, ita te deinceps ad rerum diuinarum ſtudia contuliſti, vt ceù Marthæ remiſſo nuncio, cuius ſollicitudo placidæ mentis quietem perturbat, Mariæ diuino amore languenti adhæſiſſe, partemque optimam complexus eſſe videaris. Protinus enim quaſi oneroſa quadam ſarcina diuitiarum multitudine reiecta, eiſque in Pauperes liberali dextera erogatis, nobilem tibi omni genere, ſacrorum in primis monumentorum refertam Bibliothecam comparaſti, quam tu quidem non ſordere in puluere, aut cum blattis, & tineis rixari ſinis, ſed aſſiduè reuiſens, nocturnaque, & diurna manu excutiens, ad honeſtam oblectationem, ad vitæ inſtitutionem, ad perennem fructum ſalutis vſurpas. Animaduerti autem, & ſi omnem viro Principe, & Chriſtiano homine dignam doctrinam amplecteris, ſummo tamen te, ac præcipuo Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ ſtudio teneri, credo quod ad benè, beatèque viuendum non tam verbis eruditis, quam illuſtribus exemplis animum moueri ſentias, tibique non maiori curæ ſit noſſe, quæ alij docuerint, quam quæ fecerint imitari. Quare cum ego quòque ad idem ſtudium rerum Eccleſiaſticarum, ſeu naturæ propenſione quadam, ſeu quod id maximè hac tempeſtate clariſſimorum Scriptorum laboribus excultum videam, non mediocriter ſim incitatus, cùmque ex ea reuelatione, quæ in Tranſtyberina tua Eccleſia temporibus noſtris facta eſt Sanctorum Martyrum, quorum loculos, ſacroſque cineres priſtino ſepulchro patefacto oculis noſtris aſpeximus, occaſionem ſumpſerim, non contentus ijs, quæ impreſſa habentur, manuſcripta de eorum paſſione, aliaque ſub Paſchale Primo Pontifice inuentione, & vetuſtiora monumenta perquirendi: Ea perquiſita, atque in ipſa tui Tituli Eccleſia, ac tribus præterea nobiliſſimis Vrbis Biblio-

the-

thecis, Pontificia, Baſilicæ S. Petri, & Columnenſi reperta, diligentiquè collatione in vnum exemplar non meo tantum, ſed aliorum doctiorum iudicio perpurgatum, redacta, nōtiſque breuibus illuſtrata publicare inſtitui. Tibi autem vni Sfondrate Ampliſſime deberi meritò, tuique clariſſimi nominis inſcriptione ornanda, & patrocinio munienda exiſtimaui. Quod eo lubentius adducor, vt faciam (& quidem aliter ſine graui crimine facere non poſſem) quia hoc quidquid eſt mei operis, etſi ſentio quam in eo mei exiguum ſit, tu tamen cum ad aures perueniſſet tuas me accerſito benignè inſpicere, accuratèque euoluere non es dedignatus, cumque quoad antiqua ex nuda illa, minimèque fucata Maiorum in ſcribendo ſimplicitate, pluriumque rerum ad vulgatam, quæ de iiſdem Sanctis extat, hiſtoriam acceſſione non paruam voluptatem, & animi fructum percipi poſſe iudicares; quantùm verò ad hæc recentia, quæ nos vidimus pertinet, pluribus humaniſſimè indicatis, quibus te non adfuiſſe tantùm, ſed præfuiſſe conſtat huic ſcriptioni magnum adieceris pondus auctoritatis tuæ, meam in hoc genere induſtriam qualiſcumque ſit acuens, & inflammans, vt opus ederem es adhortatus. Quo ſane nomine tantum me tibi debere profiteor, quantum & ſi omni officio, & obſeruantia coner oſtendere, conabor autem quoad viuam, numquam tamen mihi ipſi ſatisfaciam. Vtinam quidem in his ſaltem, quæ poſtremò deſcribenda ſuſcepi, præſtanti, & ſingulari iudicio tuo ſatisfacere aliqua ex parte potuerim: ſubuereri enim cogor ne effuſam dexteræ tuæ liberalitatem, pietatemque in Sanctos Chriſti Martyres referre coactus, pudentiſſimas aures tuas nonnihil offenderim, vtpotè refugientes ea laudum audire preconia, quæ mihi ſalua veritate, nullo modo fas fuit ſilentio præterire; Non enim latent illa ſub modio, ſed in conſpicuo, atque vt Euangelicis verbis proſequar, ſuper candelabrum poſita elucent: quæ ſanè vt aſpectu Romanis iucundiſſima ſunt, ita Exteris quòque cognitu optabilia fore ſperaui, quinimmo vtriſque vtilia, & ſalutaria;

quando

quando id in te (abſit omnis aſſentationis ſuſpicio) perfectum cernitur, quod Dominus ait: Vt ſic luceat lux tua coram hominibus, vt videntes, quæ à te profecta ſunt opera bona non poſſint non glorificare Patrem, qui in cælis eſt. Quod reliquum eſt editionem hanc meæ in te ſtudioſæ voluntatis tenue pignus, annum iam inchoatam, & maxima ex parte perfectam, quæ cauſæ ad hunc vſque diem retardauerint ipſe omnium optimè noſti. Certè ſi tamdiu differendam credidiſſem, nec decurſo ferè totius curriculi ſpatio propè ipſam metam hæſiſſet, quamquam nihil quouis tempore eximium de me audeam polliceri, poterat tamen, vel minus rudi ſtylo compoſita, vel plenioribus notis aucta prodire. Nunc hoc quidquid ſit à ſtudio ſanè veritatis, & integra mente profectum ſub Sanctæ Matris Eccleſiæ cenſuram ſubiectam eſſe volo. Tibi autem præcipuè, Sfondrate Ampliſſime, gratum, commendatumque eſſe cupio (ac niſi me animus fallit erit) vt qui inuictæ Martyris Cæciliæ, fortiumque Commilitonum, & Sociorum tumulo maximis ſumptibus ornamenta, quæ cunctæ Gentes mirentur addidiſti; eorum laudum, victoriarumque monumenta, quæ non minus ex antiquis Bibliothecis in lucem prodeunt, quàm ſacri eorum cineres è veteri ſepulchro nuper extiterant, iiſdem Gentibus quaſi de manu in manum tradas, & ad eorum honorem, ac Dei Optimi Maximi gloriam legenda communices. Vale.

INDEX EORVM, quæ præcipuè in hoc volumine continentur.

HISTORIA Paſſionis S. Cæciliæ Virginis, Valeriani, Tiburtij, & Maximi ex antiquis manuſcriptis exemplaribus deprompta. fol. 1.
Vita S. Vrbani Papæ, & Martyris, quæ in tribus antiquis egregijs manuſcriptis exemplaribus Bibliothecæ Vaticanæ habetur. 27
Paſſio alia eiuſdem S. Vrbani ex duobus antiquis lectionarijs Baſilicæ S. Petri deprompta. 35
Eiuſdem S. Vrbani vita ex libro de Romanis Pontificibus, qui nomine Damaſi circumfertur. 40
Vita S. Lucij Papæ, & Martyris ex eodem libro de Romanis Pontificibus. 41
Literæ Paſchalis Papæ Primi de reuelatione, & inuentione corporis B. Cæciliæ Virg. & Mart. ac Sociorum eius, & eorundem intra Vrbem tranſlatione. 42
Notæ ad Hiſtoriam paſſionis SS. Cæciliæ Virg. Valeriani, Tiburtij, & Maximi Martyrum. 49
Notæ ad paſſionem S. Vrbani Papæ, & Sociorum Mart. 109
Notæ ad S. Lucij Papæ, & Mart. vitam. 129
Notæ ad literas Paſchalis Primi Papæ de reuelatione, & inuentione corporis S. Cæciliæ, & Sociorum, & eorundem in Vrbem tranſlatione 132
Relatio vltimæ detectionis, & ſolemnis repoſitionis SS. corporum B. Cæciliæ Virg. Valeriani, Tiburtij, et Maximi, necnon Vrbani, et Lucij Pontificum ſub Clemente viij. Pon. Max. anno Domini MDXCIX. Paulo Sfondrato tt. S. Cæciliæ Presbytero Cardinale. 153

HISTO-

HISTORIA PASSIONIS SS. MARTYRVM
CÆCILIÆ VIRGINIS
VALERIANI, TIBVRTII ET MAXIMI.

Ex antiquis manuſcriptis Exemplaribus integrè, & fideliter deprompta.

In[1] *Paß. S. Cæciliæ Virginis cuius*[2] *natale celebratur decimo Chal. Decemb.*

PROLOGVS.

HVMANAS laudes, & Mortalium infulas videmus, aut ære inciſo cõſcriptas, aut auro radiantibus litteris ad poſteritatis memoriam commendatas: & iſta attendentes miror quare non erubeſcimus Militum Chriſti victorias ſilentio tegere, & non ad laudem Imperatoris eorum, qualiter pugnauerunt contra hoſtes, & vicerunt, ſchedulis ſaltem vilibus tradere, & ad incitandos animos Bellatorũ diligentius explicare. Multa bona talium narrationum ſcripta conuectant, laus Dei eſt cum iſta leguntur, memoria Sancto- *Hiſt. Martyrum vtilitas.*

rum excolitur, ædificatio mentibus traditur, honor Martyribus exhibetur; hinc Infidelibus naſcitur mœror, Incredulis liuor, Indiſciplinatis anguſtia; & Sanctis omnibus cum Chriſto gaudentibus, ſolus Diabolus ingemiſcit, qui videt pugnam ſuam eouſque armis cæleſtibus debellatam; vt ex ipſa pugna ille melius victor exiſteret, qui putatus eſt victus: Denique putabat ſe tunc Hoſtis Sanctos Dei occidendo vincere, illi autem melius occiſi vincebant; interrogati illico confitebantur; damnati gratias referebant. Sic denique legimus antiquas Domini victorias celebratas, quando dixit Inimicus † perſequēs, comprehendam, partibor ſpolia, replebo animam meam, interficiam gladio meo, dominabitur manus mea; ſed extendit Deus dexteram ſuam, & deuorauit eos terra, & Populū ſuum ſanguinis ſui pretio liberauit. Denique iacet nunc ſub Sanctorum pedibus Inimicus, & dans mugitus per lunaticos, & † erguminos clamat, & ꝫ pęnas incēdij, quas patitur indicat, atque ſe flammarum atrocitate aduri commemorat; approbat quod omnes Sancti, quos pro Chriſti nomine perſecutus eſt regnant: In tantum denique non ſunt mortui, vt mortuis vitam donent, triſtibus gaudium exhibeant, languentibus præbeant medicinam, atque ipſum humani generis Inimicum ex obſeſſis corporibus proferentes, in ipſum reuocant tormenta, quæ paſſi ſunt; & illi quidem momentaneum perpeſſi laborem æternam Gloriam tenent; illum vero numquam finiendis ardentem incendijs vident perpetuæ ignominię mancipatum. Clamat ſe ardere Diabolus, vt tu intelligas, quia bene refrigerat Sanctus; clamat ſe ſaluatum infirmus, vt tu intelligas Sancto Saluatori coniunctos; ſic enim ad Patrem dixiſſe legimus ipſum Dominum Saluatorem: Pater volo vt vbi ego ſum, & iſti ſint mecum: Excitatur ergo per hæc animus ad medelam, quando ſuæ

Diabolus a Martyribus ſuperatus, atq; deuictus.

Exod. 15.

† vulg. edi. *perſequar.*

† id eſt energumenos.

Sanctorū etiam poſt mortē vis atque poteſtas.

Ioann. 17.

do ſuæ reſtaurationis attendit indicia; patulum enim ſui pectoris præbet auditum, dum ſuæ ſalutis probam enta eos, qui vere ſunt ſaluati, eſſe cognoſcit. Hanc fidem tenuerunt Apoſtolí, quos è veſtigio Exercitus Martyrum proſecuti victorias ſuas ad Regem victorioſiſſimũ reportarunt: [4] Ipſe enim triumphalis Crucis ſuæ labaro vſque hodie antecedit omnium in ſe credentium mentes; Hunc ſequuti ſunt priores Apoſtoli; poſt Apoſtolos, Martyres; poſt Martyres, Confeſſores; poſt Confeſſores, Sacerdotes; poſt Sacerdotes, Virgines; poſt Virgines, Viduæ; poſt Viduas, Continentes: Omnibus patent Chriſti veſtigia; ideo denique omnibus clamat: * Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati eſtis, & ego vos requieſcere faciam.

Sanctorũ agmina, & acies ordinata.

Matt. 11.
* In codice S. Cæc. *Venite benedicti Patris &c. ex Matt.* 25.

INCIPIT PASSIO.

HVIVS vocem audiens Cæcilia virgo clariſſima, [5] abſconditum ſemper Euangelium Chriſti gerebat in pectore, & nõ diebus, non noctibus à colloquijs diuinis, & oratione ceſſabat. Hæc Valerianũ quendam iuuenem habebat ſponſum, qui Iuuenis in amore Virginis perurgẽs animum, diem conſtituit nuptiarum. Cæcilia vero [6] ſubtus ad carnem cilicio induta, deſuper * auro textis veſtibus tegebatur: Parentum enim tanta vis, & Sponſi circa illam erat exæſtuans, vt non poſſet amorem ſui cordis oſtendere, & quod * Chriſtum diligeret indicijs euidẽtibus aperire. Quid multa? Venit dies, in quo thalamus collocatus eſt [7] & cantantibus organis, illa in corde ſuo ſoli Domino decan-

S. Cæcilia Chriſti Euãgelium gerebat in pectore.

Valerian⁎ ſponſus S. Cæciliæ.

Ciliciũ S. Cæciliæ.

* *auratis.*

* *ſolũ Chriſtum.*

Pſ.118. decantabat dicens: Fiat cor meum,& corpus meum immaculatum,vt non cõfundar,& [a] biduanis, ac triduanis ieiunijs orans commendabat Domino quod timebat; inuitabat Angelos precibus, lachrymis interpellabat Apoſtolos,& Sancta Agmina omnia Chriſto famulantia exorabat, vt ſuis eam deprecationibus adiuuarent, ſuã Domino pudicitiam * commendantem.

Biduana, & triduana S. Cęc. ieiunia, cũ precib⁹,& SS. inuocatione coniuncta.

* *cõmendantes.*

Sed cum hęc agerentur venit nox,in quá ſuſcepit vnà cum Sponſo ſuo cubiculi ſecreta ſilentia,& ita eum alloquitur. O dulciſſime,atque amantiſſime Iuuenis eſt myſterium, quod tibi confitear, ſi modo tu iuratus aſſeras tota te illud obſeruantia cuſtodire: Iurat Valerianus ſponſus ſe illud omnino nulla prodere ratione, nulla neceſſitate detegere. Tunc illa ait: Angelum Dei habeo amatorem, qui nimio zelo corpus meum cuſtodit; hic ſi vel leuiter ſenſerit,quod tu me polluto amore cõtingas, ſtatim circa te ſuum furorẽ † exagitat,& amittis florem tuæ gratiſsimæ iuuentutis; ſi autem cognouerit, quod me ſincero corde, & immaculato amore diligas, & virginitatem meam integram, illibatamq. cuſtodias, ita te quoque diligit, ſicut me; & oſtendit tibi gratiam ſuam.

† Tempus præſens pro futuro iuxta antiquum loquẽdi morem ſæpe hic inuenies vſitatum.

Tunc Valerianus nutu Dei timore correptus, ait: Si vis,vt credam ſermonibus tuis,oſtende mihi ipſum Angelum,& ſi approbauero,quod vere Angelus Dei ſit, faciam quod hortaris; ſi autem Virum alterum diligis, & te,& illum gladio feriã. Tunc B. Cæcilia dicit ei; Si con ſilijs meis acquieſcas, & permittas te purificari fonte perenni, & credas vnum Deum eſſe in cælis viuum, & verum, poteris eum videre. Dicit ei Valerianus: Et quis * erit, qui me purificet, vt ego Angelum videam? Reſpondit ei Cæcilia: Eſt Senior, qui nouit purificare Homines, vt mereantur videre Angelum Dei. Dicit ei Valerianus: Et ego vbi hunc Senem requiram? Cæcilia

S. Cęcilia Valerianũ ſponsũ, vt baptizetur hortatur.

* *eſt.*

dixit:

dixit: Vade, in tertiũ milliariũ ab Vrbe,[10] via, quæ Appia nuncupatur, illic inuenies Pauperes a tranſeuntibus alimoniæ petentes auxilium; de his enim mihi ſemper cura fuit, & optime huius mei ſecreti ſunt conſcij: hos tu dum videris,[11] dabis eis benedictionẽ meam, dicens: Cæcilia me miſit ad vos, vt oſtendatis mihi [12] Sanctum Senem Vrbanum; quoniam ad ipſum habeo eius ſecreta mandata, quæ perferam: hunc tu dum videris, indica ei omnia verba mea, & dum te purificauerit, induet te veſtimentis nouis, & candidis, cum quibus mox vt ingreſſus fueris iſtud cubiculum, videbis Angelum Sanctum etiam tui amatorem effectum, & omnia, quę ab eo popoſceris, impetrabis.

Via Appia

S. Cæcilię erga pauperes cura

Candida veſtiměta nouiter baptizatorum.

Tunc Valerianus perrexit, & ſecundum ea ſigna, quę acceperat, inuenit S. Vrbanum Epiſcopũ, qui iam [13] bis Confeſſor factus,[14] inter ſepulcra Martyrũ latitabat; cui cum dixiſſet omnia verba Cæciliæ, gauiſus eſt gaudio magno, & [15] ponens genua ſua in terra,[16] expandit manus ſuas ad cælum, & cum lachrymis dixit: Domine Ieſu Chriſte ſeminator caſti conſilij, ſuſcipe ſeminum fructus, quos in Cæcilia ſeminaſti: Domine Ieſu Chriſte [17] Paſtor bone, Cæcilia famula tua, quaſi [18] ouis argumentoſa tibi deſeruit; nam Sponſum, quẽ quaſi Leonẽ ferocem accepit, ad te Domine, quaſi agnum manſuetiſſimum deſtinauit; Iſte huc niſi crederet, non veniſſet; Aperi ergo Domine cordis eius ianuam ſermonibus tuis, vt te Creatorem ſuum eſſe cognoſcens,[19] renũtiet Diabolo, & pompis eius, & Idolis eius.

S. Vrb. PP. bis confeſſor effect'

via Appia inter ſepulcra Martyrum latitabat.

Orat Vrb. PP. genuflexus, & manibus expanſis.

Hæc, & his ſimilia orante Sancto Vrbano Epiſcopo, ſubito ante faciem ipſorum apparuit Senior indutus niueis veſtibus, tenens titulum in manibus aureis literis ſcriptum, quem videns Valerianus, nimio terrore correptus, cadens in terram factus eſt quaſi mortuus: tunc Senior eleuauit eum dicens, lege huius libri textum, & cre-

Seniorem hunc, qui Valer. apparuit S. Paulũ Ap. fuiſſe, ex ſcriptura ipſa, q̃ in manib' tenebat, Curioſus aliquis elicere poſſet.

crede, vt purificari merearis, & videre Angelum, cuius tibi aſpectum Cæcilia Virgo deuotiſſima repromiſit; Tunc Valerianus reſpiciens cœpit intra ſe legere; ſcri-

Ephes. 4. ptura autem Tituli hæc erat. VNVS DOMINVS, VNA FIDES, VNVM BAPTISMA, VNVS DEVS, ET PATER OMNIVM, QVI SVPER OMNIA, ET IN OMNIBVS NOBIS EST. Cumque hoc infra ſe legiſſet, dicit ei Senior,[20] credis ita eſſe, an adhuc dubitas? tunc Valerianus voce magna clamauit dicens: Non eſt aliud, quod verius poſſet credi ſub cælo; cumq; hæc

* *eleuatus.* dixiſſet Valerianus, ille Senior ab oculis eorum * elapſus eſt. Tunc Sanctus Vrbanus baptizauit eum, & edocens eum omnem Fidei regulam, remiſit eum ad Cæciliam diligenter inſtructum.

Valerian' baptizatur ab Vrbano Papa

Veniens igitur Valerianus[21] indutus candidis veſtimentis, Cæciliam intra cubiculum orantem inuenit, & ſtantem iuxta eam Angelum Domini pennis fulgentibus, alas habentem, & flammeo aſpectu radiantem, duas

* *ferētem* coronas * habentem in manibus coruſcantes roſis, & lilijs albeſcentes; quique vnam dedit Cæciliæ, alteram Valeriano dicens:[22] Iſtas coronas immaculato corde, & mundo corpore cuſtodite, quia de Paradiſo Dei eas ad vos attuli, & hoc vobis ſignum erit, numquam marcidum aſpectus ſui adhibent florem, numquã ſui minuunt ſuauitatem odoris, nec ab alio videri poterunt, niſi ab eis, quibus ita caſtitas placuerit, ſicut vobis probata eſt placuiſſe: Et quia tu Valeriane conſenſiſti conſilio caſtitatis, miſit me Chriſtus Filius Dei ad te, vt quam volueris petitionem inſinues. At ille audiens adorauit, & dixit: Nihil mihi in iſta vita dulcius extitit, quam vnicus mei Fratris affectus, & impiũ mihi eſt, vt me liberato, Germanum meum in periculo perditionis aſpiciã; hoc ſolum omnibus petitionibus meis antepono, & deprecor, vt fratrem meum Tiburtium, ſicut me liberare di-

Coronæ duæ ex roſis, & lilijs ab Angelo Cæciliæ & Valeriano donantur.

Iuſta Valeriani petitio.

guetur,

gnetur, & faciat nos ambos in ſui Nominis confeſſione
perfectos. Audiẽs hæc Angelus lætiſſimo vultu dixit ad
eum: Quoniam hoc petiſti, quod melius quam te Chri-
ſtum implere delectat, ſicut te per famulam ſuam Cæci-
liam lucratus eſt Chriſtus, ita per te quoque tuum lucra
bitur Fratrẽ, & cũ eodem ad martyrij palmã *peruenies.* *attinges.*

His itaque finitis ſermonibus aſpectus Angelici * lu-* *numinis.*
minis migrauit ad cælos, & illis epulantibus in Chriſto, *nominis.*
atque in ædificatione ſancta ſermocinãtibus, Tiburtius
Valeriani frater aduenit; & ingreſſus eſt quaſi ad Cogna Tiburtius
tam ſuã, oſculatus eſt caput S. Cæciliæ, & ait: Miror hoc Valeriani
tempore roſeus hic odor, & liliorum vnde reſpiret; nam frater.
ſi tenerem ipſas roſas, aut ipſa lilia in manibns meis, nec
ſic poterant odoramenta mihi tantæ ſuauitatis infunde-
re; confiteor vobis ita ſum refectus, vt putem me totũ ſu-
bito renouatũ. Dicit ei Valerianus: Odorẽ * quidem me- * *iam.*
ruiſti me interpellante ſuſcipere, modo te credẽte pro-
mereberis etiã ipſo roſeo aſpectu gaudere, & intelligere
cuius in roſis ſanguis floreſcit, & in lilijs cuius corpus al
beſcit; Coronas enim habemus, quas tui oculi videre nõ
præualent,* floreo* rubore, & niueo candore vernantes.. * *roſeo.*
Dicit ei Tiburtius: In ſomnis hæc audio, aut in veritate * *colore.*
iſta tu loqueris Valeriane? Reſpõdit Valerianus: In ſom
nis nunc vſque viximus; nam modo in veritate ſumus,
& fallacia in nobis nulla eſt; Dij enim quos coluimus ad
omnem fidem Dæmonia comprobantur. Dicit ei Tibur-
tius: Vnde hoc noſti? Reſpondit ei Valerianus: An-
gelus Dei docuit me, quem & tu videre poteris, ſi
purificatus fueris ab omni ſorde Idolorum. Dicit ei Ti-
burtius: Et ſi poteſt fieri, vt videam Angelum Dei, quæ
mora eſt purificationis? Reſpondit Valerianus: Nulla,
tãtum hoc mihi tu ſponde, quod omnia Idola deneges,
& credas vnum Deum eſſe in cælis. Tiburtius reſpon-
dit: Non intelligo, qua intentione iſta proſequeris.

Cæcilia

Idolorum vanitas.

Cæcilia dixit : Miror, vt non intelligas figuras ficti-
les, gypſeas, ligneas, æreas, atque lapideas, vel cuiuſ-
que metalli Deos eſſe non poſſe,[23] quas Araneæ texunt
& Aues ſtercorant, in quorū capitibus ſolent ſibi Cico-

Damnati ad metallum.

niæ nidos inſtruere,[24] quos Damnaticij faciunt; [25] nam
ad omne metallum pro criminibus Damnati mittuntur;

**damnaticijs.* **quoque.*

ergo a * Damnatis initium accipiẽtes, quomodo poſſunt
Dij, vel æſtimari, vel credi? Inter mortuum* denique, &
ſimulacrum nulla diſtantia eſt; ſicut enim mortuus om-
nia membra habet, flatum tamen, nec vocem habere nō
poteſt, nec ſenſum; ſic & iſta vana Numina omnia quidē
membra habent, ſed omnia fatua, & caduca noſcuntur,
[26] & deteriora magis, quam Homines mortui compro-
bantur; quia Hominum membra dum viuerent, & oculis
viderunt, & auribus audierunt, ambulauerunt pedibus,
ore loquuti ſunt, manibus palpauerunt, & odorem nari-
bus aſſumpſerunt: Iſti autem à morte cœperunt, & in
morte perdurant, quia nūquam nec vixiſſe, nec poſſe vi
uere cōprobantur: Tunc cum omni alacritate Tiburtius
ait: Qui ita nō credit pecus eſt. Hæc dicente Tiburtio S.
Cęcilia oſculata eſt pectus eius, & dixit: Hodie meum te
fateor vere eſſe cognatum; ſicut enim mihi amor Domi
ni Fratrem tuum coniugem fecit, ita te mihi cognatum
contemptus faciet Idolorum: Vnde quia paratus es ad
credēdum, vade cum Fratre tuo, vt purificationem acci-
pias, per quam merearis Angelicos vultus aſpicere, &
omnium tuarum veniam inuenire culparum.

Tunc dicit Fratri ſuo Tiburtius: Obſecro Frater, vt di-
cas mihi ad quem me ducturus es. Reſpondit Valeria-
nus: Ad magnum virum Vrbanum nomine, in quo eſt
aſpectus Angelicus, & veneranda canities, ſermo verus
& ſapientia conditus. Dicit ei Tiburtius: Tu illum Vr-
banum dicis, quem Papam ſuum Chriſtiani nominant?
hunc ego audiui iam ſecundo damnatum, & iterum

pro

pro ipſa re, qua damnatus eſt [27] latebram ſui *præcauere fouendo; Iſte ſi inuentus fuerit, ſine dubio atrocibus dabitur flammis, & vt dici ſolet centenas exoluet, & nos ſimul cremabimur, ſi ad illum fuerimus inuenti, & dum quærimus diuinitatem in cælis latentem, incurrimus furorem exurentem in terris. Dicit ei Cæcilia: Si iſta vna eſſet vita, & non eſſet alia; iuſte iſtam perdere timeremus; ſi autem eſt vita ſatis iſta melior, & quæ numquam finiri poteſt, vt quid iſtam perdere timeamus, quando per eius perditionem, ad illius acquiſitionem attingimus? Reſpondit Tiburtius: Adhuc hoc numquam audiui, ergo eſt alia vita preter iſtam? Dicit ei Cæcilia: Et hoc, quod in iſto mundo viuitur, vita eſt? quam humores tumidant, dolores extenuant, ardores exſiccant, aeres morbidant, eſcæ inflant, ieiunia macerant, ioci ſoluunt, triſtitiæ conſumunt, ſollicitudo coartat, ſecuritas hebetat, diuitiæ iactant, paupertas deicit, iuuentus extollit, ſenectus incuruat, frangit infirmitas, mœror conſumit; & his omnibus mors furibunda ſuccedit, & ita vniuerſis gaudijs carnalibus finem imponit, vt cum eſſe deſierit, nec fuiſſe putetur; pro nihilo enim computatur iam omne quod non eſt: illa autem vita, quæ iſti vitæ ſuccedit, * aut perpetuis tribulationibus dat Iniuſtos, aut æterna gaudia Iuſtis offert. Reſpondens ad hæc Tiburtius dixit: Et quis ibi fuit, & inde huc veniens vobis potuit indicare, vt merito poſſimus iſta aſſerentibus credere? Tunc Beata Cæcilia erigens ſe ſtetit, & cum magna conſtantia dixit: Cæli, terræq; maris, & * omnium volucrum, repentium, pecudumque Creator [28] ex ſe ipſo antequam iſta omnia faceret genuit Filium, & protulit ex virtute ſua Spiritum ſanctum; Filiũ vt crearet omnia, Spiritum vt viuificaret vniuerſa; omnia autem, quæ ſunt Filius ex Patre genitus condidit, vniuerſa autem, quæ condita ſunt [29] ex Patre procedens Spiritus ſanctus animauit. Dicit ei Tiburtius: Certe

**prædicare*

Centenas exoluere prouerbiũ

**aut perpetuis tribulationibus datur Iniuſtis, aut æternis gaudijs Iuſtis offeratur.*

** hominũ.*

Vide Notas noſtras infra.

Cecilia inſtruit in fide Tiburtium.

vnum Deum eſſe in cælis credendum aſſeris, quomodo nunc tres eſſe teſtaris? Cęcilia dixit: Vnus eſt Deus in Maieſtate ſua, quē ita in Sancta Trinitate diuidimus, vt in vno Homine dicimus eſſe ſapientiam, quam ſapientiā dicimus habere ingenium, memoriam, & intellectū; nam ingenio adinuenimus, quod non didicimus; memoria tenemus, quod docemur; intellectu aduertimus quicquid vel videre nobis contigerit, vel audire; quid modo faciemus? numquid non iſta tria vna ſapientia in Homine poſſidet? ſi ergo Homo in vna

** Nomen.* ſapientia trium poſſidet * numerum, quomodo non Deus omnipotens in vna Deitate ſuæ Trinitatis obtinet Maieſtatem? Tunc Tiburtius proſtratus in terra cœpit clamare dicens; Non mihi videtur humana lingua de hoc rationem reddere, ſed puto, quod Angelus Dei per os tuum loquatur, & cum multas gratias ageret, quod breuiter vnum Deum eſſe in tribus Perſonis euidentius oſtendiſſet, conuerſus ad Fratrem ſuum dixit: De Deo vno ſatis mihi eſſe factum confiteor; nunc ſupereſt vt ad inquiſitionem meam, vt cœperat, ſermo percurrat. Cæcilia dixit: De his mecum loquere, quia

30 tyrocinij tempus Fratrem tuum tibi prohibet dare reſponſum; me autem, quam ab ipſis cunabulis Chriſti ſapientia docuit, ad quamcumque cauſam quęrere volueris, imparatam habere non poteris: Dicit ei Tiburtius, hoc inquiſiui, quis inde huc veniens aliam vobis, quam prædicatis vitam oſtendit? Cæcilia dixit: Vnigenitum Filium ſuum de cælis Pater per Virginem miſit ad Terras, qui ſtans ſuper Montem ſanctum clamauit voce magna dicens: Venite ad me omnes Populi, cucurritque ad eum omnis ſexus, omnis ætas, omniſq; conditio; tunc

Cæcilia ab incunabulis Chriſti fide, & ſapientia inſtructa.

Matth. 4. omnibus dixit; Pænitentiam agite pro ignorantia veſtra, quia appropinquauit Regnum Dei, * quod auferat Regnum Hominum; Regnum autem ſuum Deus vult participare credētibus, in quo eo fit excelſior quiſque,

** Vt auferatur.*

quo

quo fuerit ſanctior; ibi peccatores æternis cruciatibus, & ſempiternis incendijs conſumuntur; Iuſti vero perpetuæ Gloriæ ſplendorem accipiunt, & gaudijs, quæ nullo fine poterunt concludi ſuccedunt: Nolite itaque o Filij Hominum iſtius vitæ gaudia fugitiua quærere, vt illius Vitæ gaudia æterna teneatis, quæ iſti vitæ *ſuccedunt; in iſta enim vita paruo tempore viuitur, in illa autem * viuitur in æternum. Audientes hæc increduli Populi, omnes vna voce dixerunt, & quis ibi fuit, qui inde veniens poterit docere vera eſſe quæ aſſeris? tunc Filius Dei dixit eis, ſi oſtendam vobis mortuos, qui ſurrexerunt non ignorantes, quod mortui fuerint, non credetis veritati? clamauitque omnibus dicens, ſi verbis non creditis vel virtutibus credite; denique ne vel occaſionis veſtigium dubietati remaneret cum populis ad ſepulcra pergebat, & triduanis, & quatriduanis, atque fœtentibus mortuis vitam, quam amiſerant reuocabat; tranſmeabat maria, ſuper vndas * ambulabat pedibus ſiccis, imperabat ventis, tempeſtates arcebat, atque ſæuientes procellas, ac turbines compeſcebat, reſtituebat cæcis viſum, mancis reddebat dextras, claudicantibus greſſum, mutis vocem dabat, & ſurdis auditum, paralyticos verbo * ſaluabat, leproſos mundabat, Infirmos curabat, lunaticos reſtaurabat, & Dæmones effugabat: ſed quia hunc Impij * zelati ſunt, eo quod ipſos Populi relinquentes eius veſtigia ſequerentur, ſternentes veſtimenta ſua ante pedes eius, & clamantes: Benedictus qui venit in nomine Domini; * inflati aduerſus eum Phariſæi cuidam Pilato eum Præſidi tradiderunt, magum eum eſſe, & ſceleratiſſimum aſſerentes, atque tumultuoſa ſeditione egerunt, vt eum crucifigerent, quod ille præuidens Mundo proficere ad ſalutem, permiſit ſe teneri, & illudi, & verberari pariter, & occidi; ſciuit enim non niſi per paſſionem ſuam Diabolo

Præmium Iuſtorum; & Impiorũ pœna.

* *Succedit.*

* *Viuitur.*

Chriſti miracula.

**Ambulãs*

* *Sanabat.*

**Iudæi zelati.*

Matt. 21.

* *Inflammati.*

captiuitatem inferri, & immundis Spiritibus ardua irrogari ſupplicia: Ideo denique ille tentus eſt, qui peccatum nõ fecit, vt dimitteretur Genus humanum, quod tenebatur vinctum in nodo peccati; Benedictus maledicitur, vt nos a maledictionibus tolleret; Illudi ſe paſſus eſt, vt nos ab illuſione Dæmonum, quæ in hoc Mundo verſatur auferret; ſpineam in capite coronam accepit, vt ſentẽtiam capitalem, quæ ex * pœnis peccatorum nobis debebatur eriperet; Fel in eſcam ſuſcepit, vt dulcem guſtum primi Hominis, vnde mors Mundum inuaſerat commutaret; aceto potatus eſt, vt acredinem, quam ſanguis noſter efferuerat in ſe ſuſciperet, & ipſe biberet paſſionis calicem, qui noſtris paſſionibus debebatur; expoliatus eſt, vt nuditatem Parentum noſtrorum, quam ſerpentis conſilio factam doluerat, niueo veſtimentorum tegmine operiret: in ligno ſuſpenſus eſt, vt ligni præuaricationem ligno ſuæ tolleret paſſionis; mortem quoque ad ſe venire permiſit, vt eam aduerſus ſe colluctantem proſterneret, & quæ per ſerpentem regnum inuenerat, cum ipſo ſerpente proſtrata fieret captiua per Chriſtum. Denique cum vniuerſa elementa Creatorem ſuum in Cruce eleuatum aſpicerent, horrore nimio tremuerunt; nam ex vno latere terra mouebatur, ex alio templa findebantur, & ſaxa; fugit dies, Sol expauit, & fuſcatus eſt, & lugubrem totum præbuit Mundum, Luna pallidos ſui luminis vultus ſanguinea nube contexit, Stellæ ſidereo radiantes aſpectu omnes pariter migrauerunt: * dat mugitum terra, & quaſi parturiens cœpit multos Sanctos * parere de ſepulcris, qui darent teſtimonium hoc, quod deſcenſus Saluatoris ad Inferos Diabolo regnum eripuit, & moriendo mortem tenuit, edomuit, & ligauit, & ſuorum ſubdidit pedibus Famulorum: Inde eſt quod pro nomine eius * verberati gaudemus, & in perſecutionibus gloriamur, quia vitæ noſtræ iſti caducæ, & miſeræ, æterna vita ſuccedit, illa quam

Margin notes: * *ſpinis.* — Signa, quæ apparuerũt in Paſſione Chriſti. — * *dedit.* — * *reddere.* — * *verberari.*

la quam Dei Filius ſurgens a mortuis, ſuis Apoſtolis demonſtrauit, quibus videntibus aſcendit in cælos: Hoc ſi trium teſtimoniorum doceret aſſertio, ſapientiũ mentes dubitare non poterant; at vero cum non ſolum duodecim Diſcipulis, ſed pluſquam quingentis ſimul ſe demonſtrare dignatus eſt, ambiguitatis nulla penitus veſtigia dereliquit. Hi autẽ, qui hæc in vniuerſum mundum prædicare miſſi ſunt, ſignis, & virtutibus magnis ſua dicta firmabant; nam & omnes ægritudines in eius nomine curauerunt, effugauerunt Dæmonia, & vitam Mortuis reddiderunt. Nihil puto tibi remanſiſſe quod quæras; niſi vt iſtam vitam animo, & corde deſpicias, & illam * vehementer, & fortiter quæras; Qui enim Filium Dei crediderit, & præceptis eius adhæſerit, dum depoſuerit corpus, a morte non tangitur; ſed a Sanctis Angelis in gremio ſuſcipitur; & ad Paradiſi perducitur regionem. Inde eſt quod ipſa mors cum Diabolo agit, vt diuerſis * occupationibus Hominum obliget mentes, & varijs incautos neceſsitatibus occupet, & nunc de damno timidat, nunc de lucro incitat; nunc de pulchro illicit, nunc de gula * excitat, & diuerſo genere ſuaſionis de iſta ſola vita facit homines miſeros cogitare, vt eos exeuntes de corpore inueniat nudos, nihil ſecum preter peccata portantes. Hæc tibi breuiter explicaui, ſi quid tibi deeſſe conſideras, quære. Tunc Tiburtius pedibus eius proſtratus cum ingenti fletu, & lachrymis dixit: Si de iſta vita vlterius, vel mente tractauero, vel cogitatione quæſiero, in illa vita non inueniar; habeant ſtulti lucrum labentis temporis, ego qui vſque hodie ſine cauſa vixi, iam non ſit ſine cauſa quod viuo. Et his dictis conuerſus ad Fratrem ſuum dixit: Miserere mei Frater chariſsime, & rumpe moras, quarum nexus * patior, dilationes timeo pondus ferre non poſſum: obſecro te perduc me ad Hominem Dei, vt me * purificans illius vitæ participem faciat.

Apoſtolorum miracula.

* *vehementius, & fortius.*

* *obligationibus.*

* *exigitat.*

Tiburtius ad Chriſti fidem conuertitur.

* *non patior.*

* *vt me purificet, & illius.*

Tunc

Tiburtius ab Vrbano Papa baptizatur.

Tunc Valerianus perduxit Fratrem ſuum ad Papam Vrbanum, cui cum narraſſet vniuerſa, quæ fuerant dicta, vel facta, gratias referens Deo ſuſcepit Tiburtium cum omni gaudio, & baptizans eum, ſecum eſſe præcepit[32] quoadvſque Albas deponeret, quem perfectum doctrina ſua per ſeptem dies[33] Chriſto militem conſecrauit: Tantam deinceps gratiam conſequutus eſt Domini, vt & Angelos Domini videret quotidie, & omniũ quæ popoſciſſet a Domino protinus eueniret effectus. Verum quia multum eſt, vt omnia per ordinem proſequentes, quæ & quanta per eos Dominus mirabilia fecerit conſcribamus, ad glorioſas paſſiones eorum articulum reuocemus.

* *Turgius Turbidus.*

Turcius Almachius Vrbis Præfectus Chriſtianos cruciat.

* *Precantibus.*

* Turcius[34] Almachius[35] Vrbis Præfectus Sãctos Domini fortiter laniabat, &[36] inhumata iubebat eorum corpora derelinqui. Tiburtius vero, & Valerianus ad hoc vacabant quotidie,[37] vt precioſas Martyrum facerent ſepulturas, & eleemoſynis, & * pietatibus inſiſtentes. Interea, vt ſolitum, bonos odiunt mali, & indicant vniuerſa Almachio, quæ per eos Dominus circa egentes ageret, vel quam ſtudioſe, quos ille occidi iuſſerat ſepelirent, tenti ab Apparitoribus Almachio præſentantur, quos Almachius his protinus aggreſſus eſt verbis: Cum vos nobilitatis titulus clariſſimos fecerit naſci, cur per neſcio quam ſuperſtitioſam ſectam infelices vos, & degeneres exhibetis? Nam facultates veſtras vos audio in neſcio quas viles Perſonas expendendo conſumere, ac pro ſceleribus ſuis punitos cum omni gloria tradere ſepulturæ; vnde datur intelligi, quod conſcij veſtri ſint, quibus pro * coniuratione honeſtam traditis ſepulturam: Reſpondens Tiburtius dixit, vtinam dignentur nos, vt ſeruos ſuos computare, quorum tu nos æſtimas eſſe collegas, qui contempſerunt, quod videtur quid eſſe, & quod non eſt, & inuenerũt illud, quod non videtur eſſe, & eſt, quorũ nos ſaltem † gerimus imitari

Valerian⁹ & Tiburtius nobiles & clariſſimi.

* *Conſummatione.*

† *Fortaſſe geſtimus.*

tari ſanctiſſimam vitam, eorumq; ſequi veſtigia. Almachius Præfectus dixit, dic mihi quis veſtrum eſt ſenior? Tiburtius Sanctus dixit: Nec hic maior, nec ego minor, quia vnus eſt Deus Sanctus æternus, qui nos ſua gratia coęquauit. Almachius Præfectus dixit: Dicite mihi quid eſt, quod videtur eſſe, & nō eſt? Tiburtius Sanctus dixit; Omnia quæ in iſto Mundo ſunt, quæ inuitant * animas *Homines* ad mortem perpetuam, per quā finitur lætitia temporalis: Almachius Præfectus dixit: Et hoc mihi edicito, quid eſt, quod non videtur eſſe, & eſt? Sanctus Tiburtius dixit: Vita quæ futura eſt Iuſtis, & pœna, quæ debetur Iniuſtis; ex vtroque latere verum nouimus eſſe, quod veniat, & infelici diſſimulatione oculis cordis noſtri ſubducimus videre futura; oculis enim corporis videmus temporalia, vt contra cōſcientiam noſtram, quæ bona ſunt malis ſermonibus obumbremus, & quæ mala ſunt bonis ſermonibus adornemus: Almachius Præfectus dixit: Puto quia non mente tua loqueris: Sanctus Tiburtius dixit: Verum dicis, quia non mente mea loquor, quam in ſæculo habebam, ſed eius quem in viſceribus meæ mentis accepi, hoc eſt, Dominum Ieſum Chriſtum: Almachius Præfectus dixit: Numquid tu ipſe ſcis quæ loqueris? Sanctus Tiburtius reſpondit: Numquid tu ſcis quæ interrogas? Almachius Præfectus dixit: Vides quia elationem mentis pateris: Tiburtius Sanctus reſpondit: Ego & noui, & didici, & credo vniuerſa, quæ a me dicta ſunt * permanebunt. *Ita vt dicta ſūt permanebunt.* Almachius Præfectus dixit: Et ego quare non intelligo, nec aduerto quo ordine iſta proſequaris? Sanctus Tiburtius reſpondit: Quia animalis homo non percipit ea, quæ ſunt Spiritus Dei; ſpiritalis autem iudicat omnia, ipſe autem a nemine iudicatur. *1. Cor. 2.* Tunc ridens Præfectus iuſſit amoueri Tiburtium, & applicari Valerianum, cui Præfectus dixit: Valeriane quoniam non eſt ſani capitis Frater tuus ſaltem credo, *Præfectus alloquitur Valerianum.*

quod

quod tu mihi poteris dare ſapienter reſponſum. Vale-
rianus dixit: Vnus eſt Medicus, qui Fratris mei caput,
& meum ſua ſapientia fouet, qui eſt Chriſtus Filius Dei
viui. Præfectus dixit, ſapienter mihi reſponde: Vale-
rianus dixit: Auditus tuus errorem patitur, quia viam
**intueri.* ſermonis noſtri non poteris * inuenire: Præfectus dixit:
Nullus ſic errat, ſicut vos erratis, qui relictis rebus ne-
**vtilibus.* ceſſarijs, & * vtilitatibus, inepta ſectamini, reſpuentes
gaudia, atque execrantes lætitiam, & contemnentes
omne, quod vitæ blandimento conceſſum eſt; illud to-
**auiditate.* ta mentis * ſuauitate ſuſcipitis, quod ſaluti contrariū
inueniri poteſt, & gaudijs inimicum. Sanctus Valeria-
**vanis.* nus ad hæc reſpondit: Iocantes, & ridentes, & * varijs
Valeriani delicijs affluentes vidi glaciali tempore trāſire per cam-
compara- pos, in quibus campis ſtabant Ruſtici paſtinantes, &
tio, & ſimi- cum omni ſtudio ſarmenta pangentes, atque ſpinoſa
litudo fu- ſurcula roſarum animoſe, & cautiſsime componentes;
turæ vitæ.
**paleas.* Alij quoque * taleas inſerebant, alij * radicibus noxia
**radicibus.* quęque truncabant, cunctaque ruris opera, labore ni-
** & epula-* mio excolentes: Tunc illi qui deliciabantur * cœperunt
bantur cœ- laborantibus irridere, ac dicere, infelices, & miſeri
perunt. iſtum ſuperfluum laborem abijcite, & nobiſcum gauden
tes, delicijs vos, & voluptatibus exhibete; quare ſicut
inſani duro labore deficitis? & vitæ veſtræ tempora tri-
ſtiſsimis occupationibus fatigatis? & hæc dicentes ſol-
**manu.* uebantur ſuper eos riſu, & dabant plauſus * manuum
**d.cēiibus* multis increpationibus inſultantes. Hæc illis * agenti-
bus imbriferis, atque algidis menſibus ſerena tempora
ſucceſſerunt; & ecce floribus roſeis vernantes campi
nemoreis pampinis ornabantur, & criſpas botrorum
ſertas ſuo partu ſarmenta, & vario genere taleæ arborū
mellifiua poma gignebant, in quibus videmus vſque ho
die abundare gratiam, & fructum pariter, & decorem:
Tunc gaudentibus illis, qui putabantur vani, cœpe-
**ſapiētes.* runt flere qui videbantur * vrbani, & qui in ſua fuerant
ſapientia

ſapientia gloriati, in nimia peſtilentia * peruenerunt, *perierūt.* & ſera pœnitudine mugitum ſui otij, gemitumq; reddentes ſibi inuicem loquebantur: Iſti ſunt quos habebamus in riſu, labores eorum putabamus opprobrium, vitam eorum execrabamur vt miſeram, perſonas eorū *Sap. 5.* iudicabamus indignas, & conuentum eorum ſine honore; iſti autem inuenti ſunt ſapientes, & nos probamur miſeri tunc fuiſſe, & inſipientes, & vani, quando nec ipſi laborauimus, nec laborantibus auxilium pro labore præſtitimus, quinimmo eos in delicijs poſiti irriſimus, & credidimus dementes, quos nunc aſpicimus florentes, & fulgentes.

Ad hæc Præfectus dixit: Sapiēter quidem te video eſſe proſecutum, ſed non ad interrogationem meam videris dediſſe reſponſum: Valerianus dixit: Stultos nos, & inſipientes eſſe dixiſti, quod facultates noſtras Egentibus damus, Aduenas ſuſcipimus, Viduis opem ferimus, Orphanis ſubuenimus, inhumata corpora tegimus, & honeſtas Dei Martyribus tradimus ſepulturas; Inſipientes nos eſſe, & inſaniſſimos iudicas, quia non cum lætantibus lætamur, neque cum voluptuoſis delicijs reſoluimur, vt ignobilis vulgi oculis nos illuſtres, & nobiles oſtentemus; veniet tempus in quo fructum huius noſtræ triſtitiæ colligamus, & nobis gaudentibus lugeant ij, qui in ſuis gaudijs nunc extolluntur; tempus enim ſeminandi modo eſt, qui in iſta vita modo ſeminauerint gaudia, in illa vita luctum, & gemitum metent; [38] qui autem nunc ſeminant lachrymas temporales, in illa vita gaudia ſunt ſempiterna meſſuri.

Præfectus dixit: Ergo & nos, & [39] Inuictiſſimi Principes æternum habebimus luctum, vos vero perpetuum poſſidebitis gaudium? Sanctus Valerianus dixit: Quid enim vos eſtis? aut quid Principes veſtri? homunciones eſtis, tempore veſtro nati, tempore veſtro expleto morituri; tantam Deo reddituri rationem, quantū ſum-

mę vobis tradidit poteſtatis. Almachius Prǽfectus dixit: Quid verborum circuitu immoramur? offerte Dijs libamina, & abſcedite illęſi: Reſponderunt ambo Sanctus Valerianus, & Tiburtius: nos non Dijs, ſed Deo quotidie ſacrificium exhibemus. Almachius Præfectus dixit: Quis eſt Deus, cui veſtrum vos dicitis tradere famulatum? Reſponderunt ambo, & quis eſt Deus alius, vt de

** eo*

*Deo nos interroges? eſt alius præter vnum? Almachius dixit: Ipſum vnum quem *dicitis, nomen eius edicite.

** dicis nomen ipſius edicito.*

Valerianus Sanctus dixit: Nomen Dei non inuenies etiamſi pennis volare poſſis. Almachius dixit: Ergo Iouis Dei nomen non eſt? Valerianus dixit: Erras Præfecte, Iouis nomen non eſt hominis corruptoris, atque ſtupratoris? homicidam illum veſtri Auctores commemorant, & criminoſum illum literæ veſtræ demonſtrant; hunc tu Deum dicis? miror qua fronte loquutus ſis, cum Deus dici non poſſit, niſi vnus qui eſt ab omni peccato alienus, & omnibus virtutibus plenus. Almachius dixit: Ergo omnis Mundus errat, & tu cum Fratre tuo verum Deum noſtis? Sãctus Valerianus dixit: Innumerabilis multitudo Chriſtianitatis eſt, quæ ſanctitatem ſuſcepit, ſed magis vos pauci eſtis, qui ſicut aſtulæ de naufragio remanſiſtis ad nihil aliud, niſi vt * igni tradamini.

** in ignem miramini.*

Valerian* fuſtibus cæditur.

Tunc Almachius iratus [40] iuſſit eum fuſtibus cædi; Ille autem ſtatim vt exutus eſt cœpit gaudere dicens: Ecce hora, quam * ſitienter optaui; ecce dies omni mihi feſtiuitate iocundior; Cumque cæderent eum [41] vox præconia ſuper eum clamabat dicens: DEOS, DEASQVE BLASPHEMARE NOLI: Ille autem clamabat Populo Romano dicens: Ciues Romani, videte ne vos a veritate iſta mea tormenta reuocent, ſed ſtate viriliter credentes in Sancto Domino, & Deos, quos colit Almachius lapideos, & ligneos in calcem conuertite, hoc ſcientes, quia in æterna tribulatione erunt omnes, qui colunt eos.

** ſemper.*

Vox Præconia.

Valeriani verba ad populũ dũ cęderetur

Tunc

Tunc [42] Aſſeſſor Præfecti Tarquinius * clam dixit Præfecto, inueniſti occaſionem tolle eos, nam ſi moram feceris, & de die in diem protraxeris, omnes facultates ſuas pauperibus erogabunt, & punitis eis tu nihil inuenies; Tunc iuſſit Carnificibus, vt ab eis ducerentur ad ad agrum [43] Pagum, vbi erat ſtatua Iouis, & iuſſit, vt ſi noluiſſent ſacrificare, ambo Fratres pariter ſententiam capitalem exciperent. Tunc glorioſi Martyres excepta ſententia a Maximo [44] Corniculario Præfecti ducebantur ad Pagum, qui Maximus cœpit flere ſuper eos dicẽs: O Iuuentutis flos purpureus, o germanus fraternitatis affectus, quem vos impia definitione volentes amittere, ad interitum veſtrum quaſi ad epulas feſtinatis. Tunc Sanctus Tiburtius dixit: Nos niſi pro certo didiciſſemus alteram vitam eſſe perpetuam, quæ iſti vitæ præſenti ſuccedit, numquam nos iſtam amittere gauderemus. Dicit ei Maximus: Et quæ poteſt eſſe altera vita? Reſpondit Sanctus Tiburtius: Sicut veſtitur veſtimentis corpus, ita veſtitur anima corpore, & ſicut ſpoliatur veſtimentis corpus, ita ſpoliatur anima corpore; corpus quidem, quod terrenum ſemen per libidinem dedit, terreno ventri reddetur, vt in puluerem redactum, ſicut Phœnix futuri luminis aſpectu reſurget; anima vero ad Paradiſi delicias, ſi ſancta ſit, perferetur, vt in delicijs affluens tempus ſuæ * reſurrectionis expectet.

Lacca. Tarquinius aſſeſſor Præfecti.

Maximus Cornicularius Præfecti.

reſtaurationis.

Dicit ei Maximus optarem, & ego contemnere vitam iſtam ſi * poſteram certam apud me haberem, quam loqueris. Dicit ei Beatus Valerianus: Quia nihil tibi
 ſupereſſe dicis, niſi vt probes vera eſſe, quæ diximus, in hora, qua nos faciet Dominus iſtam corporis tunicam in glorioſa nominis ſui confeſſione [45] deponere, aperiet Dominus oculos tuos, vt faciat te videre cum quanta gloria illa vita * ſuſcipimur; ſi tamen promittas nobis, quod ex animo ad pœnitentiam erroris tui venias: Tunc Maximus deuotabat ſe dicens, fulmineis ignibus

poſt eam. *ſuſcipitur.*

conſumat ſi ex hac hora non illum ſolum Deum confitear, qui alteram vitam * fecit iſti vitæ ſuccedere; hoc tantum vos, quod promiſiſtis oſtendite. Dicunt ei ambo Fratres, impetra à Carnificibus, vt ad domum tuam nos ducant, & hodierni diei inducias explica, ita vt * cuſtodiant nos in domo tua, & * illic ad te venire faciemus Purificatorem, qui te iſta noctu ſtatim vt purificauerit, faciet te videre hoc, quod promiſimus; Quod cum impetraſſet Maximus duxit eos ad domũ ſuam, ad quorum prædicationem & ipſe Maximus cum omni ſua domo, & ipſi Carnifices crediderunt; Tunc Sancta Cæcilia venit ad eos nocte cum Sacerdotibus, & vniuerſi baptizati ſunt. Igitur cum aurora noctis finem daret, facto magno ſilentio Sancta Cæcilia dixit eis: Eia Milites Chriſti abijcite opera tenebrarum, & induimini arma lucis, certamen bonum certaſtis, curſum conſummaſtis, fidem ſeruaſtis; ite ad coronam vitæ, quam dabit vobis * iuſtus Iudex; non ſolum autem vobis, ſed & omnibus, qui diligunt aduentum eius.

* *facit.*
* *cuſtodiant*
* *illuc.*

Maximus cum omni ſua domo baptizatur.

Rom 13.
2. *Tim.* 4.

* *Deus iuſtus.*

Locus igitur, qui vocabatur Pagus, quarto milliario ab Vrbe ſitus erat, in quo per Templi ianuam tranſitus erat, vt omnis, qui ingrederetur,[46] ſi Ioui thura non poneret, puniretur: Venientibus ergo Sanctis offeruntur thura, & recuſant; recuſantes ponunt genua, feriuntur gladio, proijciunt corpus mortale, & † gaudium ſuſcipiunt ſempiternum. Tunc Maximus * iuratus aſſerebat, dicens: Vidi Angelos Dei fulgentes, ſicut ſol in hora, qua verberati ſunt gladio, & egredientes animas eorum de corporibus, quaſi virgines de thalamo, quas in gremio ſuo ſuſcipientes Angeli, remigio alarum ſuarum ferebant ad cælos; Iſta cum lachrymis * enarranti Maximo plurimi crediderunt, & ab errore Idolorum conuerſi, ſuo ſe Creatori reddiderunt. Igitur dum hæc omnia perueniſſent ad Almachium Præfectum, eo quod Maximus Corniculaiius cum ſuis omnibus factus fuiſſet

Valerian⁹ & Tiburtius decollantur.

† in aliquibus codicibus non gaudium, ſed martyrium legebitur; repoſuimus aũt verbũ gaudiũ ex codice Vaticano.

* *iurando.*
* *enarrāte.*

ſet Chriſtianus, iuſſit eum tandiu [47] plumbatis * cædi, quandiu ſpiritum redderet; quem Sancta Cæcilia iuxta Valerianum, & Tiburtium ſepelijt in nouo ſarcophago, & iuſſit vt [48] in ſarcophago eius ſculperetur Phœnix ad indicium fidei eius, qui reſurrectionem ſe inuenturum, Phœnicis exemplo, ex toto corde ſuſcepit.

** tundi.*

Maximus plumbatis ceſus ſpiritum reddit.

Phœnix reſurrectionis ſymbolum.

Factum eſt autem poſt hæc, cœpit Almachius Præfectus [49] quærere facultates amborum; Pro qua re facta inquiſitione, Sanctam Cæciliam quaſi Valeriani coniugem præcepit arctari, quæ cum vniuerſa, quæ remanſerant ex eorum facultatibus fideliter tradidiſſet Pauperibus, ipſa quoque vt thura poneret cœpit impelli; tūc dixit [50] Apparitoribus, qui eam hoc facere compellebant: Audite me Ciues, & Fratres; vos Miniſtri eſtis Iudicis veſtri, & videtur vobis, quod ab eius impietate alieni eſſe mereamini; mihi quidem glorioſum eſt, & valde optabile omnia, pro Chriſti * confeſſione perferre tormenta, quia cum hac vita numquam dignata ſum habere amicitias; ſed de veſtra ſatis doleo iuuentute, quam ſine ſollicitudine gerentes, facitis quicquid vobis fuerit ab iniuſto Iudice imperatum; tunc illi dabant voces, & fletus, quod tam elegans Puella, & tam ſapiens, & nobilis * libenter optaret occidi, & rogabant eam, dicentes ne tale decus amitteret, ne tantam pulchritudinem verſaret in mortem; Quibus flentibus atque animum eius reuocare cupientibus ita reſpondit Beata Cæcilia: Hoc non eſt iuuentutem perdere, ſed mutare; hoc eſt, dare lutum, & accipere aurum; dare habitaculum vile, & paruum, & accipere palatium magnum, & ampliſſimum ex lapidibus pretioſis, & auro conſtructum; dare angulum breuem, & obſcurum, accipere forum lucidum, margaritis cæleſtibus coruſcans; dare rem perituram, & accipere rem, quæ finem neſcit, & mortē ignorat; dare lapidem vilem, qui pedibus conculcatur, & accipere lapidem pretioſum, qui in diademate regio vibranti

S. Cæciliā inquiri & arctari iubet Almachius.

S. Cæciliç verba ad Apparitores.

** nomine.*

** etiam.*

brandi reſplendet aſpectu: Hodie ſi vobis aliquis ſi offerret ſolidos, ita vt parem ſummam nummorum à vobis gratanter ferret oblatam; numquid nõ & vos curreretis gaudentes ad tale mercatum? & omnes parentes, & notos, & affines, & propinquos, & caros, & amicos faceretis vobiſcum currere propter lucra temporalia; quicunque autem vos * vellet lachrymis reuocare, eo quod omnes nummos veſtros daretis intrepidi, vt acciperetis ſolidos, numquid non irrideretis eos, vt ignaros, & neſcios? vos autem tota auiditate feſtinantes curreretis, exultantes, quod daretis ad commutationem auri pretioſi æramentum vile, & nullius ſummæ iacturam, & tamen pondus ad pondus vos accipere gratularemini: Deus autem noſter Ieſus Chriſtus non dat pondus ad pondus, ſed quod ſimplum acceperit, centuplum reddit inſuper, & vitam æternam. Et his dictis aſcendit ſuper lapidem, qui erat iuxta pedes eius, & dixit omnibus: Creditis hæc, quæ dixi? At illi * dixerunt: Credimus Chriſtum Filium Dei verum Deum eſſe, qui talem poſſidet Famulam. Dixit eis Beata Cæcilia; Ite ergo & dicite infelici Almachio, quod ego inducias petam, vt nõ vrgeat paſſionem meam, & * hic intra domum meam faciam venire, qui vos omnes faciat vitæ æternæ participes; Et ita Domino procurante completur.

* *lachrymis reuocaret.*

* *omnes vna voce dixerunt.*

* *hac.*

Vrbanus Papa à S. Cæcilia ad fidem conuerſos baptizat.

Tunc veniens Papa Sanctus Vrbanus baptizauit intra domum eius amplius quam quadringentos promiſcui ſexus, conditionis, ætatis, inter quos vnus clariſſimus vir erat nomine Gordianus, hic ſub * defenſione ſui nominis domum Sanctæ Cæciliæ ſuo nomine titulauit, vt in occulto ex illa die, ex qua baptiſma Chriſti ibi celebratum eſt, * Eccleſia Dominica fieret; ita vt etiam Papa Vrbanus illic moraretur, & licet occulte, quotidie tamen redemptionis Chriſti ibi creſcerent lucra, & Eccleſiæ innumerabiles talentorum theſauri, Diabolo vero perpetua detrimenta,

* *tuitione.*

* *Eccleſia dominica.*

Vrbani Miſſæ in domo S. Cæciliæ.

Sed

Sed cum hæc agerentur Almachius Præfectus Sanctã
Cæciliam ſibi præſentari iubet, quam interrogans ait;
Quod tibi nomen eſt Puella? Reſpondit, Cæcilia, ſed
apud homines; [52] quod autem illuſtrius eſt Chriſtiana
ſum. Almachius dixit: Cuius conditionis es? [53] Cæci- *. *ingenua*
lia reſpõdit: Ciuis Romana, * illuſtris, ac nobilis. Alma- *nobilis, cla*
chius dixit: Ego te de Religione interrogo; nam nati- *riſſima.*
uitate ſcimus te nobilem. Sancta Cæcilia dixit: Interro- S. Cæcilia ciuis Romana illuſtris, ac nobilis.
gatio tua ſtultum ſumpſit exordium, quæ duas reſpon-
ſiones vna putat inquiſitione concludi. Almachius Præ-
fectus dixit: Vnde tibi tanta præſumptio reſpondendi?
Cæcilia Sancta dixit: De conſcientia bona, & fide non 1. *Tim.* 1.
ficta. Almachius dixit: Ignoras cuius poteſtatis ſim ego?
Beata Cæcilia dixit: Et tu ignoras cuius ſponſa ſim ego?
Almachius dixit: Cuius? Sancta Cæcilia dixit: Domi-
ni Ieſu Chriſti. Almachius dixit: Ego te coniugem Va-
leriani ſcio. Cæcilia Sancta dixit: Tu Præfecte te ip-
ſum ignoras cuius ſis poteſtatis; nam ſi me interroges
de tua poteſtate veriſſimis tibi aſſertionibus manifeſto.
Almachius Præfectus dixit: Si noſti dic, delector ex
ore tuo audire ſermonem. Sancta Cæcilia dixit: Qua-
liter delectaris, taliter iudicaris, tamen audi; Poteſtas
hominis ſic eſt quaſi vter vento repletus, quem ſi vna
acus pupugerit, omnis rigor ceruicis eius * folleſcit, **molleſcit.*
& quicquid rigidum in ſe habere cernitur, incurua-
tur. Almachius dixit: Ab iniurijs cœpiſti, & iniurijs
perſeueras? Cæcilia dixit: Iniuria non dicitur, niſi quod
verbis fallentibus irrogatur, * aut iniuriam doce, ſi * fal- **vnde aut.*
ſe loquuta ſum, aut te ipſum corripe calumniam in- **falſa.*
ferentem. Almachius dixit: Ignoras quia Domini no-
ſtri Inuictiſſimi Principes iuſſerunt, vt qui ſe non nega-
uerint eſſe Chriſtianos puniantur, qui vero negaue-
rint dimittantur? Sancta Cæcilia dixit: Sic Imperato-
res veſtri errant, ſicut & [54] Nobilitas veſtra; ſenten-

tia enim, quam ab eis prolatam eſſe teſtaris vos ſæuientes, & nos innocentes oſtendit; ſi enim malum eſſet hoc nomen nos negaremus, vos vero ad confitendum ſuppli cijs vrgeretis. Almachius dixit: Pro pietate ſua hoc voluerunt ſtatuere, vt commodo vitæ * veſtræ poſſit eſſe conſultum. Cæcilia Sancta dixit: Nihil tam impium, nihilq; tam innocentiæ inimicum, quam vt reis omnibus tormenta adhibeatis, & ad confitendum qualitatẽ ſceleris, locum, tempus, conſcios, ſocios omni examinatione perquiritis; nobis vero, quos innocentes ſcitis nominis tantum crimen impingitis: Sed nos ſcientes ſanctum nomen, omnino negare non poſſumus; melius eſt enim felicius mori, quam infeliciter viuere; Nos enim vera dicentes vos * torquemus, qui mendacium elaboratis audire. Almachius dixit: Elige tibi vnum è duobus, aut ſacrifica, aut nega te Chriſtianam eſſe, vt copiam euadendi ſuſcipias. Tunc ridens Beata Cæcilia dixit: ſſ O Iudicem neceſſitate confuſum, vult vt negem me innocentem, vt * ipſe faciat nocentem; parcit, & ſæuit, diſſimulat, & aduertit; ſi vis damnare cur hortaris negare? ſi vis abſoluere quare non vis inquirere? Almachius dixit Accuſatores præſto ſunt, qui te Chriſtianam eſſe teſtantur, ſi negaueris compendioſum dabis Accuſantibus finem; ſi negare nolueris dementiæ tuæ * reputabis, quando ſententiæ ſubiacebis. Cæcilia Sancta dixit: Horum mihi accuſatio votiua eſt, & tua pœna victoria; noli me vt dementem arguere, ſed te ipſum increpa, quia Chriſtum me æſtimas denegare. Almachius dixit: Infelix ignoras, quia & viuificandi, & mortificandi mihi ab Inuictiſsimis Principibus poteſtas eſt data? vt quid cum tanta ſuperbia loqueris? Sancta Cæcilia dixit: Aliud eſt eſſe ſuperbum, & aliud eſſe conſtantem, ego conſtanter loquuta ſum, & non ſuperbè, quia ſuperbiam, & nos fortiter execramur; tu autem ſi verum audire non times, iterum te docebo falſiſsimè & nunc

Margin notes: * *noſtra.* — Chriſtianis ſolum nominis crimẽ impingebat. — * *torquetis* — * *ipſa me faciam nocentem.* — * *deputabitur.*

hunc eſſe loquutum. Almachius dixit: Quæ ſum falſiſſime proſequutus? Sancta Cæcilia dixit: Hoc falſiſſime loquutus, quod Principes tuos viuificandi, & mortificandi tibi tradidiſſe aſſeris poteſtatem. Almachius dixit: Ergo mentitus ſum? Cæcilia Sancta dixit: Contra veritatem publicam, ſi iubes, probabo te eſſe mentitum. Almachius Præfectus dixit doce. Sancta Cæcilia dixit: Dixiſti Principes tuos, & viuificandi, & mortificandi copiam tribuiſſe licentiæ, cum ſolum mortificandi ſcias tibi traditam poteſtatem; vitam enim viuentibus tollere potes, mortuis * dare non potes: dic ergo, quia Imperatores tui, mortis miniſtrum te eſſe voluerunt; nam ſi quid plus dixeris, videberis fruſtra mentitus. Almachius dixit: Depone iam audaciã tuam, & ſacrifica Dijs. Sancta Cæcilia dixit: Neſcio vbi tu oculos amiſeris, nam quos tu Deos dicis, ego, & omnes, qui oculos ſanos habemus ſaxa videmus eſſe, & æramentum, & plumbum. Almachius dixit meas iniurias philoſophando contempſi, ſed Deorum ferre non poſſum. Cæcilia Sancta dixit: Ex eo, quod os aperuiſti nõ fuit ſermo, quem non probarem iniuſtum, ſtultum, & vanum; ſed ne quid deeſſet, puto etiam exterioribus oculis te cęcũ oſtendis, vt quod omnes lapidem videmus eſſe, ſaxum inutile, hoc tu Deũ eſſe teſtaris; do ſi iubes conſilium, mitte manum tuam, & tangendo diſce ſaxum hoc eſſe, ſi videndo non noſti nefas eſt enim, vt totus Populus de te riſum * habeat, cũ omnes ſciant Deum in cælis eſſe; * iſtas autem figuras ſaxeas per ignem melius in calcem poſſe conuerti, quæ modo ſui otio pereunt, & neque tibi pereunti, neque ſibi, ſi in ignem mittanrur, poterunt ſubuenire; ſolus Chriſtus eripit de morte, & de igne ipſe valet liberare.

* *vitam dare.*

* *faciat.*

* *maleficos autem ac Idolarios ignis conſumet; iſtas autem.*

Tunc iratus vehementer Almachius Præfectus iuſſit eam in domum ſuam reduci, 56 & in ſua ibi domo flãmis balnearibus cõcremari; cumque fuiſſet in calore balnei incluſa, & ſubter incendia nimia lignorũ * pabula mini- S.Cæc. in feruẽtibus balneis incluſa.

* *pabulo.*

*in frigida rio. ſtrarent die integra, & nocte tota quaſi * in frigido loco illibata perſtitit ſanitate, ita vt nec vna pars membrorum eius ſaltim ſudoris ſigno laſſaretur: Hoc cum audiſſet Almachius miſit, qui eam in ipſo Balneo decollaret; S. Cæcilia tertio percutitur, & eius caput amputari nõ poteſt. quam cum ſpiculator tertio ictu percuſſiſſet, caput eius amputare non potuit; ſic autem ſeminecem eam cruentus carnifex dereliquit; (nam apud veteres lex erat eis impoſita, vt ſi in tribus percuſſionibus non decollaretur amplius percutere non audebat) Cuius 57 ſanguinem omnes bibulis linteaminibus Populi, qui per eam crediderant extergebant; S. Cæciliæ ſãguis à Fidelib⁹ colligitur. Per triduum autem, quod ſuperuixit, non ceſſauit omnes, quos nutrierat, & quos docuerat in fide Domini confortare; quibus, & diuiſit vniuerſa, quæ habuit, & Sancto Vrbano Papæ tradidit cõmendatos, cui & dixit: Adhuc triduanas mihi popoſci inducias, vt & iſtos 58 tuæ Beatitudini traderem, quos nutriui, & hanc 59 domum meam in æternum Eccleſiæ nomini * conſecrares. *conſecrarem.

Vrbanus Papa corpus S. Cæciliæ ſepelit. Tunc Sanctus 60 Vrbanus Papa corpus eius auferens cum Diaconibus nocte ſepeliuit eam 61 inter Collegas ſuos Epiſcopos, & Martyres, vbi Sancti Confeſſores ſunt collocati; Domum autem eius in æternum 62 Sanctam Eccleſiam ſuo nomine conſecrauit, in qua beneficia Domini exuberãt ad memoriam Beatæ Cæciliæ, vſque in hodiernam diem, per eum, qui cum Patre, & Spiritu Sancto viuit, & regnat in ſæcula ſæculorum. Amen. S. Cæciliæ domus Eccleſia conſecratur.

Explicit Paſſio S. Cæciliæ, & Sociorum eius.

VITA

VITA
S. VRBANI PAPÆ ET MARTYRIS,

QVAE IN TRIBVS ANTIQVIS EGREGIIS Manuſcriptis Exemplaribus Bibliothecæ Vaticanæ habetur.

Incipit Paſsio S. Vrbani Papæ, & Martyris, & Sociorum.

VRBANVS Epiſcopus, natione Romanus ex nobiliſſima proſapia ortus, cuius Pater Pontianus dictus eſt, à Beato Petro Apoſtolo octauus decimus Vicarius extitit. Præfuit autẽ temporibus Alexandri; qui cũ commonitus à [2] Mammea Matre, clemens in Chriſtianos eſſet,[3] Almachius Vrbis Præfectus in eos tyrannidem exercebat. Hic Apparitoribus ſuis præfecit quendam crudelem Virum Carpaſium nomine, eique præcepit, vt cum omni ſollicitudine quæreret ſi forte reperiret Chriſtianos abſconditos. Quod cũ diligenter faceret, Beatum Vrbanum [4] cum tribus Diaconibus, & duobus Presbyteris in quodam reperit antro: Et currens, anxiando, hæc Præfecto ſub feſtinantia nuntiauit. At ille, qui Chriſtianorum genus delere cupiebat è terra; iuſſit vt eoſdem Chriſti Famulos ſuo conſpectu celeriter præſentaret. Veniens itaque Carpaſius

B. Vrbani progenies nobiliſsima.

Alexãder Imper. clemens in Chriſtianos.

Almachi⁹ Vrbis Pręfectus.

B. Vrbanꝰ in quodã antro cum Socijs repertus coram Pręfecto adducitur.

Palatium Veſpaſiani.

Beatum Vrbanum, & eius Clericos ad [5] Palatium Veſpaſiani deduxit, in quo Almachius morabatur: Quos Præfectus intuens vt leo infremuit, & proloquens ait:

B. Vrban' ſemel, & iterũ damnatus.

Nonne iſte eſt Vrbanus ſeductor, qui iam ſemel, & iterũ damnatus eſt, quem Chriſtiani ſibi Papam fecerunt? Cui Beatus Vrbanus reſpondit: Ego ſeduco Homines, vt viá iniquitatis relinquant, & ad viam veritatis deueniant. Præfectus dixit: O via veritatis, quæ nec Deos colit, nec Principes obtemperat. Beatus Vrbanus reſpondit: Nec Deos tuos colo, nec Principes tuos timeo; fac quod facturus es. Carpaſius autem ait ad Almachium, & ad Populum circumſtantem: Quid vobis videtur de ſacrilegis iſtis? Almachius dixit: Vt ducantur ad Pagum iuxta Templum Iouis, & ibidem cuſtodię mancipentur. Quod cum à Carpaſio fuiſſet impletum: Audientes hoc Chriſtiani venerunt nocte vſque ad Carcerem, & [6] dantes munera Carcerario nomine Anolino intrauerũt ad Sanctos:

Anolinus Carcerarius.

quos cum vidiſſent cęperunt altius gemere, & proſtrati humo [7] benedictionem à Summo Præſule depoſcebant; qua ſuſcepta vnà cum Sanctis tota nocte in Dei laudibus vacauerunt: Et cùm iam diluceſceret, [8] dantes inuicem pacis oſculum,

Pacis oſculum.

Beati Papæ ſe orationibus commendauerunt.

Poſt hæc miſit Almachius Præfectus [9] ad Carpaſium Vicarium, vt Vrbanum ſacrilegum ſuo conſpectui præſentaret; qui vnà cum Clero ſuo eiectus de carcere, Turcio Almachio præſentatur. Quos ille intuens ait: Deponite pertinaciã veſtram, & ſacrificate Dijs, quos adorãt Imperatores, & recedite ab inſania, qua eſtis infecti;

Magna Martyrũ multitudo.

Iam enim per fallaciam veſtram ferè quinque millia Hominum decepti perierunt; de quorum miſerabili interitũ vos rei eſtis. Beatus Vrbanus reſpondit: Non perierũt, vt tu miſer exiſtimas, ſed ad Regna cæleſtia feliciter migrauerunt. Almachius dixit: Hac vana ſpe inducta Cæcilia cum Sponſo ſuo, & Cognato omnem gloriam perdiderunt,

diderunt,& immenſum tibi dimiſerunt Theſaurum,quē te nunc exhibere oportet. Beatus Vrbanus reſpondit: Stulte agnoſce Creatorem, pro quō illi ſua omnia Pauperibus erogantes, mori exoptauerunt. Almachius dixit: Deponite contumaciam, vt poſſitis viuere; alioquin male perire habebitis. Beatus Vrbanus dixit: Nō pereūt, niſi qui vel fide, vel opere ſuo diſplicent Creatori. Almachius autem conuerſus ad Sanctos Presbyteros Ioannem, & Mamilianum dixit: Numquid & vos eadem ſentitis? At illi reſponderunt: Patris noſtri monita per omnia ſunt ſalubria, ſed in maleuolam animam non intrat ſapientia. Almachius dixit: Vt video deteriores effecti eſtis, quam delirus Senex Magiſter veſter; ſed miſeri nō erubeſcitis, qui totiens damnati proſcriptionibus in impudentia perduratis? & iratus iuſſit eos plumbatis cædi. Qui cum cæderentur clamabant: Gratias tibi agimus Domine. Porrò Almachius cum furore vociferabat dicens: Iſti ita arte magica imbuti ſunt, vt nullo modo valeant noſtris iuſſionibus obedire. Beatus Vrbanus dixit ei: Immo tu miſer Dijs tuis ſimilis es effectus, aures habens, & non audiens; oculos, & non videns.

B. Cęcilię theſauri à B. Vrbano petit Almachius.

Ioannes, & Mamilian. Preſbyteri.

Sap. 1.

Sācti plūbatis ceduntur.

Ad hæc iratus Almachius ait: In iniuriam Deorum os non timuiſti procaciter aperire? Teſtor Deos, Deaſque, quia dignus es capitis ſubire ſententiam. Sanctus Vrbanus dixit: Quam reuerendi ſunt Dij tui, ſi geſta eorum recolas, facile deprehendes; Porrò Deus noſter creauit omnia, & nos ſuos famulos corroborauit dicens: Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non poſſunt occidere. Almachius dixit nequaquam; ſed cum ſis ſenex mortem reputas requiem; & ideo, quaſi inuidens Iuuenibus, facis vt alij amittant, quod te ſenectus cogit amittere. Ad hæc Ioannes Presbyter reſpondit: Manifeſte mentiris; Patri enim noſtro, & in iuuen-

Matth. 10.

quod tu mihi poteris dare ſapienter reſponſum. Vale-
rianus dixit: Vnus eſt Medicus, qui Fratris mei caput,
& meum ſua ſapientia fouet, qui eſt Chriſtus Filius Dei
viui. Præfectus dixit, ſapienter mihi reſponde: Vale-
rianus dixit: Auditus tuus errorem patitur, quia viam
** intueri.* ſermonis noſtri non poteris * inuenire: Præfectus dixit:
Nullus ſic errat, ſicut vos erratis, qui relictis rebus ne-
** vtilibus.* ceſſarijs, & * vtilitatibus, inepta ſectamini, reſpuentes
gaudia, atque execrantes lætitiam, & contemnentes
omne, quod vitæ blandimento conceſſum eſt; illud to-
**auiditate.* ta mentis * ſuauitate ſuſcipitis, quod ſaluti contrariũ
inueniri poteſt, & gaudijs inimicum. Sanctus Valeria-
** vanis.* nus ad hæc reſpondit: Iocantes, & ridentes, & * varijs
Valeriani comparatio, & ſimilitudo futuræ vitæ. delicijs affluentes vidi glaciali tempore trãſire per cam-
pos, in quibus campis ſtabant Ruſtici paſtinantes, &
cum omni ſtudio ſarmenta pangentes, atque ſpinoſa
ſurcula roſarum animoſe, & cautiſsime componentes;
** paleas.* Alij quoque * taleas inſerebant, alij * radicibus noxia
**radicibus.* queque truncabant, cunctaque ruris opera, labore ni-
** & epulabantur cœperunt.* mio excolentes: Tunc illi qui deliciabantur * cœperunt
laborantibus irridere, ac dicere, infelices, & miſeri
iſtum ſuperfluum laborem abijcite, & nobiſcum gauden
tes, delicijs vos, & voluptatibus exhibete; quare ſicut
inſani duro labore deficitis? & vitæ veſtræ tempora tri-
ſtiſsimis occupationibus fatigatis? & hæc dicentes ſol-
** manu.* uebantur ſuper eos riſu, & dabant plauſus * manuum
**dictibus* multis increpationibus inſultantes. Hæc illis * agenti-
bus imbriferis, atque algidis menſibus ſerena tempora
ſucceſſerunt; & ecce floribus roſeis vernantes campi
nemoreis pampinis ornabantur, & criſpas botrorum
ſertas ſuo partu ſarmenta, & vario genere taleæ arborũ
melliflua poma gignebant, in quibus videmus vſque ho
die abundare gratiam, & fructum pariter, & decorem:
Tunc gaudentibus illis, qui putabantur vani, cœpe-
** ſapiẽtes.* runt flere qui videbantur * vrbani, & qui in ſua fuerant

ſapientia

ſapientia gloriati, in nimia peſtilentia * peruenerunt, *perierũt.
& ſera pœnitudine mugitum ſui otij, gemitumq; reddentes ſibi inuicem loquebantur: Iſti ſunt quos habebamus in riſu, labores eorum putabamus opprobrium, vitam eorum execrabamur vt miſeram, perſonas eorũ *Sap. 5.*
iudicabamus indignas, & conuentum eorum ſine honore; iſti autem inuenti ſunt ſapientes, & nos probamur miſeri tunc fuiſſe, & inſipientes, & vani, quando nec ipſi laborauimus, nec laborantibus auxilium pro labore præſtitimus, quinimmo eos in delicijs poſiti irriſimus, & credidimus dementes, quos nunc aſpicimus florentes, & fulgentes.

Ad hæc Præfectus dixit: Sapiēter quidem te video eſſe proſecutum, ſed non ad interrogationem meam videris dediſſe reſponſum. Valerianus dixit: Stultos nos, & inſipientes eſſe dixiſti, quod facultates noſtras Egentibus damus, Aduenas ſuſcipimus, Viduis opem ferimus, Orphanis ſubuenimus, inhumata corpora tegimus, & honeſtas Dei Martyribus tradimus ſepulturas; Inſipientes nos eſſe, & inſaniſſimos iudicas, quia non cum lætantibus lætamur, neque cum voluptuoſis delicijs reſoluimur, vt ignobilis vulgi oculis nos illuſtres, & nobiles oſtentemus; veniet tempus in quo fructum huius noſtræ triſtitiæ colligamus, & nobis gaudentibus lugeant ij, qui in ſuis gaudijs nunc extolluntur; tempus enim ſeminandi modo eſt, qui in iſta vita modo ſeminauerint gaudia, in illa vita luctum, & gemitum metent; 38 qui autem nunc ſeminant lachrymas temporales, in illa vita gaudia ſunt ſempiterna meſſuri.

Præfectus dixit: Ergo & nos, & 39 Inuictiſſimi Principes æternum habebimus luctum, vos vero perpetuum poſſidebitis gaudium? Sanctus Valerianus dixit: Quid enim vos eſtis? aut quid Principes veſtri? homunciones eſtis, tempore veſtro nati, tempore veſtro expleto morituri; tantam Deo reddituri rationem, quantũ ſum-

mę vobis tradidit poteſtatis. Almachius Pręfectus dixit: Quid verborum circuitu immoramur? offerte Dijs libamina, & abſcedite illęſi: Reſponderunt ambo Sanctus Valerianus, & Tiburtius: nos non Dijs, ſed Deo quotidie ſacrificium exhibemus. Almachius Præfectus dixit: Quis eſt Deus, cui veſtrum vos dicitis tradere famulatum? Reſponderunt ambo, & quis eſt Deus alius, vt de

** eo*

* Deo nos interroges? eſt alius præter vnum? Almachius

** dicis nomen ipſius edicito.*

dixit: Ipſum vnum quem * dicitis, nomen eius edicite. Valerianus Sanctus dixit: Nomen Dei non inuenies etiamſi pennis volare poſſis. Almachius dixit: Ergo Iouis Dei nomen non eſt? Valerianus dixit: Erras Præfecte, Iouis nomen non eſt hominis corruptoris, atque ſtupratoris? homicidam illum veſtri Auctores commemorant, & criminoſum illum literæ veſtræ demonſtrant; hunc tu Deum dicis? miror qua fronte loquutus ſis, cum Deus dici non poſſit, niſi vnus qui eſt ab omni peccato alienus, & omnibus virtutibus plenus. Almachius dixit: Ergo omnis Mundus errat, & tu cum Fratre tuo verum Deum noſtis? Sãctus Valerianus dixit: Innumerabilis multitudo Chriſtianitatis eſt, quæ ſanctitatem ſuſcepit, ſed magis vos pauci eſtis, qui ſicut aſtulæ de naufragio remanſiſtis ad nihil aliud, niſi vt * igni tradamini.

** in ignem miramini.*

Valerian* fuſtibus cæditur.

Tunc Almachius iratus [40] iuſſit eum fuſtibus cædi; Ille autem ſtatim vt exutus eſt cœpit gaudere dicens: Ecce hora, quam * ſitienter optaui; ecce dies omni mihi feſtiuitate iocundior; Cumque cæderent eum [41] vox præconia ſuper eum clamabat dicens: DEOS, DEASQVE BLASPHEMARE NOLI: Ille autem clamabat Populo Romano dicens: Ciues Romani, videte ne vos a veritate iſta mea tormenta reuocent, ſed ſtate viriliter credentes in Sancto Domino, & Deos, quos colit Almachius lapideos, & ligneos in calcem conuertite, hoc ſcientes, quia in æterna tribulatione erunt omnes, qui colunt eos.

** ſemper.*

Vox Præconia.

Valeriani verba ad populũ dũ cęderetur

Tunc

Tunc [42] Aſſeſſor Præfecti Tarquinius * clam dixit Præfecto, inueniſti occaſionem tolle eos, nam ſi moram feceris, & de die in diem protraxeris, omnes facultates ſuas pauperibus erogabunt, & punitis eis tu nihil inuenies; Tunc iuſſit Carnificibus, vt ab eis ducerentur ad ad agrum [43] Pagum, vbi erat ſtatua Iouis, & iuſſit, vt ſi noluiſſent ſacrificare, ambo Fratres pariter ſententiam capitalem exciperent. Tunc glorioſi Martyres excepta ſententia a Maximo [44] Corniculario Præfecti ducebantur ad Pagum, qui Maximus cœpit flere ſuper eos dicẽs: O Iuuentutis flos purpureus, o germanus fraternitatis affectus, quem vos impia definitione volentes amittere, ad interitum veſtrum quaſi ad epulas feſtinatis. Tunc Sanctus Tiburtius dixit: Nos niſi pro certo didiciſſemus alteram vitam eſſe perpetuam, quæ iſti vitæ præſenti ſuccedit, numquam nos iſtam amittere gauderemus. Dicit ei Maximus: Et quæ poteſt eſſe altera vita? Reſpondit Sanctus Tiburtius: Sicut veſtitur veſtimentis corpus, ita veſtitur anima corpore, & ſicut ſpoliatur veſtimentis corpus, ita ſpoliatur anima corpore; corpus quidem, quod terrenum ſemen per libidinem dedit, terreno ventri reddetur, vt in puluerem redactum, ſicut Phœnix futuri luminis aſpectu reſurget; anima vero ad Paradiſi delicias, ſi ſancta ſit, perferetur, vt in delicijs affluens tempus ſuæ * reſurrectionis expectet.

Lucca.

Tarquinius aſſeſſor Præfecti.

Maximus Cornicularius Præfecti.

** reſtaurationis.*

Dicit ei Maximus optarem, & ego contemnere vitam iſtam ſi * poſteram certam apud me haberem, quam loqueris. Dicit ei Beatus Valerianus: Quia nihil tibi ſupereſſe dicis, niſi vt probes vera eſſe, quæ diximus, in hora, qua nos faciet Dominus iſtam corporis tunicam in glorioſa nominis ſui confeſſione [45] deponere, aperiet Dominus oculos tuos, vt faciat te videre cum quantâ gloria illa vita * ſuſcipimur; ſi tamen promittas nobis, quod ex animo ad pœnitentiam erroris tui venias: Tunc Maximus deuotabat ſe dicens, fulmineis ignibus

** poſt eam.*

** ſuſcipitur.*

conſumar ſi ex hac hora non illum ſolum Deum confi-
**facit.* tear, qui alteram vitam * fecit iſti vitæ ſuccedere; hoc tantum vos, quod promiſiſtis oſtendite. Dicunt ei ambo Fratres, impetra à Carnificibus, vt ad domum tuam
**cuſtodiant* nos ducant, & hodierni diei inducias explica, ita vt * cu-
**illuc.* ſtodiant nos in domo tua, & * illic ad te venire faciemus Purificatorem, qui te iſta nocte ſtatim vt purificauerit, faciet te videre hoc, quod promiſimus; Quod cum impetraſſet Maximus duxit eos ad domũ ſuam, ad quo-
Maximus cum omni ſua domo baptizatur. rum prædicationem, & ipſe Maximus cum omni ſua domo, & ipſi Carnifices crediderunt; Tunc Sancta Cæcilia venit ad eos nocte cum Sacerdotibus, & vniuerſi baptizati ſunt. Igitur cum aurora noctis finem daret, facto magno ſilentio Sancta Cæcilia dixit eis: Eia Mili-
Rom 13. tes Chriſti abijcite opera tenebrarum, & induimini ar-
2. *Tim.* 4. ma lucis, certamen bonum certaſtis, curſum conſummaſtis, fidem ſeruaſtis; ite ad coronam vitæ, quam da-
**Deus iuſtus.* bit vobis * iuſtus Iudex; non ſolum autem vobis, ſed & omnibus, qui diligunt aduentum eius.

Locus igitur, qui vocabatur Pagus, quarto milliario ab Vrbe ſitus erat, in quo per Templi ianuam tranſitus
Valerian9 & Tiburtius decollantur. erat, vt omnis, qui ingrederetur, 46 ſi Ioui thura non poneret, puniretur: Venientibus ergo Sanctis offeruntur thura, & recuſant; recuſantes ponunt genua, feriuntur
† in aliquibus codicibus non gaudium, ſed martyrium legebitur; repoſuimus autem verbũ gaudiũ ex codice Vaticano. gladio, proijciunt corpus mortale, & † gaudium ſuſcipiunt ſempiternum. Tunc Maximus * iuratus aſſerebat, dicens: Vidi Angelos Dei fulgentes, ſicut ſol in hora, qua verberati ſunt gladio, & egredientes animas eorum de corporibus, quaſi virgines de thalamo; quas in gremio ſuo ſuſcipientes Angeli, remigio alarum ſuarum ferebant ad cælos; Iſta cum lachrymis * enarranti Maximo plurimi crediderunt, & ab errore Idolorum conuerſi, ſuo ſe Creatori reddiderunt. Igitur dum hæc om-
**iurando.* nia perueniſſent ad Almachium Præfectum, eo quod
**enarrāte.* Maximus Corniculatius cum ſuis omnibus factus fuiſ-

ſet

ſet Chriſtianus, iuſſit eum tandiu 47 plumbatis * cædi, quandiu ſpiritum redderet; quem Sancta Cæcilia iuxta Valerianum, & Tiburtium ſepelijt in nouo ſarcophago, & iuſſit vt 48 in ſarcophago eius ſculperetur Phœnix ad indicium fidei eius, qui reſurrectionem ſe inuenturum, Phœnicis exemplo, ex toto corde ſuſcepit.

* *tundi.*

Maximus plumbatis cæſus ſpiritum reddit.

Phœnix reſurrectionis ſymbolum.

Factum eſt autem poſt hæc, cœpit Almachius Præfectus 49 quærere facultates amborum; Pro qua re facta inquiſitione, Sanctam Cæciliam quaſi Valeriani coniugem præcepit arctari, quæ cum vniuerſa, quæ remanſerant ex eorum facultatibus fideliter tradidiſſet Pauperibus, ipſa quoque vt thura poneret cœpit impelli; tũc dixit 50 Apparitoribus, qui eam hoc facere compellebant: Audite me Ciues, & Fratres, vos Miniſtri eſtis Iudicis veſtri, & videtur vobis, quod ab eius impietate alieni eſſe mereamini; mihi quidem glorioſum eſt, & valde optabilę omnia, pro Chriſti * confeſſione perferre tormenta: quia cum hac vita numquam dignata ſum habere amicitias; ſed de veſtra ſatis doleo iuuentute, quam ſine ſollicitudine gerentes, facitis quicquid vobis fuerit ab iniuſto Iudice imperatum; tunc illi dabant voces, & fletus, quod tam elegans Puella, & tam ſapiens, & nobilis * libenter optaret occidi, & rogabant eam, dicentes ne tale decus amitteret, nę tantam pulchritudinem verſaret in mortem; Quibus flentibus atque animum eius reuocare cupientibus ita reſpondit Beata Cæcilia: Hoc non eſt iuuentutem perdere, ſed mutare; hoc eſt, dare lutum, & accipere aurum; dare habitaculum vile, & paruum, & accipere palatium magnum, & ampliſſimum ex lapidibus pretioſis, & auro conſtructum; dare angulum breuem, & obſcurum, accipere forum lucidum, margaritis cæleſtibus coruſcans; dare rem perituram, & accipere rem, quæ finem neſcit, & mortẽ ignorat; dare lapidem vilem, qui pedibus conculcatur, & accipere lapidem pretioſum, qui in diademate regio vibranti

S. Cæciliã inquiri & arctari iubet Almachius.

S. Cæcilię verba ad Apparitores.

* *nomine.*

* *etiam.*

BIBLIOTECA [illegible]

branti reſplendet aſpectu: Hodie ſi vobis aliquis offerret ſolidos, ita vt parem ſummam nummorum à vobis gratanter ferret oblatam; numquid non & vos curreretis gaudentes ad tale mercatum? & omnes parentes, & notos, & affines, & propinquos, & caros, & amicos faceretis vobiſcum currere propter lucra temporalia; quicunque autem vos * vellet lachrymis reuocare, eo quod omnes nummos veſtros daretis intrepidi, vt acciperetis ſolidos, numquid non irrideretis eos, vt ignaros, & neſcios? vos autem tota auiditate feſtinantes curreretis, exultantes, quod daretis ad commutationem auri pretioſi æramentum vile, & nullius ſummæ iacturam; & tamen pondus ad pondus vos accipere gratularemini: Deus autem noſter Ieſus Chriſtus non dat pondus ad pondus, ſed quod ſimplum acceperit, centuplum reddit inſuper, & vitam æternam. Et his dictis aſcendit ſuper lapidem, qui erat iuxta pedes eius, & dixit omnibus: Creditis hæc, quæ dixi? At illi * dixerunt: Credimus Chriſtum Filium Dei verum Deum eſſe, qui talem poſſidet Famulam. Dixit eis Beata Cæcilia; Ite ergo & dicite infelici Almachio, quod ego inducias petam, vt nō vrgeat paſſionem meam, & * hic intra domum meam faciam venire, qui vos omnes faciat vitæ æternæ participes; Et ita Domino procurante completur.

** lachrymis reuocaret.*

** omnes vna voce dixerunt.*

** huc.*

Vrbanus Papa à S. Cæcilia ad fidem conuerſos baptizat.

Tunc veniens Papa Sanctus Vrbanus baptizauit intra domum eius amplius quam quadringentos promiſcui ſexus, conditionis, ætatis, inter quos vnus clariſſimus vir erat homine Gordianus; hic ſub * defenſione ſui nominis domum Sanctæ Cæciliæ ſuo nomine titulauit, vbi in occulto ex illa die, ex qua baptiſma Chriſti ibi celebratum eſt, * Eccleſia Dominica fieret; ita vt etiam Papa Vrbanus illic moraretur, & licet occulte, quotidie tamen redemptionis Chriſti ibi creſcerent lucra, & Eccleſiæ innumerabiles talentorum theſauri, Diabolo vero perpetua detrimenta,

** vmbratione.*

** Eccleſia dominicæ.*

Vrbani Miſſæ in domo S. Cæciliæ.

Sed

Sed cum hæc agerentur Almachius Præfectus Sanctã Cæciliam ſibi præſentari iubet, quam interrogans ait; Quod tibi nomen eſt Puella? Reſpondit, Cæcilia, ſed apud homines; [52] quod autem illuſtrius eſt Chriſtiana ſum. Almachius dixit: Cuius conditionis es? [53] Cæcilia reſpõdit: Ciuis Romana, *illuſtris, ac nobilis. Almachius dixit: Ego te de Religione interrogo; nam natiuitate ſcimus te nobilem. Sancta Cæcilia dixit: Interrogatio tua ſtultum ſumpſit exordium, quæ duas reſponſiones vna putat inquiſitione concludi. Almachius Præfectus dixit: Vnde tibi tanta præſumptio reſpondendi? Cæcilia Sancta dixit: De conſcientia bona, & fide non ficta. Almachius dixit: Ignoras cuius poteſtatis ſim ego? Beata Cæcilia dixit: Et tu ignoras cuius ſponſa ſim ego? Almachius dixit: Cuius? Sancta Cæcilia dixit: Domini Ieſu Chriſti. Almachius dixit: Ego te coniugem Valeriani ſcio. Cæcilia Sancta dixit: Tu Præfecte te ipſum ignoras cuius ſis poteſtatis; nam ſi me interroges de tua poteſtate veriſſimis tibi aſſertionibus manifeſto. Almachius Præfectus dixit: Si noſti dic, delector ex ore tuo audire ſermonem. Sancta Cæcilia dixit: Qualiter delectaris, taliter iudicaris, tamen audi; Poteſtas hominis ſic eſt quaſi vter vento repletus, quem ſi vna acus pupugerit, omnis rigor ceruicis eius * folleſcit, & quicquid rigidum in ſe habere cernitur incuruatur. Almachius dixit: Ab iniurijs cœpiſti, & iniurijs perſeueras? Cæcilia dixit: Iniuria non dicitur, niſi quod verbis fallentibus irrogatur, * aut iniuriam doce, ſi * fal ſe loquuta ſum, aut te ipſum corripe calumniam inferentem. Almachius dixit: Ignoras quia Domini noſtri Inuictiſſimi Principes iuſſerunt, vt qui ſe non negauerint eſſe Chriſtianos puniantur, qui vero negauerint dimittantur? Sancta Cæcilia dixit: Sic Imperatores veſtri errant, ſicut & [54] Nobilitas veſtra; ſenten-

tia,

**. ingenua nobilis, clariſſima.*

S. Cæcilia ciuis Romana illuſtris, ac nobilis.

1. Tim. 1.

**molleſcit.*

** vnde aut.*

** falſa.*

tia enim, quam ab eis prolatam eſſe teſtaris vos ſæuien-
tes, & nos innocentes oſtendit; ſi enim malum eſſet hoc
nomen nos negaremus, vos vero ad confitendum ſuppli
cijs vrgeretis. Almachius dixit: Pro pietate ſua hoc vo-
*noſtra. luerunt ſtatuere, vt commodo vitæ * veſtræ poſſit eſſe
conſultum. Cæcilia Sancta dixit: Nihil tam impium,
nihilq; tam innocentiæ inimicum, quam vt reis omni-
bus tormenta adhibeatis, & ad confitendum qualitatē
ſceleris, locum, tempus, conſcios, ſocios omni exami-
Chriſtia- natione perquiritis; nobis vero, quos innocentes ſcitis
nis ſolum nominis tantum crimen impingitis: Sed nos ſcientes
nominis ſanctum nomen, omnino negare non poſſumus; melius
crimē im- eſt enim felicius mori, quam infeliciter viuere; Nos
pingebat.
*torquetis enim vera dicentes vos * torquemus, qui mendacium
elaboratis audire. Almachius dixit: Elige tibi vnum è
duobus, aut ſacrifica, aut nega te Chriſtianam eſſe, vt
copiam euadendi ſuſcipias. Tunc ridens Beata Cæcilia
dixit: O Iudicem neceſſitate confuſum, vult vt ne-
* ipſa me gem me innocentem, vt * ipſe faciat nocentem; parcit,
faciam no & ſæuit, diſſimulat, & aduertit; ſi vis damnare cur horta-
centem. ris negare? ſi vis abſoluere quare non vis inquirere? Al-
machius dixit Accuſatores præſto ſunt, qui te Chriſtia-
nam eſſe teſtantur, ſi negaueris compendioſum dabis
Accuſantibus finem; ſi negare nolueris dementiæ tuæ
* deputa- * reputabis, quando ſententiæ ſubiacebis. Cæcilia San-
bitur. cta dixit: Horum mihi accuſatio votiua eſt, & tua pœ-
na victoria; noli me vt dementem arguere, ſed te ipſum
increpa, quia Chriſtum me æſtimas denegare. Alma-
chius dixit: Infelix ignoras, quia & viuificandi, & mor-
tificandi mihi ab Inuictiſsimis Principibus poteſtas eſt
data? vt quid cum tanta ſuperbia loqueris? Sancta Cæ-
cilia dixit: Aliud eſt eſſe ſuperbum, & aliud eſſe con-
ſtantem, ego conſtanter loquuta ſum, & non ſuperbè,
quia ſuperbiam, & nos fortiter execramur; tu autem ſi
verum audire non times, iterum te docebo falſiſsimè, &

nunc

hunc eſſe loquutum. Almachius dixit: Quæ ſum falſiſſime proſequutus? Sancta Cæcilia dixit: Hoc falſiſſime loquutus, quod Principes tuos viuificandi, & mortificandi tibi tradidiſſe aſſeris poteſtatem. Almachius dixit: Ergo mentitus ſum? Cæcilia Sancta dixit: Contra veritatem publicam, ſi iubes, probabo te eſſe mentitum. Almachius Præfectus dixit doce. Sancta Cæcilia dixit: Dixiſti Principes tuos, & viuificandi, & mortificandi copiam tribuiſſe licentiæ, cum ſolum mortificandi ſcias tibi traditam poteſtatem; vitam enim viuentibus tollere potes, mortuis * dare non potes: dic ergo, quia Imperatores tui, mortis miniſtrum te eſſe voluerunt; nam ſi quid plus dixeris, videberis fruſtra mentitus. Almachius dixit: Depone iam audaciã tuam, & ſacrifica Dijs. Sancta Cæcilia dixit: Neſcio vbi tu oculos amiſeris, nam quos tu Deos dicis, ego, & omnes, qui oculos ſanos habemus ſaxa videmus eſſe, & æramentum, & plumbum. Almachius dixit meas iniurias philoſophando contempſi, ſed Deorum ferre non poſſum. Cæcilia Sancta dixit: Ex eo, quod os aperuiſti nõ fuit ſermo, quem non probarem iniuſtum, ſtultum, & vanum; ſed ne quid deeſſet, puto etiam exterioribus oculis te cæcũ oſtendis, vt quod omnes lapidem videmus eſſe, ſaxum inutile, hoc tu Deũ eſſe teſtaris; do ſi iubes conſilium, mitte manum tuam, & tangendo diſce ſaxum hoc eſſe, ſi videndo non noſti nefas eſt enim, vt totus Populus de te riſum * habeat, cũ omnes ſciant Deum in cælis eſſe; * iſtas autem figuras ſaxeas per ignem melius in calcem poſſe conuerti, quæ modo ſui otio pereunt, & neque tibi pereunti, neque ſibi, ſi in ignem mittantur, poterũt ſubuenire; ſolus Chriſtus eripit de morte, & de igne ipſe valet liberare.

* *vitam dare.* * *faciat.* * *maleficos autem ac Idolarios ignis conſumet; iſtas autem.*

Tunc iratus vehementer Almachius Præfectus iuſſit eam in domum ſuam reduci, 56 & in ſua ibi domo flãmis balnearibus cõcremari; cumque fuiſſet in calore balnei incluſa, & ſubter incendia nimia lignorũ * pabula mini- S.Cæc. in feruẽtibus balneis incluſa.

* *pabulo.*

*in frigida rio. ſtrarent die integra, & nocte tota quaſi * in frigido loco illibata perſtitit ſanitate, ita vt nec vna pars membrorum eius ſaltim ſudoris ſigno laſſaretur: Hoc cum audiſſet Almachius miſit, qui eam in ipſo Balneo decollaret; quam cum ſpiculator tertio ictu percuſſiſſet, caput eius amputare non potuit; ſic autem ſeminecem eam cruentus carnifex dereliquit; (nam apud veteres lex erat eis impoſita, vt ſi in tribus percuſſionibus non decollaretur amplius percutere non audebat) Cuius [57] ſanguinem omnes bibulis linteaminibus Populi, qui per eam crediderant extergebant; Per triduum autem, quod ſuperuixit, non ceſſauit omnes, quos nutrierat, & quos docuerat in fide Domini confortare; quibus, & diuiſit vniuerſa, quæ habuit, & Sancto Vrbano Papæ tradidit cōmendatos, cui & dixit: Adhuc triduanas mihi popoſci inducias, vt & iſtos [58] tuæ Beatitudini traderem, quos nutriui, & hanc [59] domum meam in æternum Eccleſiæ nomini * conſecrares.

S. Cæcilia tertio percutitur, & eius caput amputari nō poteſt.

S. Cæciliæ ſãguis à Fidelib⁹ colligitur.

* conſecrarem.

Tunc Sanctus [60] Vrbanus Papa corpus eius auferens cum Diaconibus nocte ſepeliuit eam [61] inter Collegas ſuos Epiſcopos, & Martyres, vbi Sancti Confeſſores ſunt collocati; Domum autem eius in æternum [62] Sanctam Eccleſiam ſuo nomine conſecrauit, in qua beneficia Domini exuberāt ad memoriam Beatæ Cæciliæ, vſque in hodiernam diem, per eum, qui cum Patre, & Spiritu Sancto viuit, & regnat in ſæcula ſæculorum. Amen.

Vrbanus Papa corpus S. Cęciliæ ſepelit.

S. Cęciliæ domus Eccleſia conſecratur.

Explicit Paſſio S. Cæciliæ, & Sociorum eius.

VITA

VITA S. VRBANI PAPÆ ET MARTYRIS,

QVAE IN TRIBVS ANTIQVIS EGREGIIS Manuſcriptis Exemplaribus Bibliothecæ Vaticanæ habetur.

Incipit Paſsio S. Vrbani Papæ, & Martyris, & Sociorum.

VRBANVS Epiſcopus, natione Romanus ex nobiliſſimâ proſapia ortus, cuius Pater Pontianus dictus eſt, à Beato Petro Apoſtolo octauus decimus Vicarius extitit. Præfuit autē temporibus Alexandri, qui cū commonitus à [2] Mammea Matre, clemens in Chriſtianos eſſet, [3] Almachius Vrbis Præfectus in eos tyrannidem exercebat. Hic Apparitoribus ſuis præfecit quendam crudelem Virum Carpaſium nomine, eique præcepit, vt cum omni ſollicitudine quæreret ſi forte reperiret Chriſtianos abſconditos: Quod cū diligenter faceret, Beatum Vrbanum [4] cum tribus Diaconibus, & duobus Presbyteris in quodam reperit antro: Et currens, anxiando, hæc Præfecto ſub feſtinantia nuntiauit. At ille, qui Chriſtianorum genus delere cupiebat è terra; iuſſit vt eoſdem Chriſti Famulos ſuo conſpectu celeriter præſentaret. Veniens itaque Carpaſius

B. Vrbani progenies nobiliſsima.

Alexāder Imper. clemens in Chriſtianos.

Almachi⁹ Vrbis Præfectus.

B. Vrban⁹ in quodā antrocum Socijs repertus coram Præfecto adducitur.

Palatium Veſpaſiani. Beatum Vrbanum, & eius Clericos ad [5] Palatium Veſpaſiani deduxit, in quo Almachius morabatur: Quos Præfectus intuens vt leo infremuit, & proloquens ait: B. Vrban' ſemel, & iterũ damnatus. Nonne iſte eſt Vrbanus ſeductor, qui iam ſemel, & iterũ damnatus eſt, quem Chriſtiani ſibi Papam fecerunt? Cui Beatus Vrbanus reſpondit: Ego ſeduco Homines, vt viã iniquitatis relinquant, & ad viam veritatis deueniant. Præfectus dixit: Quæ via veritatis, quæ nec Deos colit, nec Principes obtemperat. Beatus Vrbanus reſpondit: Nec Deos tuos colo, nec Principes tuos timeo; fac quod facturus es. Carpaſius autem ait ad Almachium, & ad Populum circumſtantem: Quid vobis videtur de ſacrilegis iſtis? Almachius dixit: Vt ducantur ad Pagum iuxta Templum Iouis, & ibidem cuſtodię mancipentur. Quod cum à Carpaſio fuiſſet impletum: Audientes hoc Chriſtiani venerunt nocte vſque ad Carcerem, & [6] dantes Anolinus Carcerarius. munera Carcerario nomine Anolino intrauerũt ad Sanctos: quos cum vidiſſent cęperunt altius gemere, & proſtrati humo [7] benedictionem à Summo Præſule depoſcebant; qua ſuſcepta vnà cum Sanctis tota nocte in Dei laudibus vacauerunt: Et cùm iam diluceſceret, [8] dantes Pacis oſculum. inuicem pacis oſculum, Beati Papæ ſe orationibus commendauerunt.

Poſt hæc miſit Almachius Præfectus [9] ad Carpaſium Vicarium, vt Vrbanum ſacrilegum ſuo conſpectui præſentaret; qui vnà cum Clero ſuo eiectus de carcere, Turcio Almachio præſentatur. Quos ille intuens ait: Deponite pertinaciã veſtram, & ſacrificate Dijs, quos adorãt Imperatores, & recedite ab inſania, qua eſtis infecti; Magna Martyrũ multitudo. Iam enim per fallaciam veſtram ferè quinque millia Hominum decepti perierunt; de quorum miſerabili interitu vos rei eſtis. Beatus Vrbanus reſpondit: Non perierũt, vt tu miſer exiſtimas, ſed ad Regna cæleſtia feliciter migrauerunt. Almachius dixit: Hac vana ſpe inducta Cæcilia cum Sponſo ſuo, & Cognato omnem gloriam perdiderunt,

diderunt,& immenſum tibi dimiſerunt Theſaurum, quē te nunc exhibere oportet. Beatus Vrbanus reſpondit: Stulte agnoſce Creatorem, pro quo illi ſua omnia Pauperibus erogantes, mori exoptauerunt. Almachius dixit: Deponite contumaciam, vt poſſitis viuere; alioquin male perire habebitis. Beatus Vrbanus dixit: Nō pereūt, niſi qui vel fide, vel opere ſuo diſplicent Creatori. Almachius autem conuerſus ad Sanctos Presbyteros Ioannem, & Mamilianum dixit: Numquid & vos eadem ſentitis? At illi reſponderunt: Patris noſtri monita per omnia ſunt ſalubria, ſed in maleuolam animam non intrat ſapientia. Almachius dixit: Vt video deteriores effecti eſtis, quam delirus Senex Magiſter veſter; ſed miſeri nō erubeſcitis, qui totiens damnati proſcriptionibus in impudentia perduratis? & iratus iuſſit eos plumbatis cædi. Qui cum cæderentur clamabant: Gratias tibi agimus Domine. Porrò Almachius cum furore vociferabat dicens: Iſti ita arte magica imbuti ſunt, vt nullo modo valeant noſtris iusſionibus obedire. Beatus Vrbanus dixit ei: Immo tu miſer Dijs tuis ſimilis es effectus, aures habens, & non audiens; oculos, & non videns.

B. Cęcilię theſauri à B. Vrbano petit Almachius.

Ioannes, & Mamilian9 Preſbyteri.

Sap. 1.

Sācti plūbatis cęduntur.

Ad hæc iratus Almachius ait: In iniuriam Deorum os non timuiſti procaciter aperire? Teſtor Deos, Deaſque, quia dignus es capitis ſubire ſententiam. Sanctus Vrbanus dixit: Quam reuerendi ſunt Dij tui, ſi geſta eorum recolas, facile deprehendes; Porrò Deus noſter creauit omnia, & nos ſuos famulos corroborauit dicens: Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non poſſunt occidere. Almachius dixit nequaquam; ſed cum ſis ſenex mortem reputas requiem; & ideo, quaſi inuidens Iuuenibus, facis vt alij amittant, quod te ſenectus cogit amittere. Ad hæc Ioannes Presbyter reſpondit: Manifeſte mentiris; Patri enim noſtro, & in iuuentute

Matth. 10.

Philip. 1. tute Chriſtus viuere fuit, & mori lucrum; multotiens quippe pro eo confeſſor effectus, animam ſuam pro eius ouibus poſuit. Tunc Almachius iuſſit venire ad ſe Carpaſium, & dixit ei: Audi Carpaſi, Vrbanum ſacrilegum vnà cum Clero ſuo, in priuata claude cuſtodia, donec noſtris obtemperet iuſſionibus: Quos Carpaſius comprehendēs duxit ad Carcerem iuxta Pagum; ac vbi ingreſſi ſunt Sancti pſallebant dicentes: Domine refugium factus es nobis à generatione, & progenie. Et quidam Chriſtiani hoc cognito venerunt ad eos nocte, inter quos erant [10] tres Tribuni Fauianus, Calliſtus, & Ammonius, & duo Presbyteri Fortunatus, & Iuſtinus, qui dum veniſſent ad ianuam pulſantes ſteterunt; Vt autem audiuit Marcialis Diaconus, curauit nuntiare B. Vrbano, quod ille audiens rogauit Anolinum Carcerariū, vt eos ad ſe intrare permitteret; Mox vt ingreſsi ſunt, [11] corruentes ad pedes S. Vrbani cum fletu dixerūt: Ora pro nobis Sanctiſsime Pater, quia tempus perſecutionis imminet; quibus ipſe reſpondit: Nolite ex hoc flere, ſed magis gaudete; per multas enim tribulationes oportet nos introire in Regnum Dei. Totam itaque noctem in hymnis, & canticis tranſigentes Dei miſericordiam implorabant. Videns autem Anolinus cuncta, quæ gerebātur, [12] miſit ſe ad pedes Beati Vrbani cum lachrymis rogans, vt baptizaretur ab eo; quem Beatus Vrbanus iuſſit ſurgere, & ait ei: Vide Fili, ſi ex toto corde credis, vt remiſſionem percipias peccatorum? Reſpondit Anolinus cum fletu dicens, credo Domine; Et baptizauit eum, [13] ac chriſmate conſignauit. Et cum dies factus eſſet Miſſarum ſolennia celebrantes Pane cœleſti refecti ſunt.

Vrbanus multotiēs confeſſor effectus.

Pſal. 89.

Marcialis vnus de Diaconis B. Vrbani.

Act. 14.

Sācti pernoctant in oratione.

Anolinus Carcerarius baptizatur.

Audiens hæc Almachius iuſſit iterum Beatum Vrbanum cum Clero ſuo ſuis Tribunalibus præſentari, cui & dixit: Sic adhuc in veſania tua perduras, vt non ſolum te ipſum ab errore non reuoces; ſed etiam alios errore

ſtudeas

ſtudeas implicare? Nam & [14] Anolinum Commenta- Commen
rienſem noſtrum tuis te audiuimus contagijs infeciſſe. tarienſis.
Ad hæc Anolinus ait: Infelix ego, qui præterito vitæ meæ tempore non agnoui Creatorem meum; veruntamen gratias ago ei, quia ſaltem in extremo dierũ meorum, ſui mihi cognitionem miſericorditer tribuit. Almachius dixit: Huius loquacitas ſi repreſſa non fuerit multis erit cauſa damnationis; & data ſententia iuſſit, vt capite puniretur. Qui ductus ad Templum Dianæ
cum ſacrificare renueret iuxta Templum decollatus eſt Anolinus
xv. Calendas Iunij. decollat.

Poſt hæc Turcius Præfectus iuſſit ſibi Tribunal parari, vt nocte Chriſti famulos examinans opus ageret tenebroſum; Itaque aggrediẽs eos ait: Dicite miſeri, quæ eſt inſania veſtra, vt mortem magis optetis, quam vitam? Cui Reſpondens Præſul dixit: Non moriuntur, qui patiuntur pro Chriſto ſed magis vitam percipiunt ſempiternam. Præfectus dixit nulla ratione poſſum aduertere, quomodo poſſit hoc fieri. Beatus Vrbanus reſpon-
dit: quia carnalis Homo non percipit, quæ Dei ſunt. 1. *Cor.* 2.
Almachius dixit præſto eſt ſuperbæ veſtræ reſponſionis remuneratio, quia in noſtram, & Deorum iniuriam de
bacchamini; & præcepit Carpaſio dicens: Ducite eos Sancti du
ad Templum iuxta Pagum, & vel ſacrificent Deo ma- cuntur ad
gno Ioui, vel multiplicibus macerentur ſupplicijs. Ve- Pagum ad Templum
nientes igitur ad Templum Iouis [15] iuxta Pagum, vbi Iouis.
dicebatur locus Trucidatorum, compellebantur ab Ap- Loc' Tru
paritoribus, vt libamina Dijs imponerent. Illi autem ir- cidatorũ.
ridentes, & expuentes in Simulacrum dicebant: Simi-
les illi fiant, qui faciunt ea, & omnes, qui confidunt *Pſal.* 134.
in eis. Iratus autem Carpaſius dixit ad Sanctos: Infelices diſcedite ab hoc peruerſo dogmate, & adorate Deos, & eſtote amici Principum. Beatus Vrbanus reſpondit:
Inſenſate Canis, quaſi ſepulchrum patens guttur tuum *Pſal.* 5.
fetorem emanat, nobis enim nullo modo perſuadere po

teris

teris, vt a charitate Chriſti aliquatenus ſeparemur. Cõuerſus Carpaſius ad Satellites dixit: Quidnam eſſe dicitis, quod Sacrilegi iſti audaciores ſunt pro maleficijs ſuis, quam aliquis Miles pro defenſione Reipublicæ? Sancti autem reſponderunt: Si vos pro reuerentia lapidum ſic nitimini, vt etiam veſtris conſanguineis non parcatis; quid nobis eſt agendum pro Deo viuo, & vero, à quo conditi ſumus? Carpaſius ait: Præceptum Principum exequi nos oportet, vt videlicet, niſi ſacrificetis, diuerſis macerati ſuppiicijs capite puniamini. Reſpondentes Sancti dixerunt: Hoc eſt, quod optamus. Carpaſius dixit ad Clerum eius: Princeps veſter pro ſenectute hebes effectus mori deſiderat; Vos autem vt prudentes iuuentuti veſtræ conuenit prouidere. Sancti reſponderunt dicentes: A Patris noſtri veſtigijs nullatenus exorbitabimus.

Tunc Carpaſius pertractans ſecum de Sanctorum cõſtantia, reduxit eos ad Almachium Vrbis Præfectum, referens, quod nec minis, nec precibus eos poſſet à primo reuocare propoſito. Tunc Præfectus agitans caput ait: Video eos ad hoc tendere, vt magis mori eligant, quam ab his ſuperſtitionibus ſuum animum reuocare. Nunc ergò reducantur ad Templum, & ſi ſtatim non ſacrificauerint, non iam cum eis multiplicitate verborũ, ſed enſium ictibus diſputetur. Ad hæc quidã [16] Tarquinius cognomento Taurinus dixit ad Præfectum, ſi tu cũ ei, ò Princeps ires ad Templum, poſſes forſitan eorum ſenſus ad meliora conuertere. Credit Præfectus huius aſſertionibus, & præmittens cum ſatellitibus Sanctos, ipſe Militum ambitione ſtipatus ſubſequitur. Pergentes autem Sancti pſallebant in via: Teſtimoniorum tuorum Domine delectati ſumus, ſicut in omnibus diuitijs. Et cum veniſſent ad Pagum compellebantur à Militibus ſacrificare Dæmonijs. Qui cum oraſſent, & in cordibus ſuis clamaſſent ad Dominum; eleuans Beatus Vrbanus

Prefectus vnà cũ Sãctis pergit ad Pagũ.

Pſal. 118.

banus

banus vocem,& Statuunculam Iouis intuens dixit: De-
ſtruat te virtus Dei noſtri, & repente cecidit Simula-
chrum; ſed & Sacerdotes, qui miniſtrabant ignem ſa- Iouis ſimulachrũ ruit
crificij mortui corruerunt. Tunc inuaſit timor Præfectũ, & Sacerdotes pereunt.
& fugiens cum reſiduis, recepit ſe in Palatio Veſpaſia-
ni ſęuiens contra Sanctos, & facta de eis inquiſitione
iuſſit eos ſuis Tribunalibus applicari; quibus cum indi-
gnatione locutus ait: Quouſque artem magicam ſecta-
mini? an putatis, quod de manibus meis eripi valeatis?
Reſpondentes Sancti dixerunt: Potens eſt Dominus eri *Dan. 3.*
pere nos de manibus tuis. Tunc Almachius iuſſit eos SS. fuſtib' cęduntur.
[17] extenſos in terra fuſtibus diutiſſime cædi, & cum cæ-
derentur, & Deo gratias agerent [18] vnus de Diaconibus Vnus de Diaconibus emittit ſpiritũ.
erectis ad Cælum oculis emiſit ſpiritum. Sanctus vero
Vrbanus hortabatur cæteros, ne tormenta paueſcerent
momentanea. Almachius autem Satellitibus ſuis ait:
Plumbatis, & [19] ſcorpionibus eum cædite, quia fuſtes S. Vrban' plũbatis, & ſcorpionibus cæditur.
deridet. Et cum hoc ageretur, Miniſtri Diaboli iactaue-
runt corpus Sancti Luciani de Tribunali ante conſpe-
ctum Sanctorum; quod quidem nemo Chriſtianorum
propter Tyrannorum Edictum palam auſus eſt ſepelire. S. Lucian' ſepelitur i Cœmeterio Prætextati.
Veniẽs igitur noctu Fortunatus Presbyter tulit corpus,
& [20] ſepeliuit in Crypta in Cœmeterio Prætextati xij.
Calendas Iunij.

Poſt diem autem tertium iuſſit Almachius Apparito-
ribus ſuis, vt Beatum Vrbanũ cum Clero ſuo ad [21] Tem-
plum Dianæ ducerent, & ſi ſacrificare renuerent, tunc ſi-
ne dilatione capite plecterentur; Cumque ducerentur;
B. Pontifex exhortabatur eos dicens: Ecce nos Domi-
nus vocat inquiens: Venite ad me omnes qui laboratis, *Matt.* 11.
& onerati eſtis, & ego reficiam vos; Hactenus eum vi-
dimus, quaſi per ſpeculum, & in ænigmate, præſto au- 1. *Cor.* 13.
tem eſt, vt videamus eum facie ad faciem. His, &
alijs verbis cum eos ſollicite commoneret, deuenerunt

ad Templum, & dixerunt Carnificibus Sancti: Facite quod facturi eſtis, quaſi & nunc ſpreuiſſemus, quod mul totiens nos ſpreuiſſe cognoſcitis. Cum ergo, & illi ad ſacrificia hos impellerent, & iſti omnimodo recuſarent, ducti extra Templum decollati ſunt. Venientes autem ſupranominati Tribuni Fauianus, Calliſtus, & Ammonius cum quibuſdam alijs Chriſtianis, [22] fleuerunt fletu magno ſuper Paſtore ſuo, qui pro eis animam ſuam poſuerat; ſed & vaſa ſacra argentea ad miniſterium Altaris fecerat plurima, & patenas argenteas vigintiquinque. Fecerat, & ordinationes quinque per Menſem Decembrium, Presbyteros nouem, Diaconos quinque, Epiſcopos per diuerſa loca octo. Sepelierunt autem eum cũ ſuis Socijs in Cœmeterio Prætextati Via Appia octauo Calendas Iunias; & ceſſauit Epiſcopatus eius diebus triginta, cum gubernaſſet Eccleſiam annis octo, menſibus vndecim, diebus duodecim, ad laudem Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui cum Patre, & Spiritu ſancto viuit, & regnat in ſæcula ſæculorum. Amen.

S. Vrban' cum ſocijs decollat.

Vrbanus cum ſocijs ſepelitur i Cœmeterio Prętextati.

Explicit Paſsio S. Vrbani Papæ, & Sociorum.

EIVS-

EIVSDEM

S. VRBANI PAPÆ PASSIO,

EX DVOBVS ANTIQVIS LECTIONARIIS Manuſcriptis Baſilicæ Sancti Petri deprompta,

Quam licet imperfectam eſſe animaduerterimus, ſunt enim nouem lectiones ex integris eiuſdem Vrbani Actis deſumptæ, quæ in matutinali officio antiquitus in Eccleſia legebantur; eam tamen edendam quoque cenſuimus, quia multa ex ipſa Eccleſiaſticarum antiquitatum ſtudioſi colligent obſeruanda.

Paſſ. Sancti Vrbani Papæ, & Martyris.

LECTIO PRIMA.

VRBANVS Epiſcopus, natione Romanus ex nobiliſſima proſapia ortus, cuius pater Pontianus dictus eſt. Qui Vrbanus à Beato Petro Apoſtolo octauus decimus Vicarius extitit. Poſtquã Beatiſſimus Calliſtus Epiſcopus tempore † Alexandri Imperatoris per triumphum Martyrij migrauit ad Chriſtum, Sanctiſſimus Vrbanus iam ſenex Cathedram Romanæ Vrbis ſuſcepit, qui eiuſdem dignitatis faſtigio ſublimatus, multas calamitates, ac tribulationes huius mundi adeptus, nulla conſecutus eſt proſpera, ſed aduerſa omnia ob Chriſti portauit amorem. Hic ante Epiſcopatum

† repoſuimus Alexandri cũ perperam Macrini nomen irrepſiſſet.

probabilis fuit confeſſor, & poſt Epiſcopatum nihilominus ſemel, & iterum vſque ſepties pro nomine Saluatoris examinatus eſt, atque diiudicatus.

Quæ hic deſunt de anteactis coram Almachio ſuppleri poſſunt ex vita ſuperius poſita Bibliothecæ Vaticanæ.

LECTIO SECVNDA.

RESpiciens Almachius in B. Vrbanum, & in Clerum eius, & mox declinans faciem ad terram, [23] virgam quam manu tenebat agitãs, ac demum caput ſuum cum furore erexit, & talia dixit: Iam deponite perfidiam magicæ artis, quia tẽpus vos præſtolatur, & ſacrificate Dijs, quos Imperatores, & omnes adorant, & recedite ab his inſanijs, quibus inuoluti eſtis. Iam enim pęnè vſque ad quinque millia Hominum perierũt veſtro dogmate obligati, de quorum omnium miſerabili interitu etiam vos homicidij rei eſtis. Beatus Vrbanus reſpondit: Non enim vt tu miſer putas perierunt, ſed ad cæleſtia Regna feliciter migrauerunt, & nos pro tanto labore duplicatum præmium à Domino reſeruatum ſperamus.

LECTIO TERTIA.

AD hæc Almachius Præfectus dixit ira repletus: Et vnde hoc credendum eſt ad cęleſtia Regna migraſſe, qui tam dira examinatione iugulati ſunt, vt etiã corpora eorum Beſtiarum in poteſtate derelicta eſſent, & inhumata nihilominus permanerent? ſed quia per aniles fabulas, quas inepte profers te æſtimas à me relaxari poſſe; dum & illud retineam in corde, quod Cæciliam illam ſacrilegam tuis magicis irretiſti incantationibus, ſimulque illuſtriſſimos viros ideſt Tiburtium, & Valerianum, & quos male illexiſti, male & perire feciſti, ideo de mea præſentia non egredieris, donec iuſſionem meam in omnibus adimpleas.

Cæcilia, Valerian' & Tiburtius.

LE-

LECTIO QVARTA.

BEatus Vrbanus Papa reſpondit: Quidquid tibi videtur fac; Ego enim nullatenus tua præcepta obſeruo;ſed pro certo ſcias,quod antequam exeas de Mundo hoc, vltionem in te exercet Deus de ſanguine Sanctorum, quem iniuſte fudiſti. Tunc Almachius zelo diabolico excitatus, & amariſſima ira repletus dixit: Fac quod dico; oſtende mihi theſauros Cæciliæ, quos apud te ſcimus eſſe reconditos. Tu enim eam Dijs abnegare perſuaſiſti vnà cum viro ſuo, & neſcio quibus deliramentis eos ſic inſtruxiſti, vt quod rectum eſt omnino non valentes cognoſcere crude, & male interierunt.

Theſauros Cæciliæ quęrit Almachi⁹.

LECTIO QVINTA.

BEatus Vrbanus Papa reſpondit: Stulte,& omni fallacia plene fili Diaboli, non agnoſcis Creatorem tuum? pro cuius nomine illi,quos tu dicis male interijſſe, ſanguinem ſuum fuderunt, cum quo regnant ſine fine, quia æquales Angelis facti ſunt, & merito. Nam ita eos decet, qui dum viuerent in Terra non quaſi terreni, ſed quaſi cæleſtes quodammodo conciues lætabantur. Reſpondit Almachius, & dixit depone iam perfidiam magicæ artis, & conſule tibi ipſi, & Clero tuo, vt viuere poſſitis, & noli temerario ore in iniuriam mei proferre ſermonem: Acquieſce itaque conſilijs meis, & manifeſta theſauros Cæciliæ, antequam crucieris, & ſacrifica ne mala morte moriaris, & eſto amicus Imperatoris, & noſter.

LECTIO SEXTA.

AD hæc B. Papa Vrbanus reſpondit: Nec tuam, nec Imperatoris tui amicitiam optabo, quia corruptibilis eſt; æterno quippe Regi famulari totis viribus in quantum illi placuerit omni auiditate exopto. Quod autem à me requiris pecuniam ſupradictam nequaquam negabo, quia in gazophylacium Chriſti per manus Pauperum recondita eſt. Ergo dum pecuniam requiris, tota intentione non ob venerationem Deorum veſtrorum Chriſtianos ſacrificare compellis, ſed cupiditatis malo deuictus; Id te facinus detegere, & publicare alterum facit.

Hic deeſt iuſſio Præfecti de Idolis ſacrificando, & in renuentes ſententiæ condemnationis, quæ ſupplentur ex vita ſuperiori.

LECTIO SEPTIMA.

TVnc Beatiſſimus Vrbanus extenſis manibus, & erectis ad cælum oculis talia dixit: Rex Angelorum Deus, omniumque Sanctorum ſuſcipe hac hora Animas noſtras, & ne confundamur, dum ad te properamus, ſed annumera nos inter Sanctorum Animas tibi placẽtium in vitam æternam. Et cum hæc dixiſſet reſpondentibus cunctis Amen, & dicentibus: Fiat Domine ſecundum verba Patris noſtri Vrbani, vt laudemus nomen tuum in ſæcula ſæculorum: Tunc ſancti 24 inuicem ſe oſculantes oſculo pacis, & munientes frontes ſuas vexillo Crucis Chriſti, flectentes genua gratias Deo referentes dicebant ad Carnifices quid agitis? ſurſum extendite manus, opus perficite cęptum. Et dixerunt ſuſcipe Domine nos ſecundum verbum tuum, & viuamus.

Oſculũ pacis.

Sancti muniunt frõtes ſigno Crucis.

LECTIO OCTAVA.

HAec vbi dicta dederunt Sancti decollati ſunt pro nomine Domini Noſtri Ieſu Chriſti viij. Calendas Iunias, quorum corpora iacuerunt ante Templum Dianæ diebus quinque. At vbi cognouerunt quidam Chriſtiani orthodoxæ fidei, quod Sancti fortiter agonizantes teſtimonium Chriſti ſuſcipere meruerunt, venerunt nocte, & cum eis Tribuni, ideſt Fabianus, Calliſtus, Ammonius, & tulerunt corpora Sanctorum, & humauerũt in Cœmeterio Prætextati [25] Corpus denique Sancti Vrbani Papę ibi in ſuperiori cœnaculo condiderunt [26] cantantes, & funeri exequias pſallentes Domino perſolucbant.

Sancti decollantur.

Vrbanus in cœmeterio Prętextati in cœnaculo ſuperiori ſepelitur, cum exequiis, & canticis,

LECTIO NONA.

HIs ita peractis [26] abijt Carpaſius Vicarius, vt thura Dijs imponeret, qui ſtatim à Diabolo arreptus eſt. Hoc dum nuntiatum fuiſſet Almachio fortuitu, tremor inuaſit eum, & iuſſit Carpaſium Vicarium ſibi quantocius preſentari, cum autem à Militibus introductus fuiſſet ante Almachium, cœpit Dæmon acriter vexare eum, & quoſcumque attingere valebat rabidis dentibus laniabat, nihilominus confitens pœnas, quas à Sanctis perferebat. *

Carpaſius Vicarius à Dæmone arripitur.

* *Exitum vitæ Carpaſii, qui hic deficit habes infra in notis noſtris ex alijs Auctoribus collectum.*

EIVS-

EIVSDEM

S. VRBANI PAPÆ VITA,

EX LIBRO DE ROMANIS PONTIFICIBVS, qui nomine Damaſi circumfertur.

VRBANVS natione Romanus ex patre Pōtiano,[28] ſedit annos octo, mēſes xj. dies xij.[29] Hic fecit miniſteria ſacrata omnia argentea, & patenas argenteas vigintiquinque appoſuit. Hic verus Confeſſor extitit [30] temporibus Maximini, & Aphricani Coss. Hic ſua traditione multos conuertit ad baptiſmum, & credulitatem, Tiburtium etiam, & Valerianum nobiliſſimum virũ Sponſum Sanctæ Cæciliæ, quos etiam vſque ad Martyrij palmam perduxit: Et per eius monita, & doctrinam multi Martyrio coronati ſunt. Hic fecit ordinationes quinque per menſem Decembris, Presbyteros nouem, Diaconos quinque, & Epiſcopos per diuerſa loca octo. Qui etiam ſepultus eſt in Cœmeterio Prætextati, via Appia, octauo Cal. Iunias, & ceſſauit Epiſcopatus dies triginta.

VITA
LVCII PAPÆ ET MARTYRIS
EX EODEM LIBRO DE ROMANIS Pontificibus.

LVCIVS [1] natione Romanus, ex Patre Porphyrio, [2] ſedit annos tres, menſes tres, dies tres, martyrio coronatur. Fuit autē temporibus Galli, & Voluſiani, [3] vſque ad Valerianum * tertium, & Gallienum Coſs. *ſecundum
[4] Hic in exilio fuit relegatus, poſtea nutu Dei incolumis ad Eccleſiam reuerſus eſt: Hic præcepit vt duo Presbyteri, & tres Diacones in omni loco Epiſcopum non deſererent propter teſtimonium Eccleſiaſticum; Qui etiam à Valeriano capite truncatus eſt quarto nonas Martij. Hic omnem poteſtatem Eccleſiæ dedit [5] Archidiacono ſuo Stephano. Hic fecit ordinationes * duas per menſem Decembris Presbyteros *tres quatuor, Diaconos quatuor, Epiſcopos per diuerſa loca numero ſeptem. Qui etiam ſepultus eſt in Cœmeterio Calliſti via Appia, & ceſſauit Epiſcopatus dies 35.

LITERÆ PASCHALIS PRIMI PAPAE

DE REVELATIONE, ET INVENTIONE Corporis Beatæ Cæciliæ Virg. & Martyris, ac Sociorum eius, & eorundem intra Vrbem tranſlatione.

[1] *Reuelatio Domni* [2] *Paſchalis Papæ in Baſilica B. Petri, De inuentione corporis Beatæ Cæciliæ.*

CVM ſummæ Apoſtolicæ dignitatis apex in hoc diuino proſpectus nitore dignoſcitur præfulgere, in exercendis Dei laudibus ſui impẽſius ſtudebit laboris exhibere certamen. * Ad hoc debita nos eiuſdem Apoſtolicæ paſtoralis cõpulit ſollicitudinis cura, quæque ad ſtabilitatem piorum pertinere dignoſcitur locorum vbertim promulgare, & Apoſtolicæ inſtitutionis cenſura confirmare. Et quia conuenit, noſtro Apoſtolico * moderamine [3] diuerſa corpora Sanctorum, quæ diu incultè iacuerant, cum ſumma vigilantia ob honorem omnipotentis Dei infra huius Almæ Vrbis clauſtra honeſte congregare; inter quos etiam corpus B. Cæciliæ Martyris peruigiles omnino inquirere deberemus; & quia iam dudũ fama interquoſdam vulgauerat, quod eiuſdem Beatiſſ. Cæ-

** C. V. Ab hoc de iniunctæ nos eiuſdem Apoſtolicæ Paſtoralis ſollicitudinis cura, quæ ad ſtabilitatem, &c.*

** C. V. moderamini.*

Cæciliæ corpus ab [5] * Aſtulpho Langobardorum Rege furtim fuiſſet ablatum: Idcirco pęnè obliuionis obtentu poſtponere credebamus. Vnde tamen, Domini * annuente clementia, quadam die dum ante [5] Confeſſionem Beati Petri Apoſtoli pſallentium matutinali luceſcente Dominica, reſidentes obſeruaremus harmoniam, ſopore in aliquo corporis fragilitatem aggrauante, aſtitit nobis Puella pulcherrima virginali aſpectu, vel habitu decorata, taliaque nobis, intuens, ait: Multas tibi gratias referimus, certamen quod in me diu appoſueras, fruſtatorijs relationibus peruulgatis, ſine cauſa reliquiſti? [6] * qui tanto penes me fuiſti, quod ore proprio loqui cōmuniter valebamus. Et dum à nobis diligenter interrogata fuiſſet: Tu quis es? vel quod eſt nomen tuum, qui talia me pręſumendo conaris?* Si ex nomine quæris, Cęcilia, inquit, famula Chriſti vocor. Cui ſubiungens dixi: Quomodo hoc credere poſſumus, * quia olim fama relata eſt, quod eiuſdem ſacratiſſimæ Martyris corpus à Langobardis inde fuiſſet ablatum? Quæ ita reſpondens dixit: Veritas eſt, quod multum me deſideranter quæſierunt, ſed gratia Dominæ meæ, ſemperque Virginis Dei Genitricis affuit, * quod qualiter quotidie præſto ſum, nullatenus me longius abire permiſit; ſed ſicut cępiſti perage, & ſicut operaris indeſinenter operare, quia omnipotens Deus tibi me placuit reuelare, * & hæc dicens abſceſſit. Tūc etenim pro huius reuelationis manifeſtatione omni poſtpoſita difficultate incunctanter, & abſque ambiguitate ipſius venerabilis Virginis cor-

** C. V. Ayſtulpho.*

** C. V. innuente.*

** C. V. Quæ tanto penes me appropinquauit, quod ore proprio &c.*

** C. V. Reſpondit ſi ex nomine, &c.*

** C. V. Quod olim.*

** C. V. Quod nec me inuenire, nec me diſportare ſicut voluerāt hinc longius potuerunt; ſed ſicut cæpiſti &c.*

** C. V. Et corpus meum cum alijs corporibus ſanctis, quæ ſunt iuxta me, recondatis; in titulo, quē nuper reparari mandaſti recōdere ſtude infra muros vrbis. Et hæc dicens, &c.*

pus inquirendum decreuimus, qui etiam annuēte Deo, eiuſque ſolito iuuamine properantes, in [7] Cœmeterio Sancti * Sixti ſitum foris portam Appiam, ſicut in ſacratiſſima illius paſſione manifeſtè narratur inter collegas Epiſcopos in aureis indumentis cum venerabili Sponſo reperimus, vbi etiam [8] linteamina, cum quibus ſacratiſſimus ſanguis eius abſterſus eſt de plagis, quas ſpiculator trina percuſſione crudeliter ingeſſerat ad pedes Beatiſſimæ Virginis in vnum reuoluta, plenaque cruore inuenimus; quæ omnia noſtris manibus pertractātes cum venerabili corpore honeſtè infra muros huius Romanæ Vrbis induximus. Pro cuius deſiderabili dilectione [9] Titulus, * quem ſuo ſancto nomine chriſtiana deuotione dicauerat, & pęnè ruinis confractus diu antiquitatis laceratus manebat, Dei annuente clementia, in meliorem ſtatū à nobis à fundamentis [10] eſt reſtauratus; & ad honorē Omnipotentis Dei, eiuſdem Virginis corpus cum chariſſimo Sponſo, atque Tiburtio, & Maximo Martyribus, necnon Vrbano, & * [11] Lucio Pontificibus vtriſque [12] ſub ſacro Altare, dedicantes, collocauimus; ibique ad laudem Creatoris * Monaſterium in honorem B. Gregorij, atque Sanctarum Virginum, ſeu Martyrum Agathæ, & Cæciliæ * iuxta ipſius Eccleſiam in loco, qui dicitur colles iacentes, conſtituentes conſtruximus; in quo Monachorum Deo ſeruientium Congregationem pro cotidianis laudibus in præfato Titulo Sanctæ Cæciliæ die noctuque

** C. V. Sixti, ſeu Prætextati.*

** C. V. Quem pia deuotionis affectu Sanctus Papa Primus Gregorius doctor eximius dicauerat, & per oblita iam tempora defectu vetuſtatis, & pene ruinarū confractione diu antiquitatis laceratū exiſtēdo, Dei annuente clementia, in meliorem ſtatum à nouis fecimus reſtaurari, et ad honorē omnipotentis Dei, eiuſq; Virginis corpus cū Sacratiſſimo ſpōſo &c.*

** C. V. Lucio vtriſq; Pontificibus ſub ſacro Altare. B. Andreæ Apoſtoli dedicantes &c.*

** C. V. In præfato Monaſterio Beatorum Andreæ Apoſt. & Greg. confeſ. nec non in honore SS. Vir. &c.*

** C. V. Infra Eccleſiam in loco, qui dicitur colles iacentes ſub Altare ſupradicti Apoſtoli corpus ſupradictæ Virg. Cæciliæ cum prædictis Sanctis Martyribus, & Romanis Pontificibus almis conſtituentes condidimus. In quo Mo-*

Domino

Domino Deo noſtro deprecandis ſtatuimus; & pro ſubſidio, & luminariorum concinnatione, ſeu vtilitate, atque ſtipendio Monachorũ, necnon pro amore atque dilectione, quam erga Prædeceſſorem noſtrum piæ recordationis Domnum Leonem Tertium Papam habere videmur, [13] Hoſpitale S. Peregrini poſitum ad B. Petrum in loco, qui vocatur [14] Naumachia, quod idem Prædeceſſor noſter conſtruxerat, & ob * neglectum, atque deſtitutionem Præpoſitorum paupertatis inopia * laborare monſtratur † pio iuuamine conſulentes cum fundis, & caſalibus, atque maſſis, ſeu & colonis, ſiue domibus, necnon familijs, & vniuerſis, quæ iuſtè & rationabiliter ſecundum legũ ſtatuta à Prædeceſſore noſtro iam præfato Hoſpitali donata ſunt, pia deuotione ad augmentum dicti Monaſterij adiunximus, & noſtræ auctoritatis pagina pro iam nominata Monachorum Congregatione in eodem Monaſterio confirmauimus.

nachorum Deo ſeruientiũ congregationi iuuamine conſulimus pro cotidianis laudibus. & pro ſubſidio, & luminariorũ continuatione, ſeu vtilitate atque ſtipendio Monachorũ die noctuque Domino Deo noſtro deuotione debita perſoluendis. Necnon pro amore &c.

* *C. V. negligentiam.*

* *C. V. laborabat iuſſimus reſarciri. Quæ omnia in Epiſcopali libro plenius continentur. FINIS.*

† Hæc, quæ ſequuntur deſunt in Codice reuelationis, quę inde ſumpta ſic proſequitur Anaſtaſius S. R. E. Bibliothecarius.

Explicit reuelatio de Inuentione Corporis S. Cæciliæ, & Sociorum.

ECCLE-

ECCLESIASTICÆ ANTIQVITATIS STVDIOSO LECTORI.

HABES, Chriſtiane Lector, venerandæ antiquitatis picturæ exemplar, quam annis abhinc ferè octingentis in porticu Eccleſiæ Sanctæ Cæciliæ Virginis, & Martyris, Romæ in Regione tranſtiberina extantis, Paſchalis Primus Pontifex Maximus fieri iuſſit. Qua quidem exprimitur, vt Sanctæ Virginis pro Chriſto martyrio coronatæ corpus Vrbanus Primus religioſè collectum, atque in viam Appiam tranſportatum, in Cœmeterio Sancti Sixti, ſeu Prætextati proprijs manibus marmoreo condiderit monumento; vtque poſtquam illud longo tempore ignotum latuiſſet, quinimmo ab Ayſtulpho Langobardorum Rege ereptum, fama vulgante, crederetur; id ipſum Beata Martyr ſupradicto Paſchali, apud Sanctum Petrum matutinas vigilias agenti, ſomnoque diuinitus correpto apparens reuelauerit. Quod ille in loco ſibi demonſtrato repertum, ſolemnique pompa in Vrbem relatum, in Eccleſia Sanctæ Cæciliæ, quæ quondam eius domus tranſtiberim fuerat, honorificè ſub Altari maiore vnà cum Socijs recondidit; totiuſque rei vt apud poſteros memoria extaret, in ipſa Templi porticu ſeriem depingi curauit. Quæ pictura cum facile metuendum ſit, ne non tam temporis iniuria, quam albi tectorij ſuperinductione, vt in multis ſimilibus factum eſt, aboleatur; hic tibi noſtro ſtudio, præclarique Artificis manu ad viuum expreſſa redditur, & conſeruatur. Ea quiſquis ſacram veneraris antiquitatem fruere, ac bene vale.

Aſpice Cæciliã ſolenni Vrbanus honore
Appia ut elatam, sub ſacra cubilia bustis
Pontificum ſociat, niueaq; includit in arca:
Felicem at tumulum tenebris ingrata uetustas
Obruerat; ſanctæ ſublataq; Martyris oſsa
Hostili dextra, rerum inscia fama canebat

Ergo hinc Paſchalem, longo post tempore cerne
Clauigeri reſidet dum matutinus ad aram
Vt rapitur ſomno, ſeq; illi nobilis offert
Per placidam Virgo manifesta in luce quietem,
Hac cineres mõstrante, pios ediscit ut Vrbi
Inferat, et Titulo condat prope Tybridis amnẽ

AD HISTORIAM PASSIONIS

SS. CÆCILIÆ VIRG. VALERIANI, TIBVRTII, ET MAXIMI MARTYRVM.

ANTONII BOSII I. V. D. Notæ.

1 PASS. SANCTÆ CÆCILIÆ VIRG. Hiſtoriam hanc paſſionis Beatæ Cæciliæ antiquiſſimam eſſe ex pluribus colligitur; primum quia in peruetuſtis manuſcriptis codicibus Eccleſiarum Vrbis, eiuſdemque Sanctæ Cæciliæ Monaſterij, ac Vaticanæ Bibliothecæ habetur, & vt videre eſt per nouem Lectiones diſtincta, quæ in matutinali Officio antiquitus legi ſolebant. Ipſum quoque ſacrum Officium, quo nunc Eccleſia in natali eiuſdem Sanctæ Martyris vtitur, tam in antiphonis, quam reſponſorijs, & verſiculis huius hiſtoriæ verbis contexitur, atque ex eadem tres lectiones de Sancta mutato ſtilo deſumptas apparet. Hanc ipſam præterea paſſionem græco idiomate reddidit Metaphraſtes, iterumque latinè verterunt Surius, & Lipomanus: Eadem citatur in literis Paſchalis Primi ſuper inuentione corporis Sanctæ Cæciliæ iiſdem planè verbis relatis, quæ in ipſa hiſtoria legimus, Sanctam Martyrem inter Confeſſores Epiſcopos ſepultam fuiſſe. Denique D. Adhelmus, ſiue vt

Metaphraſt. ſub die 22. Nouembr. Sur. tom. 1. Lipom. to. 5.

D. *Adhelm. de lau. virg. cap. 23.*

ab alijs appellatur, Aldhelmus Occidentalium Saxonũ Epiſcopus, eo in libro, ſeu epiſtola, quàm de laudibus virginitatis ad ſacras Virgines ſcripſit, vbi Sanctã hanc Virginem ſolenni elogio celebrat, Petrus Natalis in Catalogo, Vincentius Bellouacenſis in ſpeculo hiſtoriali, Sanctus Antoninus Archiepiſcopus Florentinus in ſua hiſtoria, & alij; Martyrologium quoque Adonis perantiquum aliaque cum hac hiſtoria non ſolum re, ſed etiã verbis concordant. Ipſa quidem ſtylo, & dictionis genere redolet antiquitatem, atque in eam patet multa ex veteribus Actis, quæ iniuria temporum perierunt, fuiſſe illata; non ſunt enim Acta ipſa pura Notariorum S.R.E. vt ex procœmio, & vberiore contextu hiſtoriæ cognoſcitur, cuius tamen Auctor, quàmlibet antiquus ignoratur.

Petrus Natal. in Cata. Vinc. in ſpec. to. 1. lib. 12. c. 22. S. Antonin. to. 1. tit. 7. c. 6. §. 16.

Contigit glorioſum hoc Chriſti Martyris Cæciliæ, & Sociorum certamen Alexandro Seuero imperante, cum ab Vrbano Pontifice, vt hæc teſtatur hiſtoria, baptizati fuerint, & ſub eius Epiſcopatu martyrij palmam acceperint; Sanctus autem Vrbanus, vt ex Euſebij Chronico, & aliorum colligitur, ſub Alexandro fuerit, & ad Epiſcopatum aſſumptus, & martyrio coronatus: Quare manifeſti erroris arguuntur, qui Commodo Imperante hos paſſos aſſerunt, vt in quibuſdam Martyrologijs, in Adone etiam, & Vſuardo ante Molani editionem, apud Natalem, & pleroſque alios legitur: Recte autem Marianus Scotus, Ado Viennenſis in Chronico, aliiq; eos ſequuti eorum martyrium ponunt ſub Alexandro; quamquam quoad tempus eius Imperii non omnes conſentiant, cũ Scotus annum Imperatoris duodecimum, Chriſti vero CCXXXV. deſignet; at Illuſtriſsimus Cardinalis Baronius, paſsionẽ hãc ponit ſub Anno Domini CCXXXII. Alexandri Imperatoris anno nono, Agricola, & Clementino Coſs. circa finem Põtificatus Vrbani Papæ. Id quidem vltimo Vrbani anno accidiſſe mihi ſatis ea ratione ſuadetur, quod Vrbanus Papa (vt ex ipſius actis, quæ ſupra

Euſeb. in Chronic.

Marian. Scotus, Ado Vien. in Chronico.

Illuſtr. Car. Baron Annal. tom. 2.

pra poſuimus cõſtat) eidem Iudici Almachio adhuc in Præfectura ſua durãti fuerit præſentatus, ſtatimq; de S. Cæciliæ theſauris interrogatus;ex quo recentẽ adhuc il lius memoriã fuiſſe animaduertimus;quã in re etiã conuenit Scotus eodem Chriſti anno, Virginis, & Pontificis martyriũ conſtituens:etiamſi vt infra à nobis in notis ad paſſionem S. Vrbani demonſtrabitur,non eodẽ anno Do mini, ſed verè intra vnius anni circulum vtraque paſſio contigerit. Cęterum licet Alexander Imperator nõ omnino abhorrentem ſe à Chriſtiana Religione oſtẽderit, quippequi Chriſti imaginem (vt teſtatur Lampridius) in Larario ſuo habuerit;multi tamen Martyres,eo Impe rante paſſi reperiuntur,vt SS.Martina,Tatiana Virgines Calepodius Presbyter, Hippolytus Portuenſis Epiſcopus, Calliſtus, & Vrbanus Pontifices, ac plerique alii: quod qua ratione factum ſit,infra à nobis oſtenditur. *Lamprid. in vita Alex.*

Quod autem ad Cæciliæ nomen attinet, Cæciliorum gentem Romæ nobiliſſimam fuiſſe, ex qua Sancta hæc Cæcilia,vt veriſimile eſt,genus duxerit inferius commodiore loco dicetur. Fuit verò,& altera Cęcilia Martyr,cuius mentionẽ faciunt Acta SS. Saturnini, Datiui, Felicis, & Sociorũ Mart.quæ paſſa eſt ſub Diocletiano Imperat. *Acta SS.Saturnini &c. apud Sur.to. 1.11. Febr.*

2 NATALE CELEBRATVR DECIMO CAL. DECEMB. Dies obitus,& depoſitionis Sanctorũ ex priſca noſtrorũ traditione Natales appellantur;cum enim præſens hæc, atque mortalis vita tot ſit animi,& corporis miſeriis obnoxia,vt vitæ nomen vix mereatur, mors quæ veræ vitæ principium eſt, Natale merito dicitur;per mortem enim ad incorruptibilem,& æternã vitam Iuſti naſcuntur. Animaduertamus (inquit Origenes) ò Homines,quę immutatio facta eſt in hominibus. Nam priores diẽ natiuitatis celebrabant,vnam vitã diligẽtes, & aliam poſt hãc non ſperantes;nunc vero nos nõ natiuitatis diẽ celebramus, cũ ſit dolorũ,atque tentationũ introitus, ſed mortis diẽ, *Orige. lib.3. in Iob in fine.*

vtpotè omnium dolorum depoſitionem, & omnium ten tationum effugationem. Diem mortis celebramus,quia non moriuntur ij, qui mori videntur. Propterea, & memorias Sanctorum facimus, & parentum noſtrorum, vel amicorum in fide morientium deuotè memoriã agimus,tam illorũ refrigerio gaudentes, quã etiã nobis piã conſummationem in fide poſtulantes.Sic itaque non diem natiuitatis celebramus,quoniam perpetuo viuent ij,qui moriuntur.]Dicuntur quidem Sanctorum feſtiuitates (dicit Rabanus) Natalitia, & meritò; quomodo enim conſuetè naſci dicitur, cum quis de vtero matris procedẽs in lucem egreditur; ita rectiſſime poteſt natus dici, qui à vinculis carnis ſolutus ad lucem ſublimatur æternã: & inde mos obtinuit Eccleſiaſticus,vt dies Beatorum Martyrum, ſiue Confeſſorum Chriſti, quibus de ſæculo tranſierunt, Natales vocitemus, eorumq; ſolennia non funebria,ſed natalitia dicantur.] Et Alcuinus in libro de diuinis Officijs: Notum enim habet(inquit) omnis,qui verè Chriſtianus eſt, Sanctos cum ab hac corruptibili vita decedunt, ad meliorem, ideſt incorruptibilem,& interminalem tranſmigrare, ſcilicet de tenebris ad lucem perpetuam, de mœrore ad gaudium ſempiternum, de labore ad requiem perennem, de carcere ad libertatem, de ſeruitute ad regnum.Vnde & mos Eccleſiaſticus obtinuit, dies illos non funebres,ſed natalitios appellare; Iure enim naſci dicuntur, qui de preſſuris huius mundi, tamquam de anguſtijs cuiuſdam arctiſſimi ventris ad illam ſpatioſiſſimam, & lucidiſsimam cæleſtis habitationis emittuntur latitudinem.] Porrò quemadmodum in Sanctorum Martyrum actis colligendis, ita etiam in die, quo quis martyrium conſummaſſet perquirenda, ac diligenter annotãda antiqui Patres enixa opera laborarunt, vt ipſorum Martyrum paſsiones, ſeu natales anniuerſaria commemoratione celebrarẽtur; hinc Sanctus Cyprianus: Denique (inquit) & dies eorum, quibus

Raban. lib. 2. de Inſtit. Cleric. c. 43.

Alcuin. de Diuin. Offi. c. de 6. feria.

S. Cyprian. Epiſt. 37.

quibus excedunt annotate, vt commemorationes eorũ inter memorias Martyrum celebrare poſsimus; quamquam Tertullus fidelißimus, & deuotißimus frater noſter pro cætera ſollicitudine, & cura ſua, quam fratribus in omni obſequio operationis impertit (qui nec illic circa curam corporum deeſt) ſcripſerit, & ſcribat, ac ſignificet mihi dies, quibus in carcere Beati Fratres noſtri ad immortalitatem, glorioſæ mortis exitu tranſeunt, & celebrentur hic à nobis oblationes, & ſacrificia ob commemorationes eorum, quæ cito vobiſcum Domino protegente celebrabimus.] De his autem natalitijs, quæ vt plurimum in Cœmeterijs ad ſepulcra Martyrum fiebant ita Prudent. Prudent. in hymno S. Hyppoliti.

Iam cum ſe renouat decurſis menſibus annus,
*Natalemq; diem paſsio * feſta refert:* * facta
Quanta putas ſtudijs certantibus agmina cogi,
Quæue celebrando vota coire Deo? &c.

Sed de natali die, & natalitijs Martyrum, eorumque ſolennitatibus in libro noſtro de ſacris Cœmeterijs, qui cito fauẽte Deo prodibit in lucem, latius explicabimus. Verum quoad natale Sanctæ Cæciliæ ſpectat, cum illud decimo Calendas Decembris; Valeriani vero, & Tiburtij octauo Calendas Maij celebremus; glorioſum Sanctæ Cæciliæ martyrium menſibus ſeptem, & diebus octo poſt Mariti, & Cognati agonem eueniſſe colligitur.

3 POENAS INCENDII, QVAS PATITVR, INDICAT. Quantum immundi Spiritus Sanctorũ nomina, eorumq; ſacras reliquias reformident, & ex eorũ crucientur aſpectu innumeris Patrum teſtimonijs, & hiſtoriarum exemplis comprobatur. Non ſolum enim viui, Idolorum ſtatuis humo deiectis, ipſos Dæmones earum habitatores, ad ſuam fallaciam Cultoribus detegendam, ſeque à Sanctis torqueri; & laniari confitendum coegerunt; ſed mortui etiam ſacrarum ſuarum reliquiarum præſentiã omnẽ

eorum

corum vim repreſſerunt, & reprimunt; ſolo enim Sancti Martyris Babylæ reliquiarum conſpectu (vt ſcribit S. Ioannes Chryſoſtomus) perterrefactũ Apollinis oraculum in Daphne obmutuit, & reſponſa dare ceſſauit. Ea eſt enim (dicit idem Chryſoſtomus) Sanctorum poteſtas, vt illorum ſuperſtitum Dæmones ne vmbras quidem, aut veſtes ferre poſſint; vita autem functorum, & loculos quoque reformident.] Sanctus Hieronymus etiã aduerſus Vigilãtium ſacrarum reliquiarum cultum negantem ita inuehitur: Sentio, ſentio infeliciſſime mortalium quid doleas, quid timeas; Spiritus iſte immundus, qui hæc te cogit ſcribere, ſæpe hoc viliſſimo tortus eſt puluere, & qui in te plagas diſſimulat, in cæteris confitetur.] Et paulo infra: Ingredere Baſilicas Martyrum, & aliquando purgaberis: Inuenies ibi multos ſocios tuos, & nequaquam cereis Martyrum, qui tibi diſplicent, ſed flammis inuiſibilibus combureris.] Demũ ad præſentiam Sanctorum Martyrum vt fremant, & torqueantur Dæmones humana corpora obſidẽtes, ex eisq; effugentur elegantibus verſibus deſcribit Prudentius, in quibus nonnulla agnoſcas haud diſſimilia ijs, quæ in hoc proœmio legũtur: ſic enim ait Chriſtianus is Poeta.

S. Io. Chryſoſto. contra Gent. ſiue in Babylã Martyrem. to. 5.

S. Hierony. aduerſus Vigilantium.

Prud. hymno 1. Periſtephan.

Cerne quàm palàm feroces hic domentur Dæmones,
Qui lupino capta ritu deuorant præcordia,
Strangulant mentes, & ipſas, ſeq; miſcent ſenſibus.
Tunc ſuo iam plenus hoſte ſiſtitur furens homo,
Spumeas efflans ſaliuas, cruda torquens lumina,
Expiandus quæſtione non ſuorum criminum.
Audias, nec tortor adſtat, eiulatus flebiles.
Sciditur per flagra corpus, nec flagellum cernitur.
Creſcit, & ſuſpenſus ipſe vinculis latentibus.
His modis ſpurcum latronem Martyrum virtus quatit.
Hæc coercet, torquet, vrit, hæc catenas incutit,
Prædo vexatus relictis ſe medullis exuit.
Linquit illæſam rapinam, faucibus ſiccis fugit,
Vngue ab imo vſque ad capillum ſalua reddit omnia,
Confitens ardere ſe ſe, nam gehennæ eſt incola.

S. Am-

S. Ambroſius denique hoc idem innuit inquiens: Cur enim non honorent fideles, quos reuerentur dæmones?]

S. Ambroſ. ſer. 93.

4 IPSE ENIM TRIVMPHALIS CRVCIS SVÆ LABARO. In Iuſtinianeo, & Theodoſiano Codicibus extant Tituli de Præpoſitis labarum, vbi clariſſimi inter electos nominantur, ita vt ex Conſularibus habeantur, quibus (vt notat Alciatus) ſuberant Mediaſtini omnes, aliique Imperatoriæ domus Opifices. Erat autem labarum militaris vexilli genus, aliis nobilius, ante Imperatorem geſtari, & à Militibus adorari ſolitum; In eo Chriſtianis temporibus viuificæ Crucis, & ſalutaris Chriſti nominis nota ☧ affigebatur, vt in quamplurimis antiquis nummis apud V.C. Fuluium Vrſinum, Horatium à Valle, & pleroſque alios inſignes viros cernitur. Quod quidem labarum (ita inſignitum) fuit à Conſtantino primũ, in memoriam ſigni, quod paulo ante deuictum Maxentium, futuræ victoriæ indicium, in cælo viderat, inſtitutum, vt tradit Euſebius, à quo id ita in Conſtãtini vita deſcribitur: Haſtile oblongum, erectumque auro vndique obductũ fuit, quod cornu habuit tranſuerſum ad formam Crucis conſtructum, ſupra in faſtigio ipſius operis corona affixa, lapidibus pretioſis, & auro politè circumtexta: In ea ſalutaris appellationis Seruatoris nota inſcripta, duobus ſolùm expreſſa elementis: ideſt duabus primis literis nominis Chriſti (erat enim litera P. in ipſo medio literæ X curioſè, & ſubtiliter inſerta) quæ totum Chriſti nomen perſpicuè ſignificarunt.] De labaro etiam ita in tripartita hiſtoria habetur: Iuſſit viros eruditos ex auro, & lapidibus pretioſis in vexillum ſanctæ Crucis trãſformare ſignum, quod labarum vocatur; hoc enim ſignũ bellicum inter alia pretioſius erat: eo quod Imperatorẽ præcedere, & adorari eum à militibus moris eſſet &c.] Huius quoque labari meminit Prudentius ita:

Chriſtus purpureum gemmanti textus in auro
Signabat labarum.

Cod. Iuſt. ti. 18. lib. 12. Cod. Theod. tit. 25. lib. 6

Alciat. in l. unica de Pręp. labar. lib. 12.

Euſeb. in vita Conſt. lib. 1. c. 25.

Hiſt. tripar. lib. 1. c. 5.

Prud. cõtra Symmach. lib. 2.

Meminit

Meminit item Sanctus Gregorius Nazianzenus, cum in Iulianum Apoſtatam, qui illud ſuſtulerat, ita inuehitur: Quin eò quoque audaciæ prorupit, vt aduerſus magnum illud vexillum præceps ferretur, quod ſimul cum Cruce magnificè, & cum inſigni pompa Exercitum ducit, in ſublime euectum, quod laborum ſoluendorum vim habet, ab eoque apud Latinos nomen trahit; principatumque, vt ita dicam, in reliqua omnia vexilla tenet, &c.] Verum labarum ipſum, etiam ante Conſtantini tempora, adhuc Cruce nõ inſignitum, Crucis ipſius præ ſeferebat imaginem; Crucis enim cornua ex tranſuerſa illa haſtula, cui velamen appendi ſolebat, reddebantur, vt Iuſtinus Martyr, Tertullianus, Minutius Felix, & plerique alij animaduerterunt. Appoſitè igitur huius noſtræ hiſtoriæ Auctor triumphalis Crucis vexillum labari nomine appellat, ſiquidem in ipſo labaro non ſolum à Chriſtianis, ſed Ethnicis quoque Imperatoribus Crucis imago geſtari ſolebat.

Greg. Naz. in Iulianum Ora. prima. *Iuſtin. Mart. in Apolo. ad Antonin.* *Tertullia. in Apolog. c. 16* *Minu. Felix in Octauio.*

5 ABSCONDITVM SEMPER EVANGELIVM CHRISTI GEREBAT IN PECTORE. Sanctus Antoninus Archiepiſcopus Florentinus in vita huius B. Virginis Cæciliæ ad hæc verba: Hoc (inquit) intelligo de pectore mentis, & Euangelij verbis; hæc ille, fortaſſe ad illud Pſalmi reſpiciens: In corde meo abſcondi eloquia tua: Scrutabor legem tuam, & cuſtodiam illam in toto corde; & illud Prouerb. Præcepta mea cor tuum cuſtodiat: cuſtodi ſermones meos, & præcepta mea reconde tibi, & legem meam quaſi pupillam oculi tui, liga eam in digitis tuis, ſcribe illam in tabula cordis tui. Verum ſi locum hunc de corporeo pectore, & Euangelij volumine intelligere velimus, extant piæ, ac religioſæ huius conſuetudinis geſtandi Chriſti Euangelium in pectore in hiſtoria Apoſtolica, quæ nomine Abdiæ Babyloniæ Epiſcopi edita habetur, exempla, ex quibus, non ſolum verũ

S. Antonin. to. 1. tit. 7 c. 6. §. 16. *Pſal. 118.* *Prouer. 3. & 7.*

eſſe intelligitur, quod ad Ruſticum Hieronymus tradit: Ama ſcientiam Scripturarum, & carnis vitia nō amabis; ſed etiam diuina quædam Euangelici codicis virtus pro caſtimonia aduerſus libidinem cognoſcitur. Exemplū vnum eſt de Trophima muliere ad lupanar damnata, quæ (vt inquit Abdias) cum veniſſent, qui eam contingerent, ponebat Euangelium, quod ſecum habebat, ad pectus ſuum, & ſtatim omnes vires perdebant. Alterum exemplum eſt ſenis cuiuſdam Nicolai, de quo dicitur, quod cum oblitus Euangelij, quod ſuper ſe erat ad Meretricem adijſſet, videns eum Mulier a ſe illum reiecit, dicens videre ſe in eo myſterium magnum; cumque ille obſtupefactus cogitaret quid id eſſet, recoluit, quod Euangelium ſecum haberet. Nec ſolum internas libidinis flammas, ſed externa quoque ignis incendia Euangeliū ſecum geſtantes extinxerunt: Habes de hoc præcipuum (vt alia omittam) exemplum in collectaneis ex hiſtoria Eccleſiaſtica Theodori Lectoris. In actis quoque S. Barnabę Apoſt. ab Alexādro monacho cōſcriptis, quę habetur apud Metaphraſtem, eius corpus cū Euangelio S. Matthęi, manu ſua ſcripto, ſupra pectus impoſito, detecto eius monumento, repertum fuiſſe narratur; nec mirum, quod ſupra defuncti Barnabæ pectus impoſitum Euangelium repertum ſit, quippe qui illud idem viuēs ex doctrina Apoſtolorum (inquit Sigibertus) ſecum ferre ſemper ſolebat, & vbicunque inueniebat infirmos, ponebat illud ſuper eos, & tam fide Barnabæ, quam merito Matthæi omnes ſanabantur. Huius demum conſuetudinis Euangelium in pectore geſtandi, vel ad collum ſuſpendendi meminit Sanctus Ioannes Chryſoſtomus ſuper illud Matthæi: Dilatant enim phylacteria ſua, & magnificant fimbrias: Hæc (inquit) phylacteria, quaſi cuſtodientia latinè vocabant; ſicuti multæ Mulierum modò faciunt, Euangelia collo appendentes.] Meminit quoque eodem in loco S. Hieronymus, qui hanc conſue-

S. Hieron. ad Ruſtic. — *Abd. Babil. hiſt. Apoſt. lib. 3.* — *Theo. Lect. lib. 1. coll. eit.* — *Acta S. Barnaba apud Metaphr. & Sur. to. 3. 11. Junij.* — *Sigebert. in Chron. anno 489.* — *S. Io. Chryſoſt. hom. 73 in Matth.* — *S. Hier. l. 4. in Matth.*

tudinem ex Apoſtolica traditione,& a ſacris Virginibus acceptam, vt à ſui temporis Mulierculis ſuperſtitioſè corruptam damnare videtur his verbis: Non intelligẽtibus Phariſæis, quod hæc in corde portanda ſint,non in corpore;alioquin & armaria,& arcę habent libros,& notitiam Dei non habent. Hoc apud nos ſuperſtitioſæ Mulierculæ in paruulis Euangelijs, & in Crucis ligno, & iſtiuſmodi rebus,quæ habent quidem zelum Dei,ſed nõ iuxta ſcientiam vſque hodie factitant.] Quod animaduertens S.Thomas non propterea damnari eos ſcribit,qui pietatis, & religionis cauſa; ſed qui vana quadã ſuperſtitione adducti magis ad Scripturæ characteres, quam ad ipſius intelligentiam reſpicientes ſacra Euangelia collo ſuſpendunt, vel geſtant in pectore. Ad cuius ſententiæ corroborationem Frater Sixtus Senenſis huius noſtræ Beatiſſimæ Virginis Cæciliæ exemplum adducit,inquiens: Illi igitur,qui huiuſmodi res, ac verba portant ex Dei fiducia, & Sanctorum reuerentia nullo modo accuſandi ſunt. Nam & B. Cæciliam legimus codicem Euangelicum ſemper in ſinu geſtaſſe, & Conſtantinum Auguſtum Chriſti clauum in diademate circumtuliſſe, & Apoſtolum Barnabam curaſſe ægros Euangelici ſcripti attactu.] Beatiſsima igitur Virgo Cæcilia religionis,& pietatis cauſa, vel tamquam virginitatis ſuæ munimentum,vel ad fidei teſtimonium, & magiſterium Euangelium Chriſti gerebat in pectore. Ac propterea etiam inter cætera credi poteſt in antiquis ſacris picturis, vt videre eſt, Sanctas Virgines cum Euangelij libro ad pectus depingi.

S.Tho. 2.2. quaeſt. 96. art.4.

Fr.Sixt.Senen. in Biblioth. ſancta lib. 6. annot. 102.

6 SVBTVS AD CARNEM CILICIO INDVTA. Cilicij vſum antiquitus etiam fęminis familiarem ſæpiſsime inuenies. Vt omittam veteris Teſtamenti exempla, vtebantur cilicio Sancta Theodora Alexandrina; Sancta Euphroſina item Alexandrina Virgo,Sancta Pelagia, Sancta

Harum SS. vitas habes apud Suriũ Lipoman.

ſta Melania Romana, & pleræq. aliæ religioſæ, & ſanctæ fęminæ, vt ex earum vitis colligitur: Adſeruatur adhuc in Lateranenſi Baſilica S. Mariæ Magdalenæ cilicium.

7 ET CANTANTIBVS ORGANIS. Varia genera muſicorum inſtrumentorum nuptiali lætitiæ antiquitus adhibebantur, quæ vno nomine Organa Græcè appellantur. Auſon. de cœna nuptiali. *Auſon. de cœna nupt.*

Sacra canunt, plaudunt choreas, & carmina dicunt,
Nec non Threicius longa cum veſte Sacerdos
Obloquitur numeris ſeptem diſcrimina vocum:
At parte ex alia biforem dat tibia cantum.

Et Claudianus in nuptijs Honorij, & Mariæ. *Claudian. i nupt. Hon. & Mar.*

Tibia pro lituis & pro clangore tubarum
Molle lyræ, feſtumque canant.

Silius quoque Italicus in epithalamio Stellæ, & Violantillæ varia concentuum, & ſonorum genera inducit, qui mos etiam num durat. Talia igitur organa in B. Cęciliæ nuptiis hic deſcribuntur, quibus ſonantibus, illa ſoli Domino decantabat, ſicut ſæpius in ſacro eius Officio huius hiſtoriæ verbis repetitur: ex quo mos ille in Eccleſia profluxit, vt in eius manibus organa appingantur. *Silius Ital. in epith. Stella, & Violãt.*

8 BIDVANIS, AC TRIDVANIS IEIVNIIS. De biduanis & triduanis ieiunijs, atque eorum origine ita ſcribit Rabanus: Biduanum autem morem ieiunij reor indè ſumptum, quòd Apoſtoli ieiunauerunt illo biduo, quo Dominus paſſus, ac ſepultus eſt: Triduanis ergo ieiunare ab exemplo ductum eſt Niniuitarum, qui damnatis priſtinis vitijs, toto ſe tribus diebus ieiunio, ac pœnitentiæ contulerunt, & operti ſaccis Deum ad miſericordiam prouocauerunt: hæc Rabanus. De ijſdem ieiunijs meminit etiam Sanctus Io. Chryſoſtomus his verbis: Non ratione ieiunij, quo enim pacto cum panem, & aquam *Raban. de Inſtit. cler. lib. 2. c. 26.* *S. Io. Chryſoſtom. lib. 2. de puritate dent. Dei.*

tantum in cibum ſumas, idque poſt biduum, & triduum?] De triduano vero ieiunio baptizandis indicto habetur in actis S. Getulij. De ieiunijs denique, & varia eorum apud Antiquos obſeruantia extat libellus Reu. Patris Magiſtri Alfonſi Ciaconi Ordinis Prædicatorum, viri omni eruditione, variaq; & multiplici rerum cognitione inſignis, ac nuper magna iactura literarum, & Literatorum omnium deſiderio extincti, cuius familiaritate domeſticè vti ſolebamus. Porrò hic de ieiunijs libellus ab Alfonſo ipſius nepote typis excuſus eſt, & Illuſtriſſimo Principi Cynthio Aldobrandino Cardinali Sancti Georgij dicatus.

Acta S. Getulij apud Sur. tom. 3. 10. Iun.

9 IN TERTIVM MILLIARIVM AB VRBE. Milliaria à columna quadam in capite Fori poſita, quæ Milliarium aureum dicebatur, & non ab ipſis Vrbis mœnibus antiquitus numerari ſolita ex Plinio pleiique colligunt; in qua columna, vt tradit Plutarchus in Galba viæ omnes Italiæ inciſæ terminabantur: Fuitque ab Auguſto (vt refert Dio) anno Vrbis DCCXXXII. cum Curator viarum eſſet, conſtituta; cuius etiam mentio eſt apud Suetonium, & Tacitum: Ex quibus etiam colligitur columnam hanc ſub Saturni æde in Foro extitiſſe. Plutarchus vero refert C. Gracchum dimenſo viarum ſpatio ſingulis interuallis columnas lapideas notam milliariorum præſeferentes erexiſſe. Vnde ſæpe apud veteres Scriptores legimus pro milliario, primum, aut ſecundum, & deinceps lapides dici, quod & in ſacris martyrologijs, & actis Martyrum frequenter animaduertas. Huiuſmodi columnarum ea, quæ primi milliarij in via Appia index erat, ab Imperatoribus Veſpaſiano, & Nerua reſtituta, in eiuſdem viæ ſuburbanis ætate noſtra effoſſa eſt, ac deinde repoſita in Capitolio, vbi hodieq; cernitur hoc numero. I. notata cum his inſcriptionibus.

Plin. lib. 3. c. 5. Plutarch. in Galba. Dio hiſt. lib. 54. Sueton. in Othon. c. 6. Tacit. lib 1. & 17. hiſt. Plutarch. in Gracch.

IMP.

I

IMP. CAESAR
VESPASIANVS AVG.
PONTIF. MAXIM.
TRIB. POTEST. VII.
IMP. XVII. PP. CENSOR
COS. VII. DESIGN. VIII.

IMP. NERVA. CAESAR
AVGVSTVS. PONTIFEX
MAXIMVS. TRIBVNICIA
POTESTATE. COS. III. PATER
PATRIAE. REFECIT.

---

10 VIA, QVÆ APPIA NVNCVPATVR. Appiam viam ab Appio Claudio Cæco Cenſore, qui illam ſtrauit, appellatam Frontinus, Tullius, Tacitus, Liuius, & plerique alij teſtantur. Hæc autem via omnium ampliſſima, & celeberrima fuit, vnde a Statio nobilis Appia appellatur, de qua idem in Surrentino Pollij.

Frontin. de aqueduct. *Cic. in orat. pro Milon.* *Tacit. lib. 2.* *Liuius 1. dec. lib. 9.*

quà limite noto
Appia longarum teritur regina viarum

Stat. lib. 4. Syl. ad Marcell. & lib. 2. in ſur. Pol.

In ea enim multa Deorum fana fuere, inter quæ Martis templum, Bonæ Deæ ſacrarium, Honoris, & Virtutis, ac Tempeſtatis, & Camœnarum Aedes ab antiquis Scriptoribus celebrantur. Fuerunt quoque via Appia præclara nobilium Romanorum monumenta, quorum veſtigia adhuc ſuperſunt; hinc Cicero: An tu (inquit) egreſſus Porta Capena cum Calatini, Scipionum, Seruiliorum, Metellorum ſepulcra vides miſeros putas illos? In ea demum manalis petra, Mercurij aqua, lucus Egeriæ, & alia multa fuerunt. Porrò ſi Antiquis Ethnicis fuit Appia via, vel ob eius amplitudinem, vel

Cic. 1. Tuſc.

ob Deo-

ob Deorum templa, ſplendidaq; Maiorum ſepulcra celebris; celebrior multò nobis Chriſtianis eſt, cũ tot Sanctorum Martyrum cruore irrigata, eorum quoque corporibus ditetur, ſacris Cœmeterijs plena, quam glorioſi etiam Apoſtolorum Principes ſuis corporibus honorare iampridem voluerunt. In qua etiam Redẽptor noſter Chriſtus Beato Petro è Roma paulo ante martyrum egredienti ſeſe obuiam dedit, vt ab Egeſippo. B. Ambroſio, ab Auctore hiſtoriæ Apoſtolicæ, quæ nomine Abdiæ Babyloniæ Epiſcopi circumfertur, & alijs memoriæ ꝓditũ eſt. Vbi & ſacellum hodie extat, loci in quo Chriſtus apparuit monumentum, quod vulgo dicitur DOMINE QVO VADIS. Et in Eccleſia S. Sebaſtiani Chriſti pedum in marmore tunc impreſſa veſtigia adhuc religioſè aſſeruantur.

Egeſipp. lib. 3. de excid. Hier. c. 2. S. Ambroſ. in Auxentium. Abdias Babyl. lib. 1. hiſt Apoſt.

11 DABIS EIS BENEDICTIONEM MEAM. Per benedictionem hic, aut intelligitur benedictio, quæ voce dabatur inſtar ſalutationis ex vetere primorum Chriſtianorũ diſciplina, atque inſtituto, cuius meminiſſe videtur Tertullianus in libro de Teſtimon. Animæ, vbi ait: Omnis benedictio inter nos ſummum ſit diſciplinæ, & conuerſationis ſacramentũ, Benedicat te Deus, tam facilè pronuncias, quàm Chriſtiano neceſſe eſt.] Quò etiã ſpectat illud Euangeliſtę: Benedixit illis Simeon; ideſt bona illis precatus eſt à Domino. Aut poſſet fortè intelligi (quandoquidem hic de pauperibus agitur, de quibus ſibi curam eſſe dicit Beata Cæcilia) vt dari velit ſuo nomine pauperibus eiſdem aliquid piæ charitatis, & eleemoſynæ, quæ ſolet benedictio a Sanctis Patribus appellari, vt multis poſſet exemplis probari, ſat tamen ſit vnum B. Gregorij, qui Theodoro Medico de pecuniâ pauperibus trãſmiſſa gratias referens: Præterea (inquit) Excellentiæ veſtræ benedictionem ea qua tranſmiſſa eſt charitate ſuſcepi.] Eſt autem vox hæc benedictionis è

Tertull. de Teſtim. Anim. c. 1. Luc 2. S. Gregor. lib. 4. Regiſtri 4. ep. 40.

græca voce ἀλογία tranſlata, quæ in eodem ſenſu à Patribus vſurpatur.

12 SANCTVM SENEM VRBANVM. Is fuit Vrbanus Primus Romanus Patre Pontiano, qui mortuo Calliſto Papa, in eius locum eligitur, & poſtquã multos ad Chriſti fidem conuertiſſet, via Numentana abſciſſa ceruice martyrio demum coronatur, atque via Appia in Cœmeterio Prætextati ſepelitur, vt latius in eius paſſione, quam ſupra poſuimus narratur. Quod autem hic a B. Cæcilia Vrbanus ſenex appelletur, id idem in Vrbani vita, quam ex codibus Baſilicæ S. Petri deſcripſimus explicatur, cum dicitur: [Sanctiſſimus Vrbanus iam ſenex Cathedrã Romanæ Vrbis ſuſcepit.] Et idcirco Almachius Præfectus (vt in eiuſdem paſſione ex Vaticana Bibliotheca deprõpta habetur) ipſum Vrbanum ita affatur: Cum ſis ſenex mortem putas requiẽ.] Et Valerianus Tiburtio Fratri ad quem ſe illum ducturum interroganti (vt infra in hac hiſtoria legitur) reſpondit: Ad magnum virum Vrbanum nomine, in quo eſt aſpectus Angelicus, & veneranda canities.] Non eſt tamen prætereundum, quod alibi eadẽ B. Virgo Cæcilia Valeriano ſponſo dicit, de eodem Vrbano loquens: Eſt ſenior, qui nouit purificare homines.] Senioris enim appellatione (iuxta veterẽ loquendi morem) ipſum Epiſcopum, ſeu Præpoſitum, quaſi Maiorem intelligit. Ita quoque loquutus eſt Tertullianus in Apologetico: Præſident (inquit) probati quique Seniores honorem iſtum non pretio, ſed teſtimonio adepti.] Hinc eſt quod ipſi Sacerdotes græco nomine Presbyteri, quod latinè vertitur Seniores, appellantur. Origenes ad illud Ioſue c. 13. Ieſus erat Presbyter, hoc eſt ſenior: Etiã ante nos (inquit) quidam obſeruantes notarunt in ſcripturis, quia Presbyteri, vel Seniores non ex eo appellantur, quod longæuã duxerint vitã, ſed pro maturitate ſenſus, & grauitate vitæ veneranda hac appellatione decorẽtur.] Et

Tertull. in Apologet. c. 39.

Origen. in Ioſue homil 16.

S. Auguſt. lib. 1. quæſt. ſupra Geneſ. tom. 4.

S. Au-

S. Auguſtinus hoc idem his verbis declarat: In latina autẽ lingua Presbyter, Senior appellatur, apud Græcos autem maximè ſicut ſcriptura loquitur πρεσβύτεροι, & νεώτεροι dicuntur etiamſi ætates iuuenum comparentur; quod dicimus nos maiorem, atque minorem.]

13 BIS CONFESSOR FACTVS. Confeſſoris nomen clarè conſtat hic alio, quam vt communiter hodie ſolet, ſenſu accipi; cum enim bis confeſſor appelletur Vrbanus, Confeſſoris titulum duplici actu illi iteratum declaratur, quod in his ipſis actis apertè infra demonſtratur, dum ſanctus Tiburtius de eodem Vrbano loquens dicit: Hunc ego audio iam ſecundò damnatum;] & in actis S. Vrbani, quæ ſupra habentur ex Bibliotheca Vaticana, cum Almachij Præfecti verba referuntur: Non nonnè iſte eſt Vrbanus ſeductor, qui iam ſemel, & iterum damnatus eſt?] De duplici autem, & multiplici S. Vrbani confeſſione ita etiam in eiſdem actis habetur: Patri enim noſtro, & in iuuentute Chriſtus viuere fuit, & mori lucrum, multotiens quippè pro eo confeſſor effectus animã ſuam pro ouibus eius poſuit.] Et in eiuſdem Vrbani paſſione, quæ eſt in Bibliotheca Baſilicæ S. Petri, & ſupra etiam ponitur, ita legitur: Hic ante Epiſcopatum probabilis fuit confeſſor, & poſt Epiſcopatum nihilominus ſemel, & iterum vſque ſepties pro nomine Saluatoris examinatus eſt, atque diiudicatus.] Damaſus quoque in eius vita dicit: Hic verus confeſſor extitit temporibus Maximini, & Aphricani Coſſ.] Confeſſor enim antiquitus is dicebatur, qui coram Iudice de fide ſua interpellatus liberè Chriſtum confeſſus eſſet; vel is, qui ob eam confeſſionem quacunque pœna fuiſſet affectus, non tamẽ in certamine deceſſiſſet: ſed & hunc quandoq; Martyrem dictum reperimus, vt patet ex Tertulliano, & S. Cypriano pluribus in locis, vbi etiã conſulendæ ſunt notæ Pamelij. Huc quoque refertur illud

Acta S. Vrbani ex Bibliotheca Vaticana.

Paſſ. S. Vrbani ex Bibliotheca S. Petri.

Damaſus i vita S. Vrbani.

Pamel. in not. Tertull. ad Marty. n. 1. ad Ep. Cypr. 9 n. 2 & Epiſt. 30. n. 7.

lud eiuſdem Cypriani epiſt. 16. quam ad Moyſen, & Maximum Presbyteros, & cæteros Confeſſores Romanos de eorum cōfeſſione ita ſcribit: Beatū facit prima, & vna confeſſio; vos totiens confitemini, quotiens rogati, vt de carcere recedatis, carcerem fide, & virtute præeligitis.] Et epiſt. 33. Aurelius frater noſter, illuſtris adoleſcens à Domino iam probatus, & à Deo vocatus eſt in annis adhuc nouellus, ſed in virtutis, ac fidei laude pro uectus, minor in ætatis ſuæ indole, ſed maior in honore, gemino hic agone certauit, bis confeſſus, & bis con feſſionis ſuæ victoria glorioſus.] Ergo quia bis Sanctus Vrbanus in Iudicium vocatus, Chriſtumque audacter confeſſus, & pœna etiam aliqua mulctatus fuerat, ci tra mortem tamen, ideo bis Confeſſor appellatur. Is quo que modus loquendi ſæpe aliàs in actis Martyrum reperitur, & vt cætera omittam, quid ſimile habetur in Paſſione Sancti Montani, & ſociorum, dum in ea dicitur: Confeſſor es, tertiò Martyr eris per gladium, & ſic impletum eſt; nam confeſſus Chriſtum primò in Secretario, ſecūdò publicè, reclamāte Populo iuſſus recludi à Collegio ſuo ſecundū oſtenſionem remanſit, & reductus poſt confeſſiones duas, tertiò paſſionem perfecit.]

S. Cyprian. epiſt. 16. & 33.

Acta S. Montani apud Sur. tom 1. 24. Febr.

14 INTRA SEPVLCRA MARTYRVM LATITABAT. Hoc eſt in ſacris Cœmeterijs, & ſubterraneis cryptis: Habes ergo hic ſacra Cœmeteria nō ſolū olim mortuorum corporum ſepulcra, ſed viuentium quòque fuiſſe perfugia, ac domicilia; cum enim Tyrannorum perſecutione furente in ipſo Eccleſiæ ortu Chriſtiani tot agitarentur procellis, tot concuterentur tormentis, tot denique iniurijs, & cędibus afficerētur, vt nulla eis pax, aut requies daretur, abſcōdebāt ſe intra viſcera terræ, & in ſolitudinibus (vt S. Pauli verbis vtar) quibus dignus non erat mundus. In cryptis igitur habitabant, baptizabant, ſacraque myſteria celebrabant Sancti Martyres,

Ad Hebr. 11.

adorant, genua ſummittunt, coronas porrigunt.

16 EXPANDIT MANVS SVAS AD CAELVM. Manus attollere, & expādere in oratione ſępe in ſacra Scriptura dicitur; vt de ipſo Moyſe, qui eleuatis manibus orans Iſraelitico Populo pariebat victorias, paſſionis Redemptoris noſtri typus; ipſe enim manibus in Cruce expāſis de morte glorioſum nobis reportauit triumphum. Salomonem quòque flexis genibus, & manibus expanſis oraſſe habes in libro Regum. Dauid etiam exclamat alibi: Expandi manus meas ad te, ſicut terra ſine aqua tibi.] Hinc Sāctus Ioannes Chryſoſtomus: Quid enim (inquit) manuum in oratione extenſio? Hæ multis ſceleribus miniſterium exhibent, & propterea iubemus eas extollere, vt orationis miniſterium ſit eis vinculum nequitiæ, & à malitia ſeparatio, & cū rapturus, vel oppreſſurus, vel alterum ſis percuſſurus recorderis, quod has ad Deum pro patronis emiſſurus es, & per has illud ſpirituale ſacrificium offerre debeas, nec illas confundere, nec actionis prauæ miniſterio fiducia priuare, &c.] Ethnici etiam manibus ſublimius elatis ſupplicabant.

Exod. 17. *3. Reg. 8.* *Pſal. 142* *S. Io. Chryſ. hom. 79. de orat. tom. 5.*

Vnde Virg. *Virg. lib. 1. Æneid.*

Ingemit, & duplices tendens ad ſydera palmas
Talia voce refert. Et alibi.
At Pater Anchiſes oculos ad ſydera lætus
Extulit, & cælo palmas cum voce tetendit. *li. 2. Æneid.*

Et alibi. *li. 9. Æneid.*

Et duplices cum voce manus ad Sydera tendit
Omnipotens genitor, &c.

Et Ouidius *Ouid. lib. 8. Metam.*

ad ſydera ſuplex
Creſſa manus tollens.

Attollebant inſolenter palmas Ethnici; Chriſtiani verò modeſtè efferebant; Idcirco Tertullianus modeſtiam, & humilitatem Chriſtianorum his verbis celebrat: Cum modeſtia, & humilitate adorantes magis commenda-

Tertull. de orat. c. 13.

mus Deo preces noſtras, ne ipſis quidem manibus ſublimius elatis, ſed temperatè, ac probè elatis, ne vultu quidem in audaciam erecto, &c.] Sed de his orandi ritibus fuſius agemus in libro noſtro de ſacris Cœmeterijs Romanis, dum Figuræ expanſis manibus ſtantes, & genuflexæ quoque explicabuntur.

17 PASTOR BONE. Paſtorem bonum ſe ipſum Do-
Io. 10. minus noſter Ieſus Chriſtus appellauit cū dixit: Ego sū Paſtor bonus, & cognoſco meas, & cognoſcūt me meę.]
Matt. 18. Ipſe enim ille eſt Paſtor, qui iuxta Euangelicam parabo
Luc. 15. lam, deperditam, atque errantem ouem inuentam proprijs humeris reportauit ad ouile: Hinc frequentiſſima eſt pictura in ſacris Martyrum cryptis Paſtoris humeris geſtantis ouiculam, vel hircū, tamquam peccatoris ſimbolum, quem Paſtorem etiam in ſacris vitreis calicibus depingi antiquitus conſueuiſſe tradit Tertullianus.

Tertullian. de Pudic. c. 7 & 10.

18 OVIS ARGVMENTOSA. Ita habēt omnes Codices manuſcripti, quos vidi: Eccleſia tamē in ſacro Officio canit: *quaſi apis argumentoſa*, & ita quoque habetur in hymno quodam recētioribus characteribus apud Paſſionem hanc in Codice Monaſterij S. Cæciliæ in margine ſuperaddito: Eodem etiam modo habetur apud S. Antoninum Archiepiſcopum Florentinum, ac nonnullos alios recentiores. Noluimus tamen Codicem immutare, pręſertim cum vox illa *ouis* videatur magis conuenire metaphorę Paſtoris, de quo hic. Quod autem hic ouis argumentoſa dicitur à Sancto Bernardo Paſtor argumētoſus appellatur his verbis: Et quāquā oēs lupi, & oues nullæ, ſtetit in medio luporum Paſtor intrepidus, omnimodis argumentoſus, quomodo faceret oues de lupis.]

Hymnus in Codice S. Cæciliæ.

S. Bernard. in vita S Malachiæ.

19 RENVNTIET DIABOLO, ET POMPIS EIVS, ET IDOLIS EIVS. Antiquiſsima abrenūciationis formu-

mula, in baptiſmo uſurpari ſolita, quã ex Apoſtolica traditione fluxiſſe teſtatur S. Clemẽs, quæ ita ab eo deſcribitur: Abrenuncio Satanæ & operibus eius, & omnibus, quæ ſub ipſo ſunt.] Cuius etiam abrenunciationis meminit Tertullianus his verbis: Denique vt à baptiſmate ingrediar, aquam adituri, ibidem ſed et aliquantò prius in Eccleſia ſub Antiſtitis manu conteſtamur nos renunciare Diabolo, & pompæ, & Angelis eius.] Idem libro de ſpectaculis: Quum (inquit) renuntiaſſe nos Diabolo, & pompæ, & Angelis eius ore noſtro conteſtamur, quid erit ſummum, ac pręcipuũ, in quo Diabolus, & pompæ, & Angeli eius cẽſeantur, quam Idololatria? &c.] quod idem multis alijs in locis repetit. Origenes etiam: Recordetur (ait) vnuſquiſque fidelium, cum primum venit ad aquas baptiſmi, cum ſignacula fidei prima ſuſcepit, & ad fontem ſalutaris acceſsit, quibus ibi tunc vſus ſit verbis, & quid renunciauerit Diabolo, non ſe vſurum pompis eius, neque operibus eius.] Et S. Io: Chryſoſtomus: Vocis (inquit) illius recorderis, quam dum ſacris inſtitueris emiſiſti: Abrenuncio tibi Satana, & pompæ tuæ, & cultui tuo.] Interrogabat enim Sacerdos baptizandum, ſicuti & nũc etiam interrogat, ſi abrenunciaret Satanę, & operibus eius, & ab eodem reſpondebatur, Abrenuncio. Quando te interrogauit Sacerdos (dicit Sãctus Ambroſius) Abrenũcias Diabolo, & operibus eius? quid reſpondiſti? Abrenuncio. Abrenuncias ſæculo, & voluptatibus eius? quid reſpondiſti? Abrenuncio; memor eſto ſermonis tui, & nũquam tibi excidat tuæ ſeries cautionis.] Meminit quoque huius abrenunciationis Dionyſ. Areopagita de Eccleſ. hierarch. c. 1. Cyprian. Epiſt. 7. & in libro de Orat. dominica. B. Seuerus Alexãdrin. in baptiſmi ritibus. Arnob. ſuper Pſalm. 54. & 75. S. Hierony. lib. 1. comment. in Matth. c. 6. Et ad Pſal. 128. S. Cyrill. Hieroſol. 1. Cathec. myſtagog. S. Auguſtinus de

S. Clemens. lib. 7. Conſt. Apoſt c. 41.

Tertull. de coron. Milit. c. 3.

Tertull. de Spectac. c. 4.

Origen. homil. 12. in Numer.

S. Io. Chryſoſtom. homil. 21. ad Pop. Antioc.

S. Ambroſ. lib. 1. de Sacram. c. 2.

de ſymbolo lib.2.c.1. lib.3.c.1. & in libro ex dictis Baſilij de Spiritu Sancto c.27. Habes demum de hac abrenunciatione paſsim apud Patres.

20 CREDIS ITA ESSE, AN ADHVC DVBITAS? Similes interrogationes fieri ſolitas baptizãdis innumeras inuenies in actis Martyrũ, & præcipuè in actis S. Calliſti Papæ, dum ipſe baptizat Palmatium. In actis S. Marcelli Papæ, dũ Sanctus Apronianus à B. Siſinnio; & Iobia Perſarum Regis filia à S. Cyriaco baptizantur. Et in actis S. Sebaſtiani Martyris, dum S. Policarpus baptizat B. Tranquillinum, & in quamplurimis alijs, in quibus antiquos ritus, & cærimonias in baptiſmate illis primitiuæ Eccleſiæ temporibus fieri ſolitas obſeruabis, quarum pleraſque à Tertulliano in libro de baptiſmo deſcriptas inuenies.

Acta S. Calliſti apud Sur. tom. 5. Acta S. Marcelli, & S. Sebaſtiani apud eundẽ tom. 1. 16. & 20. Ianuarij.

21 INDVTVS CANDIDIS VESTIMENTIS. Mos antiquiſſimus veſtiẽdi albis veſtibus nouiter baptizatos, ſic etiã habetur in actis S. Stephani Papæ, ipſum ad fidẽ à ſe conuerſum, & baptizatum Tertullinum adhuc alba veſte indutum Presbyterum ordinaſſe. Et in actis S. Alexandri Papæ, Quirinum albas veſtes baptizatis donaſſe; cuius conſuetudinis his verſibus meminit Paulinus.

Inde parens ſacro ducit de fonte Sacerdos
Infantes niueos, corpore, corde, habitu.

Albam quoque baptizatorũ veſtem his verbis deſignat B. Dionyſ. Areopagita: Aſſumẽtes autem illum (nempè baptizatũ) Sacerdotes, ſuique acceſſus Duci conſignant, & vnà cum ipſo illum veſtem baptizati munditiæ congruã induunt; ſicque indutũ, rurſum ad Pontificem ducunt.] Ad hoc etiam referãs illa Clementiani Fortunati carmina de ſacro Paſchate, quæ & Lactantio à pleriſque tribuuntur.

Acta S. Stephani Papæ apud Suriũ tom. 4. 2. Aug. Acta S. Alexand. Papæ apud eundẽ t. 3. 3. Maij. S. Paulinus Nolan. ad Seuer. ep. 12. Dion. Areopag. de Eccl. hierarch. c. 4. Clem. Fortunat. ad Felicẽ Epiſcop. de Paſcha.

Rex ſacer ecce tui radiat pars magna trophæi,
Cum puras animas ſacra lauacra beant.
Candidus egreditur nitidis exercitus vndis,
Atque vetus vitium purgat in amne nouo.

Alcuinus cum de baptizatis loquitur: Deinde (inquit) albis induitur veſtimentis propter gratiam regenerationis, & caſtitatis vitæ, & angelici ſplendoris decorem.] Amalarius Fortunatus albarum veſtium myſterium Caroli magni hortatu ſuæ ætatis Archiepiſcopos diligenter explanaſſe tradit; de quibus albis veſtibus loquens: Ipſa (ait) veſtimenta ſunt ſtolæ albæ de quibus ſcribitur in Apocalypſi: Et datæ ſunt illis ſingulæ ſtolæ albæ; ſingulas modò habent ſtolas animæ Sanctorum, de ſua beata immortalitate gaudentes; & iterum in eodem: Amicti ſtolis albis, & palmæ in manibus eorum; ſtolis baptiſmum, palmis triũphum Crucis inſinuat, &c.] Rabanus Maurus: Poſt baptiſmum autem (inquit) traditur Chriſtiano veſtis candida, deſignans innocentiã, & puritatem chriſtianam, quam poſt ablutas veteres maculas, ſtudio ſanctæ conuerſationis immaculatam ſeruare debet, ad præſentandum ante tribunal Chriſti. Cuncti vero renati albis induuntur veſtibus, ad myſterium reſurgentis Eccleſiæ, ſicut ipſe Dominus coram Diſcipulis transfiguratus eſt, vt diceretur: Reſplenduit facies eius ſicut ſol, veſtimenta eius facta ſunt candida ſicut nix; quo facto ſplendorem, vt dictum eſt, reſurgentis in futurum figurauit Eccleſiæ. Vtuntur ergo albis veſtibus, vt quorum primæ natiuitatis infantiam vetuſti erroris pannus fuſcauerat, habitus ſecundæ generationis gloriæ præferat indumentum.] Iiſdem quoque verbis vtitur B. Iuo Carnotenſis Epiſcopus: Exinde (ait) traditur Christiano veſtis candida, vt qui primæ natiuitatis decorem vetuſtatis pannis obfuſcauerat, habitu regenerationis gloriæ præferat indumentum.] S. Ambroſius demum huius conſuetudinis ſic meminit:

Alcuin. de diuin. offic. in ſabb. ſancti Paſcha.

Amalar. Fortunat. de Eccleſ. offic. lib. 1. c. 19.

Apo. 6. & 7.

Raban. lib. 1. de inſtit. cler. c. 29.

Matt. 17.

B. Iuo ſer. de ſacram. Neophyt.

S. Ambroſ. lib. de iis qui initiantur myſter.

Accepiſti poſt hæc veſtimenta candida, vt eſſet indicium, quod exueris inuolucrum peccatorum, & indueris innocentiæ caſta velamina, de quibus dixit Propheta: Aſperges me Domine hyſſopo, & mundabor lauabis me, & ſuper niuem dealbabor.] Hæc ſufficiant de albis baptizatorum veſtibus, quæ (vt ex ſuperius poſitis Patrum auctoritatibus conſtat) baptizatorum maculas, & peccatorum ſordes baptiſmatis aqua ablutas fuiſſe, & abiectis operibus tenebrarum induiſſe eos arma lucis ſignificabant.

Rom.14.

22 ISTAS CORONAS IMMACVLATO CORDE, ET MVNDO CORPORE CVSTODITE, QVIA DE PARADISO DEI EAS AD VOS ATTVLI. Hæc ea sũt verba, quæ (vt ſupra diximus) ex hac ipſa hiſtoria deſumpta refert S. Aldhelmus, ſiue Adhelmus Occidentaliũ Saxonũ Epiſcopus in libello, ſeu epiſtola, quã de Virginitatis laudibus ad ſacras Virgines ſcripſit, ibi enim Beatã hãc Virginem Cæciliam his verbis celebrat: Quomodo Cæcilia Virgo Sacratiſſima indulta iugalitatis conſortia, ac pacta Proci ſponſalia obtentu caſtitatis refutans, velut purgamenta laudabilis ſpiritus feruore contempſerit, deſpexerit, reſpuerit; quæ licet organicis, quinquagenis, & terquinis ſonorũ vocibus concreparet harmonia, ac ſi letæiferos Syrenarum concentus, cum inexpertos quoſque ad vitæ pericula pellexerint, ſub prætextu integritatis ſurdis auribus auſcultabat. Quamobrem Procum proprium, & futurum (ſi Virginitatis fortuna pateretur) Leuirum à ſuperſtitioſa delubrorum cultura conuertens, baptiſmatis fonte renatos viſibiliter Angelicis perfrui conſpectibus fecit, quibus Cœlicola ab aſtris deſtinatus candidis, ac purpureis contexta ſerta floribus obtulit: Iſtas (inquiens) coronas immaculato, & mundo corpore cuſtodite, quia de Paradiſo Dei eas ad vos attuli.] Hæc Adhelmus, cuius vitæ epitomẽ

S. Adhelm. de Laud. Virg. c. 23.

habes apud Surium,eiuſdemq; meminit etiam Beda,de quo item ſacra Martyrologia ſub octauo calendas Iunij. Floruit enim circa tempora Sergij Primi Papæ,a quo Romam accitum, & honorificè ſuſceptum in eius vita narratur. Hæc ideo diximus, vt huius noſtræ hiſtoriæ antiquitatem cognoſcas, cum ſanctum hunc virum ipſius verbis ſuum, quod ſupra poſuimus de Sancta Cæcilia elogium contexiſſe appareat. Sed ſi antiquiora tempora expetas longè ante Adhelmi æuum de his quoque Angelicis coronis ita habes in Ambroſiana miſſa: Deus cui Beata Cæcilia ita deuotione placuit caſtitatis, vt coniugem ſuum Valerianum, affinemq; Tiburtium tibi fecerit conſecrari. Nam & Angelo deferente micantium odoriferas florum coronas, palmam martyrij perceperunt: Tribue queſumus, vt ea intercedente pro nobis beneficia tui muneris percipere mereamur.] Et paulo infra in præfatione: Teſtis eſt Valeriani coniugis, & Tiburtij prouocata confeſſio,quos Angelica manu odoriferis floribus coronaſti.] Quod autem infra Valerianus Tiburtio fratri ſuo de his loquens coronis dicit: CVIVS IN ROSIS SANGVIS FLORESCIT, ET IN LILIIS CVIVS CORPVS ALBESCIT:] Simile quid habes apud S.Cyprianum,qui dum de Martyrij corona agit hæc verba ſubiungit: O Beatam Eccleſiam noſtram, quam ſic honor diuinæ dignationis illuminat, quam temporibus noſtris glorioſus Martyrum ſanguis illuſtrat; erat ante in operibus fratrum candida, nunc facta eſt in Martyrum cruore purpurea: Floribus eius nec lilia,nec roſæ de ſunt. Certent nunc ſinguli ad vtriuſque honoris ampliſſimam dignitatem,vt accipiant coronas,vel de opere candidas,vel de paſſione purpureas; In cæleſtibus caſtris,& pax,& acies habent flores ſuos, quibus Miles Chriſti ob gloriam coronetur.]

Sur. tom. 3. 25. Maij. Beda hiſt. Angl. lib. 5. c. 19.

Ambroſiana miſſa apud Pamel. Liturg. to. 1.

S. Cyprianus. ep. 9.

23 QVAS ARANEAE TEXVNT, ET AVES STER-

STERCORANT, IN QVORVM CAPITIBVS SOLENT SIBI CICONIAE NIDOS INSTRVERE. Ita quoque loquutus eſt Tertullianus in Apologetico: Igitur ſi Statuas, & Imagines frigidas mortuorum ſuorũ ſimillimas non adoramus, quas milui, & mures, & araneæ intelligunt nonnè laudem magis, quam pœnam merebatur repudium agniti erroris?] Minutius etiam Felix in Octauio: Quanta (inquit) de Dijs veſtris animalia muta naturaliter iudicant; mures, hirundines, milui non ſentire eos ſciunt, norunt; inculcant, inſident, ac niſi abigatis in ipſo Dei veſtri ore indificant: araneæ vero faciem eius intexunt, & de ipſo capite ſua fila ſuſpendunt.]

Tertull. in Apolog. c. 12.

Minutius Felix in Octauio.

24 QVOS DAMNATICII FACIVNT. Hæc & quæ infra dicuntur de Idolorum vanitate alludunt ad illud Pſalm: Simulacra gentium argentum, & aurum, opera manuum hominum, os habent, & non loquentur, oculos habent, & nõ videbunt, aures habent, & non audient, neque eſt ſpiritus in ore ipſorum &c.] Quod autem ad materiæ, ex qua conficiebantur, vilipendium dicitur eſſe opera damnatorum, id etiam innuere videtur Sanctus Ioannes Chryſoſtomus, cum dicit: Nempe illud aurum non metallum eſt, cuiuſmodi damnatorum effoderunt manus.] Huc etiam referri poſſunt, quæ in hanc ſententiam habentur ſap. c. 13. & Iſa. c. 44.

Pſ. 113.

S. Io. Chryſoſt. homil. 2. in epiſt. ad Timot.

25 NAM AD OMNE METALLVM PRO CRIMINIBVS DAMNATI MITTVNTVR. Hinc Tertullianus dixit: Ad beſtias impellimur, certè quas Libero, & Cybele, & Cereri applicatis. Ignibus vrimur: hoc & illi a prima quidem maſſa. In metalla damnamur, inde cenſentur Dij veſtri.] Præterea multos honeſti ordinis viros deformatos prius ſtigmatum notis ad metalla damnatos a Caligula refert Suetonius. De hac pœna mentio frequens eſt apud Vlpianum, Marcerium, Martianum,

Tert. Apolog. c. 12.

Sueton. in Calig. c. 27.

tianum, Calliſtratum, Hermogenianum, Paulum, Modeſtinum, & alios Iuriſconſultos in titulo de pœnis: Vlpianus autem de iure damnandi in metallum, & de differentia inter damnatos in metallum, & damnatos in opus metalli ita loquitur; Præfecto planè Vrbi ſpecialiter competere ius in metallum damnandi ex Epiſtola Diui Seueri ad Fabium Cilonem exprimitur. Inter eos autem, qui in metallum, & eos qui in opus metalli damnantur differentia in vinculis tantum eſt, quod qui in metallum damnantur grauioribus vinculis premuntur, qui in opus metalli leuioribus: hæc Vlpianus. Demum hæc metalli pœna a Iuſtiniano Imperatore inter capitalia iudicia connumeratur.

l. 9. 10. 17. 23. 28. 36. 38. ff. de pœnis.
Vlpian l. 8. ff. de pœni.
Iuſtin. §. 1. verſ. capitalia. Inſtit. de public. Iudic.

26 ET DETERIORA MAGIS, QVAM HOMINES MORTVI. Hæc ex illo Sap. deſumpta videntur: Melior eſt enim ipſe his, quos colit, quia ipſe quidem vixit; illi autem numquam: de quo vide S. Cyprianum de exhort. Martyr. c. 1.

Sap. 15.

27 LATEBRAM SVI PRAECAVERE FOVENDO. In cryptis videlicet ſe abſcondendo; hunc etiam loquendi modum inuenies in actis S. Sebaſtiani, cum in eis dicitur: Sed quia tutus nullus inueniri poterat locus ad latebram confouendam, morabantur omnes apud Caſtulum quendam Chriſtianum Zetarium Palatij.]

Acta S. Sebaſtiani apud Sur. to. 1. die. 20. Ianuarij.

28 EX SE IPSO ANTEQVAM ISTA OMNIA FACERET GENVIT FILIVM. Altiſsimum Trinitatis myſterium ex ore virginali egregiè panditur, & quidem cum re, tum verbis congruè ad theologicam doctrinam; Filius enim Deus ex Deo propriè ex Patre generari dicitur vnde in Pſal. Filius meus es tu: ego hodie genui te] & alibi. Ex utero ante Luciferũ genui te;] & plura ſimilia habes apud Tertullianũ aduerſus Prax. c. 7. Quod autem

Pſa. 2. & 109.

ſequitur. ET PROTVLIT EX VIRTVTE SVA SPIRITVM SANCTVM. Etiamſi producere communius nunc, quam proferre dicatur, non abhorret tamen proferendi vox à more loquendi veteris Eccleſiæ; Tertullianus in Apologetico: Hunc ex Deo prolatum, & prolatione generatum; libro quoq; aduerſus Praxean Filium prolatum dicit a Patre, & prolationem προβολὴν à Græcis appellari. Id vero quod dicitur Patrem ex virtute ſua protuliſſe Spiritum Sanctum, non intelligas, ideo non procedere à Filio, qui eſt error Græcorum; ſed quod Catholici Patres conſentiunt Spiritum Sanctum procedere à Patre mediante Filio, id enim eſt EX VIRTVTE SVA, ex illa quippe virtute de qua ſcriptura: Portans omnia verbo virtutis ſuæ. FILIVM VT FACERET OMNIA: Hoc eſt quod Ioannes dicit: Omnia per ipſum facta ſunt, & Pſalm. Verbo Domini cæli firmati ſunt. SPIRITVM VT VIVIFICARET VNIVERSA. Hoc eſt quod proximè citatus Pſalm. & ſpiritu oris eius omnis virtus eorum. Vnde Chriſtus in Euangelio: Spiritus eſt, qui viuificat.

Tertull. in Apolo. c. 21. *Tertull. aduerſ. Prax. cap. 8.* *Hebr. 1.* *Ioan. c. 1.* *Pſal. 32.* *Ioan. 6.*

29 EX PATRE PROCEDENS SPIRITVS SANCTVS. Ne mireris Filium reticeri; ſimiliter enim loquutus videtur Chriſtus Dominus: Spiritum veritatis, qui à Patre procedit.] Etſi in voce veritatis Filium ſubintelligi Doctores quidam acutè interpretentur; Notandum autem eſt non conſequi vbi ſubticetur vna perſona, vt alia intelligatur excluſa, alioquin multoties errandi daretur occaſio, vt cum Dominus ait: Ego, ac Pater vnum ſumus. De die illo nemo ſcit, niſi Pater. Miſit Deus Spiritum Filij ſui.] In his, & ſimilibus modis loquendi conſiderandum eſt, an quod de vna perſona dicitur poſsit alij conuenire ſeruata diſtinctione, & proprietatibus earundem perſonarum; tunc enim non eſt neceſſe, quòd vna tacita alia intelligatur excluſa; ita igitur hoc in loco etiamſi dicatur

Ioan. 15. *Ioan. 10.* *Matt. 24.* *Galat. 4.*

tur SPIRITVS EX PATRE PROCEDENS, non ideo non ex Filio etiam procedere intelligendum eſt. Hoc Græci non conſiderantes, cum viderent apud Sanctos plerumq; & in Concilijs dici Spiritum ex Patre procedentem, in eum errorem lapſi ſunt, vt non procedere etiam ex Filio aſſererent; vbi animaduertendum antequam hæreſes contra hanc veritatem ſuborirentur Sanctos Patres propter rationem, quam diximus, ſolitos plerumq; ita ſimpliciter loqui, quod ipſum etiam à Sacris Concilijs obſeruatum, quæ non ante in ſymbolo addiderunt, Filioque procedit, quam falſa contra hanc veritatem opinio exoriretur negantium Spiritum Sāctum etiam a Filio procedere, quo tempore & id in ſymbolo additum eſt; & præceptum per Eccleſias decantari. Qua propter cum hic dicatur EX PATRE PROCEDENS, nec ſubiuncta ſit particula FILIOQVE, licet vel hinc conijcias huius noſtræ hiſtoriæ antiquitatem.

§ 30 TYROCINII TEMPVS. Quia videlicet Valerianus adhuc in albis, & neofitus erat; quemadmodum enim Martyres, Chriſti milites appellantur, ita qui candidati, & noui in fide erant tyrones, quaſi nouitij in caſtris dicebantur, donec per confirmationis Sacramentum veri Chriſti milites efficerentur, vt infra de Sancto Tiburtio. Itaquoquè in ſæpe allegatis actis S. Sebaſtiani Sancti Martyres Marcus, & Marcellianus Nicoſtrato nouiter conuerſo loquuntur: O quam incomparabalis præconij facinus, ò quam imitabile virtutis exemplum; Non dum vos ad Chriſtum ſacri baptiſmatis vnda perduxit, non dū per tyrocinij rudimenta militaria ſaltem ſigna ſumpſiſtis; & iam pro vero Rege arma corripitis? & eius milites a vinculis ferreis ſoluentes vos ipſos intrepidos optatis pro occidendis morti offerri?] Tertullianus etiam in libro de Pœnitentia, de ſacro baptiſmate, & nouiter ad fidem conuerſis, & catechumenis loquens, quos Auditores, &

Acta S. Sebaſtiani apud Sur. to. primo die 20. Ianuar.

Tertull. de Pœnit. c. 6.

Audi-

S. Cyprian. epiſt. 13. & 24. Audientes vocat, ſicuti etiam a B. Cypriano appellantur, hæc ſubdit verba: Nemo ergo ſibi aduletur, quia inter Auditorum tyrocinia deputatur &c.

31 AD SEPVLCRA PERGEBAT, ET TRIDVANIS, ET QVATRIDVANIS, ATQVE FOETENTIBVS MORTVIS. Tres tantum mortuos Dominum Redemptorem noſtrum ſuſcitaſſe legimus in Euangelio, videlicet filium Archiſynagogi, filium Viduæ, & Lazarum quatriduanum; Plures tamen alios a Chriſto ſuſcitatos tradunt Patres, ſed de tribus tantum fieri mentionem ab Euangeliſtis ob certum myſterium. Tres autem mortuos (dicit S. Auguſtinus) inuenimus ſuſcitatos viſibiliter, quot autem mortuos ſuſcitauit inuiſibiliter quis nouit? non enim omnia, quæ fecit ſcripta ſunt; Ioãnes hoc dicit: Multa alia fecit Ieſus, quæ ſi ſcripta eſſent, arbitror tamen totum mundum non poſſe libros capere,] Multi ergo (concludit S. Auguſtinus) alibi ſine dubio ſuſcitati, ſed non tres fruſtra commemorati.] Quare autẽ de tribus tantum mortuis a Chriſto ſuſcitatis fiat mentio in Sacra Scriptura declarat idem Auguſtin. vbi ſupra, & de ſermone Domini in monte lib. 1. tom. 4.

Marc. 5. Luc. 7. Ioan. 11. S. Auguſt. ſerm. 44 in Euang. Io. tom. 10. Io. 20. 21.

32 QVOADVSQVE ALBAS DEPONERET. Iubet Sanctus Vrbanus Tiburtium ſecum manere donec deponeret albas, & retinet eum apud ſe per ſeptem dies, quo tyrocinij tempore expleto in militem Chriſti conſecrauit. Poſt ſeptimum quoque diem in ſolenni paſchali baptiſmate baptizati albis antiquitus exuebantur, de qua re ita Rabanus: Deinde ſeptem dies in memoriam eiuſdem Dominicæ Reſurrectionis congrua feſtiuitate ſubiungens, quos ſeptem dies albas vocitamus, propter eos, qui in ſancta nocte baptizati albis per totam hebdomadam vtuntur veſtibus: & tunc maxime dum alba tolluntur a baptizatis veſtimenta, per manus impoſitionem a Pon-

Rabanus Maur. de Inſtit. cler. lib. 2. c. 39.

a Pontifice Spiritum ſanctum accipere conueniens eſt, qui in baptiſmo omnium receperunt remiſſionem peccatorũ; & per ſeptem dies in angelico caſtitatis habitu, & luminibus cæleſtis claritatis, ſanctis aſſiſtere ſacrificijs ſolent.] De his etiam conſule Amalar. Fortunat. lib. 1. de Eccleſiaſtic. Offic. c. 29. B. Iuonem. in ſerm. in die Paſchatis.

33 CHRISTO MILITEM CONSECRAVIT. Poſt ſeptem dies à baptiſmo S. Vrbanus Papa Tiburtium veſtimentis albis exuit, & Chriſto militem conſecrauit; ideſt confirmationis Sacramento roborauit. Poſt enim ſeptimum diem, vt refert Rabanus loco ſupracitato, & tradit etiam Alcuinus, depoſitis albis veſtimentis nouiter baptizati per manuum impoſitionem confirmabantur. Tunc etenim Sanctus Tiburtius, tyrocinij veſtibus dimiſſis, eſt verus Chriſti miles effectus, & ad pugnam roboratus: Quia (inquit S. Melchiades Papa) in hoc mundo victuris inter inuiſibiles hoſtes, & pericula gradiendum eſt, in baptiſmo regeneramur ad vitam, poſt baptiſmum confirmamur ad pugnam.] Hinc Tertullianus libro de Præſcript. aduerſus Hæretic. vbi Dæmonem christiana Sacramenta in multis æmulari oſtendit, comparat ſacramento confirmationis ritum, quem verbis illius exprimit: ſignat illic in frontibus milites ſuos.] Idcirco in Confirmatione adhibentur Patrini, & Suſceptores: Nam ſi qui gladiatoriam (vt dicitur in Catechiſmo Concilij Tridentini ad Parochos) dimicationem ſubeant alicuius indigent, cuius arte, & conſilio doceantur, qui ictibus, ac petitionibus, ſaluis ipſis, conficere Aduerſarium poſſint; quanto magis fideles cum Sacramento confirmationis, quaſi firmiſſimis armis tecti, ac muniti in ſpiritale certamen, cui æterna ſalus propoſita eſt deſcendunt, Ducis, ac Monitoris indigebunt?] Ex his igitur clarè conſtat per confirmationis Sacramentum, Chriſtianum verum Chriſti militem effici, vt hic de Sancto Tiburtio.

Alcuinus de Eccleſ. offic. c. de ſeptuag.

S. Melchiades, PP. in Epiſt. ad Epiſc. Hiſpã. & diſt. 5. c. Spiritus Sanctus.

Tertull. de præſcript. aduerſ. heretic. c. 40.

Catechiſm. Conc. Trid. ad Parochos

TVR-

34 TVRCIVS ALMACHIVS. De hoc eodem Præfecto mentio habetur in paſſione Sancti Vrbani, vbi dicitur quod cum Alexander Imperator clemens eſſet in Chriſtianos, ipſe Almachius Vrbis Præfectus in eos tyrannidem exercebat. Erat hic ex Turciorum familia, cuius non ſemel mentio eſt in antiquis monumentis: extat antiquum Edictum in lapide inciſum in viridario Columnenſium ad SS. Apoſtolos cuius tale eſt initium

EX. AVCTORITATE
TVRCI. APRONIANI. V. C.
PRAEFECTI. VRBIS.

Item alia baſis in ædibus Porcariorum, in qua tres Turcij Pater, Filius, & Nepos varijs honoribus illuſtres ita memorantur.

ASTERII
L. TVRCIO. APRONIANO. V. C
FILIO. L. TVRCI. APRONIANI. V. C
PRAEFECTI. VRBI. NEPOTI.
L. TVRCI. SECVNDI. C. V. CONSVLIS
QVAESTORI. PRAETORI. QVINDECEM
VIRO. SACRIS. FACIVNDIS. CORREC
TORI. TVSCIAE. ET. VMBRIAE. OMNI
VIRTVTE. PRAESTANTI. STATVAM
EX AERE. ORDO. SPOLETINORVM
AD MEMORIAM. PERPETVI. NOMINIS
CONLOCAVIT

CVRANTIBVS. FLAVIO SPE. V. P. ET GONDONIO. TAVRO. IVN.
POST. AMANTI. ET ALBINI. COS.

Horum igitur Turciorũ, de quibus in hac inſcriptione, linea per ætates ſingulorum retroacta ab anno poſt conſulatum Amanti, & Albini, qui fuit ſub Conſtantio Imperatore

ratore (quo tempore hæc baſis , vt in ea legitur conſtructa eſt)facilè connecti poteſt cum Alexandri temporibus, quo imperante fuit hic Turcius Almachius. Fani etiam Fortunæ in antiqua porta, quam ab Auguſto primum erectam,in honorem Conſtantini Poſteri in arcum triumphalem verterunt,nomen inciſum eſt L. Turcij ſecundi Aſterij , quem propterea ſub Conſtantino vixiſſe colligitur; inſcriptio autem talis eſt. CVRANTE. L. TVRCIO SECVNDO. APRONIANI. PRAEF. VRB. FIL. ASTERIO. CORR. FLAM. ET PICENI. Martyrologium Romanum nono Kal. Iulij meminit Turci Præfecti , cuius iuſſu Sancto Felici Presbytero os contuſum eſt , qui ſub Valeriano videtur floruiſſe , vt ex eius actis apparet. Intra hæc etiam tempora a nobis deſignata intrat Præfectura Turci Apollonij Valeriani , ad quem in actis S. Laurentij extant literæ Decij Impeiatoris. Habes ergo Turciam hanc familiam non longè a temporibus Alexandri , & Beatæ noſtræ Virginis Cæciliæ pluribus Præfecturis inſignem.

Apud Smetium fol. 7.

Martyr. Ro. 9. Cal. Iulij.

Acta S. Felicis apud Sur. tom. 4. die 3. Iulij.

35 VRBIS PRAEFECTVS. Quæ,& quanta fuerit Præfecti Vrbi dignitas,auctoritas , & poteſtas ſub Imperatoribus , Valentiniani, Valentis, & Gratiani Imperatorum ad Rufinū reſcripta declarant : Præfectura (inquiunt) Vrbis cunctis , quæ intra Vrbem ſunt antecellat dignitatibus,& poteſtatibus.] De officio autem Præfecti Vrbi habemus rubricas in Codice , & in Digeſtis. Ad eum enim inter cætera cauſarum ciuilium , & criminalium,vt ſcribit Dio, ſpectabat cognitio : Hinc Vlpianus omnia (inquit) crimina Præfectura Vrbi ſibi vindicauit.] Nil mirum igitur ſi Chriſtiani, qui tamquam criminoſi habebantur coram Præfectis Vrbi ſiſti conſueuerint , ab eiſque iudicari.

l. 3. C. de off. Præfect. Vrbi.

Dio lib. 52.

Vlpian. l. 1. ff. de off. Præfect. Vrbi.

36 INHVMATA IVBEBAT EORVM CORPORA DERELINQVI. Apud diuinam etiam Scripturam Mortuorum corpora ſepultura carere in malis numeratur, *Hier. 14.* hinc Hierem. In gladio, & fame conſumentur Prophetæ illi, & Populi, quibus prophetant erunt proiecti in vijs *Hier. 19.* præ fame, & gladio, & non erit, qui ſepeliat eos.] & alibi: Et dabo cadauera eorum eſcam volatilibus cæli, & be- *4. Reg. 9.* ſtijs Terræ.] & in libro Regum: Iezabel quòque comedent canes in agro Iezrael, nec erit, qui ſepeliat eá.] Apud Ethnicos verò infelices exiſtimabantur ij, quorum corpora poſt mortem inhumata relinquerentur: Creditum eſt *Tertull. de Anima. c. 56.* (inquit Tertullianus) inſepultos non ante ad Inferos redigi, quam iuſta perceperint, ſecundum Homericum Patroclum funus in ſomnis de Achille flagitantem, quod nõ aliàs adire portas Inferum poſſet arcentibus eum longè *Virg. lib. 6. æneid.* animabus ſepultorum.] Quod idem apud Virg. ille innuit filio dicens.

Hæc omnis, quam cernis, inops, inhumataq; turba eſt:
Portitor ille, Charon. Hi, quos vehit vnda, ſepulti:
Nec ripas datur horrendas, nec rauca fluenta
Transportare prius, quam ſedibus oſſa quierunt.

Et propterea inhumata corpora Chriſtianorum relinqui iubebant ſuperſtitioſi Gentiles.

37 VT PRETIOSAS FACERENT SEPVLTVRAS. Cum ergo Martyrum corpora inhumata a Gentilibus relinquerentur, maxima contra erat priſcis Chri- *Acta SS. Hermili &c. Sur. to. 1. die 13. Ianuarij.* ſtianis cura in illis conquirendis, & honeſtæ ſepulturæ tradendis; ita vt etiam corpora, quæ in mare, vel flumen fuiſſent iactata piſcari ſolerent, vt cõſtat ex actis SS. Mar- *Acta S. Bonifatij Sur. tom. 3. 5. Iunij.* tyrum Hermili, & Stratonici; immo illa etiam emere conſueuerunt, quemadmodum S. Bonifatij Martyris corpus quingentis aureis redemptum eius acta teſtantur; Ita etiã *Acta SS. Iona &c. Sur. tom. 2. 29. Mart.* SS. Ionæ, Barachiſij, & quamplurium aliorum Martyrũ corpora mercatus eſt vir prius Abdiſſitas. Et demum ha-

bemus in actis s. Laurentij B. Iuſtinum Presbyterum præmia Militibus pro SS. Martyrum corporibus conquirendis promiſiſſe. Hinc eſt quod Sanctus Cyprianus, corpora (inquit) Martyrum ſi non ſepeliantur grande periculum miminet eis, quibus incumbit hoc opus.] & alibi dicit: Corporibus etiam omnium, qui etſi torti non ſunt, in carcere tamen glorioſo exitu mortis excedunt, impertiatur, & vigilantia, & cura propenſior.] Nimis quidem longum eſſet illorum Sanctorum, nec nõ religioſarum Fœminarum nomina, quorum ſedula fuit in Martyrum ſepulturis cura, in eiſq; præcipue laborarunt, enarrare; ea tamen omnia, vt ex puriſſimis Sanctorum actis, & Patrum teſtimonijs accepimus, vnà cum cæremonijs ab ipſis Eccleſiæ cunabulis in ſepulturis mortuorum vſitatis in libro noſtro de Sacris Cœmeterijs, fauente Deo, explicabimus. *Acta s. Laurentij Sur. tom. 4. 10. Aug.* *S. Cyprian. epiſt. 3. & 37.*

38 QVI AVTEM NVNC SEMINANT LACHRYMAS TEMPORALES, IN ILLA VITA GAVDIA SVNT SEMPITERNA MESSVRI. Hæc deſumpta videntur ex illo Pſalm. Qui ſeminant in lachrymis in exultatione metent: euntes ibant, & flebãt mittentes ſemina ſua; venientes autem venient cũ exultatione portantes manipulos ſuos.] Et quidem cum ſuperius Martyres, & Sancti omnes ijs qui hyberno tempore ſeminant, & terram colunt, & laborant, vt futurum percipiant fructum fuerint collati; pulchra hæc eſt, & elegans prioris comparationis ex Sacra Scriptura concluſio. Haud diſſimile hoc eſt ab eo, quod ad Moyſen, & Maximum, & cæteros Confeſſores Romanos ſcribit Sanctus Cyprianus; & tradit etiam in libro de exhortatione Martyrum; quibus in locis ſimili ferè vtitur ſimilitudine; & eundem Scripturæ locum adducit ad Sanctorum Martyrum triſtitiam conflictationis, & retributionis lætitiam declarandam. *Pſ. 125.* *S. Cyprian. epiſt. 16. & in libro de exhort. Martyr. cap. vlt.*

39 INVICTISSIMI PRINCIPES. Inuicti, & Inuictiſſimi epitheta Cæſarum titulis addi gliſcens Veterũ adulatio excogitauit Sueton. in Tiberio cenſuiſſe quendam dicit inter cætera, vt inuictus cognominaretur. Commodum id ſibi cognomen adſcripſiſſe in literis ad Senatum Dio teſtatur; Conſtantinum quòque hoc titulo Prudentius exornat.

Suet. in Tiberio c. 17. Dio. in Cõmodo. Prudent. li. 1. contra Symmach.

Hoc ſigno inuictus tranſmiſſis alpibus vltor.
Seruitium ſoluit miſerabile Conſtantinus.

At à Claudio Iuliano Coſ. apud Iulium Capitolinum in epiſtola, quam Pubieno, & Balbino Auguſtis ſcribit, Domini Sanctiſſimi, & Inuictiſſimi Auguſti appellantur, quod, & alibi reperies. In antiquis denique lapidibus Inuictos, Victores, Victorioſiſſimos ſæpe legimus, vt in libro antiquarum inſcriptionum Europæ videre licet.

Iul. Capit. in Maximo & Balbino.

40 IVSSIT EVM FVSTIBVS CAEDI. Græca exemplaria Metaphraſt. habent: Virgis cædi. Frequentiſſima porrò eſt in actis Martyrum fuſtium, & virgarum ſupplicij mentio; per hoc enim fere ſemper glorioſi Martyres confeſſionis eorum (vt S. Cypriani verbis vtar) religioſa primordia initiabant. Fuſtes, & virgæ a Sancto Martyre Philea apud Euſebium inter innumeros, & diuerſos Martyrum cruciatus connumerantur: Cum libera (inquit) poteſtas omnibus permiſſa eſſet contumelias, & pœnas Martyribus pro arbitratu inferendi; hi fuſtibus, illi virgis, alij flagellis, nonnulli loris, multi funibus eos perculerunt.] Quod ad fuſtes attinet, de hoc ſupplicij genere extant Imp. Seueri, & Antonini, & Gordiani, Vlpiani, Macerij, Calliſtrati, aliorumque veterum Iuriſconſultorum leges; extat Seueri, & Antonini reſcriptum, quo Decuriones, eorumq; filij fuſtibus caſtigari prohibentur; Plurimi igitur Martyres fuſtibus vſque ad ipſam necem cæſi ſunt, inter quos S. Sebaſtianus, qui tandiu fuſtibus cæſus eſt, quoad ſpiritum exhalauit; Fuſtibus etiam

S. Cyprian. epiſt. 77. Euſeb. hiſt. Eccl. lib. 8. cap. 11. Tit. C. ex quib cauſ. infam irro. Tit. de Pœnis in ff. l. Decuriones C. ex quib. cauſis infam. irrog.

cæſus fuit S.Iulianus, & quamplurimi alij Martyres. Virgarum vero meminit Prudentius, dum inquit.

Prudēt. in hymno SS. Hermyte-rij, & Chelidonij.

Liberam ſuccincta ferro peſtis vrgebat fidem
Illa virgas, & ſecures, & biſulcas vngulas
Vltro fortis expetebat Chriſti amore interrita,

Vulgare ſatis apud Romanos erat virgarum ſupplicium, ſed tanta tamen ignominia habitum, vt legè Portia ne Romanum Hominem virgis cædi liceret ſancitum fuerit. Portia lex (inquit Cicero) virgas ab omnium Romanorum corpore amouit.] Hinc Caius Sempronius Gracchus in oratione, quam de legibus promulgatis habuit apud Agellium, M. Marium, & quoſdam ex Municipijs Italicis honeſtos viros à Magiſtratibus Romanis per iniuriam cæſos conqueritur; & Cicero dum contra Verrem inuehitur in ipſius odium, atque deteſtationem apud Ciues Romanos maxima cum emphaſi ita deplorat: Cædebatur virgis in foro Meſſanæ Ciuis Romanus, cum interea nullus gemitus, nulla vox illius miſeri inter dolorem, crepitumque plagarum audiebatur, niſi hæc, Ciuis Romanus ſum,] & paulo infra legis Portiæ, & Semproniæ mentionem faciens exclamat: O nomen dulce libertatis, ò ius eximium noſtræ Ciuitatis, ò lex Portia, legeſque Semproniæ.] Porrò ne dum Romæ natos Ciues, ſed & aſcriptos quòq; in Ciuitatem virgis cædi nefas erat, quapropter M. Marcellus Conſul Nouocomenſem quendā huiuſmodi ſupplicio plecti curauit in Cæſaris cōtumeliam, a quo erant Nouocomenſes, vt refert Suetonius, Ciuitati donati; & ideo iuſtè conqueritur Sanctus Paulus cùm iuſſu Philippenſium Magiſtratuum virgis cæſus fuiſſet, cum inquit: Cæſos nos publice indemnatos homines Romanos &c.] Diuerſa autem fuerunt virgarum genera, quibus Rei cædebantur; Virgæ enim ſanguineæ, qua Parricidæ mulctabantur meminit Modeſtinus Iureconſultus; Milites præterea Romani vitibus, extranei verò virgis in caſtris cædebantur; ſic enim diſtinguit Lucius

Cic. orat. pro Rabirio.

Agell. lib. 10. c. 3.

Cic. act. in Verr. 7.

Sueton. in Iulio.

Act. 16.

Modeſtin. l. 9. ff. ad L. Pomp. de Parricid.

cius Florus de Scipione inferiore loquens ; Quem militem (inquit) extra ordinem deprehendit;ſi Romanus eſſet , vitibus ; ſi extraneus virgis cæcidit .] Ac propterea Plinius vitem dixit in delictis pœnam honorare;hinc Romani Centuriones vitem geſtabant ad Milites in officio cōtinendos , vt ex Tacito,Plinio , Iuuenali , & alijs conſtat . De virgis vlmeis quibus Serui cædebantur frequens eſt mentio apud Plautum ; de virgis è malo punica habes in actis SS. Ionæ,& Barachiſij ; de virgis fraxineis in actis S. Alexandri Martyris ; de virgis querneis in actis S. Acatij Centurionis , & tandem de ſaliceis virgis meminit Prudentius in hymno S. Romani Martyr.

Lucius Florus in epitom.lib.57. Tacit. li.1. Plin.li. 14. cap. 1. Iuuenal. Satyr.8. Plaut. in Aſin.act.2. & 3. & in milite glorioſ. Acta SS.Ionæ &c.Sur. tom. 2. 29. Martij. Acta S. Alexandi. Sur. tom.3. 13.Maij. Acta S. Acatij Sur. tom. 3. die 8.Maij.

41 VOX PRAECONIA SVPER EVM CLAMABAT DICENS , DEOS , DEASQVE BLASPHEMARE NOLI . De ijs præconijs vocibus in Reorum , & Peierantium animaduerſionibus extant Gordiani Imperatoris , & Vlpiani leges . Solebant enim Præcones in ipſis Reorum tormentis ſupplicij cauſam elogio aliquo pronunciare,vnde Spartianus Seuerum refert in proconſulari Africæ legatione plebeium quendam ſuũ olim contubernalem , qui eum amplexus fuerat fuſtibus cædi iuſſiſſe ſub hoc Præconis elogio : LEGATVM POPVLI ROMANI HOMO PLEBEIVS TEMERE AMPLECTI NOLI ; Alexandrum quòque Seuerum Imperatorem quendam fumi venditorem ſub Præconia voce : FVMO PVNITVR, QVI VENDIDIT FVMVM: necari iuſſiſſe tradit Lampridius ; ſimiles ergo præconias voces in Martyrum actis ſæpe reperies , vt de Sancta Agnete ſcribit Sanctus Ambroſius; iuſſit (inquit) ad Lupanar duci ſub voce Præconis dicente: AGNEM SACRILEGAM VIRGINEM DIIS BLASPHEMIAM INFERENTEM SCORTVM LVPANARIBVS DATAM . Et in actis S. Laurentij SS. Abdon , & Sennen plumbatis cædi iubentur ſub Præconis voce: DEOS BLASPHEMARE NO-

Gordian. Imp. in l. fuſtibus caſum C. ex quib. cauſ. infam. irrog. Vlpian. in l.ſiduo ff.de iure iur. Spartianus in Seuero. Lãpridius in Alexandro. S. Ambroſ. ſerm. 90. Acta s.Laurentij Sur. tom.4. 10. Aug.

NOLITE. In Paſſione quòque Sancti Ananiæ vnius ex ſeptuaginta Domini diſcipulis eum in nudo dorſo verberatum legimus Præconibus acclamantibus: PARE PRAESIDI, ET DIIS SACRIFICA PRAEPOTENTIBVS. Quod autem ad Præconis munus attinet; ipſius erat citare Reos Sueton. in Tiberio: Citatumque pro tribunali voce Præconis.] Varium etenim, & multiplex erat Præconis officium, quod ab Apuleio ita deſcribitur: Præco cum Proconſule, & ipſe tribunal aſcendit, & togatus illic videtur; & quidem perdiu ſtat, aut ambulat, aut plerumque attentiſſimè clamitat; enimuero ipſe Proconſul moderata voce rarenter, & ſedens loquitur, & plerumque de tabella legit, quippequi Præconis vox garrula miniſterium eſt Proconſulis &c.] Erat & Præconis officium damnatorum bona, quę haſtæ ſubiecta erant proclamare; hinc Cicero: Haſtam in foro ponere, & bona Ciuium voci ſubijcere Præconis.] & alibi: Haſta poſita pro æde Iouis Statoris bona Cn. Pompeij voci acerbiſſimæ ſubiecta Præconis.] Et Tertullian. in Apologet: Sub eadem voce Præconis, ſub eadem haſta, ſub eadem annotatione Quæſtoris diuinitas addicta conducitur.] Præconis denique munus erat in comitijs Tribus citare, qui Magiſtratus eſſent creati renunciare, in concionibus, & theatris audientiam indicere, in auctionibus delata pretia declarare, & ſimilia agere.

Paſſ. S. Ananiæ Sur. to. 5. die 1. Octobr.

Suetonius in Tiberio.

Apul. l. Florid. lib. 1. in fine.

Cic. lib. 2. Offic. & 2. Philip.

Tertull. Apol. c. 13.

42 ASSESSOR PRAEFECTI. Iureconſulti illi, qui maioribus Magiſtratibus iudicantibus aſſidebant, & conſulebant Aſſeſſores dicebantur. Extat in Digeſtis titulus de officio Aſſeſſor. multæq; ſunt leges eorum officium explicantes. Hi enim ciuiles cauſas cognoſcebant, & decidebant, criminales vero audiebant tantum, eaſque Præfectis decidendas remittebant, ſententias tamen à Præfecto ferendas dictabant; de quibus etiam eſt Conſtitutio Iuſtiniani Imperatoris in Auth. de Iudicibus.

AD

43 AD AGRVM PAGVM, VBI ERAT STATVA IOVIS. Pagus quid ſit in genere notum eſt ex Feſto nempè vicus, aut villa extra Vrbem, in quo multitudo aliqua ruſticorum conuiueret, communeſq; Deos coleret. Hic autem Pagus de quo noſtra agit hiſtoria, vt ex ipſa infra colligitur, erat milliario quarto ab Vrbe, vbi templum quoddam Iouis erat, ad quod id temporis duci Chriſtiani ſolebant ad immolandum, vt ex hoc loco, & ex actis S. Vrbani apparet. Deos autem in Pagis coli ſolitos ex eo quidam è noſtris conijciunt, quod Infideles Pagani appellentur; etiam ſi alij alias huius nominis rationes tradãt. Verũ in Pagis Deos cultos Cicero. 2. de legib. Dionyſius Halicarnaſſeus lib. 4. & Varro lib. 5. de lingua latina teſtantur, apud quos paganalia, ſiue paganicæ feriæ commemorantur, de quibus etiam Ouidius.

Iſidor lib. 8. Orig.

Ouid. lib. 1. Faſt.

Pagus agat feſtum, Pagum luſtrate coloni,
Et date paganis annua liba focis.

Ex huiuſmodi igitur cultu Iupiter ille forſan dictus Paganicus, de quo antiqua hæc inſcriptio Aſiſij in Vmbria extare dicitur in foro.

Habes hãc inſcriptionem apud Smetium fol. 6. nu. 5.

IOVI. PAGANICO. SACR

EX INDVLGENTIA. DOMINORVM
SVCCESSVS. PVBLICVS. MVNICIPVM
ASISINATIVM. SER. AMOENIANVS
AEDEM. CVM. PORTICIBVS A SOLO
SVA. PEC. FECIT. ITEM. ET MENSAM. ET. ARAM

D D

44 CORNICVLARIO PRAEFECTI. Ita habent omnes codices manuſcripti, quos vidimus, ita

etiam

etiã apud Natalẽ; licet apud Suriũ,& in Romano martyrologio recentioris editionis legatur CVBICVLARIO. At Cornicularius Præfecti inter alios Apparitores connumeratur; quilibet enim maior Magiſtratus, & Præfecti potiſſimum ſuum habebant Cornicularium: Cornicularij Præfecti Prætorio meminit l. 1. & 2. C. de Apparitoribus Præfecti Prætorio lib. 12. Habemus etiam de Cornicularijs Præfecturæ Valentiniani,& Valentis conſtitutiones. Ii enim, vt ſcribit Maternus, ſententijs damnatorum exequendis præerant. Erunt (inquit) Iulius Firmicus Cornicularij,aut Commentarienſes, quibus damnatorum cura committitur, ſeu Clauicularij, vel carcerum Cuſtodes, & quibus publicarum catenarum cura mandatur.] Cornicularius præterea,vt ex Martyrum actis colligitur, cum Martyres torquebantur præſens erat, eoſque alloqui ſolebat, vt in actis manuſcriptis SS. Tharaci, Probi, & Andronici; atque in actis quòque S. Dulæ Martyris,& S. Iuliani apud Surium. Erant & Cornicularij militares in exercitu de quibus ſæpe apud veteres Scriptores, & in antiquis lapidibus.

Petrus Natalis in Catalogo.

Valentin. Conſt. l. 8. & 9. de diuerſ. offic. C.Theodoſ.

Matern. lib.2.

Iul. Firmic. lib. 1. Matheſ. c. 6.

Acta mar. SS.Tharaci & cet in veteri Cod. Bibliothec. Presb. Congr. Orat.

Acta S.Dulæ Sur. to. 3. 5.Iunij. S. Iuliani tom. 1. 9. Ianuar.

45 DEPONERE. loquendi proprius Chriſtianorum vſus, ſupra etiam dicitur; *Dum depoſuerit corpus a morte non tangitur*. Quemadmodum enim dormire mortui ob certam futuræ reſurrectionis ſpem dicuntur (vt infra, cum de Cœmeterijs agemus,oſtendemus) eadem etiam ratione in ſepulcro, non tamquam in æterna domo, vt Gentiles loqui ſolebant, de quo loquendi more non paucæ extant antiquæ inſcriptiones, collocari, ſed deponi a Chriſtianis dicebantur, vt in ueteribus Chriſtianorum monumentis, & in ipſis quòque Cœmeterijs videre eſt; corpora enim defunctorum terra tamquam depoſita fouet; eadem cum Iudicij dies aduenerit ſuo reddituram Creatori, quod eleganter verſibus illis à Prudentio concinitur.

Prudent. in hymno in exequijs defunctoꝛ.

Hunc ſuſcipe terra fouendum,
Gremioq; hunc concipe molli;
Hominis tibi membra ſequeſtro,
Generoſa, & fragmina credo.

Animæ fuit hæc domus olim
Factoris ab ore creatæ,
Feruens habitauit in iſtis
Sapientia Principe Chriſto.

Tu depoſitum tege corpus
Non immemor ille requiret
Sua munera Fictor, & Auctor
Propriíque ænigmata vultus.

Veniant modò tempora iuſta,
Cum ſpem Deus impleat omnem,
Reddas patefacta neceſſe eſt,
Qualem tibi trado figuram.

46 SI IOVI TVRA NON PONERET PVNIRETVR: Varijs,& diuerſis modis ſolebant Gentiles ad Idololatriã Chriſtianos impellere,aliquãdo vt nomen ſuũ darent,& libellos offerrent,qui Libellatici,ſeu Libellati à S. Cypriano ſæpe vocantur;aliquando vt ſacrificarent,quos idẽ Cyprianus Sacrificatos,ſiue Sacrificiatos appellat: frequentiſſimè autem ad tura imponenda eos impellabant, quos Mittentes, & Turificantes, quandoque verò Turificatos dictos reperimus; Mittens, & Turificans appellatur B.Marcellinus Papa in actis ſuæ cauſæ, & cõdemnationis ibi: Euntes autem multi Chriſtiani propter veritatem ad templum abierunt, & viderunt eum mittentem, & turificantem, & factum amicum Principum.] Turificatorum meminit S. Cyprianus his verbis: Deſideraſti in his literis, vt reſcriberem tibi, quam hæreſim Nouatianus intro duxiſſet, vel Cornelius qua ratione Trophimo,& Turificatis communicet.] Sæpe autem in actis Martyrum de huiuſ-

S. Cyprian. Epiſt. 52.

Acta Marcellini Papæ. Concil. tom. 1.

S. Cyprianus dicta Epiſt. 52.

huiuſmodi turificatione mentio habetur, quæ quemadmo dum fieret operè pretium eſt cognoſcere. Ara ſtabat, cui Idoli ſimulacrum imminebat; in ea ignis accenſus; qui ergo Idolum colere vellet tus in eum ignem ſi pauper erat exiguum preſſa manu, aut ſummis digitis inijciebat; ſi ditior magna copia, plenaque manu, lance, vel acerra profundebat; eum cultũ vetera monumenta è marmore indicant, & numiſmata, in quibus huiuſmodi ara repreſentatur, propè quam Vir ſupplicantis habitu lancem porrecta manu tenens aſpicitur; id vero maximè propriè tura dare, ſed & ponere etiam, vt in noſtra hiſtoria, dicebatur. Ouidius.

Gratare Iliacis, turaq; pone focis — *Ouid. lib. 3. Faſtor.*

& Iuuenalis.

In carbone tuo charta pia tura ſoluta
Ponimus. — *Iuuenal. ſatyr. 1.*

Et hęc quidem quoad ipſum loquendi modum. Cæterum quod ad rem attinet illud in actis Martyrum legitur edicta quandoque propoſita fuiſſe, vt omnes Chriſtiani vbicumque inuenti Dijs tura dare, ſeu ponere cogerentur, vt in actis SS. Abundij, & Abundantij, & alias ſæpe; ad quod etiam vi perſecutionis adductus eſt B. Marcellinus Pontifex, qui deinde eam maculam ſalutari pœnitentia, ipſoque tandem martyrio deleuit. Verum illud maximè atrox, & horrendum fuit, quod ſub Diocletiano propoſitum eſt, nè quis quidquam Chriſtianis venderet, nec alia vſui humano neceſſaria ſubminiſtraret, niſi Dijs prius tura poſuiſſent, cuius rei ita meminit Venerabilis Beda.

Acta SS. Abundij & Abundãtij eruditiſſimis notis aucta edita habentur a Collegio Patrum Societatis Ieſu.

Beda in Hymno S. Iuſtini Martyr.

Non illis emendi quidquam,
Aut vendendi copia,
Nec ipſam haurire aquam.
Dabatur licentia
Antequam turificarent
Deteſtandis Idolis.

Tus quoque Chriſtianorum manibus imponere ſolebãt

Gentiles, eaſque per vim foco in ara accenſo admouere, vt illud flammarum ardore compulſi in ſuppoſitum ignẽ cadere ſinerent; Ita de Origene tradit Epiphanius: Itẽ quamuis (inquit) ſpontanea voluntate id non perfecerit, vt fama increbuit, poſteaquam tamen planè ſe iſtud facturum fuiſſet profeſſus immiſſum in eius manum tus in altaris rogum immiſerunt.] Quandoque etiam tus ardeus Martyrum manibus imponebant, vt illud ante Idoli ſtatuam excutiendo id Idolo obtuliſſe viderentur. Celebratur maximè S. Cyrilla Martyr, quæ in eadem Diocletiani perſecutione ardentes carbones cum ture ſupra manum poſito diu tenuit. Commemorat quòque præclaro encomio S. Baſilius eximium Barlaam Martyris facinus, qui potius cõburi manum paſſus eſt, quam tus inijceret.

Epiphan. in Panar. hæreſ. 64.

De S. Cyrilla martyrologium Roman. tertio nonas Iulij.

S. Baſilius in Orat. in Barlaam.

47 PLVMBATIS CAEDI, Plumbatarum forma viſitur adhuc in antiqua pictura Eccleſiæ S. Laurentij extra Vrbis mœnia; Erant enim glandes, ſeu globuli plumbei funiculis, vel, vt in antiquo etiam marmore inſculptum vidimus, catenulis impacti, quibus Martyres cædebantur; quod etiam declaratur ex actis S. Theodori, cùm eũ globis plumbeis immiſericorditer verberari iuſſum dicitur. Hoc autem tormenti genus inter alia connumeratur a S. Ioanne Chryſoſtomo his verbis: Sunt lictoribus multa tormentorum genera, ligna, lora, vngues, plumbum, quibus torquent corpora, & membra dilacerant, & diſtrahunt.] Et S. Ambroſius: Quid reſpondebo poſtea (inquit) ſi compertum fuerit, data hinc auctoritate, aliquos Chriſtianorum, aut gladio, aut fuſtibus, aut plumbis necatos?] Huius etiam cruciatus meminit Tertullianus in Apologetico, cum dicit: Ceruices ponimus ante plumbum;] & Ammianus Marcellinus his verbis: Sericum, & Asbolium ſupradictos, quoniam cum hortaretur paſſim nominare quos vellent, adiecta religione firmarat, nullum igne, vel ferro ſe puniri iuſſurum, plumbi va-

Acta S. Theodori apud Sur. tom. 1. 7. Februar.

S. Io. Chryſoſt. in demonſt. aduerſus Gẽt. quod Chriſtus ſit De⁹ tom. 5.

S. Ambroſ. Epiſt. 17. tom. 2 edit. Rom.

Tertull. in Apologetic. c. 12.

Ammaianus Marcellin. lib. 28. & 30.

validis ictibus interemit.] & alibi: Cumque diſceret (inquit) periſſe aliquem laqueo, abiſſe alium trans mare, conſciuiſſe ſibi alium mortem, aut plumbo vita erepta extinctum, in immenſum excanduit.] Et Prudentius in hymno S. Romani. *Prudent. hymno 10. Periſteph.*

Tundantur, inquit, terga crebris ictibus,
Plumboque ceruix verberata extuberet.

De hoc denique ſuplicio extant quamplures leges in Codice Theodoſiano vt l. 80. de Decur. l. 4. & 7. de exact. l. 54. de Hæretic. & l. 2. de quæſt. ex quibus colligitur ingenuos homines ſupplicio hoc mulctare nefas, ab eoque omnem Curialem Ordinem exemptum fuiſſe: Chriſtiani autem, cum plebei, viles, & ſeruilis conditionis homines reputarentur virgis, fuſtibus, plumbatis, alijſque infamibus, & ſeruilibus pœnis afficiebantur. Multos verò Sanctos Martyres plumbatis cæſos ſpiritum emiſiſſe, vt Maximus hic noſter, legimus, & præcipue SS. Geruaſium, Ianuarium, Papiam, Maurum, Seuerum, Seuerianum, Carpophorum, Victorinum, Nicomedem Preſbyterum, vt in actis SS. Nerei, & Achillei, Lucianum quòque S. Vrbani Papæ Diaconum, & pleroſque alios. Plumbatis etiam, ſed non ad ipſam necem, cæſi fuerunt S. Vrbanus Papa cum ſocijs, SS. Martyres Abdon, & Sennen, Arthemius, Procopius, Gordianus, alijque innumeri. *Acta SS. Nerei & Achillei apud Sur. to 3. 12. Maij.*

48 IN SARCOPHAGO EIVS SCVLPERETVR PHOENIX. Extant adhuc quāplures Chriſtianorū ſarcophagi ſacris, & ſymbolicis figuris inſculpti, quos omnes iam à nobis ſumma diligentia, & in diuerſis ſuburbijs, & priuatis domibus conquiſitos, cum Cœmeteriorum picturis, Deo fauente, edemus; In quorum pleriſque Phœnix inſculpta cernitur, quam reſurrectionis ſymbolum (vt hic dicitur) fuiſſe colliges ex Sancto Clemente, qui de Græcis loquens hæc habet: Quamquam aiunt in vnica ſpecie ſe reſurrectionem oſtendere, non credentes *S. Clemens. Conſt. Apoſt. lib. 5. cap. 8.*

ijs,

ijs, quæ ipſimet narrant: Aiunt enim auem quandam eſſe ſoligenam, vberem præbentem reſurrectionis demonſtrationem, quam dicunt comparem non habere, ſolamque in mundo reperiri, Phœnicem appellant: narrantque eam poſt quingenteſimum annum in Aegyptum aduolantem, ſecumque copiam cinnamomi, caſiæ, xylobalſami adducentem in loco, qui dicitur Solis ara conſiſtere, ibique conuerſam ad aſpectum Solis, ei (vt aiunt) ſupplicem ſpontè conflagare, redigique in puluerem: Ex cineribus autem vermem exiſtere, eumque concalefactum in nouam Phœnicem formari, alitemque factum in Arabiã, quæ eſt vltra Aegyptiacum ſaltum aduolare. Cum ergo vt ipſi aiunt per auem rationis expertem probetur reſurrectio, cur temerè noſtratia calumniantur?] Hęc S. Clemens. Phoenicem quòque ſymbolum eſſe reſurrectionis tradiderunt Tertullianus, S. Cyrillus, S. Ambroſius, & plerique alij Patres, de quibus fuſius in libro noſtro de picturis Cœmeteriorum.

Tertull. de reſurrect. c. 14. S. Cyril. Catech. 18. de reſurrect. S. Ambroſ. lib. 5. Hexamer. & lib. de fide reſurrec.

49 QVAERERE FACVLTATES AMBORVM. Bona enim Damnatorum lata ſententia publicabantur: Supplicij damnatione (inquit Calliſtratus) bona publicantur, cum aut vita adimitur, aut Ciuitas; aut ſeruilis conditio irrogatur.] Et Vlpianus pariter Iureconſultus: Si cui (inquit) aqua, & igni interdictum ſit, eius nec illud teſtamentum valet, quod ante fecit, nec id quod poſtea fecerit; bona quòque, quę tunc habuit cum damnaretur publicabuntur; aut ſi non videantur lucroſa Creditoribus concedentur: In Inſulam deportati in eadem causa ſunt; ſed relegati in Inſulam, & quibus Terra Italica, & ſua Prouincia interdicitur teſtamenti faciendi ius retinent: Hi verò, qui ad ferrum, aut ad beſtias, aut in metallum damnantur libertatem perdunt, bonaque eorum publicantur.] Inde eſt quod in actis Martyrum bona eorum publicata frequenter reperies; & idcirco Al-

Calliſtrat. l. 1. ff. de bon. damnat.

Vlpian. in l. eius §. ſi cui ff. de teſtam. & qui teſtam. fac. poſſ.

ma-

machius poſt SS. Valeriani, & Tiburtij glorioſum exitum eorum facultates quęrere cœpit. Erant verò antiquitus Procuratores ad damnatorum bona conſtituti, vt ex hac antiqua inſcriptione colligitur, quæ in area domus Cæſiæ in Vaticano inſpicitur.

D . M
Q. VAL. Q. F. POSTIMIO
ROMVLO. PATRI. DVL
CISSIMO. EQVO. PVBLI
CO. PROC. AD BONA
DAMNATORVM
PROC. AD. ALIMENTA
CONSILIARIO. AVGG
Q. POSTIMIVS ROMVLVS
FILIVS. ET NEPOTES.

Hic eſt fortaſſe Procurator ille Cæſaris, cuius meminit L. ſi vt proponis C. de bonis proſcriptorum, ibi: Si (vt proponis) bona eius, qui tutelam tuam adminiſtrauit, ſententiam paſſi ad Fiſcum ſunt deuoluta: Procuratorem noſtrum adire cura, qui ſi quid iure poſci animaduerterit, nō negabit.] Erat enim hic procurator, vt notat Bart. in l. ſi minori C. de iure fiſci iudex inter priuatū, & Fiſcum, de quo ſæpe in Titulo de Iure fiſci, & de bonis damnatorum.

50 APPARITORIBVS. Miniſtri omnes, qui Magiſtratuum præceptis præſtò erāt, vt pote Lictores, Viatores, Cornicularij, Scribæ, Accenſi, Interpretes, Præcones, alijque ſimiles, apparitores ab apparendo dicebantur, vt notat Seruius in illud Virg. *Virg. lib. 12 Æneid.*

Sæuique in limine Regis
Apparent.

De Apparitoribus quòque habes apud Prudentium. *Prudent. in hymno S. Romani.*

Incenſus his Aſclepiades, iuſſerat

Eui-

Euiſcerandum corpus eculeo eminus
Pendere, & vncis, vinculiſque creſcere.*
Apparitores ſed furenti ſuggerunt,
Illum vetuſta nobilem proſapia,
Meritiſque multis eſſe primum Ciuium.

**Vngu-liſque.*

Quamplures præterea extant leges, quæ de Apparitoribus mentionem faciunt, vt l. nullus Apparitor, & l. quicunq; C. de diuerſ. offic. l. Diuus ff. de ſeruis fugit. l. ſi pignora ff. de euict. l. ne diu Apparitorum C. de pœnis. Multiplices etiam titulos de Apparitoribus habemus in Iuſtinianeo Codice, vt de Apparitoribus Pręfecti annonæ, de Apparitoribus Magiſtrorum militum, Comitis Orientis, Proconſulis, & Legati; de Apparitoribus Præfecti Prętorio, & demum de Apparitoribus Præfecti Vrbi, de quibus hic.

51 OFFERRET SOLIDOS, ITA VT PAREM SVMMAM NVMMORVM. Solidum hic pro aurea moneta, nummum vero pro ærea accipi clarè liquet ex illis quæ ſequuntur verbis: EXVLTANTES, QVOD DARETIS AD COMMVTATIONEM AVRI PRETIOSI AERAMENTVM VILE &c. Solidus (inquit Iſidorus) nuncupatur, quod illi nihil deeſſe videtur; ſolidum enim Antiqui integrũ dicebãt & totũ.] & paulo infra: Solidus apud Latinos alio nomine ſextula dicitur ideo, quod de his ſex vncia compleatur, hunc vt diximus vulgus aureum ſolidum vocat.] Erant ergo ſolidi, vt ex his Iſidori verbis colligitur, aurea moneta; quorum ſex vnciam, ac duo, & ſeptuaginta libram perficiebant, quod ita ipſius Alexandri Imperatoris tempore, quo huius noſtræ Sacræ Virginis martyrium contigit obſeruatum conſtat ex eiuſdem Reſcripto, cuius hæc ſunt verba: Quotieſcunque certa ſumma ſolidorum pro tituli qualitate debetur, aut auri maſſa tranſmittitur in ſeptuaginta duos ſolidos libra feratur accepta.] Huius quòque ſolidi aureæ monetæ meminit

Iſidor. lib. 16. Aety-mol. c. 24.

Alexandri Imper. in l. quotieſcumque C. de ſuſceptor. lib. 10.

minit Lampridius in vita eiuſdem Alexandri; & demum ſolidum ex auro confici ſolitum patet ex l. prima C. de ponder. lib. 10. Solidos etiam pro aureis nummis in Sacris literis accipi ex eo colligit Budeus, quod qui ſolidi in vulgata editione dicuntur, à Ioſepho ſtateres nominentur; ſtater verò apud Græcos aureum nummum ſignificet. & hæc de ſolidis. *Budeus de aſſe lib.4.*

Nummus verò hic pro ærea moneta accipitur, vt diximus; idem enim erat ſimpliciter nummus, quod ſeſtertius æris, quorum centum antiquum aureum, & quorum mille ſeſtertium neutro genere conſtituebant, vt auctoritate Ciceronis comprobatur, qui quinque ſeſtertia, quinque millia ſeſtertium, & quinque millia nummum pro eodem vſurpat. Et quod Suetonius aureum vnum dediſſe Othonem ſcribit, Tacitus centenos ſeſtertios dixit. Sed de his latè per Budeum, Alciatum, & alios recentiores quoſdam, qui de aſſe, ponderibus, & menſuris ſcripſerũt. *Cic. act. 4. in Verrem. Sueton. in Othone. Tacit l. 17*

52 QVOD AVTEM ILLVSTRIVS EST CHRISTIANA SVM. Tam ardenti deſiderio ob fidei confeſſionem martyrij coronam promerendj flagrabant glorioſi Chriſti Milites, vt ab Imperatoribus, & Iudicibus de nomine tantum proprio interrogati ſimul cũ eo Chriſtianæ profeſſionis nomen ederent, vt noſtra hæc Beatiſſima Virgo Cæcilia. Ita quòque de nomine a Fabiano Iudice interrogatus S. Pontianus Martyr, reſpondit: A *parentibus quidem meis nomen mihi Pontiani impoſitum eſt, ſed Ego aliud maius, & præclarius habeo, nempe Chriſtiani*. De nomine pariter interrogatus Sanctus Euentius (vt habetur in actis S. Alexandri Papæ) reſpondit: *Nomine carnali Euentius dicor, Spirituali autem Chriſtianus ſum*. Interrogatus S. Acatius Centurio Martyr a Bibiano Duce quodnam nomen haberet, reſpondit: *Optabile mihi, & toti generi meo nomen à Chriſto deriuatum, illud vero quo humano vſu appellor Acatius eſt*. Ita quòque S. Bonifatius Martyr de nomine tantum interrogatus *Pontiani Mart. act. Sur. tom. 1. 14. Ian. Acta S. Alexandri Sur. to. 3. 3. Maij. Acta S. Acatij Sur. to. 3. 8 Maij. Acta S. Bonifatij Sur. tom. 3. 5. Iun.*

gatus reſpondit: *Primum quidem mihi nomen, & quo maximè vocari gaudeo Chriſtianus ſum, quod ſi vis ſcire nomen mihi impoſitum à parentibus Bonifatius.* Hac ipſa denique Chriſti confeſſione adeo gloriabantur S. Martyres, vt de nomine interrogati nihil aliud quandoque reſponderent, quã Chriſtianus ſum, vel Chriſtianus appellor, de quo multa exẽpla reperies in Epiſtola Gallicana ad Eccleſias Aſiæ, & Phrygiæ miſſa apud Euſebium, ſed inter cętera præclarũ illud eſt, quod in ea de Diacono quodam traditur, cuius hæc ſunt verba; Ipſe tanta animi celſitate, & conſtantia illis ex aduerſo reſtitit, vt ne nomen quidem, vel ſuum, vel Gentis, vel Ciuitatis vnde fuit, neque vtrum ſeruus, an liber illis vellet dicere; ſed ad omnia rogata latino ſermone reſponderet, Chriſtiānus ſum, iſtudque pro nomine, pro Ciuitate, pro genere, & denique pro re quaque iterum, ac ſæpius eloqueretur; aliam autem vocem Gentiles ab eo elicere, audireque non poterant.] Ita etiam de Sancto Concordio Martyre legitur, qui de nomine à Torquato Tuſciæ Comite interrogatus reſpondit: CHRISTIANVS SVM, Et iterum interrogatus, IAM TIBI DIXI, reſpondit, CHRISTIANVS SVM, ET CHRISTVM CONFITEOR. Huius demum liberrimæ Chriſti confeſſionis à Sanctis Martyribus emitti ſolitæ meminit Tertullianus in Apologetico his verbis: Vociferatur homo, Chriſtianus ſum, quod eſt dicit, tu vis audire quod non eſt, veritatis extorquendæ Præſides de nobis ſolis mendacium elaboratis audire.]

Euſeb. lib. 5. Hiſt. Eccleſiaſt. c. 1.

Acta S. Concordij Sur. tom. 1. 1. Ianuar.

Tertullia. Apolog. c. 2.

53 CAECILIA RESPONDIT: CIVIS ROMANA, ILLVSTRIS, AC NOBILIS. In alijs Codicibus legitur INGENVA, NOBILIS, CLARISSIMA. Haud temerè credas Sanctam hanc Virginẽ à veteribus illis Romanis CAECILIIS genus duxiſſe; quippè CAECILIA Gens Romæ plebeia quidem, ſed nobiliſſima fuit, ex qua Metellorum Familia multis Conſulatibus, Cenſuris,

Dicta-

Dictaturis, Triumphis, Pontificatibus maximis claruit.
Illuſtrarunt id nomen apud Ethnicos ex mulieribus plu-
res aliæ, inter quas antiquiſſima CAIA CAECILIA
TANAQVIL prudentiſſima mulier Tarquinij Priſci Re-
gis vxor; Florente vero Republica CAECILIA L. ME- *Cic lib. 1. de diuinat.*
TELLI DALMATICI F. que M. Aemilio Scauro Prin
cipi Senatus, deinde L. Sullæ Dictatori nupſit. Memora-
tur etiam à Cicerone altera CAECILIA METELLA
cuius ab eo ſomnium refertur. Eſt & tertia Q. Metelli
filia, eius qui à Creta deuicta cognomẽtum tulit, Craſſiq;
diuitis, qui à Parthis cæſus eſt, vt pleriq; conijciunt vxor,
cuius eſt monumentum id egregium è tiburtino marmo-
re ſphærica forma, quod Appia via adhuc extat, vulgo
caput bouis dictum, in quo hæc legitur inſcriptio.

C A E C I L A E

Q. METTELLI CRETICI. F

METELLAE. CRASSI

Memorabile etiam Cæciliorum nomen reddit, quamuis non ex Metellis orta, CAECILIA ATTICA Attici eius ad quem Ciceronis extant epiſtolæ filia, & M. Agrippę ter conſulis vxor, ex qua Agrippina nata eſt vxor Ti. Claudij Neronis Cæſ. Sed omnium glorias omnes hæc noſtra CAECILIA ſuperauit, maximumque Familiæ ſuæ decus triumphali martyrio, & chriſtianæ fidei virtute addidit, vt illis quidem verbis ſignificauit: *Quod autem illuſtrius eſt Chriſtiana ſum*. Ipſa quidem ſe, & Romanam Ciuem, & illuſtrem, & nobilem, ac clariſſimam profitetur, nec id Præfectus abnuit inquiens: *Natiuitate ſcimus te nobilem;* Cui nobilitati fidem etiam aſtruit, quod diues admodum, & opulenta erat, Sponſoque & ipſi illuſtriſſimo deſponſata. Neque verò longè ab ijs tẽporibus alij CAECILII

abſunt ſub Cæſarum Imperio, quorum nomina inter Faſtos, & Magiſtratus leguntur: Ante annos centum ſexaginta circiter ſub Vitellio CN. CAECILIVS SIMPLEX Conſul cum C. Quinctio Attico ſuffectus; propius ſub Traiano ante annos plus minus centum C. CAECILIVS CLASSICVS ſuffectus cũ Acilio Rufo; omitto C. CAECILIVM PLINICVM ſub eodẽ Traiano Cornuti Tertulli Collegam, cuius extant epiſtolæ elegantiſſimæ, quoniam hic Patria Nouocomenſis in Familiam eſt inſitus. Cœterum proximè omnium ad noſtræ Martyris tempora acceſſit ex his, quos hactenus notarim Viris inſignibus CAECILIVS CAPELLA, qui ſub Septimio Seuero Pręſes Byzantij fuit tempore quo ea Ciuitas exitio data eſt, cuius meminit Tertullianus. Sunt & frequentia in vetuſtis lapidibus variorum Cæciliorum nomina, quorum etiam plurima inuenies impreſſa in libro Inſcriptionum Europæ à Smetio collectarum.

54 NOBILITAS VESTRA. Præfectum Vrbi, vt primarium Magiſtratum honorificis quoque verbis Imperatores ipſi affari conſueuerunt; ad illum enim reſcribentes his eum titulis decorabant: *Illuſtris magnificentia tua. Illuſtris, & præcelſa magnificentia tua. Illuſtris magnitudo tua. Illuſtris auctoritas tua. Amplitudo tua. Sublimis eminentia tua. Sinceritas tua. Grauitas tua. Culmen tuum. Sublimitas tua.* Et alijs ſimilibus: Idcirco Beatiſſima Virgo noſtra Cæcilia cum Almachio loquens inquit *Nobilitas veſtra.* Ita etiam in actis S. Sebaſtiani Fabianus Vrbi Præfectus *Illuſtriſſimus* à Sancto Tiburtio Martyre appellatur.

55 O IVDICEM NECESSITATE CONFVSVM. Videntur hæc verba, & quædam ex ſequentibus tranſlata eſſe ex Apologetico Tertulliani, ſed aliquatenus immutata; Tertullianus enim loquens de Traiani Reſcripto ad Pliniũ in cauſa Chriſtianorũ, quo reſpondet eos inquirẽ-

Tertull. lib. 4. ad Scapul. *l. 2. & vlt. de annon. Ciuic.* *l. vlt. de oper. public.* *Nou. 1. & 2. de Inuaſor. Nou. de corpor. vrb. Ro.* *Nou. de Honorat.* *Nou. de Nauicul. amnic.* *l. 6. de Suar.* *l. 5. C. de pœnis.* *Nou. de Inuaſor.* *l. 25. de oper. public.* *l. 49. de appellat. in C. Theodoſ.* *l. 18. de appellat. eod. Cod.* *l. 1. de frument. vrb. Conſt.* *l. 37. de Epiſ.* *l. 2. de gladiat. l. 29. de Nauic.* *Acta S. Sebaſt. apud Sur. tom. primo. 20. Ianu.* *Tertull. in Apologetic. cap. 2.*

dos nõ eſſe, oblatos verò puniẽdos, ſtatim exclamat: O ſententiã neceſſitate cõfuſam; negat inquirendos, vt innocentes; & mãdat puniendos, vt nocentes. Parcit, & ſæuit, diſſimulat, & animaduertit. Quid te met ipſum cenſura circumuenis? ſi damnas, cur non inquiris? ſi non inquiris, cur non & abſoluis?] Idem Tertullianus paulò infrà Iudicis contra Chriſtianos iniquitatem oſtendens ſic ait: Præuaricaris in leges, vis ergo neget ſe nocentem, vt eum facias innocentem?] Quæ verba planè hic præpoſterè habentur, nocens enim apud Tertullianum, & innocens accipitur reſpectu humani iudicij, hoc autem loco reſpectu iudicij diuini; quod ne longiores ſimus legenti expendendum relinquimus.

56 ET IN SVA IBI DOMO FLAMMIS BALNEARIBVS CONCREMARI. Balnea apud Antiquos ne dum publica erant, ſed etiam priuata, quæ ditiores præcipuè domi, vel in villis habebant. Priuatum enim balneum domi ſuæ Sergium Oratam primum feciſſe ſcribit Macrobius; cuius exemplo cæteri quòque proprijs ędibus priuata balnea, quibus lauarentur habuere; de quibus habes apud Varronem. Meminit ſæpe Cicero balnei ſui, nam ad Terentiam ſcribens: Labrum ſi in balneo (inquit) non eſt, fac vt ſit.] & ad Atticum: Cum è balneo exiſſem accepi literas tuas.] & alibi: Balneum calefieri iubebo.] & lib. 2. de Oratore de priuatis M. Bruti balneis mentionem facit. Plinius quòque ad Gallum ſcribens: In hoc (inquit) balinea meritoria tria: magna commoditas; ſi fortè balineum domi, vel Domini ſubitus aduentus, vel breuior mora calefacere diſſuadeat] hæc Plinius, qui ſæpe alibi de priuato balneo agit. In proprio ergo balneo, quod domi ſuæ habebat Præfecti iuſſu B. Virginẽ Cæciliam clauſam fuiſſe hæc narrat hiſtoria; verum quanam in balnei parte ea paſſa fuerit non declaratur, quod operæ pretium erit explicare. Erant etenim in balneis plures cellæ,

Macrob. lib. 3. c. 15.

Varro. lib. 8. de lingua latina

Cicero ad Ter li. 15.

Ad Atticũ lib. 1. & li. 2. de Orat.

Plin. lib. 2. epiſt. 17. ad Gallum.

læ, quarum tres communiter numerantur, quæ à diuerſo earum vſu, diuerſis quòque nominibus appellabantur; cella enim, quæ frigidi aeris eſſet frigidarium; quæ vero tepidi tepidarium, ſiue caldarium; ea autem, quæ calidi calidariū dicebatur, de quibus agunt Plinius lib. 2. epiſt. ad Gallum, & lib. 5. ad Apol. & Cornelius Celſus lib. 1. cap. 4. Frigidarij quòque meminit Vopiſcus in Carino, cum ait: Balneis ita frigidis vſus eſt, vt ſolent eſſe cellæ ſuppoſitoriæ frigidarijs ſemper niualibus.] Tepidarij verò, ſeu caldarij Lampridius, qui Alexandrum Seuerum caldarij numquam, vel rarò vſum fuiſſe teſtatur. Verum nec in frigidario, nec in caldario, ſeu tepidario, ſed in calidario potius noſtram hanc Sanctā Martyrem paſſam putarē; qui locus, vt eximius vir Fuluius Vrſinus, & plerique alij, qui de Thermis ſcripſerunt animaduertunt à Græcis πυριατήριον, a Latinis vero ſudatorium, & laconicum quandoque nuncupatur, quod ita à Vitruuio deſcribitur: Laconicum, ſudationeſquè ſunt coniungendæ tepidario, eæquè quam latæ fuerint tantam altitudinem habeant ad imam curuaturam hemiſphærij, mediumq; lumen in hemiſphærio relinquatur, ex eoque clypeum æneum catenis pendeat, per cuius reductiones, & demiſſiones perficietur ſudationis temperatura, ipſumquè ad circinum fieri opportere videtur, vt æqualiter à medio flammæ, vaporiſq; vis per curuaturæ rotundationes peruagetur.] Hæc de laconici forma Vitruuius, cuius etiam meminit Cicero ad Atticum: Noſtras (inquit) ambulationes, & laconicū cum poteris inuiſas.] Dio quòq; laconicum, Græcè verò πυριατήριον ab Agrippa Romæ extructum fuiſſe ſcribit, idq; laconicum ſignificat appellatum exemplo Lacedemoniorum, apud quos in gymnaſijs nudare corpora, & inungi oleo mos erat, quod ipſum in his ſudationibus fiebat. Laconico ergò ad ſudandum potiſſimum vtebantur veteres, & propterea ſudatorium etiam dicebatur: Quid cum ſudatorijs? (inquit Seneca) in quæ ſiccus vapor corpora

Vopiſcus in Carino.

Lăpidius in Alexandro.

Vitruuius lib.5.c.10

Cicero ad Atticum lib. 4.

Dio lib. 53.

Seneca Epiſt. 51.

ex

ex hauſturus includitur? omnis ſudor per laborē exeat.] Erat etenim laconici aer aridus, ſiccus, & igneus, & idcirco dixit Celſus aſſas in eo fieri ſudationes, & exiccari corpora; & Columnella: Quotidianam (ait) cruditatem laconicis excoquimus,& exucto ſudore ſitim quærimus.] In Laconico igitur ſupra modum calefacto incluſa fuit Sācta Cæcilia, vt ibidem immodico calore, & igneis vaporibus ſuffocata extingueretur, quod nobis magis ſuadetur ex illis verbis, quæ in hac ipſa hiſtoria habentur ibi: *Cumque fuiſſet in calore balnei incluſa, & ſubter incendia nimia lignorum pabula*, ſeu vt in alijs codicibus legitur, *Pabulo miniſtrarent, die integra, & nocte tota, quaſi in frigido loco*, vel vt in alijs exemplaribus habetur *Frigidario illibata perſtitit ſanitate, ita vt nec vna pars membrorum eius ſaltem ſudoris ſigno laſſaretur*. Quæ verba innuunt B. Virginem in ferueuti ſudatorio poſitam; balnea enim à ſubiecti ignis, & lignorum quantitate modo calida, & quandoque calidiſſima fieri oſtendit Martialis inquiens.

Celſus lib. 3. cap. 27. Columnella in proœmio lib. 1.

Martial. lib. 10.

Temperat hæc thermas, nimios prior hora vapores
Halat, & immodico ſexta Nerone calet.

Erat autem ſub Laconici pauimento locus concameratus fornacis inſtar, in quo ligna, & ignis ad illud calefaciendum apponebantur; quam fornacem intelligit noſtra hiſtoria cum ait: *Et ſubter incendia nimia lignorum pabulo miniſtrarent*; cuius loci etiam meminit Lampridius in Cōmodo, qui ab eo Balneatorē in fornacem conijci iuſſum fuiſſe tradit. Quod autem ad huius ſupplicij genus pertinet, hoc eodem Fauſtam Auguſtam Conſtantini Magni iuſſu interemptam legimus, de quo ita Zoſimus. *Nam cum balineum accendi ſupra modum iuſſiſſet, eique Fauſtam incluſiſſet mortuam inde extraxit*.] Et Sextus Aurelius Victor. *At Conſtantinus obtento totius Romani Imperij mira bellorum felicitate regimine (Fauſta coniuge, vt putant ſuggerente) Criſpum filium necari iubet; dehinc vxorem ſuam Fauſtam in balneas ardentes coniectam interemit*.] Sidonius quòque Apollinaris:

Lāpridius in Cōmodo

Zoſim hiſt. lib. 2.

Aurelius Victor in vita Conſtantini.

Sidonius lib. 5 epiſt. 8.

ris: *Prædictus* (inquit) *Auguſtus iiſdem fermè temporibus extinxerat coniugem Fauſtam calore balnei.*] In hiſtoria quòque Apoſtolica Abdiæ Babylonici, ſi tamen Abdiæ eſt liber ille, qui eius nomine circumfertur, B. Thomam Apoſtolum in thermis incluſum legimus, quæ vt eadem Abdiæ verba referam) vltrà calefieri non potuerunt, ſed nec paruum quidem teporem habebant, ipſeque Apoſtolus altero die egreſſus eſt incolumis. Sed & in feruentes balneas coniectus fuit S. Concordius Epiſcopus vnà cum Socijs, vt habent eius acta, quorum hæc ſunt verba: *Iubet hominem abduci, & vnà cum Creſcentio, cæteriſque Chriſtianis in thermas multò quam mos eſſet calefactas includi; at illi ſigno Crucis cum ſe muniſſent, nulla ſunt pænitus moleſtia caloris affecti; ſed læti gaudenteſque Deum glorificabant.*] Eodem etiã modo ab igneis vaporibus, & balnearibus flammis ſeruata fuit S. Cæcilia, vt illud Sapientiæ auctore Chriſto adimpleretur in Sanctis eius: Ignis ardens, & coruſcans vim naturę ſuæ oblitus eſt.

Abdias Babyl. lib. 9. hiſt. Apoſt.

Acta S. Cõcordij Epi. Sur. tom. 1. 19. Ianua.

Sap. 16.

57 SANGVINEM OMNES BIBVLIS LINTEAMINIBVS POPVLI, QVI PER EAM CREDIDERANT EXTERGEBANT. Martyrum ſanguinem vſq; ad guttam vnam linteaminibus, & ſpongijs colligere conſueuiſſe priſcos Chriſtianos, qui Martyrum acta prætercurrerit facilè cognoſcet. Celebres in hoc præcipuè fuere Virgines duæ Sorores Praxedes, & Pudentiana, cuius rei in earum Eccleſijs Romæ præclara adhuc extant monumenta; legimus quòque in manuſcriptis actis S. Blaſij Martyris ſeptem pias mulieres eo quod ex eius vulneribus profluentem ſanguinem abſtergiſſent in candentes ſedes impoſitas. Eundem pium morem Prudentius commemorat inquiens.

Acta mſ. S. Blaſij habentur in Bibliothecis Vatic. Baſilicæ S. Petri, & Presbyterorum Cõgr. Oratorij.

Prudent. in paſſ. S. Hippolyti.

Mœrore attoniti, atque oculis rimantibus ibant,
Implebantq. ſinus viſceribus laceris,
Ille caput niueum complectitur, ac reuerendam

Cani-

Caniciem molli confouet in gremio.
Hic humeros, truncaſq; manus, & brachia, & vlnas,
Et genua, & crurum fragmina nuda legit,
*Palliolis etiam * bibulis ſiccantur arenæ* * bibulæ.
*Ne quis in * intacto puluere ros maneat.* * infecto.
Si quis & in ſudibus recalenti aſpergine ſanguis
Inſidet, hunc omnem ſpongia preſſa rapit.

Idem Prudent. alibi. *Prudent. in hymn. S. Vincentij*

Pleriq; veſtem lineam
Stillante tingunt ſanguine;
Tutamen vt ſacrum ſuis
Domi reſeruent poſteris.

58 TVAE BEATITVDINI. In actis autem S. Vrbani Fauianus, Calliſtus & Ammonius eidem Vrbano dicunt: Ora pro nobis SANCTISSIME PATER. Romanum enim Pontificem affantes, & ad eum reſcribentes antiqui Chriſtiani, etiam ab ipſis Eccleſiæ cunabulis, vt ita dicam, & Beatiſſimum, & Sanctiſſimum Patrem, & Beatitudinem tuam (vt hic B. Cæcilia Vrbanum Papam) appellarunt; cuius rei in antiquis Patrum, & Conciliorum Epiſtolis innumera extant teſtimonia; In epiſtola Orientalium ad Iulium Papam Primum: Domino BEATISSIMO, & honorabili Patri Iulio Apoſtolicæ Sedis venerabili Epiſcopo.] In Epiſtola Athanaſij, & Aegyptiorum Epiſcoporum ad Liberium Papam: Domino BEATISSIMO, & honorabili Sancto Patri Liberio Papæ.] Et ita etiam in alia eorundem ad Felicem Papam: Domino BEATISSIMO, & honorabili Sancto Patri Felici Sanctæ Sedis Apoſtolicæ Vrbis Romæ Papæ.] Et infrà in literis: Quia Apoſtolicis veſtra BEATITVDO viſceribus commota &c.] Et in Epiſtola S. Hieronymi ad Damaſum Papam BEATISSIMO Papæ Damaſo Sedis Apoſtolicę Vrbis Romæ.] Et in Epiſtola Stephani Archiepiſcopi, & trium Conciliorum Aphricę ad eundem Damaſum: BEATISSIMO DO-

Has omnes epiſt. habes impreſſas lib. 1. epiſt. ſum. Pont.

MINO, & Apoſtolico culmine ſublimato Sancto Patri Patrum Damaſo Papę, & ſummo omnium Præſulum Pontifici.] Et infra in literis: Notum veſtræ facimus BEATITVDINI &c.] Et paulo poſt: Sin minus illicita ſunt hęc, pateat vobis talis omnibus licentia BEATISSIME PATER &c.] Et demum in Epiſtola Aurelij Carthaginenſis Epiſcopi ad eundem Damaſum Papam: BEATISSIMO Papæ Damaſo.] Et infra in literis: Gloriam Apoſtolicæ Sedis, & veſtræ SVBLIMITATIS gratiam &c.] Et paulo poſt: Quam cognouimus per veſtræ ſapientiæ SANCTITATEM gubernari.] Et in fine eiuſdem Epiſtolæ; Bene uale SANCTISSIME Papa, & ora pro nobis AMANTISSIME PATER.

59 DOMVM MEAM IN AETERNVM ECCLESIAE NOMINE CONSECRARES. Ita etiam S. Lucina Marcellum Papam, vt domum eius Eccleſiam conſecraret rogauit, vt in actis S. Marcelli habetur, quorum hæc ſunt verba. Eodem tempore B. Lucina fecit donationem de facultate ſua, & ex omnibus, quæ habuit, Eccleſiæ Catholicæ; hoc audiens Maximianus Auguſtus indignatus proſcriptione eam damnauit; illa autem rogauit S. Marcellum Epiſcopum, vt domum eius Eccleſiam conſecraret, quod cum omni deuotione fecit Marcellus Epiſcopus. At vbi frequenter in eadem domo celebraſſet in media Ciuitate via * lata, & audiret hoc Maximianus Auguſtus iratus præcepit, vt in eadem Eccleſia plancæ ſternerentur ad animalia ſtabulanda, & eundem Marcellum ad ſeruitium animalium deputauit.] Vtraque autem Eccleſia in ueteri, & Cæciliæ, & Lucinæ domo, exædificata etiam nunc remanet, & Presbyteri Cardinalis titulo decoratur.

Acta S. Marcelli Sur. tom. 1. 16. Ianua.

* Irrepſit eror in quibus codicib⁹, vt nō via lata, ſed latina perperam legatur.

VR-

60 VRBANVS PAPA CORPVS EIVS AVFERENS CVM DIACONIBVS NOCTE SEPELIVIT EAM. Non dedignabantur Sancti illi priſci Pontifices, quibus nulla alia, quam cultus, & gloriæ Dei cura imminebat, Martyrum, & Confeſſorum corpora proprijs manibus ſepelire; legimus enim Euthychianum Pontificem trecentos, & quadraginta duos Martyres, & Calliſtum in Cœmeterio ſuo multa Sanctorum corpora ſepeliſſe, ſed de his fuſius in libro de Cœmeterijs agemus.

61 INTER COLLEGAS SVOS EPISCOPOS, ET MARTYRES. In Cœmeterio nimirum Calliſti, quod & Prætextati, & S. Sixti dicebatur via Appia, quod poſtea etiam Cœmeterium ad Sanctam Cæciliam dictum fuit, in quo perſeuerat adhuc loci B. Cæciliæ memoria: qua de re infra in notis ad literas Paſchalis Papæ de reuelatione, & inuentione corporis S. Cæciliæ dicemus. Quia verò in dicto Cœmeterio plerique Pontifices Confeſſores, & Martyres iam depoſiti fuerant: idcirco hic Vrbanum Papam B. Cæciliæ corpus inter collegas ſuos Epiſcopos, & Martyres depoſuiſſe dicitur.

62 SANCTAM ECCLESIAM SVO NOMINE CONSECRAVIT. Eccleſias conſecrandi conſuetudinem ab ipſis Apoſtolis fluxiſſe ex S. Clementis ad Iacobū Fratrem Domini, aliorumque Patrum teſtimonijs pluribus probat Io. Stephanus Durantes de Eccleſiaſticis ritibus, vbi etiam de priſcis cæremonijs in Eccleſiarum dedicationibus. Porrò dedicandi ritus viguit etiam apud Hæbreos, vt Genes. 28. Exod. 40. 3. Reg. 8. Sed et Ethnici templa, & aras Dijs ſuis dedicabant, & propterea fana dicta ait Varro, quod Pontifices in ſacran-

S. Clement Epiſt. 2. ad Iacob Fratrem Domini.

Io Steph. Durant. li. 1. cap. 24.

Varro lib. 5. de ling. latina.

crandò fati ſunt finem, verbis enim ſolemnibus præibant Pontifices alijſque vtebantur ritibus in dedicatione, vt ex Cic. in orat. pro domo ſua, & lib. 2. de leg. Valerio Maximo lib. 5. cap. 10. & ex Liuio lib. 1. dum de Romulo, & lib. 9. dum de Cn. Flauio agit. Seneca lib. de conſolat. ad Martiam. Plutarcho in Publicola, Tibullo, lib. 4. elegiar. Ouid. lib. primo faſtorum, & quamplurimis alijs veteribus Auctoribus conſtat.

Expliciunt notæ ad Paſſionem Sanctæ Cæciliæ, & Sociorum.

AD

AD PASSIONEM

SS. VRBANI PAPAE, ET SOCIORVM MARTYRVM.

ANTONII BOSII I.V.D.
Notæ.

1 PASSIO S. VRBANI. B. Vrbani martyrium, itemquè S. Cæciliæ, vt ſuprà adnotauimus à Mariano Scoto Anno Domini CCXXXV. deſignatur; in quo non longè ab Euſebio recedit, qui Pontiani ſucceſſoris ingreſſum ſequenti anno CCXXXVI. conſtituit Vincentius Bellouacenſis in ſpecul. & poſt eum S. Antoninus Vrbanum anno Domini CCXXX. paſſum ſcribunt. Illuſtriſſimus autem Cardinalis Baronius hanc S. Vrbani paſſionem collocat ſub Anno Domini CCXXXIII. Alexandri Imperatoris anno decimo, Pompeiano,& Feliciano Coſſ. cum quidem anno proximè ſuperiore paſſam S. Cæciliam tradidiſſet. Etenim cum S. Cæciliam circa finẽ Vrbani Pontificatus martyrio coronatam ſuperius in notis ad eius paſſionem oſtenderimus, eiuſque natalis x. Calendas Decembris, Vrbani vero octauo Calendas Iunij celebretur, manifeſtè apparet non eodem Dominicæ Natiuitatis anno, vt in Scoti, & aliorum quorundã Chronicis legitur; ſed intra quidem anni circulum ſex dumtaxat

Marianus Scotus in Chron.
Euſeb. in Chron Vincent. ĩ ſpec. lib. 12. c 25
S Antoni. tom. 1. tit. 7. c. 6 ꝯ. 19.
Illuſt Car. Baron. Annal. Eccl. tom. 2.

taxat

taxat menſium, & duorum dierum interuallo vtramque paſsionem accidiſſe.

2 MAMMEA MATER. Mammea Alexandri Seueri Imperatoris Mater, vt teſtis eſt Euſebius, virtute, & pietate ſpectatiſsima, vita, & moribus cùm primis religioſa, & vt ab Herodiano appellatur, laudatiſsima fœmina fuit; quæ Origenis fama audita cum ad ſe accerſit, qui apud eam, vt idem tradit Euſebius, multa, quæ ad gloriam Domini, & diuinæ eius diſciplinæ amplitudinem ſpectant expoſuit: Ideoquè Mammea Chriſtianorum fautricem ſe ſemper oſtendit, ſicut & Alexander ipſe filius, qui vt Aurelius Victor, Caſsiadorus, Butiopius, & plerique alij teſtantur, Matris cultu vnicè pluſquam pius fuit; ita vt eo imperante (teſte Lampridio) Chriſtianos liberè verſari paſſus fuerit, & Chriſti Imaginem, vt alibi diximus, in larario ſuo habuerit; immo templũ ei ſicut cæteris Dijs erigi, eumque inter Deos recipi iuſsiſſet, niſi ab ijs fuiſſet prohibitus, qui (vt idem Lampridius refert) ſacra conſulentes, repererant omnes Chriſtianos futuros, ſi id optatò eueniret, & templa reliqua deſerenda; quod poſtea euenit vaticinium.

Euſeb. hiſt. Eccl. lib. 6. c. [illegible] Herodian. lib. 5. Euſeb. vbi ſupra.

Victor in Alex. Caſſiad. in Chron. Eutrop. lib 8. Lamprid. in Alex.

3 ALMACHIVS VRBIS PRAEFECTVS IN EOS TYRANNIDEM EXERCEBAT. Hic ſolutam habes difficultatem illam, quare cum Alexander, vt ſuperius oſtendimus, Chriſtianæ Religionis fautor eſſet, multi tamen eo imperante Martyres paſsi legantur, vt in notis ad S. Cæciliæ paſsionẽ animaduertimus; licet enim ab Alexandro nulla noua, vt à Prædeceſſoribus ſuis actũ eſt, in Chriſtianos fuerit excitata perſecutio; leges tamen contra eos iam editæ à Præfectis Vrbi, quibus circa hæc omnimoda poteſtas, vt iam oſtenſum fuit, erat tradita, exequutioni demandabantur, eo maximè tempore, quo Alexander bellicis occupationibus diſtinebatur; Ideoque

cum

cum multos Martyres ſub Alexandro paſſos legimus, id Præfectorum, & aliorum Miniſtrorum opera, & eorum potiſsimum, qui Chriſtianorum hoſtes, vt Almachius hic, erant, factum eſſe dicendum eſt, vt doctiſsimè etiam animaduertit Illuſtriſsimus Cardinalis Baronius in ſuis ad Romanum Martyrologium notis. *Baron. ſub die 1 Ian. & Annal. Eccl. to. 2.*

4 CVM TRIBVS DIACONIBVS, ET DVOBVS PRESBYTERIS. Horum nomina licet hic non exprimantur, attamen, vt ex huius paſsionis ſerie colligi poteſt, hæc ſunt, Marcialis, Lucianus & . . . . . . Diaconi, Ioannes, & Manilianus Presbyteri. Non me latet in actis S. Vrbani, quæ in hiſtoriali ſpeculo Vincentij Bellouacenſis, & in hiſtoria S. Antonini Archiepiſcopi habentur, Vrbanum Papam cum tribus Diaconibus, & tribus quoque Presbyteris, & non duobus tantum, vt hic, à Carpaſio captum narrari. *Vincent. Bellouacẽ. tom 2. lib. 12. c. 25. S. Antoni. to. 1. tit. 7. c. 6. §. 19.*

5 PALATIVM VESPASIANI. Domus Ti. Veſpaſiani intelligitur, quæ à Publio Victore collocatur in Regione Iſidis, & Serapidis, iuxta eiuſdem Titi Thermas. Vetus autem Flauiæ Gentis, & Veſpaſianorum domus ab eodem Victore collocatur in Regione altæ ſemitæ, quam, vt ſcribit Suetonius, Domitianus vertit in Templum, ſæpe à Martiale celebratum, qui inter cætera. *Sueton. in Domit. c. 1. Martial. lib. 9. Epigram. 21.*

Hic ſteterat veneranda Domus, quæ præſtit Orbi
Quod Rodos aſtrifero, quod pia Creta polo.

Fuit & alia domus propè Septizonium vetus, in qua natum eſſe Titum Veſpaſianum, quamq; adhuc ſuo tempore oſtendi ſolitam ſcribit Suetonius. *Suet. in Tito c. 2.*

6 DANTES MVNERA CARCERARIO NOMINE ANOLINO INTRAVERVNT AD SANCTOS. Sedula quidem Maiorum noſtorum erga ipſos Martyres, & Confeſſores in carcere detentos cura fuit, illos nedum

ſæpe

ſæpe in carceribus viſendo, ſed omnia eis quòq; neceſſa-
S. Cyprian. ria ſuppeditando; extat inſignis B. Cypriani epiſtola
epiſt. 37. Presbyteris, & Diaconibus ſcripta de diligentia erga San
ctos Martyres carcere cóclusos prçſtanda, in qua inter cç
tera: Quamquam (inquit) ſciam vos fratres chariſsimi
literis meis frequenter admonitos eſſe, vt glorioſa voce
Dominum confeſsis, & in carcere conſtitutis, omnis di-
ligentia prçbeatur, tamen identidem vobis incumbo, ne
quid ad curam deſit ijs, quibus ad gloriam nihil deeſt.]
Tertull. li. Tertullianus quòque: Ipſam interim (inquit) conuerſa-
ad Martyr. c. 2. tionem ſæculi, & carceris comparemus, ſi non plus in
carcere ſpiritus acquirit, quam caro amittit; immo, &
quæ iuſta ſunt caro non amittit, per curam Eccleſiæ, &
Origen. ho- agapen Fratrum.] Huius etiam conſuetudinis meminit
mil. 1 in Origenes in Leuitico, de qua ſæpe in actis Martyrum; In
Leuitic. quibus prætereа legitur ipſa Martyrum vincula oſculari
moris fuiſſe, de qua re etiam Tertullianus meminit his
Tertull. li. verbis: Quis in carcerem ad oſculanda vincula Martyris
2. ad Vxor. reptare patietur? iam vero alicui fratrum ad oſculum
conuenire, aquam Sanctorum pedibus offerre,] & quæ
ſequuntur.

7 BENEDICTIONEM A SVMMO PRAESVLE DEPOSCEBANT. Inſignis locus de antiquiſsimo vſu benedictionis, quæ datur à ſummo Romano Pontifice; de benedictione autem, & eius ritu etiam in veteri teſtamẽto à Sacerdote, & in nouo ab ipſo Chriſto obſeruato plura teſtimonia refert Ioan. Stephanus Durantes de ritibus Eccleſiaſticis lib. 2. cap. 57. vbi & de Epiſcopali benedictione.

8 DANTES INVICEM PACIS OSCVLVM.
Oſculi pacis, quod carcere concluſis dabatur, meminit Ter
Tertull. lib. tullianus illis verbis, quæ ſupra adduximus; Pacis autem
2. ad Vxor. oſculum (quod & in miſſa datur) ſibi inuicem darç ob-

ſerua-

ſeruabāt Chriſtiani, teſte Alcuino, ex Apoſtolorum traditione, cum frequenter ab eis dicatur: Salutate vos in oſculo ſancto.] Sæpiſſime in actis Martyrum legimus poſt orationem, vt hic, ſe inuicem oſculatos, vt præcipuè in actis S. Suſannæ, in quibus habes Sanctos poſt orationem à Gabinio datam inuicem ſe amplexos, & oſculatos; cuius quòq; conſuetudinis meminit S. Iuſtinus Martyr his verbis: Poſt precationem nos ſalutamus oſculo mutuo], & Tertull. alia (inquit) conſuetudo inualuit ieiunantes habita oratione cum fratribus ſubtrahūt oſculū pacis, quod eſt ſignaculum orationis.] De hoc demum pacis oſculo S. Paulinus Nolanus ita.

Alcuin. de diuin. offic. *Ad Rom. 16. 2. ad Corinth. 16.* *1. ad Theſal. vlt.* *Acta S. Suſannæ. Sur. tom 4. 11. Aug.* *S. Iuſtin. Apolog. 2.* *Tertull. de orat.*

Tunc ambo nexi ad inuicem dextras damus
in oſculo pacis ſacræ.

S. Paulin. in carm. ad cyther.

Quando autem, & à quo pacis oſculum in Miſſa fuerit inſtitutum, & quo ordine antiquitus daretur, & quibus, & quando dari prohibitum ſit, latè tradūt Alcuinus de diuinis officijs, Amalarius Fortunatus de Eccleſ. offic. lib. 3. cap. 32. & 34. Vualfridus Strabo de reb. Eccleſiaſt. c. 12. & nouiſsimè Ioannes Stephanus Durantes de ritibus Eccleſiaſticis lib. 2. cap. 54.

9 AD CARPASIVM VICARIVM. De alio Carpaſio Vicario habetur in actis S. Marcelli Papæ, & de Cereali Vicario in actis S. Getulij, & Sociorum, qui ab Hadriano Imperatore ad B. Getulium comprehendendum miſſus, & Chriſtianus poſtea, & martyr effectus eſt; De Flauiano quòq; Vicariam Præfecturam agente mentio fit in dictis actis S. Marcelli, & de Artemio Vicario Præfecti meminit Ammianus Marcellinus in initio lib. 28. & lib. 17. Dum hæc aguntur (inquit) Romæ Artemius curans Vicariam Præfecturam pro Baſſo quòq; agebat, qui recens promotus Vrbi Præfectus fatali deceſſerat ſorte.] De Vicario demum hæc habet Caſſiodor. Vices (inquit) agentium mos eſt ſic Iudicūm voluntatibus obedire, vt

Acta S. Marcell. Sur tom. 1. 16. Ianua. *Acta S. Getulis apud eundē tom. 3. 10. Iunij.* *Ammian. Marcell. li. 28. & lib. 17.* *Caſſiod. lib. 6. de formul. Vic. Vrb.*

ſuas non habeant dignitates, ſplendent mutuo lumine, nituntur viribus alienis, & quædam imago in illis videtur eſſe veritatis, qui proprij non habent iura fulgoris; Tu autem Vicarius diceris, & tua priuilegia non relinquis, quando propria eſt iuriſdictio, quæ datur à Principe, habes enim cum Præfectis aliquam portionem :] & quæ ſequuntur; vbi de Vicarij officio, dignitate, & iuriſdictione, qui Vicarius propterea eſt appellatus, quod Præfecti vices gereret. Habes apud Alciatum multa de iuriſdictione Vicarij Iudicis ordinarij in rubr. de off. Ordin. de Vicarijs Præf. Prætor. habes in l. à proconſulibus C. de appellat. in l. 1. C. de offic. Vicar.

10 TRES TRIBVNI. Cum varia genera fuerint Tribunorum; temporibus autem Cæſarum Tribunatus mi litaris frequentior eſſet, veriſimile eſt hos tres Tribunos militares fuiſſe; ijs autem cuſtodia interdum carcerum, & animaduerſio in damnatos mandabantur, vt iam inde à temporibus Neronis teſtatur Tacitus Plautium Lateranum manu Statij Tribuni trucidatum; Subrij Flauij pœnam Veianio Nigro Tribuno mandatam; Meſſalinam quòque ictu Tribuni tranſactam. Forte autem hi tres Tribuni, de quibus hic agitur, inter ipſas cuſtodias, & ſuppli cia Chriſtianorum; eorum innocentia, & virtutibus cognitis, ad Chriſti fidem amplectendam conuerſi ſunt.

Tacit. lib. 15.

11 CORRVENTES AD PEDES S. VRBANI Vetuſtiſſimus mos Romani Pontificis pedibus prouoluendi; ita etiam Cornelius Centurio ad B. Petri pedes procidens adorauit eum, vt habetur Act. c. 10. ad B. Petri quòq; pedes procidens Sanctus Clemens ſe excuſabat Cathedræ honorem declinans: Ad S. Stephani Papæ pedes etiam eius Clericos, & cæteros Chriſtianos corruentes ſæpe legimus in eius actis. Ad ipſius enim Chriſti pedes prouolui ſolebant Apoſtoli; vt habetur Matth. c. 28.

S. Clem. Epiſt. 1. ad Iacob Fratr. Domini.

c.28. Ac propterea non immeritò,& ad ipſius Vicarij pedes procidendi, illoſque oſculandi emanauit conſuetudo,vt declarat Innocentius Tertius Papa his verbis: Cæterum Subdiaconus, vel Diaconus non mãnus,ſed pedes Romani Pontificis oſculatur, vt ſummo Pontifici ſummã exhibeat reuerentiam, & eum illius oſtendat eſſe Vicarium, cuius pedes oſculabatur mulier illa, quæ erat in Ciuitate peccatrix; adorandum eſt enim ſcabellum pedum eius,quoniam ſanctum eſt; cuius pedes tenentes mulieres Reſurgentem à mortuis adorauerunt.] Ethnici etiam Imperatorum pedibus aduolui, illoſque oſculari conſueuerunt,vt ex Seneca,& pluribus alijs colligitur; Hinc Leo Papa Nonus:Sic æquum (inquit) profectò, vt ibi oſcula Romani Pontificis pedibus iaciant,vbi & olim Imperatoribus imprimebãt] Romani autem Pontificis pedum adorationem,vt declarant Doctores,diuinitus eſt vaticinatus Iſaias Propheta, cum dixit: Et venient ad te curui filij, qui humiliauerunt te,& adorabunt veſtigia pedum tuorum.] Qui autem plura de oſculo, & adoratione pedum deſiderat, legat libellum de adoratione pedum Ioſephi Steuani Valentini.

Innoc. III. lib. 2. myſter. Miſſ. c. 37.

Senec. lib. 2. de beneſ. c. 12.

Leo 9. in Epiſt. contra præſumpt Michael c. 13.

Iſa. 60.

12 MISIT SE AD PEDES B. VRBANI. Multos carcerum cuſtodes admiranda, quæ a Chriſtianis agebantur videntes ad Chriſti fidem conuerſos legimus; Ad Apoſtolorum pedes corruit Stephanus cuſtos carcerum cum terremotu concuti omnia ſentiret Act. 16. Beatiſſimi Martyres Proceſſus,& Martinianus,cum ad Apoſtolorum Petri,& Pauli cuſtodiam Romæ eſſent deputati, vidẽtes mirabilia,quæ per Apoſtolos fiebant, ad eorum pedes procubuerunt,& ab eis baptizati martyrio demum coronati ſunt; Milites etiam, qui vnà cum Cereali S. Cornelium Papam cuſtodiebant ſe ad ipſius pedes poſuerunt baptiſmũ petẽtes, vt in antiquis actis manuſcriptis S. Cornelij Papæ.& his ſimilia in actis Martyrũ innumera leges.

Acta. SS. Proceſſ. & Martin. Sur. tom. 4. 2. Iul.

Acta S. Cornelij Papæ in ueteribus mſ. Codic.

13 CHRISMATE CONSIGNAVIT, ET CVM DIES FACTVS ESSET, MISSARVM SOLENNIA CELEBRANTES, PANE COELESTI REFECTI SVNT. Sacro chriſmate baptizatos linire, & poſt babtiſmum Miſſas celebrare, atque baptizatis viuificam cõmunionem tradere eſt antiquiſſimus Eccleſiæ ritus; quod etiam factum legitur in actis S. Suſannæ à S. Caio Papa, & Gabinio Presbytero, cum Claudius, & eius vxor, atque filij baptizati fuere; eorum autem verba hæc ſunt: Eadẽ hora B. Caius Epiſcopus liniuit eum (ſcilicet Claudium) chriſmate, baptizauitq; eius vxorem Præpedignam, & filios Alexandrum, & Cuthiam, quos Gabinius Presbyter è baptiſmo ſuſcepit, obtulit verò pro illis ſacrificium in eadem domo, & conſecrauit corpus, & ſanguinem Domini noſtri Ieſu Chriſti, & lac & mel, & fontem, participauitq; cum omnibus myſterium Dei.] In actis SS. Hippolyti, Euſebij & Sociorum, vbi Euſebius Presbyter Pontianum baptizat, poſtquam eum baptizauit, ſic dicitur: Tunc Euſebius obtulit ſacrificium, & participati ſunt omnes corpore, & ſanguine Chriſti.] Ibidem de B. Stephano Papa, cum Neonẽ puerum, & Mariam puellam baptizaſſet additur: Et obtulit pro eis ſacrificium, & participati ſunt omnes.] & in actis eiuſdem S. Stephani ita legimus: Facto ſequenti die conuentu in eadem crypta (ſcilicet Nepotiana) inuenti sũt promiſcui ſexus viri, & mulieres numero centum, & octo: quos omnes idem Stephanus in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti baptizauit, & ſigno ſacri myſterij conſecrauit; obtulitque pro eis ſacrificium, quo participati ſunt omnes.] B. Sixtus Papa etiam Cerealẽ Vicarium baptizauit, & deinde pro ſingulis (vt dicitur in actis S. Getulij) obtulit ſancta libamina, & participes eos fecit Sacroſancti corporis, & ſanguinis Chriſti:] Similiter quòque Maximus Epiſcopus, quando Baſilium magnum in Iordane baptizauit, eũ chriſmate vnxit, ipſiq; viuificam tradidit communionem, vt in eius actis ab Amphilo-

Acta S. Suſannæ Sur. tom. 4. 11. Aug.

Acta S. Hyppolyt. & Soc. in ms. eod. & apud Sur. tom. 4. 25. Auguſti.

Acta S. Stephani in ms. Codic.

Acta S. Getulij Sur. tom. 3. 10. Iunij.

philochio cōſcriptis. De ſacro chriſmate, quo baptizatus perungitur meminit Tertullian. de baptiſm. c.7. Gregor. Nazianz. in orat. in ſanctum baptiſma. S. Baſilius lib. de Spiritu ſancto c. 27. S. Auguſtinus lib. 15. de Trinit. c. 26. & lib. 4. de Symbol. cap. 1. Iuſtinus martyr quęſt. 137. & multi alij Patres, quos habes à Pamelio citatos ſuper dicto c. 7. Tertull. de baptiſmo. *Acta S. Baſilij Sur. to. 1. 1. Ian.*

14 ANOLINVM COMMENTARIENSEM NOSTRVM. Commentarienſis hic pro cuſtode Carceris accipi ſatis liquet ex ſuperioribus verbis, cum idem Anolinus carcerarius appellatur; quod autem Commentarienſi carcerum cuſtodia eſſet commiſſa, Valentiniani, Valentis, & Gratiani Imperatorum ad Probum Præfectum Prætorio reſcripto declaratur his verbis: Ad Commētarienſem receptarum perſonarũ cuſtodia, obſeruatioq; pertineat.] quo reſcripto Commentarienſem eadem conſumi pœna, qua obnoxius erat reus, qui de carcere aufugerit præcipitur; Commentarienſis enim carceris rationem accuratiſſimè conficiebat, hinc Cicero: Cedo (inquit) rationem carceris, quæ diligentiſſimè conficitur, quo quiſque die datus in cuſtodiam, quo mortuus, quo necatus ſit.] Sed de hoc extat quòq; Gratiani, Valentiniani, & Theodoſij conſtitutio hæc: Iubemus autem, vt intra triceſimum diem ſemper Commentarienſis ingerat numerum perſonarum, varietatemq; delictorum, clauſorum ordines, ætatemq; vinctorum.] Accurſius autem Commentarienſem ideo Principem carceris appellatum putat, quia comitari debebat eum, quem cuſtodiebat; Budeus verò Commentarienſem, eo quia in commentarium cuſtodias referebat, dictum rectius animaduertit; de Commentarienſi quòq; meminit Vlpianus Iuriſconſultus, cum de veſtibus, & pecunijs ad mortem damnatorum loquitur; hanc rationem (inquit) non compendio ſuo debent Præſides vertere, ſed nec pati optiones, ſiue Commentarienſes pecunia abuti.]

Valentin. reſcript. in l. ad Commentarienſem C. de cuſtodia reorum.

Cic. lib. 7. in Verr.

Gratiani reſcript. in l. de his C. de cuſtod. reorum.

Accurſ. in l. ad Commentarienſem C. de. cuſtod. reor.

Vlpianus in l. diuus ff. de bon. damnator.

abuti.] Commentarienſis vnà cum cornicularijs, clauicu larijs, & alijs, quibus damnatorum cura committebatur connumeratur à Iul. Firmico. Habebant autem Commentarienſes Adiutores, vt ex dicto Valentiniani reſcripto colligitur; quo Adiutor quòq; Commentarienſis, ſi reus aufugerit, eadem, qua ſupra ipſe Commentarienſis pœna damnatur his verbis : Si verò Commentarienſis neceſſitate aliqua procul ab officio egerit, Adiutorẽ eius pari iubemus inuigilare cura, & eadem ſtatuimus legis ſeueritate conſtringi.] De Commentarienſi ſæpiſſime fit mentio in actis Martyrum, ex quibus varia Commentarienſium munera colliguntur; aliquando enim ad comprehendendos reos mittebantur, vt in actis S. Porphyrij; aliquando autem in carcere incluſos ad Tribunal Præfecti ducebant, vt in actis S. Guriæ, & multis alijs in locis, ex quibus Commentarienſem criminis reos aliquando torquere; quandoq; vt damnati punirentur, & Iudicis ſententiæ exequutioni demandarentur curaſſe apparet. Non eſt etiam prætermittendum Tabularios, ſiue Actuarios, qui publicas literas perſcribebant, atq; aſſeruabant commentarienſes eſſe appellatos, de quibus Paulus Iuriſconſultus in l. in fraudẽ §. à debitore ff. de Iure fiſci. Actuarij etiã, qui Militibus annonam diſtribuebant commẽtarienſes dicebãtur, de quibus toto tit. C. de erog. milit. annon.

Iul Firmic. lib. 1. Matheſ. c. 6.

Acta S. Porphyrij Sur tom. 1. 26 Febr.

Acta S Guriæ Sur. tom 6. & Lipom. to. 5. ſub die 15. Nou.

15 IVXTA PAGVM, VBI DICEBATVR LOCVS TRVCIDATORVM. Ad hunc eundem Pagum Beatos Martyres Tiburtium, & Valerianum ductos, & Ioui ſacrificare renuẽtes capite plexos in ſuperioribus S. Cęciliæ actis legimus. Ob magnam autem Chriſtianorum, qui eo in Pago trucidabantur multitudinem, locum illum Trucidatorum appellatum cenſeo, cum enim ibidem Iouis Templum eſſet, & quicunq; ei tura non poneret puniretur, vt in dictis S. Cæciliæ actis narratur, innumeros propterea Chriſtianos ibidem necatos veriſimillimum eſt.

Ob

Ob ſimilem autem Martyrum carnificinam pluribus etiã alijs locis certa nomina indita legimus, vt ei, qui macellũ Martyrum adhuc nuncupatur in Foro Neruæ: vt ad ſeptẽ Biothanatos, de quo in actis S. Symphoroſæ: & ad petram ſceleratam, cuius loci mentio fit in actis manuſcriptis SS. Euſebij, Põtiani, Peregrini &c., & in manuſcriptis etiam, & antiquiſſimis actis alterius Euſebij, qui ſimul cum Hippolyto paſſus eſt ſub Valeriano.

16 EXTENSOS IN TERRA FVSTIBVS DIVTISSIME CAEDI: De fuſtibus, & virgis ſatis ſupra in notis ad Paſſionem S. Cæciliæ. Quod autem hic dicitur Sanctos in terra extenſos cæſos fuiſſe; ſciendum eſt Martyres in terra extenſos ſupinos in ventrem aliquando cæſos, vt colligitur ex actis S. Anaſtaſij; quandoq; autem deorſum in humeros diu cæſi, in alteram verſi partem cædebantur, vt de S. Dula Martyre eius acta teſtantur. Interdum verò ſupra ſolum teſtis fractis, & acutiſsimis conſtratum Martyres extenſi verberabantur, vt legitur in actis S. Anthimij Epiſcopi, & Martyris. Quandoque tamen Martyres non in terra extenſi, ſed in aerem ſuſpenſi, & præcipites aliquando, cædebantur, vt habetur in actis S. Bonifatij Martyris. Sæpe etiam ſtipiti, vel columnæ alligabantur ad ſimilitudinem Seruatoris noſtri Ieſu Chriſti; de quibus varijs, & diuerſis cædendi ritibus vide in libello de Martyrum cruciatibus authore R. P. Antonio Gallonio Congregationis Oratorij Presbytero.

Acta S. Anaſtaſij Sur. to. 1. 22. Ianu.
Acta S. Dulæ. Sur. tom. 3. 15. Iunij.
Acta S. Anthimij Epiſcop. Sur. to. 2. 27. April.
Acta S. Bonifatij Martyr. Sur. tom. 3. 5. Iunij.

17 VNVS DE DIACONIBVS ERECTIS AD CAELVM OCVLIS EMISIT SPIRITVM. Hic huius Diaconi nomen non exprimitur, fuit tamen S. Lucianus Diaconus, vt colligitur ex illis verbis, quæ ſubduntur: Miniſtri Diaboli iactauerunt corpus S. Luciani de tribunali &c.] Et clarius in ea S. Vrbani vita, quę apud Vincentium Bellouacenſem; & S. Antoninum habetur his verbis: Tunc Almachius timore, & anxietate confectus iubet

Vincentius Bellou. in ſpecul. hiſt. li. 12. c. 25. S. Antonini tom. 2. tit. 7 c. 6. §. 19.

San-

Sanctos cum iniurijs induci,& plagis grauiſſimis laniari, vbi dum beſtialiter carperentur, Lucianus Diaconus inter manus credentium migrauit ad Dominum, cuius corpus toto die iuſſu Præfecti inhumatum ſtetit, donec Fortunatus Presbyter noctu ſepeliuit.]

Iſidor. lib. 6. etimol. c. vlt. — *3. Reg. 12.* — *Plin. lib. 7. c. 56.* — *Ammian. Marcell. lib. 23. & 31.* — *Caſ. lib. 7. bell. Gallic.* — *Oppius lib. 5. belli ciuil.* — *Ado in Martyrol. ſub die 8. Nouemb.*

18 SCORPIONIBVS EVM CAEDITE. Virgæ illę, quæ nodoſæ, vel ſpinoſæ,& aculeatæ eſſent ſcorpiones dicebantur. Virgæ (inquit Iſidorus) ſunt ſummitates frondium, arborumq; ſi lenis fiat, virga eſt; ſi autem nodoſa, vel aculeata, ſcorpio rectiſſimo nomine vocatur, qui acuato vulnere in corpus infligitur] ita etiam interlinearis Gloſa in illud lib. Reg. Pater meus cæcidit vos flagellis, ego autem cædam vos ſcorpionibus: Sunt (inquit) ſcorpiones etiam flagella, ſed quibus additi ſunt aculei, & ſpinarum punctiones.] Plinius autem: Et intormentis (ait) ſcorpionem Cretas inueniſſe ferunt.] Etenim ſcorpio erat quòq; bellicum tormentum, ſeu militare telum, cuius forma deſcribitur ab Ammiano Marcellino lib. 23. cuius etiam meminit lib. 31. in fine, qui & lib. 19. ſcorpionum ferreas fundas appellauit. Cæſar etiam de bello gallico: Scorpione (inquit) ab latere dextro traiectus concidit.] Et Oppius de bello ciuili: Scorpione accuratius miſſo, atq; eorum Decurione percuſſo, & ad terram defixo,]. Sed quod ad rem noſtram ſpectat ſcorpionibus, ideſt nodoſis, & aculeatis flagellis SS. Claudium, Nicoſtratum, Simphorianum, Caſtorium, & Simplicium Martyres cæſos fuiſſe ſcribit Ado; de quo etiam ſæpiſſime in actis Martyrum.

19 SEPELIVIT IN CRYPTA IN COEMETERIO PRAETEXTATI: Ea loca, in quibus SS. Martyrũ, aliorumq; fidelium mortuorum corpora ſepulturæ mandabãtur primarij Religionis noſtrę Patres Cœmeteria appellare conſueuerunt, cuius rei & in actis Martyrum, & in ſacris Martyrologijs innumera reperiuntur teſtimonia; ſicuti

ſicut etiam apud Tertullianum, Athanaſium, Clementem, Cyprianum, cæteroſq; Patres Cœmeterium vox eſt frequentiſſima. Dicuntur autem Cœmeteria, à verbo græco κοιμάω, quod eſt dormio, dormire enim mortui in ſacris literis dicuntur: Ecce (dixit Deus Moyſi) dormies cum Patribus tuis.] & apud Iſaiam: Omnes Reges gentium vniuerſi dormierunt in gloria.] & in Machab. mors ipſa dormitio appellatur, & apud S.Io. D.N. Ieſus Chriſtus de Lazaro mortuo dicit: Lazarus amicus noſter dormit, ſed vado, vt à ſomno exuſcitem eum.] Porrò a fidelibus dormire mortui dicuntur ob ſpem futuræ reſurrectionis, vt S.Hieronymus, S.Auguſtinus, Apollinarius, cæteriq; teſtantur: mortui enim tamquam dormientes è ſomno ad cæleſtis tubæ ſonitum ſunt euigilaturi.

Tertull lib. de Anima c 51. *Athanas in Apolog. ſua* *S Clement. Cóſt. Ap. li. 6 c 30.* *S Cyprian. epiſt 82* *Deuter. c. 31.* *Iſaias 14.* *2. Mach. 12.* *Ioan. 11.* *S Hier. in epiſt. Paul. ad Theſſal. 4.* *S Auguſtinus ep 122.* *Apollin. ad c. 3. Iob.* *S. Hie tom. 4 ſuper Ezech c 4* *Prudent in hymno S. Hippolyti.*

Cœmeteria autem qualia ſint optimè deſcribuntur à S.Hieronymo, qui ea ſæpe viſere, dum eſſet puer, ſolebat, & à Prudentio in paſſ. S.Hippolyti. Sunt enim cœmeteteria loca ſubterranea, ſiue ſpeluncas, ſiue cryptas ea propriè appelles, innumeris vijs, & angiportis, ac frequentibus reflexibus, & cuniculis, laberinthi cuiuſdam inſtar, diſtincta, ita vt per ea ambulantes, ſi redeundi viam inuenire velint, Theſei exemplo, filo duce vti cogãtur; in quorum parietes excauata ſunt hinc inde loca veluti armaria defunctorum cadaueribus excipiendis, quæ plerumq; teſtaceis tegulis, plerumq; marmoreis tabulis occludebantur, in quibus aliquando titulus in ipſa circumambiente loculum calce ferreo ſtylo impreſſus, aliquãdo epitaphiũ, vel epigramma in ipſis marmoribus, vel tegulis inciſum, & quandoq; rubeis, ſeu aureis literis inſcriptum ponebatur; licet plurima ſine aliquo titulo, & epitaphio muta monumenta relicta appareant, quæ omnia à Prudentio in dicta paſſione S. Hippolyti eleganter deſcribuntur.

Multa autem fuere Romæ eiuſmodi Cœmeteria; Eorũ pleraq; quorum iam prorſus notitia interierat, via Salaria & noua, & vetere, Nomentana, Tiburtina, Latina, La-

bicana, Appia, Ardeatina, Oſtienſe, Aurelia, diuerſiſque alijs vijs, proprijs oculis ſæpius, atq; ſæpius luſtrauimus, licet foſſorum impietate, & Dominorum loci auaritia, quæ vſque ad ipſa terrę viſcera penetrauit ita diruta, vt priſcis ornamentis denudata ſint. Inter quæ valde præcipuum, & amplum à nobis detectum cœmeterium SS. Martyrum Marcellini, & Petri, quod ſæpe cœmeteriũ inter duas lauros, ſæpe Cœmeterium Tiburtij, ſæpe etiam Cœmeterium Hęlenæ in tabulis vaticanis, & actis Martyrum inuenies appellatum: Hoc ergo nos poſt plurium annorum curricula primi, & detegere, & inuiſere meruimus; Extat enim tertio ab Vrbe milliario via Labicana in fundo iuris Baſilicæ Lateranenſis, in quo Eccleſiæ SS. Petri, & Marcellini, à Coſtantino ædificatæ, & Mauſolei S. Helenæ Auguſtæ, forma rotũdi templi, vt à Nicephoro, & Damaſo traditur, veſtigia non mediocria adhuc remanẽt. Alia quòq; quamplurima Cœmeteria deteximus, de quibus in libro noſtro de ſacris Cœmeterijs; quem dum paramus, hæc tibi modo de eis in genere attigiſſe ſufficiat.

Nicephor. lib. 8. c. 31. Damaſ. in Sylueſtro.

Quod autem attinet ad Cœmeterium Prætextati, de quo hic fit mentio; id, vt infra dicemus, erat via Appia, à quo antiquitus erat cõmunis aditus in Cœmeteriũ Calliſti, vel potius erat pars ipſius; de hoc Prætextati Cœmeterio habetur etiã in actis S. Alexãdri Papæ in eo enim depoſitus fuit S. Quirinus Tribunus, & Balbina eius filia; dormierũt etiã in ipſo SS. Feliciſſimus, & Agapetus Diaconi, Ianuarius, Magnus, Innocẽtius, & Stephanus Subdiaconi Sixti ſecũdi Papæ; in eodẽ etiã ſepulta fuit S. Cæcilia, Tiburtius, & Valerianus, noſter hic Vrbanus, cũ ſocijs, & pleriq; alijs Martires; demũ Cœmeteriũ hoc nedũ Prætextati, ſed pluribus alijs nominibus appellabatur, de quo infra.

Acta S. Alexãdri Papæ apud Sur. tom 3. die 3 Maij.

20 AD TEMPLVM DIANAE DVCERENT. Huius Templi ſupra etiam meminit hæc paſſio, ad illud enim ductus Anolinus Commentarienſis, vt ſacrificaret,

idque

idque recuſans propè eum eſt decollatus: Plura autem Dianæ Templa Romæ fuiſſe, ex Veterum monumentis colligitur: præcipuum Dianæ templum in Auẽtino fuit à Seruio Tullio, vt ſcribit Dionyſius, collatis oppidatim pecunijs conſtructum, in quo fęderis leges conſcripſit Ciuitatibus, rituſq; celebrandi feſti, atq; fori conſtituit; cuius Tẽpli meminit Plutarchus, qui & rationem reddit cur in hoc Auentini Dianæ Templo, boum cornua affigerentur, cum in reliquis Dianę Templis Ceruorum cornua ſuſpendi ſolerent à Romanis. Erat etiam Templum Dianæ in vico patritio, de quo ita Plutarchus: De multis, quæ Romæ ſunt Dianæ templis id ſolum non intrant Viri, quod eſt in vico Patritio;] cuius rei rationem reddens: Narrant enim (inquit) Mulierem ibi Deæ cultum exhibentem à quodã vi fuiſſe compreſſam, eumq; à canibus diſcerptum, inde ſuperſtitionem natam, ne Viri eo intrarent] Erat quòq; Dianæ fanum in Cæliolo, de quo ita Cicero: L. Piſonem quis neſcit his temporibus maximum, & ſacratiſſimũ Dianæ ſacéllũ in Cæliculo ſuſtuliſſe?] quod templũ vbi nunc eſt Eccleſia S.Io: ante portam Latinã fuiſſe, pleriq; exiſtimãt. Tẽplum vero Dianæ, ad quod, vt hic dicitur, ducti fuerũt ad ſacrificandũ S.Vrbanus, & Socij via Nomẽtana extra Vrbem fuiſſe ex eo exiſtimamus, quia infra in his ipſis actis dicitur eos decollatos fuiſſe extra dictum Templum, & in ſacris Martyrologijs habeatur Vrbanum Papam via Nomẽtana martyrium conſummaſſe, ex quibus neceſſariò ſequitur dictum Templum via Nomentana extitiſſe.

Dion. lib. 4. *Plutarc Roman. quæſt. 4.* *Plutarch. vbi ſupra quæſt 3.* *Cic. in orat. de Aruſpicum reſponſis.*

21 FLEVERVNT FLETV MAGNO. De fletu ſuper mortuos ſæpe in ſacra Scriptura, vt de Abraham Geneſ. c. 23. Venitq; Abraham, vt plangeret, & fleret eã.] & lib. 2. Reg. c. primo. Apprehendens autem Dauid veſtimenta ſua ſcidit, omneſq; viri, qui erant cum eo, & plãxerunt, & fleuerunt, & ieiunauerunt vſq; ad veſperam ſuper Saul, & ſuper Ionatham filium eius,] & c. 3. Scindite

R 2 veſti-

veſtimenta, & accingimini ſaccis, & plangite ante exequias] & Act. c. 8. Curauerunt Stephanum, & fecerunt planctum ſuper eum.] & Numer. c. 20. & Deutor. c. 34. Aaron, & Moyſis mors triginta diebus fletur; & apud Origenem priſcos Chriſtianos ſeptem diebus mortuos luxiſſe habetur, cum dicit: Luctus mortui fit ſeptem diebus, & ſeptē noctibus.] ſed de his alibi à nobis fuſius dicetur.

Orig. lib. 3. in Iob.

22 VIRGAM, QVAM MANV TENEBAT AGITANS. De Virgis ſuperius latè diſſeruimus; Virgæ autem Magiſtratuum, quæ ex betulla erat, meminit Plinius nat. hiſt. lib. 16. c. 18.

23 INVICEM SE OSCVLANTES OSCVLO PACIS, ET MVNIENTES FRONTES SVAS VEXILLO CRVCIS CHRISTI. In hiſtoria Apoſtolica, quæ nomine Abdiæ Babylonici circūfertur, hæc de S. Apoſtolo Iacobo Zebedei filio habentur: Et perfudit (inquit) eum Iacobus, & dixit, da mihi pacis oſculum, cumq; oſculatus eſſet eum poſuit manum ſuper caput eius, & benedixit eum, & fecit ſignaculum Crucis Chriſti in frōte eius, & haud mora ceruicem ſpiculatori porrexit.] Sed de pacis oſculo plura à nobis ſupra dicta ſunt; Viuificæ vero crucis ſigno frontes ſuas munire Sanctis martyrium ſubituris familiariſſimum fuit; ita à Tortoribus S. Martinæ ab ipſa ad fidem conuerſis actum legimus: Illi enim (dicitur in paſſione S. Martinæ) nihil territi, ſed Deum orantes, & crucis ſignum pingentes digitis in frontibus ſuis læti ictum Carnificis exceperunt.] S. Pontianus quòque Martyr ſuper prunas nudis plantis ingredi iuſſus ſignum Chriſti in frōte ſibi fecit, & ſuper ardentes carbones nudis pedibus ambulauit, quod idem a S. Tiburtio actum eſſe referunt acta S. Sebaſtiani. Nedum autem martyrium ſubituri, ſed etiā Iudicibus ſiſtendi frontem cruce muniebant Martyres, vt habetur in actis SS. Theoduli, & Agathopodes. In templa

Abdias Babylon. lib. 4. hiſt. Apoſt.

Acta S. Martinæ Sur. tom. 1. die prima Ianuarij, et in manuſcriptis.

Acta S. Pō tiani Sur. tom. 1. die 14. Ianuar.

Acta S. Sebaſtiani Sur. tom. 1. die 20 Ianuarij

Acta S. Theoduli, &c Sur to. 2 die 4. Aprilis.

pla Idolorum quòq; ingreſſuri, ad ſacrificandum ducti frõ tẽ cruce ſignabant, ita ſæpiſſime in ſupradictis actis S. Martinæ, & in actis S. Iuliani; legimus etiam in actis SS. Terentij, & Africani, quod Martyribus cruce frontem ſignantibus Idola, in quæ inſufflabant corruebant. Verum non ſolum frontem, ſed etiam pectus, & cor crucis ſignaculo muniebant aliquando, vt habetur in actis S. Demetrij Martyris, & S. Corbiniani Epiſcopi. S. Hieronymus quòq; in vita S. Paulæ, dum eam morituram ſcribit: Digitum (inquit) ad os tenens crucis ſignum pingebat in labijs.] Totum etiam corpus cruce ſignare ſępiſſime conſueuerunt Sãcti, vt in actis S. Iſidori, SS. Fauſtæ, Euelaſij, & Maximini, S. Theodori, & S. Georgij Martyrum. Qui religioſus, & pius Chriſtianorum ritus multis Patrum teſtimonijs comprobatur, de quo ita S. Cyprian. aduerſus Iudæos c. 22. Quod in hoc ſigno crucis, ſalus ſit omnibus, qui in frontibus notentur apud Ezechielem dicit Deus; Tranſi mediam Hieruſalem, & notabis ſignum ſuper frontes virorum, &c.] & epiſt. 56. Muniatur (inquit) frons, vt ſignum Dei incolume ſeruetur.] Tertullianus quòq; de Corona milit. Ad omnem (inquit) progreſſum, atque promotum, ad omnẽ aditum, atq; exitum, ad veſtitum, ad calceatum, ad menſas, ad lauacra, ad lumina, ad cubilia, ad ſedilia, quandocunq. nos conuerſatio exercet, frontem crucis ſignaculo terimus.] Prudentius etiam in hymno ante ſomnum.

Fac cum vocante ſomno,
Caſtum petis cubile,
Frontem, locumq; cordis,
Crucis figura ſignet.

Et hæc inter innumera de hoc Patrũ teſtimonia ſufficiant

Acta S. Iuliani Sur. to. 1. die 9. Ianuarij.
Acta S. Terentij, &c. Sur. tom. 2. die 10. Aprilis.
Acta S. Demetrij, &c. Sur. tom 5. die 8. Octobris.
S. Hierony. in vita S. Paulæ.
S Cyprian. aduerſus Iudæos cap. 22.
Ezech. 9.
Tertull. de Corona milit.
Prudent. in hymno ante ſomnum.

24 CORPVS S. VRBANI IN SVPERIORI COENACVLO CONDIDERVNT. Quemadmodum ſuperiores domus partes ex eo, quia in eis cœnare Antiqui conſueuerunt cœnacula ſunt appellata teſte Varrone

lib. 4.

lib. 4. de lingua latina, & Vitruuio lib. 2. c. 8. Ita, & in Cœmeterijs ſuperiores eorum ordines, & viæ cœnacula dicta ſunt; Verum quia in eis erant aliquando duo, aliquando tres, & plerumq; quatuor ordines cryptarum, quorum alij alijs imminebant, vt in ipſis hactenus videmus; ideo hic in ſuperiori cœnaculo dicitur, ideſt in ipſa prima crypta, quæ iuxta Cœmeterij aditū erat collocata, & ſupra ſe nullā aliam habebat. Hic locus poſtea à Chriſtianis religioſè cultus eſt, vbi vltra Cœmeteriū, & Eccleſia cōſecrata eſt, cuius mentio habetur in antiquis manuſcriptis indicibus ſtationum, & feſtorum per annum, qui in die natalis S. Vrbani Feſtum ad Eccleſiam eius via Appia deſignant.

25 CANTANTES, ET FVNERI EXEQVIAS PSALLENTES DOMINO PERSOLVEBANT. De hymnis, & canticis in funere defunctorum meminit S. Clemens Papa, cum dicit: Proq; fratribus noſtris, qui in Domino obierunt, & ante typum regalis Corporis Chriſti, acceptabilemq; Euchariſtiam offerte in Eccleſijs, & Cœmeterijs veſtris; atq; in exitu Mortuorum pſallentes eos deducite ſi fideles fuerint in Domino.] De hymnis, & exequijs defunctorum ſæpe apud S. Io. Chryſoſtomū, & præcipuè homil. 70. ad Populū Antiochen. hæc habetur: Quid autē hymni, nonnè glorificamus Deū, & illi gratias agimus, quia iā Defūctū coronauit, abſoluit à laboribus, & ab incertitudine ſublatū penes ſe retinet? nonnè hymni proterea? nōnè pſalmodiæ?] Verū de hymnis, cāticis, & alijs cærimonijs in funerib⁹ à priſcis Chriſtianis adhibitis latè agemus in libro noſtro de ſacris Cœmeterijs.

Clem. lib. 6. Cōſt. Apoſt. c. 29.

S. Io Chryſ. homil. 70. ad Pop. Antioch.

26 ABIIT CARPASIVS VICARIVS, VT TVRA DIIS IMPONERET, QVI STATIM A DIABOLO ARREPTVS EST. Hoc idē legitur in actis eiuſdem S. Vrbani apud Vincentiū Bellouacenſem, & S. Antonin. vbi etiā miſeranda ipſius Carpaſij mors, quæ hic deſideratur his verbis narratur: Sed ſtatim Carpaſiū vltio diuina ſubſequitur.

Vincēt. Bellou. in Spec. vol. 2. li. 12. c. 25. S. Antonin. hiſt. lib. 1.

tur. Nã dum à cæde Sanctorum rediens Idolo quaſi victor ſacrificat à Dæmone corripitur, Deos ſuos blaſphemãs, & Chriſtianos inuitus prædicans, & poſt paululũ ſuffocatur. Quod videns Marmenia vxor eius cũ filia ſua Lucina acce dẽs ad Fortunatũ, & Iuſtinũ Presbyteros baptizatæ ſunt.] Diuina quoq; vltione mulctatus eſt alius Carpaſius Vica rius, cuius ſupra meminimus, (nã vt in eiſdẽ S. Marcelli Pa pæ actis legitur) cũ poſt Sanctorũ necem in domo B. Cyria ci, quã ab Imperatore impetrauerat, fontem Baptiſmi à S. Marcello Papa conſecratũ in balneum vertiſſet, exiens de balneo cũ ſocijs ſubitò mortuus cecidit, Carpaſio huic vt ſceleribus, immanitate, nomine, atq; officio, ita quòq; infe lici exitu omnino perſimilis. Sed, & plures Prẹſides, quod vexaſſent Chriſtianos Deum vindicẽ ſenſiſſe teſtatur Ter tullianus ad Scapulam, vbi de Saturnino, qui lumina ami ſit, de Claudio Herminiano, qui viuus vermibus ebullijt, ac de Cæcilio Capella, & ipſo Scapula.

Acta S. Marcelli Surius to. 1. 16 Ianuar.

Tertull. ad Scapul. c. 3.

27 SEDIT ANNOS VIII. MENSES XI. DIES XII. Ita etiã habetur in ſuperiori vita Bibliothecæ Vatica næ, quod cum Euſebio conuenire videtur, qui Vrbanũ an nos nouẽ ſediſſe ſcribit in Chronico; Illuſtriſſimus tamen Cardinalis Baronius ex indicibus Vaticanis, & ijs, qui à Creſconio collecti ſunt, Vrbanũ annos ſex, mẽſes ſeptẽ, & dies quatuor ſediſſe in Annalibus Eccleſiaſticis notauit.

28 HIC FECIT MINISTERIA SACRATA OMNIA ARGENTEA, ET PATENAS ARGENTEAS VIGINTIQVINQVE APPOSVIT. In ipſis enim ſurgẽtis Eccleſię primordijs vaſa ſacra ad vſum diuinorũ Officiorũ vel lignea, vel vitrea erãt, quod etiã in paupertate Eccle ſiæ diutius durauit, hinc eſt quod faciliter frangebãtur, vt de calice à Paganis fracto, & precibus à S. Donato reſtau rato meminit S. Gregorius; calices etiam frangi faciles commemorat Tertullianus, quo in loco Pamelius calices vitreos fuiſſe doctiſſimè animaduertit: de calice autẽ vi-

S. Greg. li. 1. Dialog. c. 7. Tertull. de Pudicitia c. 7. Pamel. Ibidem.

treo

treo clarius S. Hieronymus epiſt. 4. ad Ruſticũ, & de pate-
Damaſus ni Zepher. nis vitreis ita Damaſus in vita Zepherini Papæ: Hic fecit
conſtitutũ in Eccleſia, vt patenas vitreas ante Sacerdotẽ
in Eccleſia Miniſtri ſupportarent, &c.] Primus igitur Vr-
banus Papa vaſa ſacrata, quę prius lignea, & vitrea erãt ar
Concil. Tribur. c. 18. gẽtea fecit, de quo ita Conc. Tribur. c. 18. Vaſa quibus ſa-
croſancta cõficiuntur myſteria calices ſunt, & patenæ, de
quibus Bonifacius Martyr, & Epiſcopus interrogatus ſi li-
ceret in vaſculis ligneis ſacramẽta cõficere, reſpõdit, quõ-
dã Sacerdotes aurei ligneis calicibus vtebãtur, nũc è con-
tra lignei ſacerdotes aureis vtuntur calicibus; Zepherinus
xvi. Romanus Epiſcopus, patenis vitreis Miſſas celebrari
conſtituit; Tũ deinde Vrbanus 18. Papa omnia miniſteria
ſacrata fecit argentea.] hoc idẽ habetur in c. vaſa de con-
ſecrat. diſt. 1. & refert Vualfridus Strabo de rebus Eccle-
ſiaſt. c. 24. Concilium autem Remenſe c. 6. vt habetur in
c. vt calix diſt. 1. de cõſecrat. ligneos, vitreos, æreos, vel ex
auricalco fieri calices prohibet. Vrbanus igitur primus ſa
crata vaſa, vt diximus, argentea fecit, quæ poſtea, & aurea
S. Ambroſ. offic. lib. 2. cap. 48. Prudent. in hymno S. Laurentij. fuiſſe cõſtat ex actis S. Laurẽtij per S. Ambroſium, & Pru-
dentiũ ſacro hymno conſcriptis, & pluribus alijs.

29 TEMPORIBVS MAXIMINI, ET AFRICA-
NI COSS. Horum Conſulũ chronologia cum tẽporibus
Vrbani non conuenit, cũ eorum poſt ipſius Vrbani marty
rium, finitoq; Alexandri Imperio, vt ex Caſſiadoro cõſtat,
fuerit conſulatus. Aut ergo librarij vitio pro veris Cõſuli-
bus, qui ante extiterant horũ poſteriorũ nomina irrepſiſſe
dicẽdũ eſt; aut ingenuè cõfitendũ, ſicut ſæpe aliàs, ita hoc
loco librũ hunc à vera faſtorum, & temporum ratione ab-
errare; fortè quia, vt viri docti ſuſpicantur, huic Damaſi li
bro res à Romanis Põtificibus geſta fideliter narrare ſtudẽ
ti, chronologia ab alio quouis parũ diligenti tẽporum ra-
tiocinatore adiecta fuerit.

Expliciunt notæ ad Paſsio. S. Vrbani.

AD
LVCII PP. ET MART.
VITAM

ANTONII BOSII V. I. D.
Notæ.

1 LVCIVS. Lucius Papa poſt martyriũ S.Cornelij in locum eius eligitur; cuius meminit S. Hieronymus in libro de Scriptoribus Eccleſiaſt.in Cornelio; extat S. Cypriani epiſt. ad Luciũ de qua infra; de Lucio etiam mentionem facit idem Cyprianus in epiſtola, quam Stephano eius ſucceſſori ſcribit his verbis: Seruandus eſt enim Anteceſſorum noſtrorum Beatorum Martyrum Cornelij, & Lucij honor glorioſus, quorum memoriam cũ nos honoremus, multò magis tu Frater chariſſime honorificare, & ſeruare grauitate, & auctoritate tua debes, qui vicarius, & ſucceſſor eorum factus es.]

S. Hier. lib. de Script. Eccleſ. *S.Cypr. epiſ. 58. & ep. 67*

2 SEDIT ANNOS III. MENSES III. DIES III. Euſebius in Chronic. & hiſt.Eccleſ. lib.7. c. 3. Lucium Papam octo tantum menſibus ſediſſe tradit. Verum ab Illuſtriſſimo Cardinale Baronio ſedis ſuæ tempus vſque annum Chriſti 257. Galli, & Voluſiani Impp. quartum, claris rationibus extenditur.

Illuſtriſſ. Card. Bar. Annal. Eccleſ. tom. 2.

3 VALERIANVM TERTIVM, ET GALLIENVM COSS. Meminit horum conſulatus Caſſiod. in Chron. contigit autem anno Chriſti 257.

4 HIC IN EXILIO FVIT RELEGATVS, POSTEA NVTV DEI INCOLVMIS AD ECCLESIAM REVERSVS. Lucio ab exilio reuerſo S. Cyprianus congratulatoriam ſcripſit epiſtolam, in qua inter alia hæc: Sed & nunc non minus tibi, & comitibus tuis, atque vniuerſæ fraternitati gratulamur, quod cum eadem gloria, & laudibus veſtris reduces vos denuò ad ſuos fecerit benigna Domini, & larga protectio, vt paſcendo Gregi Paſtor, & gubernandæ naui Gubernator, & Plebi regendæ Rector redderetur; & appareret relegationem veſtram ſic diuinitus eſſe diſpoſitam, non vt Epiſcopus relegatus, & pulſus Eccleſiæ deeſſet; ſed vt ad Eccleſiam maior rediret, &c.] & paulo infra: Regredientibus vobis abbreuiata non eſt Epiſcopo confeſſionis ſuæ dignitas, ſed magis creuit ſacerdotalis auctoritas; vt altari Dei aſſiſtat Antiſtes, qui ad confeſſionis arma ſumenda, & facienda martyria non verbis Plebem, ſed factis cohortetur.]

S. Cypr. ep. 58.

5 ARCHIDIACONO SVO STEPHANO. Hoc idem à Cornelio Papa factum in hoc eodem libro de Romanis Pontificibus in vita ipſius traditur his verbis: Poſt hoc, ideſt tertio nonas Martij iam ante paſſionem ſuam omnia bona Eccleſiæ tradidit Stephano Archidiacono ſuo.] Cum enim Romani Pontifices carceribus mancipabantur, vel ducebantur ad mortem, ſolebant Eccleſiæ facultates Archidiacono commendare, ita etiam a Stephano Papa actum legimus, qui omnia vaſa Eccleſiæ, & pecuniæ arcam Archidiacono ſuo

Damaſ. in Cornelio.

Damaſ. in Stephano.

Xyſto

Xyſto dedit in poteſtatem; Beatus Xyſtus quòque Sancto Laurentio Archidiacono ſuo, cum ad paſsionem duceretur, Eccleſiæ facultates commendauit, vt in actis Sancti Laurentij habetur, quod innuit etiam Prudentius, qui & Archidiaconi officium his verſibus, dum de S. Laurentio loquitur, deſcribit.

Damaſ. in Xyſto. *Acta S. Laurentij, Sur. tom. 4. 10. Aug.* *Prudent. in hymno S. Laurentij.*

Hic primus è ſeptem viris,
Qui ſtant ad aram proximi
Leuita ſublimis gradu,
Et cæteris præſtantior,
Clauſtris Sacrorum præerat
Cæleſtis arcanum domus
Fidis gubernans clauibus,
Votaſque diſpenſans opes.

Expliciunt notæ ad Paſsionem S. Lucij Papæ.

AD LITERAS
PASCHALIS I.
PAPAE
DE REVELATIONE, ET INVENTIONE corporis B. Cæciliæ, & Sociorum eius, & eorundem intra Vrbem tranſlatione.

ANTONII BOSII I. V. D. Notæ.

Ioan. de Colum̄n. in Biblioth. Vat. & Arc. Car. Columnæ.
S. Antoninus

1 REVELATIO. Reuelationem hanc ex his Paſchalis literis ad verbum ferè deſumptam ponit Anaſtaſius Bibliothecarius in vita Paſchalis Primi, quæ etiam reperitur in antiquo codice Eccleſiæ S. Cæciliæ trans Tiberim. Ipſam quòque eiſdem ferè verbis refert Ioannes de Columna in ſua hiſtoria manuſcripta; a quo Sanctus Antoninus Archiepiſcopus Florentinus eandem accepit, vt ipſemet teſtatur. Sed quod ad has Paſchalis literas ſpectat, eædem in antiquo lectionario Baſilicæ Sancti Petri nonnihil immutatæ repe riuntur poſt Sanctæ Cæciliæ paſſionem: extat etiam earundem literarum non quidem autographum, ſed exem plar non valde antiquum, & in aliquibus à quopiam for ſan ſuo marte variatum in manuſcripto exemplari Bibliothecæ Apoſtolicæ, à quo eas primū deſcripſeramus typis tradendas; Verum cum deinde V.C. Pompeio Vgo

nio Reuerendiſſimus Sacri Palatij Magiſter hæc ipſa ſacræ antiquitatis monumenta recognoſcenda, & cum veteribus exemplaribus conferenda demandaſſet; is nobis eaſdem Paſchalis literas multò caſtigatiores, & antiquioribus characteribus exaratas, in nobiliſſima Bibliotheca (cui ipſe præfectus eſt) Illuſtriſſimi Principis Aſcanij Cardinalis Columnæ oſtendit, ipſiſq. codicem Baſilicę Sancti Petri, Bibliothecarium, Ioannem de Columna maximè adhærere comperimus: Ex quo moti ſumus, vt ſecundum id exemplar, eodem Vgonio approbante, ederemus, quas in fine mutilas ex vetuſtiſſimo Bibliothecarij codice ſuppleuimus: Et ne vaticanam quis lectionem requireret, quę poſtrema hac Sanctorum corporum detectione per manus multorum vagata eſt, eius varietates C.V. literis indicatas aſcripſimus; ſi quid autem in his rudiori ſtylo dictum reperies, id æui illius ſimplicitati condonato.

Hanc horum Sanctorum corporum inuentionem, & reuelationem ſub Anno Domini DCCCXXI. & Ludouici Pij Caroli Magni filij Imperatoris anno ſeptimo his verbis collocat Sigebertus in Chronico.

Paſchalis Papa corpus Sanctæ Cæciliæ Virginis, ipſa reuelante, inuenit, aureis velatum indumentis, ſanguine ipſius adhuc infuſis, & ipſam, & corpora Sanctorum Valeriani ſponſi eius, & Tiburtij, & Maximi, Vrbani quoq; Papæ in Eccleſiā a ſe eis ædificatā tranſpoſuit.

Hæc Sigebertus, quem etiam refert Vincentius Bellouacenſis in Speculo hiſtoriali. Ita quoque Petrus Natalis in Catalogo poſt paſſionem Sanctæ Cæciliæ. *Vinc. in ſpec. tom. 4. li. 25 cap. 26. Petrus Nat. in Catalogo.*

Anno ſeptimo Ludouici Imperatoris Paſchalis Papa corpus Sanctæ Cæciliæ, ipſa reuelante

dudum

dum occultatum inuenit, aureis velatum veſtibus ſanguine eius adhuc infuſis, & ipſum inter corpora Sanctorum Tiburtij, & Valeriani, & Maximi, atque Vrbani PP. in Eccleſiam nomine Virginis Sanctæ dedicatam collocauit. Martinus Polonus in vita Paſchalis: *Hic corpus Beatæ Cæciliæ, ipſa reuelante, & corpora Beati Tiburtij, & Valeriani, necnon Sancti Vrbani PP. de Cœmeterio vbi erant reconditi manu propria eleuans, intra Vrbem in Eccleſia Beatæ Cæciliæ honorificè collocauit.*

Martinus Polonus.

Richardus Monachus Cluniacenſis in ſua Romanorum Pontificum ſerie in Paſchali. *Hic corpus Sanctæ Cæciliæ, ipſa reuelante, & ſponſi ſui Valeriani, & linteamina ſanguine Martyris infuſa inuenit, ac corpora Tiburtij, Maximi; & Vrbani, quæ omnia manu colligens in Eccleſia Sanctæ Cæciliæ de Vrbe ſepeliens collocauit.*

Richardus Cluniac. in Biblioth. Vatic. n. 735.

Richardus Guido in ſuo Chronico Pontificio in eodem Paſchali. *Hic Beatus Pontifex corpus Sanctæ Cæciliæ, ipſa reuelante, in Cœmeterio Prætextati cum corpore ſponſi ſui Valeriani, & linteamina ipſius Martyris infuſa ſanguine inuenit, qui cuncta manibus pertractans collegit, corporaq́ Sanctorum Tiburtij, Maximi, necnon & Papæ Vrbani, à quo fuerant tumulati, quæ omnia*

Richar. Guido in Biblio. Vatic. n. 712

nia infra Vrbem, in Eccleſia Sanctæ Cæciliæ cum magna honorificentia collocauit. Ptolomæus Lucenſis in Eccleſiaſtica Hiſtoria. *Hic corpus B. Cæciliæ, ipſa eadem reuelante, & corpora Beatorum Tiburtij, & Valeriani, nec non & S. Vrbani PP. de Cœmeterio, vbi fuerant reconditi manu propria eleuans, intra Vrbē in Eccleſia B. Cæciliæ honorificè collocauit.* Ptol. Luc. li. 15 c 22 hiſ. Eccl. in Vatic Biblioth. n. 228.

Demum in manuſcripto quoque antiquo anonymi Auctoris Chronico, cum de Paſchalis Pontificatu agitur. *Nullum memorabile ponitur, niſi quod ille manu propria corpus Beatæ Cæciliæ, Sancti Tiburtij, & Valeriani de Cœmeterio, vbi fuerant reconditi eleuans, intra Vrbem in Eccleſia Sanctæ Cæciliæ honorificè collocauit.* Chronica hæc incerti Auctoris habetur in Biblioth. Vat. n. 220.

Horum tot Auctorum teſtimonia (ne quis miretur) idcirco collegimus, tum quia in ſingulis ferè aliquid obſeruare licet, tum quod plerique eorum impreſsi non habentur; ſed in Bibliothecæ Vaticanæ theſauris aſſeruantur, faciuntq. plurimum ad confirmandam huius ſacræ reuelationis hiſtoriam: Quibus omnibus ſubſcribit vetus pictura, quam ex porticu Sanctæ eiuſdem Virginis Eccleſiæ expreſſam ſupra reddidimus.

2 PASCHALIS PAPAE. Is fuit Paſchalis Primus Romanus, qui cum eſſet Monachus, & Abbas Monaſterij Sancti Stephani maioris, propè Sanctum Petrum à Leone III. Presbyter Cardinalis tituli Sanctæ Praxedis eſt creatus, & demum mortuo Stephano Quinto, vel vt ab alijs appellatur IV. Anno Domini DCCCXVII.

Ro-

Romanus Pontifex renunciatur, qui poſtquam Romanum Pontificatum annis ſeptem, menſibus tribus, diebus 17. gubernaſſet, obijt pridie Idus Maij anno Chriſti DCCCXXIV. & in Baſilica S.Petri ſepelitur, in ſacello, vt exiſtimamus, Sanctorum Proceſsi, & Martiniani martyrum, quod ab illo conſecratum durauit, vſque ad veteris fabricæ demolitionem.

3 DIVERSA CORPORA SANCTORVM. Cum Cœmeteria ob diuerſas Barbarorum deuaſtationes iam eſſent derelicta, & mortui intra Vrbem in Eccleſijs ſepelirentur, ſumma fuit Romanis Pontificibus cura, Sanctorum corpora, quæ in dictis iam dirutis, & neglectis Cœmeterijs iacebant, in Vrbem transferendi, vt in libro noſtro de ſacris Cœmeterijs oſtendemus, in quo ſingulas, quas reperire potuimus tranſlationes, & qua eæ fierent ſolennitate ſigillatim explicabimus. Verùm inter cæteros in hoc enixius laborauit Paſchalis Primus, qui Martyrum corpora diligenter per Cœmeteria requirẽs, vt refert Anaſtaſius Bibliothecarius, & ipſemet hiſce in literis teſtatur, eorum innumera in Vrbem, ſumma cum pompa, & celebritate introduxit, & in diuerſis Eccleſijs collocauit; maximè autem in Eccleſia S. Praxedis, quę eius cum Cardinalis eſſet titulus fuerat, vbi adhuc perſeuerat inſcriptio, in qua à Paſchali Papa duo millia, & trecenta Sanctorum Martyrum corpora ex dirutis Cœmeterijs in eam tranſlata aſſeruntur, cuius tranſlationis ordo in maiori arcu eiuſdem Eccleſiæ, qui triumphalis ab antiquis appellabatur, depictus adhuc cernitur.

Anaſt. Bibliotħ in vita Paſch. 1.

4 ASTVLPHO LANGOBARDORVM REGE. Huic Aſtulpho, ſeu Ayſtulpho Rachis Langobardorum Rex monachus factus, Regnum reliquit. Hic propagandi Regni cupidus Rauenna capta, magnaq. Flaminiæ parte occupata, Romam ipſam obſedit, multiſq. in agro

Romano incurſionibus factis à Pipino Gallorum Rege, qui propterea iam ſecundò in Italiam venerat, Ticini obſeſſus, coactus fuit omnia per eum capta reſtituere: Et demum ex apoplexia moritur; quamquam alij fulminis ictu, alij in venatione ab apro confoſſum, nonnulli ex equo delapſum interijſſe dicant. Is autem, dum Romam obſideret, multa Sanctorum corpora effodiens, & ſecum transferens, Cœmeteria ſubuertit, vt ſcribit Bibliothecarius; ex quo opinio nata eſt, quòd Corpus quòque sãctæ Cæciliæ ab eo fuiſſet aſportatum. *Biblioth. in vita Stephani 2.*

5 ANTE CONFESSIONEM BEATI PETRI APOSTOLI. Locus ille ſubterraneus ſub maiori Altare circa Presbyterij ambitum collocatus, vbi ſanctorum Martyrum corpora, ſeu eorum ſacræ reliquiæ reconderētur, Maiores noſtri Confeſſionem appellarunt, quam vocem in ſacris Martyrologijs, in actis Martyrum, in Libro de Romanis Pontificibus frequentiſſimam inuenies; quælibet enim Eccleſia antiquitus ſuam habebat Confeſſionem. Verum Apoſtolorum Petri, & Pauli Confeſsiones inter alias celebriores exiſtunt, quæ à Caio antiquo Theologo apud Euſebium trophæa appellantur. Porrò quod ad Confeſsionē Sācti Petri, de qua hic, ſpectat; locus ille eſt in quo sācti Petri corpus poſt glorioſum eius martyrium depoſitū eſt Via Triumphali iuxta Apollinis templū, & Caij, ac Neronis Circum, vbi Anaclet. PP. I. eiuſdē Apoſtoli memoriā, auctore Damaſo, compoſuit, atque conſtruxit, quod inſtar cœmeterij cæteris deinde Pontificibus fuit, in quo Lini, Cleti, Anacleti, Euariſti, Xyſti, Theleſphori, Higinij, Pij, Eleutherij, Victoris, aliorumq; ſanctorum Pontificum corpora recondita fuerūt. Erat hæc Confeſsio priſcis Chriſtianis, ipſis perſecutionis tēporibus, vt Oratoriū, ſeu Sacrariū quoddā, ad quod orās S. Zoe, B. Nicoſtrati Martyris vxor ſub Diocletiano Imperat. à perſecutoribus arctata, martyrio *Euſeb. l. 3. hiſt. Eccleſ. cap. 4.* *Damaſ. in Ana cleto.*

coronata eſt, quo in loco demum pace Eccleſiæ tradita à Conſtantino Magno ampliſſima eſt Eccleſia cõſtructa. Solebant olim ante Confeſſionẽ Sancti Petri iuramenta præſtari; legitur enim in Libro de Romanis Pontificibus Bonifatium ſecundum ante Confeſſionem Sancti Petri ſuum quoddam conſtitutum, quod liceret ſibi ſucceſſorem eligere à Clero iureiurãdo confirmari feciſſe, illudq; poſtea ante eandem Confeſſionem toto Clero, & Populo ſpectante incendio conſumpſiſſe, & in vita Adriani Primi, Charolum Francorum Regem donationem à ſe Romanæ Eccleſiæ factam in ſacra ſancti Petri Confeſſione iuramenti ſacramento confirmaſſe. Cæterum antiquitus hæc ſancti Petri Confeſſio & argento, & auro mirum in modum ornabatur; Habemus enim in eodem Libro de Romanis Pontificibus eam argento ex auro puriſſimo deaurato à Gregorio III. inueſtitam, & ab Adriano Primo totam ex aureis laminis, diuerſis hiſtorijs inſculptis, decoratam, & à Leone III. illius pauimentum auro ſtratum, illique Saluatoris, & Principum Apoſtolorum imagines oblatas. Hunc ipſum locum temporum iniuria priſcis ornamentis nudatum nuper Clemens Octauus Pontifex Max. magnificè marmoreis tabulis diſcoloribus, aureoq; gypſo veſtiuit, & decorauit. Confeſſioni ſancti Petri multa dona à Charolo Magno Imperatore oblata in eiuſdem Leonis III. vita enumerãtur, & demum eam innumeris ornamentis, & muneribus à Romanis Põtificibus, Imperatoribus, alijſq; Chriſtianis Principibus ditatam ſæpe legimus. Ad eam enim ipſi Imperatores, & Reges ſtatim atque Vrbem ingrediebantur orationis cauſa accedebant; ſed hæc de Confeſſione ſancti Petri ſufficiant. Quod autem hic dicitur Paſchalem ante Confeſſionem ſancti Petri reſidiſſe, cum ei hæc facta fuit reuelatio, intelligas ſcilicet ante Altare maius S. Petri, vt rectè in porticu Eccleſiæ S. Cæciliæ depictum eſt, quemadmodum ex ipſius picturæ

exem-

exemplari, quod ſupra poſuimus facilè cognoſcere poteris, ita enim ſæpe in geſtis Pontificum legimus: Fecit coronas, vel vela pendentia ante Confeſſionem, & ſimilia.

6 QVI TANTO PENES ME FVISTI. Ita etiam habetur in manuſcripto Codice Baſilicæ ſancti Petri, & apud Anaſtaſium, Bibliothecarium, Ioannem de Columna, & S. Antoninum; ſolus Codex Vaticanus habet *Quæ tantò penes me appropinquauit*. Et quidem ex hac duplici lectione, duplex quòque varius prouenit ſenſus, nam iuxta Vaticani Codicis lectionem Paſchalis refert in reuelatione B. Virginem Cæciliam tantò penes ſe appropinquaſſe, vt proprio loqui ore ſimul poſſent; & iuxta aliam magis communem Sancta Virgo Cęcilia dicit Paſchali, cū ſuo corpori, cum illud in Cœmeterio quæreret, appropinquaſſe, vt loqui ſimul valerent. Quam profectò veriorem lectionē puto, idque ex pręcedētibus illis verbis: *Certamen, quod in me diu appoſueras ſine cauſa reliquiſti?* Et ex ſequentibus ijs: *Sed ſicut cœpiſti perage, & ſicut operaris indeſinenter operare.* Ex his enim verbis patet Paſchalem Papam in Cœmeterio ſacrę huius Virginis corpus perquiſiuiſſe verum cum illud inuenire nō potuiſſet, & ab Ayſtulpho Langobardorum Rege ſublatum diceretur, à perquiſitione retardatum.

7 IN COEMETERIO SANCTI XYSTI. In Codice Vaticano habetur: *In cœmeterio Xyſti, ſeu Prætextati*. In manuſcripto Codice Baſilicæ ſancti Petri, apud Anaſtaſium Bibliothecarium, Ioānem de Columna, Richardum Guidonem, ſanctum Antoninum legitur

In Cœmeterio Prætextati. Nec mirum videatur; Vnum enim, & idem Cœmeterium à pluribus, & diuerſis Martyribus in eo ſepultis varia deſumebat nomina, licet quandoque conſtructoris, vel inſtauratoris nomine nuncuparentur Cœmeteria. Scias ergo Cœmeteriũ hoc S. Xyſti, ſeu Prætextati Cœmeterij Calliſti partẽ fuiſſe, verum quia in eo ſanctus Xyſtus Papa ſecundus gladio animaduerſus eſt, & cum Feliciſsimo, & Agapito Diaconis, Ianuario, Magno, Innocentio, & Stephano ſubdiaconis ſuis ſepultus, vnà cum ſancta Cæcilia, Tiburtio, Valeriano, Maximo, & Vrbano Papa, propterea & Cœmeterium Xyſti, & Cœmeterium Feliciſsimi, Agapiti, atque Ianuarij, & Cœmeterium ad ſanctam Cæciliam, & Cœmeterium Tiburtij, Valeriani, & Maximi, & Cœmeterium Vrbani dictum reperimus. Anaſtaſius Bibliothecarius Cœmeterium S. Xyſti Papæ à Leone III. renouatum tradit in eius vita, vbi & dona eidem ab ipſo oblata enumerat. De Cœmeterio Beatorum Martyrum Ianuarij, Vrbani, Tiburtij, Valeriani, & Maximi à Gregorio III. inſtaurato habes apud eundẽ; qui & in Adriano Primo meminit Eccleſiæ S. Tiburtij, Valeriani, & Maximi, & Cœmeterij SS. Vrbani Pontificis, Feliciſsimi, Agapiti, atque Ianuarij Martyrum. De Cœmeterio demum ad ſanctam Cæciliam habes in Romano Martyrologio ſub die 4. Martij. Romæ Via Appia SS. Martyrum nongentorum, qui poſiti ſunt in Cœmeterio ad ſanctam Cæciliam] Extat adhuc in Cœmeterio Calliſti non longè ab ore cryptæ ſub Eccleſia S. Sebaſtiani Titulus ſancti Maximi ita inſcriptus.

Biblioth. in vita Leon. 3

Biblioth. in vita Gre. 3 & Adria. 1.

S A N C T O
M A R T Y R I
M A X I M O

Et perſeuerat adhuc ibidem memoria loci illius, in quo primùm S. Cæciliæ corpus ab Vrbano Papa depoſitum; à Paſchali Primo inuentum fuit, marmorea hac inſcriptione renouata.

✠ HIC QVONDAM RECONDITVM FVIT CORPVS
BEATAE CAECILIAE VIRGINIS, ET MARTYRIS.
HOC OPVS FECIT FIERI REVERENDISSIMVS
PATER DOMINVS GVLIELMVS ARCHIEPS.
BITVRICENSIS. ANNO DOMINI MCCCC NONO.

Ne putes Gulielmum hunc Archiepiſcopum Biturìcẽſem eum eſſe, de quo in ſacris Martyrologijs ſub quarto Kal. Auguſti, cuius acta habemus, apud Surium, is enim, vt notat Illuſtriſs. Cardinalis Baronius in ſuis ad Romanum Martyrologium notis, obijt Anno Domini MCCXLI. & ab Innocentio IIII. fuit in Sanctorum numerum relatus, cuius literæ adhuc in Vaticana Bibliotheca ſeruantur; tempus enim in dicta inſcriptione deſignatum non conuenit cum ijs temporibus: Niſi ſculptoris errore perperam tempus deſignatum diceremus. Extat præterea in Confeſſione Eccleſiæ Sanctæ Cæciliæ marmorea tabula, quam exiſtimamus antiquam eſſe Sãctorum Valeriani, & Tiburtij ſepulcralem inſcriptionem, à Cœmeterio illuc tranſlatam, quando & ipſa quoque corpora ibidem repoſita fuerunt; Inſcriptio autem eſt huiuſmodi. Sur. tom. 4.

SANCTIS MARTYRIBVS TIBVRTIO,
BALERIANO, ET MAXIMO, QVORVM
NATALE EST XVIII. KALEND. MAIAS.

8 LINTEAMINA, CVM QVIBVS SACRATISSIMVS SANGVIS EIVS ABSTERSVS EST. Hæc illa ſunt linteamina, de quibus ita in eius paſsione habetur: *Cuius ſanguinem omnes bibulis linteaminibus populi, qui per eam crediderant, abſtergebant.*

9 TITVLVS, QVEM SVO SANCTO NOMINE CHRISTIANA DEVOTIONE DICAVERAT. Hæc eſt communior lectio, & ita etiam habetur apud Anaſtaſium Bibliothecarium, & alios, quos ſupra retulimus, idq; cum eo, quod in ipſa S. Cæciliæ paſsione dicitur, cũ de eius domus dedicatione agitur, conuenit. Solus Codex Vaticanus habet: *Titulum, quem piæ deuotionis affectu S. Papa Primus Gregorius Doctor eximius dicauerat.* Quod & potuit eſſe, idque videtur etiam comprobari ex eo, quod Paſchalis, vt infra in his literis dicitur, Monaſterium in honorem S. Gregorij ædificauerit, quaſi id fecerit, ea re motus, quia ipſa Eccleſia ab eodẽ ſancto Pontifice dedicata fuerit. Licet enim S. Vrbanus Papa à S. Cæcilia rogatus eius domum Eccleſiam conſecraſſet, potuit tamen dicta Eccleſia ob antiquitatem collapſa, vel aliqua alia ex cauſa profanata à S. Gregorio iterum conſecrari, ſicut multas Eccleſias pluries dedicatas fuiſſe ex antiquis inſcriptionibus conſtat. Cæterum Eccleſia ſanctæ Cæciliæ antiquiſſimus eſt Præsbyteri Cardinalis titulus, cum illius mentio fiat in Concilio ſecundo Romano ſub Symmacho, ibi enim ſe ſubſcribũt Bonifatius, & Martianus Præsbyteri S. Cæciliæ; fuit enim Concilium illud, vt in eo dicitur, poſt Cõſulatũ Paulini, Chriſti ſcilicet Anno 499. celebratum. In antiquo etiam epitaphio, quod eſt in Confeſsione eiuſdem Eccleſiæ, ſepulcri illius locus ab Ar-

Archipreſbytero Tituli ſãctæ Cæciliæ ſolidos ſex com-paratus dicitur Imp. DD. Aug. Heraclio Anno nono P.C. eiuſdem Anno octauo, atque Heraclio Conſtantino nouo filio ipſius Anno ſeptimo, indictione ſeptima; Quod accidit Anno Chriſti DCXIX. vt ſcribit Honuphrius in faſtis. Stephanus Tertius quoque ex Presbytero Tituli S. Cæciliæ à Zaccharia Papa creatò, fuit Anno Domini DCCLII. Romanus Pontifex renunciatus. Solebant antiquitus Romani Pontifices in natali Sanctæ Cæciliæ ad ſacrum miſſæ myſterium celebrandum cum Clero ad hanc Eccleſiam conuenire; ibique rogam Populo dare; legimus enim apud Anaſtaſium Bibliothecarium Vigilium Papam decimo Kalendas Decembris Theodoræ Auguſtæ iuſſu, dum in hac Eccleſia munera Populo traderet, captum, & Conſtantinopolim trãſmiſſum. Hæc de hoc Titulo attigiſſe ſufficiat, fuit olim, & Oratorium S. Cæciliæ via Tiburtina, quinto ab Vrbe milliario, cuius meminit idem Bibliothecarius in Zaccharia, ſed huiuſmodi antiquitatum ſtudioſum Lectorem remittimus ad Librum, quem à præſtantiſſimo viro Pompeio Vgonio quamprimum edendum in lucẽ ſperamus, in quo omnia, quę ad Eccleſiarum Vrbis antiquitatem ſpectant, adamuſſim diſcutientur.

10 A FVNDAMENTIS EST RESTAVRATVS. Ex hoc loco, & ijs quæ ſupra diximus conſtat quantum errent ij, qui primam huius Eccleſiæ fundationem Paſchali tribuunt, cum ipſe eam tantum inſtaurauerit, de qua inſtauratione ita Anaſtaſius Bibliothecarius in eius vita: Chriſti namque omnipotentis Dei famulus, & prænominatus Pontifex maximam erga Dei Eccleſiam curam, & ſollicitudinem præuidendo indeſinenter gerens; cum quodam die orationis ſtudio ad Sanctæ Dei Virginis, Chriſtiq; Martyris Cæciliæ Eccleſiam adueniret, nimio iam quaſſata ſenio Eccleſiæ eiuſdẽ mœnia etiam

à fun-

à fundamentis ruitura videns; quæ per olitana tempora defectu vetuſtatis marcuerant, & pene ruinis confracta diu antiquitatis lacerata manebant, dato ſtudio operis eodem in loco magnifico opere nouam conſtruere Eccleſiam cæpit, & perficere ſatis meliorem, quam fuerat ſtuduit.] hæc Bibliothecarius. Seruatur adhuc illæsũ muſiuum abſydis à Paſchale factum, in cuius medio Seruatoris noſtri, & hinc inde Principum Apoſtolorum Petri, & Pauli, S. Cæciliæ aliorumq; Sanctorum extãt imagines, & ipſius Paſchalis effigies Eccleſiam S. Cæciliæ manu geſtans; & ſubtus hæc aureis literis inſcripta carmina;

HAEC DOMVS AMPLA MICAT VARIIS FABRICATA METALLIS,
OLIM QVAE FVERAT CONFRACTA SVB TEMPORE PRISCO.
CONDIDIT IN MELIVS PASCHALIS PRAESVL OPIMVS.
HANC AVLAM DOMINI FIRMANS FVNDAMINE CLARO.
AVREA GEMMATIS RESONANT HAEC DINDIMA TEMPLI.
LAETVS AMORE DEI HIC CONIVNXIT CORPORA SANCTA
CAECILIAE, ET SOCIIS RVTILAT HIC FLORE IVVENTVS.
QVAE PRIDEM IN CRYPTIS PAVSABANT MEMBRA BEATA.
ROMA RESVLTAT OVANS SEMPER ORNATA PER AEVVM.

Huius abſydis, & ornamentorũ, ac munerũ, quæ à Paſchali huic Eccl. fuerũt oblata, ita meminit idẽ Bibliothecar. *Qui Sanctiſsimus Præſul amore venerandorũ Sanctorum fecit in ornamentis ipſius Eccleſiæ abſydam muſiuo opere decoratam, & ciburiũ miræ magnitudinis ex argento penſ. lib. D. & ſemis, & vnc. vij. Propitiatorium denique ſacri Altaris, ſeu Confeſsionem interius, exteriusq; cum rugulis ſuis ex laminis argenteis mirum in modum perficiens compſit, qui ſimul penſ. lib. LXIV. & vnc. xv. Ad ſacrum verò eiuſ-*

eiuſdem Virginis corpus optulit imaginem ex argenteis laminis penſ. lib. XCV. Fecit etiam ante veſtibulum Altaris regularem inueſtitũ ex laminis argenteis cũ columpnis duabus, vbi & poſuit arcum vnum, & gammadias penſ. lib. C. & ſemis. Optulit ibi ipſum imagines ex argento deauratas tres penſ. inſimul lib. xlviij. ſemis. Sæpeſatus quòque Præſul fecit per arcus eiuſdem Eccleſiæ Calices maiores ex argẽto xxvi. penſ. inſimul lib. cviiij. & ſemis. Item vbi ſupra optulit caniſtra ex argento II. penſ. lib. II. & vnc. IX. Gabatham ex auro puriſſimo penſ. lib. III. Fecit iam prædictus Pontifex caniſtra enaſoti ex argento II. penſ. lib. x. Gabathas ex argento iij. penſ. lib. v. Turabulũ ex argento deauratum penſ. lib. I. Hic benigniſſimus Præſul optulit in ſacro Altare veſtem de blattin byzantea habentem in medio tabulam de chriſoclauo, cùm hiſtoria, qualiter Angelus B. Cæciliam, ſeu Valerianum, & Tiburtiũ coronauit, cum pericliſin de chriſoclauo miræ pulchritudinis. Item ibi ipſum fecit veſtem de fundato alythino habentem in circuitu pericliſin de olouero. Ob amorem eiuſdem Virginis fecit aliam veſtem de fundato porphiretico habẽ-

V. tem

tem in medio Crucem ex auro texto comptè decoratam. Enimuero in iam dicto Altare optulit veſtem albam ſigillatam cum roſulis habentem in medio Crucem de blattin cum pſillis, & periclisin de blattin byzantea pulcherrimè exornatam. Optulit in prænominato Altare veſtem de quadrapulo. Venerabilis Pontifex fecit vela alythina pendentia in circuitu Altaris iv. habentia Cruces, & gammadias de ſundato, & quadrapulo. In arcellam verò vbi venerabile * caput eiuſdem Virginis condidit, fecit veſtem paruam de tyreo cũ periclisin de blattin. Optulit vbi ſupra veſtem de ſundato praſino; immo & aliam veſtem de ſtaurace cum periclisin de olouero. Ibi ipſum veſtem de blattin cum periclisin de ſundato. Fecit etiam in arcella ad corpus iam dictæ Virginis veſtem de quadrapulo cum periclisin. Porrò aliam veſtem de ſtaurace cum periclisin de olouero. In iam dicta Eccleſia fecit vela tyrea cum periclisin de blattin byzantea num. xxv. Item vela praſina cum periclisin de olouero numero iv. Optulit vbi ſupra vela alythina cum periclisin de blattin numero iij. Simulque vela de ſundato parua cum periclisin de blattin numero ij. Pariter vela tyrea cum periclisin de ſundato ij.

* fortaſſe corpus, vt dicitur infra.

Hic

Hic venerabilis, & præclarus Pontifex fecit per arcus iam præfatæ Eccleſiæ, vela de ſundato num. xij. & de quadrapulo xiv. Fecit enim in arcus Preſbyterij vela parua cum periclyſin de blattin byzantea num. xij. Hic à Deo protectus venerabilis Præſul, fecit in ingreſſu eiuſdem Eccleſiæ cortinam maiorem de quadrapulo, & ſtaurace pulcherrimè exornatam. Hęc habet Anaſtaſius de reſtauratione, & donis oblatis à Paſchali Eccleſiæ S. Cæciliæ.

Nouiſſimè autem perquam feliciter eidem Eccleſiæ contigit, quod eius Titulum à Gregorio Quartodecimo Pontifice Maximo, cum Pontifex factus eſt, dimiſſum; Nepos eius ex Fratre, Illuſtriſſimus Cardinalis Paulus Sfondratus excepit, vir cùm inſignis religionis, & Chriſtianæ pietatis, tum cæterarum virtutum merito Cardinalatu, omniq́ue honore digniſſimus. Hic ruinam minãtem Eccleſiam pluribus locis fulſit: Sacellis, atque Altaribus auxit, totamq́ue in primis vetuſtate deformatam mirè excoluit, & illuſtrauit; Picturas enim medianæ nauis, veteris, nouiq́ue teſtamenti hiſtorias continentes, ſenio iam exoleſcentes, ac caligine obtectas, vt eſt venerandæ antiquitatis obſeruantiſſimus, ita reſtituit, vt nec vetera lineamenta deleri ſit paſſus, & recentium ſuperinductione colorum ſpeciem eis, venuſtatemq́ue reddiderit; nitent, vt nouæ, auctoritatẽ obtinent, vt antiquæ. Sed, & dum ad dexteram ingreſſus Eccleſiæ incultè habitum Sacellum, quod Oratorium fama eſt fuiſſe B. Cęciliæ, reparare molitur, iuxta effodiendo, ſubterraneam cellam reperit, quæ non leuibus coniecturis pars quædam Balnei eiuſdem Sanctæ Virginis fuiſſe iudicatur;

Eſt enim locus concameratus canales ad aquæ fluxum, ac tubulos circum habẽs, ad igneum calorem euaporandum; æneum ibi vas rotundum videtur, vti veriſimile eſt ad vſum aliquem balnearem; Patefieri hæc cœpta hoc ipſo tempore, quo ſcripta hæc noſtra ſub prælo erant: Quare vt modicè ſcrutari licuit, ita ſatis ſit breuiter attigiſſe; Alios hæc cura tanget copioſius exequendi, præſertim vbi totum locum (quemadmodum in animo habet) repurgauerit, atque exornauerit idem Illuſtriſſimus Cardinalis Sfondratus, qui profectò non ſolùm in dictæ Eccleſiæ inſtauratione, & muneribus eidem oblatis; ſed & in Beatæ Cæciliæ Virginis, & Sociorum Sanctorum corporum detectione, atque inuentione (vt infra dicemus) ipſius Paſchalis Primi gloriam feliciter adæquauit.

11 LVCIO PONTIFICE. Ne mireris apud Sigebertum, Martinum Pòlonum, Petrum Natalem, Richardum Cluniacenſem, Ptolomæum de Luca, & alios quos ſupra retulimus, cum de hac Sanctorum corporum ex Cœmeterio in Vrbem tranſlatione agunt, nullam fieri de Sancto Lucio Papa mentionem; corpus enim eius ab Hadriano Primo in Eccleſiam a ſe conſtructam in agro Veientano, milliario ab Vrbe xv. tranſlatum, & cum alijs Sanctis corporibus repoſitum, iampridem teſtatur Bibliothecarius in eius vita, his verbis: Hic iſdem Sanctiſſimus Præſul in domo culta Capracorum, quam ex proprio ſuo optulit pro alimoniis Pauperum Beato Petro Apoſtolorum Principi nutritori ſuo, à ſolo fundauit, atque ædificauit Eccleſiam, ſimulque ſpecioſè ornauit, & nomine eidem Dei Apoſtolo fautori ſuo dedicauit, recondens in ea reliquias Saluatoris D.N. Ieſu Chriſti, & eiuſdem Dei Genitricis, ſemperq.

Vir-

Virginis Mariæ, atque duodecim Apoſtolorum,& aliorum venerabilium Martyrum. In qua ſacratiſsima Eccleſia cum cuncto Clero ſuo, Senatuq. Romano pergens cũ nimia gloria, ſeu exultatione pariter ouantes,& in Pauperes Chriſti ibidẽ magna cõſueta eleemoſyna faciẽtẽ tranſlatauit, atque introduxit in ea corpora SS. Martyrum, ſimulque Pontificum, videlicet corpus S. Cornelij Martyris, atque Pontificis, ſucceſſoriſq. eius Sãcti Lucij Martyris,& Pontificis, & corpus S. Felicis ſimili modo Mart. ſeu Pont. &c.] Cum ab hac igitur Eccleſia,& non à Cœmeterio, S. Lucij Papæ corpus à Paſchali in Titulũ S. Cæciliæ reportatum fuerit, mirum non eſt, ſi cum de corporibus ex Cœmeterio ſumptis agitur, nulla de eo fiat mentio.

12 SVB SACRO ALTARE DEDICANTES COLLOCAVIMVS. Antiquiſſimam hanc Sanctorum corpora ſub Altaribus collocandi conſuetudinem ex Apoſtolica traditione Maioribus noſtris profluxiſſe colligunt aliqui ex illo Apocalypſis: Vidi ſubtus Altare Animas interfectorum propter verbum Dei, & propter teſtimonium, quod habebant,&c.] Verum cum à Felice Primo, vt teſtatur Damaſus, ſuper memorias Martyrum Miſſas celebrari conſtitutum fuiſſet, vt de hoc etiam extat eiuſdem Felicis decretalis Epiſtola ad Epiſcopos per Galliam conſtitutos; & idcirco perſecutionis temporibus Miſſæ ſuper ipſa Martyrum ſepulcra in Cœmeterijs, & Cryptis celebrarentur; Pace deinde Eccleſiæ parta, templis ampliſſimis vndique extructis, in eaque Sanctorum Martyrum corporibus tranſlatis, vt Felicis decretum commodius obſeruaretur, ipſa corpora ſub Altaribus, idque potiſſimum ſub maioribus

Apoc. c. 6.

Damaſ. in vita Fel. 1.

Conc. to. 1. Epiſt. 1. Fel.

col-

collocandi morem inualuiſſe exiſtimamus; vnde & Cōfeſſiones appellatas ſuperius diximus.

13. HOSPITALE S. PEREGRINI. De Hoſpitale hoc apud S. Petrum, in loco, qui Naumachia dicebatur, à Leone Tertio ædificato, hęc habet Anaſtaſius Bibliothecarius in vita eiuſdem Leonis: Hic autem præclarus Antiſtes diuinitus inſpiratus Hoſpitale B. Petro Apoſtolo, in loco, qui Naumachia dicitur, à fundamentis nouiter conſtruens, diuerſa illic domorum ædificia decorauit, atque Eccleſiam in honorem Beati Petri Principis Apoſtolorum à nouo conſtruxit; in qua etiam Sanctorum Chriſti Martyrum corpora deferens recondidit, & omnia, quæ in prædicto Hoſpitale erant neceſſaria conſtruxit; prædia illic vrbana, vel ruſtica pro alimoniis Chriſti pauperum, ſeu aduenis, vel peregrinis, qui ex longinquis Regionibus veniunt, obtulit ad exaltationem Sanctæ Dei Eccleſię, & pro ſalute Populi Romani] Idem Anaſtaſius in eiuſdē Leonis 3. vita, cum varia munera, quæ ipſe Leo obtulit diuerſis Eccleſiis, enumerat: Verum etiam (inquit) in Oratorio Sācti Peregrini, quod ponitur in Hoſpitale Dominico ad Naumachiam, fecit caniſtrum ex argento penſ. lib. v. & vnciam vnam.] Extat adhuc Eccleſia Sancti Peregrini extra Portam Viridariam apud Sanctum Petrum, quæ eſt vnita, & annexa Baſilicæ Sancti Petri, in cuius Archiuio vidimus quamplures Bullas Pontificum, qui Hoſpitale Sancti Peregrini Canonicis dictæ Eccleſiæ confirmant: extat inter cæteras Leonis Noni Bulla, ſub Dat. nono Cal. Aprilis anno 5. Indictione 6. in qua Eccleſiam Sancti Peregrini, & Hoſpitale à Paſchale Primo, Leone Quarto, & Ioanne Decimo Eccleſiæ Sancti Petri conceſſum, denuo confirmat; quod idem etiam in Bulla Innocentii Tertii, ſub Datum Laterani anno Domini

1205.

1205. Indictione 8. continetur, in qua Sergii Secundi, Leonis Quarti, Leonis Noni, Innocentii Secundi, Hadriani Quarti, Vrbani, & Clementis Tertii confirmationes enunciantur. Ex quibus vnionem hanc Eccleſiæ Sanctæ Cæciliæ à Paſchali Primo factam (quoad ipſum Sancti Peregrini Hoſpitale, quicquid de eius bonis fuerit) effectum non habuiſſe colligitur, cum ab ipſo Paſchali Primo, & aliis ſucceſſoribus Pontificibus Baſilicæ Sancti Petri (vt hodie etiam eſt) annexum conſtet. Hinc eſt, quod in Codice Vaticano, vt videre eſt, & in veteri exemplari Baſilicæ Sancti Petri nulla fit huius vnionis mentio: in eis enim ſolum habetur dictũ Hoſpitale à Paſchali fuiſſe inſtauratũ, his tamẽ verbis additis, *vt plenius in Epiſcopali libro continetur:* in quo Epiſcopali, ſeu Pontificali libro (ita enim Pontificia Bibliothecarij hiſtoria ſolet appellari) hæc vnio ſubiungitur. Certum enim eſt ipſum Bibitothecarium ex ipſis originalibus Paſchalis literis ad verbum ſuam contexiſſe hiſtoriam.

14. NAVMACHIA. Naumachia locum hic ſignificat, in quo naualis pugnæ ſpectacula edebantur. Hæ plures temporibus Cæſarum Romæ fuerunt, nec vna dumtaxat trans Tyberim. Hic verò ea intelligitur, quæ ſub ipſis radicibus Vaticani collis extabat, vt hic dicitur propè Sanctum Petrum, de qua ſæpe mentio in hiſtorijs Eccleſiaſticis. In hiſtoria martyrii Beati Petri, quæ Lini nomine circumfertur, ſcribitur peruenisſe vnà cum Apoſtolo, & Apparitoribus, Populum infinitum ad locum, qui appellatur Naumachia, iuxta obeliſcum Neronis in monte.] Græcus liber, qui in Bibliotheca Vaticana aſſeruatur de eiuſdem Beati Petri paſſione ſic habet: Deducitur Petrus ad eam partem montis Vatica-

ticani, quæ arborem ſupra terebinthum habet, & infra in ſubiecta planicie Naumachiam.] Et vbi de ſepultura eiuſdem Apoſtoli agitur: Suſtulerunt (inquit) corpus Sancti Petri clam, & poſuerunt illud ſub terebintho propè Naumachiam, in loco, qui dicitur Vaticanus.] In actis quòque Sancti Sebaſtiani, quibus inſerta eſt paſſio Sanctæ Zoæ Martyris dicitur: Itaque Beatiſſima Zoe, cum in Apoſtolorum natali ad Confeſſionem Sancti Petri oraret, ab inſidiantibus Gentilibus arctata, ducitur ad Patronum Regionis Naumachiæ.] Hunc ipſum locum Naumachiæ, præter has Paſchalis literas, deſignat quòque Bibliothecarius in vita Leonis Tertij, & Paſchalis Primi, vbi de Hoſpitale Sancti Peregrini agit.

Expliciunt Notæ.

SANCTORVM CORPORVM

B. CAECILIAE VIRG. ET MART. SOCIORVMQVE EIVS VALERIANI, TIBVRTII, ET MAXIMI NECNON VRBANI, ET LVCII PONT. DETECTIO VLTIMA, AC SOLEMNIS REPOSITIO

Sub Clemente VIII. Pontifice Maximo
Anno Domini M. D. IC.

Paulo Sfondrato Tit. S. Cæciliæ Presbytero Cardinale.

ANTONIO BOSIO AVTHORE.

CVM BEATAE CAECILIAE Virginis, Sanctorumque Martyrum Valeriani, Tiburtij, & Maximi ſociorum eius; Vrbani, & Lucij Pontificum ſacra corpora multis ſæculis, hoceſt annorum ſpatio ferè octingentorum, prout à Paſchali Papa Primo in Aede Sanctæ Cæciliæ recondita fuerant, immota, & Mortalium oculis inuiſa latuiſſent: Tandem Chriſtianæ ſalutis M. D. IC. Clementis Octaui Pontificatus anno VIII. decimo tertio calendas Nouembris iterum Vrbi Romæ reuelata patuerunt.

Vltimæ detectionia SS. corporum B. Cæciliæ, & Sociorũ annus, & dies deſignatur.

Huiuſmodi autem reuelationis hæc fuit occaſio. Cum veterem Sanctæ Cæciliæ Eccleſiam, cuius Titulum obtinet, Illuſtriſſimus Cardinalis Paulus Sfondratus pro ſua in Deum, Sanctamque Martyrẽ pietate reparare, atque exornare cæpiſſet; inter cætera meditabatur ſub Ara ma-

Occaſio reuelationis SS. corporum.

iore, qua ad Orientem antiquo more conuertitur cuſtodiam ſacris Reliquijs continendis extruere, quas partim in eadem Eccleſia adſeruatas repererat, partim ipſe Summi Pontificis conceſſu aliunde inuexerat, vaſiſque ex auro, & argento eleganter elaboratis incluſerat; Is enim locus, quo more, inſtitutoq; Maiorum non niſi Sanctorũ corpora humari conſueuerunt, meritò pretioſis eorumdem Reliquijs recipiendis idoneus eſt iudicatus. Ad id igitur opus conficiendum cum effodi illic neceſſe eſſet, quo ſoli depreſſio plus ſpatij ſacræ cuſtodiæ relinqueret, idem Illuſtriſſimus Cardinalis nihil ſe abſente moueri voluit; idque ob eam cauſam, quòd eiuſmodi effoſſione inuenturum ſperabat ſe corpora Sanctorum Cæciliæ, Valeriani, Tiburtij, & Maximi ſociorum Martyrum, nec non Vrbani, & Lucij Pontificum, quæ quòd in eo loco eſſent pluribus coniecturis ad credendum adducebatur. Nam præter multorum veterum Scriptorum teſtimonia, ipſaſq; Paſchalis Papæ litteras, quas ſupra retulimus, quarum exemplar ex Vaticana Bibliotheca depromptum inter ſcripturas felicis memoriæ Sanctiſſimi Patrui ſui Gregorij Quartidecimi repererat, qui & ipſe in Cardinalatu huius Eccleſiæ Titulum obtinuerat; ſæpius idem Cardinalis antiquam in marmore inſcriptionem legerat in ſubterranea Confeſſione directè ſub Ara maiore poſitã, quo in loco effodiendum erat; quæ inſcriptio disertè commemorat Paſchalem Pontificem illic ſupradicta Corpora condidiſſe. Accedebat etiam, & alterum non leue argumentum; quod intra eam feneſtellam, quæ ſub Altari maiore antiquo ritu exciſa erat ab ea parte, quæ Populum reſpicit, cuius exemplum adhuc in pleriſque veteribus durat Eccleſijs, vbi & lampades ad honorem Sanctorum accendi ſolent, aduerterat rotundum foramẽ in profundum deſcendens; quo viſo recordatio quædã veteris conſuetudinis Cardinalis animum tetigit, nempè ſuetum antiquitus ſupra tumulos, Sanctorumq; Martyrum

Cardinalis Sfondrati plures coniecturæ, q̄d ſacra corpora SS. eſſent ſub Ara maiore collocata.

rum memorias per foramen huiuſcemodi, ſeu, vt Sanctus Germanus appellat, cataractam brandea, ſiue vela demitti, quæ propius ſacris admota Reliquijs diuinam quandam virtutem miraculis plerumq; teſtatam traherent; ideoq; non parua apud priſcos illos Chriſtianos veneratione haberentur; qualia etiam Romanos Pontifices Regibus, & Principibus exteris dono mittere ſolitos Beati Gregorij Magni exemplo cognoſcimus. Hac ergo animo præcepta de eiuſmodi foramine opinione, & ex alijs etiam, quæ ſupra retulimus indicijs, & argumentis Cardinalis intra ſubiectum vacuum, quo foramen reſpiciebat Sanctę Virginis Cæciliæ, ſociorumq; Martyrum corpora adſeruari diuino inſtinctu cogitauit; Nec eum ſpes, & opinio feſellit; nam cum, ex quo eius Eccleſiæ regimen ipſi diuinitus obtigit, incredibili ſemper deſiderio flagraſſet proprijs oculis ſi Deo placitum eſſet Sancta illa Corpora videndi, coramq; venerandi, atque identidem videre cuperet quomodò poſt tot annorum curricula ſe ſe haberent, & num ob temporis longinquitatem detrimenti aliquid paſſa eſſent, vt eorũ venerationi, ac dignitati quantum in ipſo eſſet conſuleret; placuit omnipotenti Deo tam pio ipſius Cardinalis voto benignè obſecundare, pretioſumq; Sanctæ Cæcilię corpus, vnàq; Sociorum, quæ longa temporum ſeries celauerat, eius regiminis tempore reuelare.

S. Germanus in ep. ad Hormiſdã Papam lib. 1. epiſt Pont. fol. 524.

S. Greg. lib. 3. Regeſt. ep. 30. & alibi ſæpe.

Igitur cum ad prædictam ſacræ Reliquiarum cuſtodiæ extructionem inchoandam, de qua initio dicebamus idem Cardinalis ad hanc ſe ſe Tituli ſui Eccleſiam peculiari incenſus religione contuliſſet eo quo diximus anno, & die, quæ dies Mercurij fuit, cum coram adeſſet, præeſſetque, dirui pauimentum iuſſit, quo excuſſo, & ſubiecta humo egeſta, ſuperiorique pariete demolito duæ marmoreæ arcæ ternos circiter infra pedes apparuerunt, quæ quidem ſe ſe inuicem ferè contingebant; erant autẽ ſecundum Aræ longitudinem collocatæ, ita vt ipſa Ara

Arcæ duæ marmoreæ ſub Ara maiore deteguntur.

eis ſuperpoſita immineret. Hæc omnia præſente ipſo Illuſtriſſimo Cardinale acta, detectaque ſunt, qui anteꝗ quam vlterius quidquam progrederetur, aut attentaret, idonei fidei Teſtes accerſiri iuſſit; fuerunt hi Reuerendiſſimus Paulus Iſernien. Epiſcopus Summi Pontificis Vicarij Viceſgerens, Iacobus Butius Canonicus Lateranenſis, & Congregationis eiuſdem Illuſtriſſimi Vicarij Secretarius, Reuerendi item Patres Petrus Alagona, & Petrus Morra è Societate Ieſu, quibus aduenientibus, ac nonnullis alijs ex familia eiuſdem Cardinalis aſpectantibus diligenter omnia deinceps ſunt explorata.

Teſtes inuentionis corporum S. Cæciliæ & ſociorũ.

Ac primum de marmorea priore arca, hoc eſt ea, quæ limina ſpectabat Eccleſiæ, vbi tegumen item è marmore remotum eſt, animaduerſum capſam intus è cupreſſo incluſam coerceri, ſenos palmos longam, vnum & ſemis latam, ac binos altam: Erat illa haud quidem claue obſerata, clauiſque confixa, ſed ligneo ductili operculo ad oras inſerto, compactoque clauſa, quod ſcilicet ab extremo tantum admota manu dimoueri, ac reduci, & retrahi poſſet; Quæ via aperiendi vbi poſt breuem inquiſitionis moram tandem fauente Deo innotuit ad id ipſo Cardinale proprijs manibus operã deuotè præſtante, operculum qua decebat reuerentia extractum, remotumque eſt. Aperta capſa circumornata vndique apparuit intus textili quodam ſericæ quam vulgò appellant ſaiæ ſimilitudinem referente coloris ex viridi, & ruſo permiſti, cuius tamen nitorem temporis longinquitate obfuſcatũ agnoſceres; hoc illud eſt textile, de quo ſic Bibliothecarius in Paſchali, dum dona, quæ is Pontifex huic Eccleſiæ cõtulit, recenſet: *Fecit in arcella ad corpus iam dictæ Virginis veſtem de quadruplo cum periclisin*. Intra hanc capſam B. Cæciliæ Virginis corpus extabat ſerico, atque fuſcó coopertum velo, ſubterque velum veſtes aureæ virginei ſanguinis notis reſperſæ fugaci, tenuique fulgore tranſlucebãt, cum quibus aureis indumentis (quibus etiam ipſa viuens

Corpus S. Cæciliæ in cupreſſina capſa incluſum inuenitur.

Cupreſſina capſa in qua erat corpus S. Cæciliæ qualis.

Biblioth. in vita Paſchal. relatus ſupra fol. 146.

Corpus S. Cæciliæ quomodo inuentum eius menſura, & ſitus deſcribitur.

 vtebatur

vtebatur) idem ſacrum Corpus à B. Paſchale repertum fuiſſe cùm eiuſdem litteræ, tum Bibliothecarius, alijque, quorum ſupra meminimus, referunt. Sed & quemadmodũ ipſe Cardinalis ſe animaduertiſſe teſtatur, ſub aureis veſtibus rigidum cilicij tegmen propius ſacris oſſibus hæreſcens latebat, de quo ita Acta paſſionis eiuſdem commemorant: *Cæcilia verò ſubtus ad carnem cilicio induta deſuper auro textis veſtibus tegebatur*. Inſuper ad pedes ſacrati Corporis linteaminum glomus iacebat conuolutorum, illa nimirum, quæ ipſe Paſchalis in litteris inuentionis ſuæ commemorat ſic ſcribens: *Vbi etiam linteamina, cum quibus ſacratiſsimus ſanguis eius abſterſus eſt de plagis, quas ſpiculator trina percuſsione crudeliter ingeſſerat in vnum reuoluta, plenaque cruore inuenimus*. De quibus etiam linteaminibus ſic ipſius paſſionis narrat hiſtoria: *Cuius ſanguinem omnes bibulis linteaminibus Populi, qui per eam crediderant extergebant*. Virgineum Corpus palmos quinque cum ferè dimidio longũ apparebat, haud dubiè vetuſtate exſuccis oſſibus, atque contractis; nam viuentem Virginem excelſiore ſtatura fuiſſe quis ambigat? Iacebat id corpus in dexterum incumbens latus, paululum contractis cruribus, brachijſque ante proiectis, ceruice autem valde reflexa; facieque ad humum procumbente dormientis inſtar, eam vt credi poteſt formam retinens, in qua poſt trinam percuſſionem, cui triduum ſuperuixit, animam Deo reddens conciderat, fueratque pariter in Cœmeterio ab Vrbano Pontifice collocatum: quod ita Paſchalis ſub Altari maiore repoſuerat, vt ſumma pars eius ad meridionalem, extrema ad ſeptentrionalem Eccleſiæ partem ſpectaret: Hunc iacentis Corporis ſtatum marmoreo ſimulachro, de quo infra dicetur, Illuſtriſſimus Cardinalis Sfondratus exprimi curauit.

Supra fol. 3.

Supra fol. 44.

Supra fol. 26.

In altera autẽ proxima, & maiori arca marmorea, quæ in interiori parte, nimirum vlterius verſus Cõfeſsionem, & Altare locata erat, trina inuenta ſunt corpora Sanctorum,

Corpora SS. Valeri. Tiburtij, & Maximi inueniuntur, & eorum ſitus, & forma ponitur.

rum, qui in eadem fuerant ſocij paſſione, nempè Tiburtij, Valeriani, & Maximi, quæ & ſub hoc ſacro Altare à Paſchale fuiſſe repoſita conſentiens teſtatur hiſtoria: Quodlibet autem corpus peculiari linteo, ſeu velamine proprio iuxta veterem conſuetudinem erat inuolutum; erant autem ita collocata, vt ad eam partem in qua primi caput recubabat, quæ erat ſiniſtra Altaris, ſecundi pedes extenderentur; tertium autem corpus ex oppoſito ſecundi eo ſtatu, quo primum ſimiliter iacebat. Et quamquam nulla adeſſet litterarum nota, quæ illa inter ſe nominatim ſecerneret, aut deſignaret, perſpicuè tamen dignoſci, & diſtingui potuerunt; nempè quod primũ erat S. Tiburtij, ſecundum in medio poſitum S. Valeriani, tertium verò Sancti Maximi: nam prętetquam quòd hoc ordine in epitaphio ſuperius indicato, & quod infra refertur à Beato Paſchali Pontifice numerantur, corpus S. Tiburtij ab illo S. Valeriani eo argumento recognitum eſt, quoniam Sancti Tiburtij corpus capite carebat, cum foris in Eccleſia proprio in tabernaculo conſeruaretur, vt creditur ab ipſo Paſchali Papa ſublatum; Corpus deinde S. Valeriani diſtinctum eſt à Sancti Maximi, ex eo quod inuentum eſt illius caput à trunco corporis diuulſum, quod ei gladio reciſum fuerat, magnitudine quòque, & formę proportione capiti S. Tiburtij ita ſimile, vt duorum pari ferè ætate fratrum eſſe viderentur; Contra verò Sancti Maximi, qui non capite plexus, ſed ad necem plumbatis cęſus fuerat, repertum eſt caput ita cum corpore coniunctum, vt cum ipſe Cardinalis tollere illud vellet, vt extra ſimul cum alijs S. Valeriani, & Tiburtij publicè in altari coleretur, magno id conatu, & labore perfecerit; oſtendebat etiam idem caput percuſſionum, quas ex plumbatis acceperat notas, & fractionis ſigna, licet formam integram retineręt; in quo ſubflaua quòque cæſaries quaſi viuentis, & omne capillamentum reperſa ſanguine ita incorrupta cernebantur, vt ad literam in eo comple-

Corpora SS. Valer. Tiburtij, & Maximi quomodo inter ſe fuerint diſtincta.

Caput S. Maximi cum plumbatarũ percuſsionib. inuentum.

completum dici poſſet illud euangelicum; Capillus de capite veſtro non peribit. Quod autem multò cæteris grandius erat ratione proportionis habita conijcere licuit B. Maximum Valeriano, & Tiburtio magnitudine, & proceritate corporis præſtitiſſe; Ante hanc arcam lapidea Paſchalis tabula extabat Sanctorum Martyrum nomina verſibus expreſſa continens, quam infra reddemus. His verò corporibus nihil motis, ſed in ſuo priſtino, ac proprio loco relictis, ad B. Cæciliæ corpus ſpeciali deuotione honorandum, conuerſus Illuſtriſſimus Cardinalis Sfondratus ex marmorea priore arca cupreſſinam capſam, in qua collocatum erat, extrahi iuſſit, facibusque circumlucentibus, & pio comitatu in Cellam Monaſterio cohærentem intulit; quæ Cella eſt in capite nauis minoris ad dexteram maioris Aræ, in qua audiri confeſſiones Sanctimonialium ſolent; Ipſe autem Cardinalis aliam ligneam capſam iam fieri curauerat, eamque ſerico totam intus contexerat, in qua veterem cupreſſinam repoſuit, diligenterque clauſit, & obſignauit (hanc nouam deinde ligneam capſam à ſe factam, poſteaquam ſacrum Corpus priſtino loco redditum eſt, dono miſit Mediolanum Monaſterio Virginum B. Pauli, in quo & Sorores, & aliæ ex ſua familia Virgines, & Affines Deo ſe dedicarunt). In ea igitur Cella quo modo diximus clauſa, & ſigillis obſignata capſa deponitur, erigiturque altiore ſuggeſto decenter ornato, vt ad feneſtrã pertingeret ferrea crate cancellatam, vnde ab ijs, qui intra Eccleſiam eſſent conſpici commodè, & venerari poſſet; Quod ſtatim vt per Ciuitatem fama vulgauit concurſus fieri cæptus, qui vt infra dicetur poſtmodum magis magiſque increbuit. At Cardinalis Cellæ oſtio firmiter obſerato, ſigilliſque munito claues penes ſe met ipſum ſemper retinuit, cæteriſque etiam, quæ ad tanti theſauri cuſtodiam neceſſaria videbantur ordinatis, confeſtim, vt de eius inuentione ſummum Pontificem certio-

Luc. 21.

S. Maximi magnitudinis, & corporis proceritatis inſignis.

Corpus S. Cæciliæ ad Populi conſpectũ collocatur & vbi.

Capſa lignea recẽter facta, in qua recondita fuit cupreſſina capſa Mediolanum dono tranſmiſſa.

rem

Cardinalis Sfondratus Tuſculum ad ſummum Pontificẽ de noua SS. corporum inuẽtione certiorãdum proficiſcitur.

rem faceret Tuſculum, vbi ille per autumnales eos dies morabatur, profectus eſt. Qui re audita incredibili ſe deſiderio flagrare oſtendit, liceret vt ſibi confeſtim ad Vrbem reuerti, coramque ſacra Pignora venerari, quod cum illi grauis podagræ morbus, quo diſtinebatur, denegaret; vt primum eo leuaretur adfuturum promittens (ſicut & præſtitit) interim Cæſarem Cardinalem Baronium peritiſsimum antiquitatis, & nobilem Eccleſiaſticæ hiſtoriæ Authorẽ ſacris Reliquijs luſtrandis, recognoſcendiſque delegauit, qui cum Collega Sfondrato Romam reuertens vti iuſſus fuerat omnia diligenter, religioſeque contemplatus eſt, debitaque veneratione Sacrum celebrans proſequutus, vt rem totam Pontifici teſtimonio ſuo comprobaret diem vnum Romæ moratus Tuſculum eſt regreſſus.

Cæſar Card. Baronius à Pontifice ſacris Reliquijs recognoſcendis, delegatur.

Poſt autem non multò ex his, quæ ſupra premiſſa ſunt, monumentis recolens Illuſtriſsimus Cardinalis Sfondratus Paſchalem preter Supradicta, corpora etiam Beatorũ Vrbani, & Lucij Pontificum in eadem Eccleſia collocaſſe, ad ea perquirenda iuxta locum Superiorum Fabros altius fodere iuſsit, ſtatimque ſubter arcam marmoream, vnde extractum fuerat S. Cæciliæ corpus, ſimilis alia arca detecta eſt, in qua duorum Pontificum Vrbani, & Lucij corpora condita erant proprio ſeparatim velo circumuoluta; præpoſterè tamen iacebant, ita vt primi caput ad dexteram, vt illud B. Cæciliæ; alterius ad ſiniſtram vergeret Aræ maioris. Denique, quæ in tribus his, quas retulimus, arcis erant corpora, illorum eſſe Sanctorum, quos ſupra diximus, declarat epitaphium, cuius aliàs ſupra meminimus, eis ab eodem Paſchale poſitum.

Corpora SS. Vrbani, & Lucij Papæ deteguntur, & quomodo.

Id enim epitaphium in inferiore, ac ſubterranea Confeſsione ſub ipſo maiore Altare adhuc legitur; Nam cum Paſchalis ternas à nobis memoratas arcas quadrato muro validè ſepſiſſet, ante eum in dicta Confeſſione Arulam erexit; ſupraque, quæ totum ſepulchrum clau-

Epitaphiũ a Paſchale poſitum in confeſſione Sanctorũ Martyrũ a ſe

clauderet, lapideam tabulam parieti inſeruit ſupradictorum ſex Sanctorum Martyrum his exametris verſibus inciſa nomina continentem. recondito rum nomina conticinens.

HANC FIDEI ZELO PASCHALIS PRIMVS AB IMO. ECCLESIAM RENOVANS

DVM CORPORA SACRA REQVIRIT. ELEVAT INVENTVM VENERANDÆ

MARTYRIS ALMÆ. CÆCILIÆ CORPVS HOC ILLVD MARMORE CODENS.

LVCIVS VRBANVS HVIC PONTIFICES SOCIANTVR. VOSQ. DEI

TESTES TIBVRTI VALERIANE. MAXIME CVM DICTIS CON

SORTIA DIGNA TENETIS. HOS COLIT EGREGIOS DE-

VOTE ROMA PATRONOS.

Clara vel in primis huius tempore inuentionis erga egregios hos Patronos, ac Martyres Populi Romani pietas, ac deuotio extitit, præcipuèque in ipſam B. Cæciliã, quæ ex ipſo tumulo extracta in ea, quam diximus, Cella ad caput dexteræ nauis ſuper ſublime ſuggeſtum intra præfatam arcam collocata ipſius Populi oculis è feneſtra ſe ſe oſtendebat. Erat id ſuggeſtum ſerico, aureoque ſtragulo coopertum, arcaque ſimiliter; flores vndique ex auro, argentoque texti enitebant; nec non candelabra, & argenteæ lampades, cereique ex omni parte collucebant; nec thymiamata, aut thura adoleri neceſſe fuit, cum ex ipſius Virginis ſanctiſſimo corpore admirabilis, ac diuinus, qualis roſarum eſt, & liliorum odor ſuauiſſimus exſpiraret. Ad id ſpectaculum incredibile dictu eſt quantus Populi concurſus factus ſit; nam quibus aditus in Tranſtyberinam Regionem Pontes, ac Viæ confertiſſima euntium, ac redeuntium turba conſtrepebant, quæ quidem quò propius ad ipſius Sanctæ Martyris Aedem appropinquabat eo magis, magiſque ſtipabatur; multorum ſæpius pedeſtre iter rhedis, quæ vltrò,

Maxima Populi Romani erga hos Sanctos Martyres deuotio.

Odor ſuauiſsimus e corpore S. Cæciliæ effluebat.

Maximus Populi cõcurſus ad viſendum, & venerandũ corpus S. Cæciliæ.

citròque voluebant, morantibus; Vbi verò ad limina, & atrium Eccleſiæ ventum erat, nullo modo ingentē multitudinem ſpatium loci capiebat, quam vndantem foribus, & repulſam retroferri videbamus: Quin ægrè admiſſa Populi parte ianuas Eccleſiæ claudi non ſemel neceſſitas coegit, adhibitaque ad arcenda pericula Heluetiorum Militum è Pontificia cohorte cuſtodia, qui etſi muneri ſuo non deeſſent, vix tamen retinere impetum Populi poterant; qui ne tum quidem, cum Cardinalis ipſe in Eccleſia erat (erat aut penè aſsiduus) aut dignitatis, aut ſalutis ipſius reſpectu ſummoueri poterat.

Mira Matronarum erga B. Virginē Cæciliam deuotio, & religio.

Matronæ præcipuè, Puellæque Romanæ ex primaria nobilitate Cōciuis ſuæ Virginis amore perculſæ properare, adeſſe, ſupplices, ac venerabundæ procumbere, nec ante cōſurgere, quā exacto die Sol occidens domum, impatienti reditus deſiderio, reuocaret.

Excubiæ aſſiduæ ad corpus S. Cæciliæ.

Has excubias quandiu Virgineum corpus in publico fuit deuotus fœmineus ſexus per dies ſingulos frequentauit.

Sacrarum Virginum erga S. Cæciliā ſumma pietas.

Sed quibus verbis ſatis explicari poſsit quantò ipſæ ſacræ Virgines felici Cæciliæ nomini dedicatæ pietatis ſenſu Patronam ſuam diu, noctuq; cuſtodirent, quàm alacri corona cingerent, quibus choris concelebrarent, quam ardentibus implorarent precibus; vt ſe beatas, ac felices ducerent, quod ſuo tempore ipſa ſe caſtiſsima Martyr earum oculis ſpectādam obtuliſſet.

S. Pontifex, & Cardinales pluries corpus S. Cæciliæ viſerunt.

Adijt & ex Sacro Senatu purpuratorum Patrū pars maxima, ipſeque ſummus Pontifex ad Vrbem reuerſus, non ſemel ad viſendum, venerandumque acceſsit.

Pauli Sfondrati Cardinalis mira religio, & aſſiduū obſequiū erga corpus S. Cæciliæ.

Enimuerò ipſe in primis Paulus Sfondratus, cuius in Titulo pretioſus theſaurus fuerat reuelatus, erat in Eccleſia aſsiduus, ſacrumque Pignus intuendo expleri nequibat, nec diuelli vllo vnquam tempore poterat; Ac meritò ſanè ſpirituali exultabat gaudio, quod dum nouum ornatum, inſtaurationemque molitur Eccleſię ad ſuæ pietatis opera cōtēplanda caput è tumulo tollere, atque egredi viſa ſit Virgo nobiliſsima: Quæ eundem quòque

Cardinalem ſingulari gratia proſequi dignata eſt; cui vehementer optanti, precantique ſæpius aliquid ſibi Reliquiarum eius concedi, cum ex ſacro Corpore nemo, ac ne ſummus quidem Pontifex ob maximam reuerentiam tollere auſus eſſet, vltrò de eodem illi particulam benigna Virgo obtuliſſe, ac donaſſe viſa eſt. Nam cum ex linteaminibus tinctis ſanguine, quæ ad pedes iacebant (ſacra etenim oſſa nec ipſe quòque tangere audebat) non nihil idem Cardinalis recidere vellet, quorũ pleriſque alijs purpuratis Patribus particulæ diuiſæ fuerant, ad eam quam ſibi recidebat partem ſorte adhæreſcens Virginei cranij fragmentum acceſsit, de quo coniici poteſt, quòd ceruici proximum eſſet, ad triplicem ictum Carnificis penè reciſum fuiſſe; ita vt facilè cum eiuſdem vulnera linteaminibus illis, quemadmodum in hiſtoria traditur, à Fidelibus abſtergerentur, ipſa abſterſione in eis attrahi, atque auferri contigerit; quod deinde Cardinali ob ſingularem in ſe pietatem gratificans Sancta Martyr voluit ſpontè, & liberaliter elargiri; idemque ipſe pretioſiſsimæ inſtar gemmæ maximo apud ſe cum honore conſeruat.

Beatiſſ. Virgo Cæcilia ſponte de ſuis Reliquijs Cardinali Sfondrato benignè elargitur.

Menſem verò integrum in eo, quẽ diximus, proſpectu Populi honorabile Sanctuarium manſit, hoc eſt vſque ad diem vigeſimum ſecundum Nouembris, qui dies anno vertente eiuſdẽ B. Cæciliæ feſtus eſt, atque natalis. Quo toto tempore plurima Populus beneficia, per interceſſionem ipſius Sanctæ Martyris, à Deo optimo, maximo accepit: plurima ſunt patrata miracula, cum multi è varijs, grauiſſimiſque morbis, atque ægritudinibus liberati fuerint; quod illi palam gratias agentes profeſsi ſunt, & ſolutorum votorum monumenta teſtantur. Cum igitur vigeſima ſecunda Nouembris illuxiſſet dies; diem hanc ipſam glorioſo quondam Virginei martyrij triumpho celebrem, noua ſacri Corporis repoſitione, ſolennique ſacrificio celebriorem reddere pius Pontifex Clemens

Incipit relatio repoſitionis SS. corporum S. Cæciliæ & Socior.

Miracula plurima interceſſione S. Cæciliæ facta.

inſtituit. Cumque promulgatum de ea re per Vrbem eſſet edictum, ampliſſimaque adeuntibus conceſſa Indulgentia, ad tumultum, periculaque vitanda, & quò ipſi Pontifici, frequentique Populo quietior pateret acceſſus, de ambitu cautum, quò minus per habitata Transtyberinæ Regionis rhedæ bijuges circumirent: Hora erat ferè quartadecima, cum ad limina S. Cæciliæ optimus Pontifex Clemens viij. ſacro Senatu, palatinaque Curia comitante, & magna Populi ſtipante caterua peruenit. Solutis ad Aram maiorem votis, cæleſtique Hoſtia adorata, ſtatim ſacrarium ingreſſus eſt; Erat illic capſa ex argento eiuſdem Pontificis ſumptu ad S. Martyris corpus honorificentius excipiendum parata ponderis, menſuræ, formæ, ac pretij, vt infra dicetur; hanc ille conſueta, quæ in ritualibus libris habetur, precatione benedixit: Poſt hæc Pontificio pluuiali, ac pretioſa thiara, quam regnum vocant, ornatus; ſeptem candelabris, Cruce, ac Epiſcopis, & Cardinalibus ſolenni more indutis præcedentibus, ſub vmbella auro, argentoque coruſcante ab Oratoribus Senatus Veneti, Duciſque Sabaudiæ, Proceribuſque Romanis delata; Chriſtianiſsimi Regis Oratore pluuialis fimbriam attollente è ſacrario ad Tribunal ſub abſyde præparatum proceſsit. Cardinales, qui numero quadraginta duo aderant, hi fuerunt.

Clemens viij. ad Eccleſiam S. Cæciliæ accedit ad ſolemne ſacrum celebrandum.

Capſa argentea, in qua alia cupreſſina includenda erat à Pontifice benedicitur.

Cardinaliū numerus, & eorum nomina, qui ſolemni huic repoſitioni interfuerunt.

Alphonſus Geſualdus Epiſcopus Oſtienſis ſacri Collegij Decanus.

Petrus Deza Tit. S. Laurentij in Lucina Presb. Card.

Alexander Medices Tit. S. Mariæ Tranſtyberim Preſbyter Cardinalis Florentinus.

Antonius Maria Saluiatus Tit. S. Mariæ de Pace Presb. Card.

Auguſtinus Valerius Tit. S. Marci Presby. Cardinalis Veronenſis.

Simeon Talliauia de Aragona Tit. S. Praxedis Preſbyter Card. de Terranoua.

Dominicus Pinellus Tit. S. Chryſogoni Presb. Card.
Fr. Hieronymus Bernerius Tit. S. Mariæ ſupra Mineruam Presb. Card. Aſculanus.
Antonius Maria Gallus Tit. S. Agnetis Presby. Card.
Marianus Perbenedictus Tit. S. Marcelli Presbyter Cardinalis de Camerino.
Fr. Gregorius Petrochinus Tit. S. Auguſtini Presby. Card. de Montelparo.
Paulus Sfondratus. Tit. S. Cæciliæ Presb. Card.
Benedictus Iuſtinianus Tit. S. Priſcæ Presb. Card.
Franciſcus Maria Tit. S. Mariæ in Aracæli Presbyter Card. de Monte.
Octauius Parrauicinus Tit. S. Alexij Presb. Card.
Hieronymus Matthæius Tit. S. Pancratij Presb. Card.
Octauius Aquauiua Tit. S. Mariæ de Populo Presby. Card.
Flaminius Platus Tit. S. Honuphrij Presb. Card.
Franciſcus Maria Tauruſius Tit. S. Bartholomæi in Inſula Presb. Card.
Camillus Burgheſius Tit. SS. Ioannis, & Pauli Presb. Card.
Cæſar Baronius Tit. SS. Nerei, & Achillei Presbyter Card.
Laurentius Blanchettus Tit. S. Laurentij in pane, & perna Presb. Card.
Franciſcus de Auila Tit. S. Crucis in Hieruſalem Presby. Card.
Franciſcus Mantica Tit. S. Thomæ in Parione Presby. Card.
Pompeius Arrigonius Tit. S. Balbinæ Presb. Card.
Bonifatius Beuilaqua Tit. S. Anaſtaſiæ Presb. Card.
Alphonſus Vicecomes Tit. S. Xyſti Presb. Card.
Dominicus Tuſcus Tit. S. Petri in Monte aureo Presbyter Card.
Arnaldus Doſſat Tit. S. Euſebij Presby. Card.

Paulus

Paulus Aemilius Zacchias Tit. S. Marcelli Presby. Card.
Syluius Antonianus Tit. S. Saluatoris in Lauro Presby. Card.
Robertus Bellarminius Tit. S. Mariæ in Via Presbyter Card.
Bonuiſus Bonuiſius Tit. S. Blaſij de Anulo Presbyter Card.
Franciſcus Sfortia S. Mariæ in Via lata Diac. Card.
Alexander Perettus S. Laurentij in Damaſo Diac. Card. de Monte alto.
Odoardus Farneſius S. Euſtachij Diac. Card.
Antonius Fachinettus SS. Quatuor Coronatorum Diac. Card.
Petrus Aldobrandinus S. Nicolai in Carcere Diac. Card.
Cynthius Aldobrandinus S. Georgij Diac. Card.
Bartholomæus Cæſius S. Mariæ in Porticu Diac. Car.
Andreas Perettus S. Mariæ in Dominica Diac. Card.
Io. Baptiſta Detus S. Mariæ in Coſmedin Diac. Card.

Pontifice conſidente, cum Cardinales circum ſe, & cæteri ad ſua quique loca retuliſſent, quibus capiendis veteris Presbyterij ſpatium contabulato ſuggeſto amplificatum erat, cùm ſolitæ adorationis cęremonię à Cardinalibus peractæ ſunt, tum pſalmi horæ tertiæ à ſchola Cantorum decantati. His peractis ſacerdotalibus veſtibus Pontifex indutus è tribunali ad Aram deſcendit, cui Populum verſus acceſſio facta erat ligneæ tabulę magnificè apparatæ, in eaque cupreſſina capſa cum ſacro Virginis corpore aureo cooperta ſtragulo collocata erat, vbi adſiſtentibus Diaconis Cardinalibus Sfortia, & Montisalti Sacroſanctum Miſſæ ſacrificium orſus eſt, primam orationem dixit de Sancta Cęcilia, alteram de SS. Valeriano, Tiburtio, & Maximo; Illuſtriſsimo autem Cardinale Sancti Georgij Cynthio Aldobrandino Euangelium canente, reliquum Miſſæ maxima cum religione

Cardinales ſummo Pōtifici celebranti aſſiſtentes.

vſque

vſque ad finem communionis Pontifex eſt proſecutus. Hoc lectum tempus iuxta veterem in ſimilibus Eccleſię ritum Sanctæ Virginis, ac Martyris corpori in priſtina Confeſſionis ſede reponendo; Eum ad locum Tituli Præſes Paulus Sfondratus ante deſcendit, quo & argentea capſa, poſtquam benedicta eſt à Pontifice, deportata fuerat, vt ea quæ repoſitioni neceſſaria eſſent parata haberētur. At Pontifex ad Aram ter ſacro Corpori thura dedit; quatuor inde Diaconi Cardinales Farneſius, SS. Quatuor Coronatorum, Aldobrandinus, & Cæſius ad totidem capſæ latera diſpartiti, eam ſumma cum reuerentia ſubleuarunt, præcedente Cruce, aureiſque facibus verſus Confeſſionem ijdem capſam detulerunt, ſubſequente ſummo Pontifice, atque admotis piè manibus adiuuante; cæteris verò Cardinalibus vndique adſiſtentibus: Interea Cantorum ſchola concinebat antiphonā *O Beata Cæcilia, quæ Almachium ſuperaſti, Tiburtium, & Valerianum ad martyrij coronam vocaſti*. Et iam à quatuor Cardinalibus ad Confeſſionem peruentum erat, cum accedens Pontifex ijſdem Diaconis adiuuantibus intra argenteam, quam ipſe fieri curauit cupreſſinam capſam ſacro cum Corpore incluſit, acceptaque à Sfondrato Cardinale argentea tabella, in qua inciſa erat inſcriptio, quæ infra ponitur, eandem ad latus corporis eiuſdem Virginis collocauit, trina deinde thurificatione veneratus in genua pronus accidit, ac aliquo temporis ſpatio, pijs ora lachrymis rigans orauit, demiſſoque tandem operculo, & capſa clauſa, ſurrexit; Hinc ad Altare regrediens ſacroſanctum Miſſæ ſacrificium ad finem perduxit; Populoque, qui tanto concurſu conuenerat, vt eum ne dum Templum, ſed ne exteriora quidem atria caperent, pontificia benedictione impartita, læta illius ſacræ repoſitionis ſolemnitas feliciter eſt abſoluta: Et Pontifex idem pio egregiè functus munere in Vaticanum redijt. At Populi frequentia deinceps ad noctem vſque affluere non deſti-

Arca cupreſſina, in qua corpus S. Cæciliæ collocatum erat à quatuor Cardinalibus ſubleuatur, & ad Confeſſionem deportatur ſubſequente Pontifice, & Cardinalibus.

Cupreſſina capſa, in qua erat corpus S. Cæciliæ à Pontifice intra argēteam aliā collocatur.
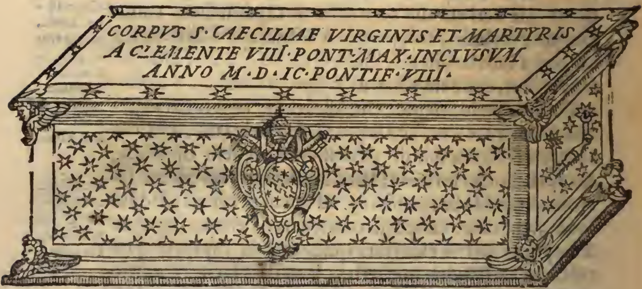
Populi maximus concurſus ad Eccleſiā S. Cæciliæ.

Mira cœli ſerenitas in feſto S. Cæciliæ.

deſtitit, cælo ipſo obſecundante, quod cum fœdis imbribus per dies proximos exundaſſet, eo die ita placidum, ac ſerenum affulſit, vt hybernus rigor in vernam temperiem verſus eſſe videretur.

Capſa argentea à Clemente viij. ad B. Cæciliæ corpus cõtinendum facta cuius menſuræ, ponderis, & formæ fuerit.

Capſa argentea, quam Clementis Pontificis liberalitas obtulit ponderis eſt librarum CCLI. pretij aureorum quatuor millium trecentorum nonaginta duorum; menſuræ, longitudinis palmorum ſex; latitudinis duorum circiter; altitudinis duorum, & vltra. Intus tota eſt purpureo ſerico circum ornata, foris ipſum argentum pluribus locis auro illitum, præſertim in ijs quibus elaboratum eſt ornamentis; ſunt hæc præcipuè ſparſæ vndique, & eminentes ſtellulę, Seraphim ad octonos angulos exculpti totidem, & Pontificia ab vtroque longitudinis latere inſignia in medio ſimili celatura; poſita eſt ſupra operculum inſcriptio grandibus litteris, prominentibuſque, & ipſis auro fulgentibus. Quæ omnia, ne penitus in tumuli tenebris condita deliteſcant, hic tuis delineata oculis ſubijcienda exiſtimauimus.

Argenteam hanc capſam, cum veteris marmoreæ arcæ angustiæ non caperent, Illuſtriſſimus Cardinalis Sfondratus

intra

intra aliam maiorem ſimiliter è marmore arcam incluſit, repoſuitque in eodem antiqui loci veſtigio, vbi Paſchalis poſuerat propè alia quinque ſupradictorum SS. Corpora, quæ immota vti primitus fuerant remanſerunt; vt ex inſcriptione apparet, quam argenteæ tabellæ inciſam, & ad latus corporis Sanctæ Virginis ſupra diximus collocatam, quæ ita habet. Argentea capſa in alia marmorea includitur.

Hic requieſcit corpus S. Cæciliæ Virginis, & Martyris, quod à Paſchali primo Pontifice Maximo ipſa reuelante repertum, & in hanc Eccleſiam tranſlatum, et ſub hoc Altari vnà cum corporibus SS. Martyrum Lucij, & Vrbani Pontificum, necnon Valeriani, Tiburtij, & Maximi reconditum. Inſcriptio in argĕtea tabella inciſa, & intra B. Cæciliæ capsā collocata.

Iterum poſt annos ferè DCCC. Clemente VIII Pont. Max. cum ijſdem Sanctis Martyribus lucem aſpexit die XX. Octobris anno Dominicæ Incarnationis M.D.IC. Cuius S. Virginis corpus prædictus D. N. Papa Clemens veteri lignea capſa, in qua iacebat, argenteæ incluſa intactum, immutatumque hoc eodem loco, in quo fuerat collocatum poſt peracta Miſſarum ſolemnia maxima cum deuotione, & lachrymis toto ſpectante Populo repoſuit XXII. Nouembris ipſo feſto Virginis die M.D.IC.

Ad cuius latus in alia ſeorſum capſa prædicti

tres Martyres, Valerianus, Tiburtius, & Maximus requieſcunt; nec non ſub ipſo Virginis corpore in alia ſimiliter arca prædicti duo Martyres, ac Pontifices Lucius, & Vrbanus prout à Paſchali Pontifice omnes in ijs conditi ſunt.

Ego Paulus Tituli S. Cæciliæ S.R.E. Presbyter Cardinalis Sfondratus, cui licet miſerrimo peccatori prædicta corpora, quæ diuturnitate temporis ferè in tenebris iacebant, & inuenire, & videre, & venerari à Deo Optimo Max. datum eſt, memoriam hanc hiſce litteris conſignaui. Anno Dominicæ Incarnationis M. D. I C. Die XXII. Nouembris, ſedente Clemente VIII. Summo Pontifice, eiuſdem Pontificatus Anno VIII.

Author omnia quæ ſcripſit partim oculis proprijs vidit partim Cardinalis Sfondrati fideli relatione cognouit.

Hæc ſunt, quæ in poſtrema Corporis B. Cæciliæ Virginis, Sociorumque Martyrum detectione, ac ſolemni repoſitione acta ſunt, prout cùm oculis noſtris nos ipſi conſpeximus, tùm ex ipſius Cardinalis Sfondrati, qui his omnibus diligenter aſtitit, ac præfuit, fideli relatione cognouimus. Quibus non ab re me facturum putaui, ſi ornamenta, donaque adijciam, quæ idem Illuſtriſſimus Cardinalis partim antequam ſacra corpora detegerentur, partim poſt eorum detectionem, collocationemq;, & quidem maiori quodam ſtudio, & religionis ardore, in hanc ſui Tituli Aedem contulit; ſunt enim digna om-

nia, quæ vel ad piarum mentium ſolatium, vel ad notitiam Exterorum, quibus hæc intueri non eſt conceſſum, memoriæ litterarum tradantur. Igitur præter communem totius Eccleſiæ inſtaurationem, quam ob temporis diuturnitatem pluribus locis ruinam minantem iam inde ab eo tempore, quo eius primùm regimini admotus eſt, fulſit, ac reparauit; hæc peculiaria pietatis illius in eam præcipuè ſunt monumenta.

Illuſtriſſ. Card. Sfondratus ſuũ Titulũ inſtaurauit, & mirificè ornauit.

Ciborium antiquum Altaris maioris è marmore diuerſis Sanctorum figuris, quod annorum longinquitate ſitum, illuuiemque contraxerat perpoliri, & in priſtinum candorem reſtitui, fulgentique pluribus locis auro illuminari curauit: In eius quidem culmine vas affabrè factum ex ære inauratum collocauit, ex quo aurei vndique flores emergunt; ſimiliterq; ad quaternos angulos eiuſdem Ciborij ſupra veteres paruulos obeliſcos vaſa cum floſculis totidem eadem celatura, & ſi paulò minora, conſtituit; Quatuor verò laterum faſtigia in medio viuificæ Crucis ſigno inter duas palmas erecto ex eodem inaurato metallo decorauit. Denique columnas quibus ciborium innixum eſt è lapide nigris, cādidiſque venis interfuſo, diligenter leuigatas, atque ab omni ſorde vetuſtatis expurgatas illuſtrauit, baſibuſque aurum, & capitulis earum illeuit. His ornamentis auctum in ſublimi, & in conſpicuo poſitum Ciborium admirabilem intuentibus, & iucundam ſpeciem præbet.

Ciborium maioris aræ inſtauratur, & varijs ornamentis ditatur.

Exinde verò ſpatium illud ab Ara maiore ad circuitum abſydis, quod antiquitus Presbyterium vocabatur clauſit, remotis anterioribus circa Aram gradibus, quibus eo prius è naui mediana patebat aſcenſus, muroque inibi ad planitiem pauimenti ſuperioris exæquato: cuius muri faciem peregrinorum lapidum è varijs coloribus in diuerſas formas ſectorum artificioſa, & nitida coagmentatione veſtiuit. Ad maiorem autem operis ornatũ terna vtraque ex Aræ parte in eiuſdem muri medio ſi-

Presbyterium remotis veteribus gradibus pretioſiſsimis lapidibus clauditur.

gna inſeruit ex ære inaurata, à dextera quidem B. Cæciliæ, Sanctorumque Valeriani, & Tiburtij; à leua Sanctorum Vrbani, & Lucij Pontificum, Maximique Martyris. Supra murum quam latè ad Aram pertinet, & à lateribus ordinem vtrinque ſtatuit columellarum, quas vulgò balauſtros appellant, quæ cùm ſculpturæ artificio, tum maculoſi fulgore lapidis ſpectabiles deſuper candidi marmoris periſtylio continentur; huic periſtylio malagranata ſexdecim eximiæ magnitudinis ærea, atque inaurata certis interuallis, & æqua proportione impoſita conſpiciuntur. Aditum porrò ad Presbyterium ex nauibus minoribus per circumeuntes gradus geminum aperuit, quorum pars exterior ferreis virgis compacto adminiculo munitur.

Confeſſio, ac monumētum B. Cæciliæ, & Sociorum mirum in modum à Cardinale Sfondrato ornatur.

Iam inter vtramque partem muri ſub ipſa Ara maiore, qui locus ante Confeſſionem à Veteribus nuncupabatur, vbi & feneſtella cum lampade olim fuerat, & reperta ſubter Sancta Corpora, ac repoſita nouiſſimè fuiſſe oſtendimus; B. Cæciliæ Virginis, ac Sociorum Martyrum ſepulchrum idem religioſiſſimus Cardinalis magnificentiſſimè exornauit. Murum enim Aræ directè ſubiacentem, conditiſque ſacris imminentem Corporibus, veteri quam diximus feneſtella ſublata, in auguſtam Tabernaculi ſpeciem conformauit, multiſque circum ornamentis pulcherrimis inſigniuit. Eſt in eius muri medio loculus in longitudine excauatus ad cubantis corporis menſuram, qui totus vndique nigro lapide circumueſtitur.

Statua S. Cæciliæ, & eius in monumento ſtatus explicatur.

Intra hunc loculum ſtatua B. Cæciliæ Virginis è Pario marmore candidiſſimo collocata uiſitur, ea omnino forma, qua ſacrum eius Corpus intra Arcam veterem compoſitum, inuentum eſt: Iacet enim tenuiſſima veſte ad talos fluente præcincta, humum dextero premens latere, vultu ad Confeſſionem obuerſo, ita vt aſtantium conſpectum refugiat; caput linteo circumuolutum, manus in anteriorem partem proiectæ, genuaque paululum

erecta

erecta cernuntur. Sub loculo deforis in lydio lapide, qui oram eius inferiorem attingit, eiuſmodi inſcriptio legitur aureis litteris inciſa.

PAVLVS TT. S. CÆCILIÆ

EN TIBI SANCTISSIMÆ VIRGINIS CÆCILIÆ IMAGINEM

QVAM IPSE INTEGRAM IN SEPVLCHRO IACENTEM VIDI

EANDEM TIBI PRORSVS EODEM CORPORIS SITV

HOC MARMORE EXPRESSI.

Reliqua denique exterior facies huius Tabernaculi tota ſelectorum lapidum diſcolori incruſtatione magis, magiſque explendeſcit, in quibus plærique qualitate, & pretio proximè ad gemmas accedunt, vt onychinus, & qui vulgò lapis lazuli dicitur cærulei coloris, quorum non exigua inibi ſegmenta mireris. Quin & inter pretioſos hos lapides Angelorum, & Seraphinorum complures effigies ex ære inaurato aptiſsimè collocatæ pręfulgent; præcipuè verò ad loculi ſuperiores angulos nigri marmoris artificiosè facto, diremptoque periſtylio duo ex ære inaurata ſimulachra non modicæ magnitudinis inſident Angelorum, quorum manus ſupra Tabernaculum protenſæ coronam ex eodem metallo illito auro, elucentem in medio extollunt; ijdem verò manu altera palmæ ramum ex ære pariter inaurato pręferunt glorioſa Martyris victoriæ inſignia. Eminent demum ad extrema vtrinque latera totius huius ornamenti vaſa duo ex eodem ære inaurato floſculos ex ſe ſe circumquaque aurei nitoris emittentia. Atque hæc muri in Tabernaculi formam elaborati ſunt ornamenta; Iam muro ipſi proximè adiacens pauimentum Eccleſię ad pedes circiter in quadrum vigintiquinque, columellis earum, quas ſupra diximus, ſimilibus ſecluſum, ac ſeptum eſt; ijs periſtyliũ incum-

Lapides pretioſiſſimi ad ornatum ſepulchri S. Cæciliæ poſiti.

incumbit è candido marmore, cuius periſtylij angulis quatuor, malagranata totidem infixa ſunt ex ære inaurata, cuiuſmodi & ſupra retulimus. Intra hoc ſeptum

Epitaphiũ à Cardinale Sfondrato poſitum in pauimẽto ſupra loculos Sanctorum.

quæ incluſa eſt areola ſtrata eſt tota opere vermiculato ex alabaſtro, alijſque perlucidis, pretioſiſque lapidibus multiplicium colorum, qui ita aptè conſerti, coagmentatique ſunt, vt elegantiſſimæ picturæ ſpeciem æmulari videantur; circa columellas in nigro lapide aureis notis eiuſmodi inſcriptio in ipſa areola exculpta eſt.

SVB HOC ALTARI REQVIESCVNT CORPORA SS. MARTYRVM

CÆCILIÆ VIRGINIS, VALERIANI, TIBVRTII, MAXIMI SOCIOR. LVCII ET VRBANI PP.

EISDEM SANCTIS MARTYRIBVS CONSECRATO.

Picturæ antiquæ medianæ nauis renouãtur.

Idem inſuper Illuſtriſsimus Cardinalis Paulus Sfondratus medianæ nauis picturas antiquas veteris, ac noui teſtamenti, vnàque Sanctorum effigies, quarum ſenio decor exoleuerat, recentibus coloribus renouauit, ita tamẽ, vt ad venerandam antiquitatem conſeruandam, priſca forma non ſit obliterata. Ex vtraque parte eiuſdem nauis veteres feneſtras, quæ pridem obſtructę fuerant in ſublimi aperuit, lumenque ſpecularibus admiſit, quo

Veteres Eccleſiæ ãbones, & pulpita remouentur.

longè lętior, & clarior Templi iàm facies redditur. Huius quòque mediæ nauis ſpatium remotis veterum Ambonum, ſeu pulpitorum è marmore impedimentis, cum nulli iam vſui ſint, in ampliorem ſpeciem dilatauit, ita vt ſub vno aſpectu ingredientibus noua omnia ad Aram maiorem, & circa ſacrum tumulum ornamenta compareant.

Tectũ Eccleſiæ inſtauratur, picturis decoratur.

Tectum Eccleſiæ, quod ruinam minabatur, fulſit, atque inſtaurauit, cogitabatque auratum laquear pulcherrimum extruere, niſi ab hoc eum conſilio Architecti dimouiſſent: Hi parietes Eccleſiæ ei oneri ſuſtinendo impares forę dixerunt; addito etiam laqueari Eccleſiam, quæ per ſe humilis ſit, humiliorem adhuc viſum iri, quã

eius

eius dignitati, & proportioni conueniret: His de cauſis tecti trabes, totamque contignationem varijs coloribus in diuerſas ſpecies ornatus integi, ac decorari mandauit. Columnas itẽ lapideas, quibus naues inter ſe dirimũtur, quòd vetuſtate corroſæ, ac labefactatę eſſent, ad viridicati marmoris ſimilitudinẽ colorari, ac depingi curauit; baſibus, atq; capitulis nouis è tyburtino marmore adiectis.

Columnæ marmoreæ inſtaurantur, & colorantur.

Iam minorum nauium parietes varijs Sanctorum imaginibus exornauit; eorum præſertim, quorum corpora in Eccleſia reperit, aut erga quos peculiaris extat Sanctimonialium eius loci pietas. At ne angulum quidem vacuum decoræ picturæ ornamento reliquit. Ad earumdem nauium parietes complura extruxit ſacella, atquè altaria, quæ columnis, marmoribuſquè elegantiſſimis ex multicolore lapide decorantur: in ſingulis verò nobilium Artificum manu pictas erexit tabulas partim Romæ, partim alibi elaboratas, quibus effigies, & geſta Sanctorum, quorum nomine ſunt dedicata, repreſentantur; ea ſunt hęc: Altare in capite nauis, quæ eſt ad dexteram Aræ maioris, conſecratum eſt in honorem Principum Apoſtolorum Petri, & Pauli. Alterum, quod ex eadem parte proximè ſequitur, in honorem Sanctæ Agathæ Virginis, & Martyris. Tertium eſt B. Mariæ Magdalenæ. Quartum B. Stephani Protomartyris. In aduerſa naui ad ſiniſtram Arę maioris, Altare, quod eſt in capite, dedicatum eſt ad honorem Deiparæ Virginis Mariæ. Alterum B. Laurentij Martyris. Tertium Sancti Andreæ Apoſtoli: Ad latus autem cuiuſquè Altaris infixũ parieti eſt ligneum candelabrum deauratum, quibus immiſſæ faces inter ſacra ſolemnia ardeant.

Naues minores, & Eccleſia tota picturis ornatur.

Sacella, & Altaria extructa, & quibus Sãctis dedicata numerãtur.

Eiuſdem optimi Cardinalis in Sanctam Virginem Cæciliam, Socioſquè Martyres pietas tria ingentia candelabra lignea mirifici operis, & auro vndique perfuſa fieri curauit, quæ vulgò lampadaria nominantur. Hęc è ſublimi tecto ante B. Cæcilię, Sociorumque commu-

Candelabra, & lampades argẽteæ à Cardinale Sfõdrato conſtitutæ.

ne

ne ſepulchrum pendent,nouem ſingula argenteis lampadibus pulcherrimis circumquaquè lucentia , quarum quælibet è ligno deaurato expreſſi manu Angeli ſuſtinetur. Tum verò ante quodlibet ſupradictorum Altarium ſimiliter ex argento lampadem appendit ; ſunt itaque hactenus argẽteæ in hac Eccleſia lampades XXXV. quæ diu, noctuque ardent aſſiduè, cui curæ proprius Miniſter redditu attributo eſt deputatus.

Lampades argenteæ xxxv. à Card Sfondrato ſuo titulo oblatæ.

Oratorium præterea B. Cæciliæ Virginis , ac Martyris,quod ad dexteram ſe ſe Eccleſiam introeuntibus offert mirum in modum ornauit ; Aditum enim , ſeu veſtibulum eius vtrinque picturis egregijs excoluit , quibus vtriuſque ſexus inſignes Eremicolæ cum ſuis ſolitudinibus exprimuntur , varietate Regionum, viriditate nemorum , ſpeluncarum opacitate , labentium aquarum decurſu , proſpectum ſummæ voluptatis præbentibus. E regione verò denuò inſtaurati ſacelli tabulam pulcherrimam cum imaginibus S. Cæciliæ , & Valeriani , quibus ab Angelo duæ ex hybernis roſis , & lilijs coronæ de cęlo afferuntur,collocauit. Id Oratorium dum inſtauratur detectum eſt Balneum, in quo , vt in ſuperioribus notis à nobis eſt indicatum, Sancta Virgo Cæcilia paſſa ęſt. Sub ipſo namquè Oratorio Cella reperta eſt concamerato opere facta , in qua cineres inuenti ſunt; in ea enim ignis ad calefaciendum Balneum , ſeu Cubiculum ſuperius accendebatur , vt ex deſcriptione partium Balnei à nobis ſupra poſita melius intelligi poteſt. Apparent vti detecti ſunt ex quadratis lateribus compacti circa ipſos vndique Cubiculi parietes tubuli , ſeu canales antiqui , per quos ex inferiori in ſuperiorem Cellam igneus calor tranſmeabat : Detectum eſt quòque vas æneum rotundum ad dexteram ingreſſus ipſius Oratorij paulò infra pauimentum , ſub eodemq; plumbeæ fiſtulæ , quę omnia haud dubiè vſui balneari deſeruiebant. Hoc igitur Oratarium omni iam pridem cultu nudatum in elegantiſſimi

Oratoriũ S. Cæciliæ à Cardinale Sfondrato inſtauratur , & mirificè decoratur.

Balneum S.Cæciliæ detegitur , & eius forma deſcribitur. Supra fol. 101. 102. 103. 104.

Vas æneũ detectũ in balneo S. Cæciliæ.

ſacelli

ſacelli formam Cardinalis ipſe redegit, quod quidem gypſo vndiquè deaurato, & picturis vitam B. Cæciliæ, ac Sociorum repreſentantibus exornauit; Ara in honorem eiuſdem Virginis erecta, ac dedicata. Ibidem circumcirca Balnei canales, quò magis ſpectabiles ſint, & illæſi ſeruentur æreis laminis inauratis conueſtiuit. Supra vas autem illud æneum balneare, quod inuentum diximus, pauimenti locum apertum reliquit, ex quo illud conſpici poſſit, crate tamen ferrea obtectum. Nec minus ex aduerſa parte in eodem pauimento paruum alterum foramen inſtar feneſtræ aperuit, ex quo in ſubiectam fornacem, ſiue hypocauſtum obtutus demitti poteſt. Ad ingreſſum denique ſacelli ordinem columellarum non abſimilem earum, quas ſupra ad Altare maius Eccleſiæ deſcripſimus, fecit, quatuor eiuſdem materiæ, ac formæ malis granatis æreis, ac deauratis ſuper impoſitis.

Ornamẽta Oratorij S. Cæciliæ à Cardinale Sfõdrato facta deſcribuntur.

Longa autem oratione opus eſſet ſi ſigillatim referre vellemus quos ad vſum Sacrorum Eccleſiæ quotidianũ, quantique pretij paratus, quæ vaſa, & miniſteria, quæque omnis generis dona pulcherrima idem Illuſtriſſimus Cardinalis ſuo huic Titulo nobiliſſimo ſit elargitus. Cõſtituit enim ad illi miniſtrandum quatuor Sacerdotes, ſeu vt vocant Capellanos integræ, religioſæque vitæ, quibus binos adiunxit Clericos, victu omnibus, & conuenienti redditu aſſignato.

Capellani, & Clerici à Cardinale Sfondrato pro miniſterio ſui Tituli deputati.

Sacras quòque Reliquias complures eidem ſuo Titulo intulit, quas maximo ſtudio, atque pietate ex varijs locis ſanctis obtinere curauit, eaſquè argenteis vaſibus auro exornatis incluſit, eiuſmodi autem opere artificiosè elaboratis, vt vix ſpecioſius quidquam cerni poſſit: Reliquiæ igitur huius Sacroſanctę Eccleſiæ, quarum pars maxima ab ipſo Cardinale donata eſt, ſunt infraſcripta. De ligno Sanctiſſimæ Crucis Domini Noſtri Ieſu Chri-

Reliquiæ quam plures argenteis vaſib' incluſæ à Cardinale Sfondrato ſuo Titulo donantur.

ſti Cruces duæ, quarum vna maior eſt altera, cum alijs eiuſdem Sacroſancti ligni particulis.

Reliquiarum nomina.

De veſte inconſutili eiuſdem D. N. Ieſu Chriſti.
Spinæ duæ coronæ Saluatoris.
Pars de veſtimento eiuſdem Redemptoris noſtri.
De velo Beatiſſimæ Virginis Deiparæ Mariæ.
De lacte ipſius.
De ſubucula eiuſdem.
De oſſibus S. Ioannis Baptiſtæ Præcurſoris Domini.
Duo dentes, & de oſſibus B. Petri Apoſt. Principis.
Dens vnus, & de oſsibus S. Pauli Apoſtoli.
Particula tibiæ S. Andreæ Apoſtoli.
De mento S. Iacobi maioris Apoſtoli.
De veſtimentis S. Ioannis Euangeliſtę.
Digitus maior pedis S. Thomæ Apoſtoli.
Digitus alius eiuſdem.
De capite, & alijs oſſibus eiuſdem.
De oſsibus S. Iacobi minoris Apoſtoli.
De brachio S. Philippi Apoſtoli.
De oſsibus S. Bartholomæi Apoſtoli.
De oſsibus S. Matthei Apoſtoli.
De oſſibus S. Thadei Apoſtoli.
De oſſibus S. Barnabæ Apoſtoli.
De brachio S. Lucæ Euangeliſtę.
Digitus maior pedis vnius ex Innocentibus.
De oſſibus S. Stephani Protomartyris.
Os magnum ambuſtum S. Laurentij Martyris.
Os vnum S. Fabiani Papæ.
Dens vnus, & de oſſibus S. Sebaſtiani Martyris.
De brachio S. Coſmæ Martyris.
De brachio S. Damiani Martyris.
De oſsibus S. Clementis Papæ.
Dens vnus, & de capite S. Ignatij Epiſcopi, & Marty.
De oſsibus S. Xyſti Papæ.

De

De oſsibus S. Calliſti Papæ.
De oſsibus S. Blaſij Epiſcopi.
De oſsibus S. Euſtachij Martyris.
De oſsibus S. Cypriani Martyris.
De oſsibus SS. Lucij, & Vrbani Pontificum, & Martyrum; nec non SS. Valeriani, Tiburtij, & Maximi Martyrũ, quorum integra corpora in eadẽ requieſcunt Eccleſiā.
De oſsibus S. Pancratij Martyris.
De oſsibus S. Abundij Diaconi Martyris.
De oſsibus S. Alexandri Papę, & Martyris.
De oſsibus S. Chriſtophori Martyris.
Os vnum magnum S. Stephani Papę, & Martyris.
De vexillo S. Georgij Martyris.
De oſsibus S. Pantaleonis Martyris.
De oſsibus S. Adriani Martyris.
De oſsibus S. Placidi Martyris.
De oſsibus SS. Laurentini, & Pergentini Martyrum.
De oſsibus S. Getulij Martyris.
De oſsibus S. Bonifatij Martyris.
De oſsibus S. Donati Epiſcopi, & Martyris.
De oſsibus SS. Proti, & Iacinti Martyrum.
De oſsibus S. Nemeſij Martyris.
De veſtimento, & cuſpis baculi S. Ioſephi.
De brachio, & oſſibus S. Silueſtri Papæ.
De brachio dextero S. Gregorij Papæ.
De brachio S. Io. Chryſoſtomi.
De oſsibus S. Martini Epiſcopi.
De oſsibus S. Benedicti Abbatis.
Dens vnus S. Dominici Confeſſoris.
De capillis, & ſanguine ſtigmatis lateris, & de veſte S. Franciſci Confeſſoris.
Particula tibiæ S. Hieronymi Presbyteri.
De oſſibus S. Nicolai Barenſis.
De capite S. Sabbæ Abbatis.

De oſſibus S. Gregorij Nyſſeni.
Den s vnus, & de oſſibus S. Alexij Confeſſoris.
De veſtimento S. Franciſci de Paula.
Sandalia, & pileolus S. Bernardini Senenſis.
De capillis S. Galgani.
De oſſibus S. Richardi Angliæ Regis.
De oſſibus S. Alberti.
De oſſibus S. Sabini.
De oſsibus S. Gullielmi.
De oſſibus S. Ioannis Terreſtri.
De oſſibus S. Nicodemi de Mammola.
De oſſibus S. Nicolai Tolentinatis.
De oſſibus S. Bernardi Abbatis.
De oſſibus S. Gaudentij Epiſcopi.
Pauxillum cranij S. Cæciliæ Virginis eius ſanguine tincti ex ea parte, in qua percuſſa eſt à Carnifice.
De linteis eiuſdē ſanguine conſperſis, ac de aurea veſte.
Caput S. Valeriani Sponſi S. Cæciliæ Virginis, quod in vltima hac inuentione à corpore auulſum in proprio argenteo capite incluſum eſt.
Caput S. Tiburtij Fratris eiuſdem S. Valeriani, quod prius ſegregatum inter Reliquias Eccleſię colebatur.
Caput S. Maximi Martyris, quod nuper item à ſuo corpore abſtractum, & argento conueſtitum eſt, in quo tota cæſaries cruore reſperſa vſque hodie videtur.

Capita ss. Valeriani Tiburtij. & Maximi argento cō ueſtita foris in Eccleſia aſſeruantur.

De brachio S. Agnetis Virginis, & Martyris.
Digitus maior pedis S. Mariæ Magdalenæ.
De oſſibus S. Marthæ.
De oſſibus S. Paulinæ Virginis & Martyris.
Dens vnus S. Apolloniæ Virginis, & Martyris.
De oſſibus S. Agathæ Virginis, & Martyris.
De capite S. Chriſtinæ Virginis, & Martyris.
De oſſibus S. Luciæ Virginis, & Martyris.
De oſſibus S. Catherinæ Virginis, & Martyris.

De

De brachio S. Lucinę.
De brachio S. Praxedis.
De capillis S. Clarę.
De capite S. Margaretæ.
De oſſibus S. Simphoroſæ.
Quatuor oſſa laterum S. Iulianæ Virginis, & Martyris.
De oſſibus S. Verinæ.
De oſſibus S. Mariæ Aegyptiacæ.
De vno latere, & de digito anulari, in quo deſponſata fuit B. Catherina Senenſis à Domino Noſtro Ieſu Chriſto.
De eiuſdem cilicio, diſciplina, & catena ferrea.
De Reliquijs S. Felicitatis, ac ſeptem Filiorum.
De capite S. Antonij Abbatis.

Multæ aliæ quòquè precioſiſſimæ Reliquię Sanctorum in proprijs vaſis conſeruantur, atque intra Altaria, quarũ nomina etiamſi in locis, in quibus extant, deſcripta habeantur, hic tamen quòd ſimul plura permixta ſint ſilentio prætereuntur. Vnum tamen non omittam, quòd cum in Eccleſia B. Petri de Clauate propè lacum Larium ditionis Mediolanenſis ſita, à Deſiderio Langobardorũ Rege ob filium ab oculorum cæcitate, in quam Deum blaſphemans diuina vltione inciderat, eiuſdem Apoſtoli interceſſione liberatum, ante octingentos annos ex vóto ædificata; ſeptem anuli catenarum, & claues carceris, quibus ipſe Apoſtolus Romæ aſtrictus eſt, aſſeruarentur. (fuerant enim illa ab Adriano Primo Pontifice eidem Deſiderio Regi dono tranſmiſſa) Ipſe Cardinalis Sfondratus, cui dicta Eccleſia eſt commendata ſummi Pontificis auctoritate Romam ſacra hæc pignora deferri curauit; & huic Titulo ſuo, in quo præcipuam (vt diximus) aram in honorem eiuſdem Apoſtolorum Principis erexit, dictis catenis oblatis, claues ad præfatam, à qua illas acceperat, Eccleſiam remiſit; ne Populus ille ſingularis

Eccleſia B. Petri de Clauate propè lacũ Larium.

Septem anuli catenarum, & claues carcerum S. Petri Romam iuſſu Cardinalis Sfondrati delatæ, & earum virtus.

Catenæ S. Petri dono oblatæ à Cardinali Sfondrato ſuo Titulo.

ris beneficij, quod ex ijs Reliquijs quotidie accipiebat, expers omnino redderetur: Etenim à rabidorum Canum morſibus icti ad ſolum earum contactum priſtinam illico recuperant ſanitatem. Nec ceſſat idem Cardinalis alias atque alias in dies ex varijs partibus ſacras Reliquias inquirere, quibus Sponſam hanc ſuam magis magiſque locupletet, atque exornet.

Cardinalis Sfondratus apud Sacræ Virginis Cæciliæ locum ſuam elegit ſepulturam.

Denique incredibilem deuotionem, religionemque ſuam erga glorioſam Chriſti Martyrem, Virginemquè Cæciliam Illuſtriſsimus Cardinalis Sfondratus vel eo maximè perſpicuè oſtendit, quòd iuxta eiuſdem venerabile monumentum ad pedes illius locum ſuæ ſepulturæ delegit, vbi in porphyretico marmore, quo ſe contegi poſt mortem ſtatuit, maximum ſuæ humilitatis argumentum eiuſmodi epitaphium viuens incidit.

Epitaphium inciſum ſuper ſepulchro Cardinalis Sfōdrati.

PAVLVS T.T. S. CÆCILIÆ
S. R. E. PRESB. CAR. SFONDRATVS
MISERRIMVS PECCATOR AT Q.
EIVSDEM VIRGINIS HVMILIS
SERVVS HIC AD EIVS PEDES
HVMILITER REQVIESCIT
VIXIT ANNOS... MENSES...
DIES... OBIIT ANNO...
MENSE.. DIE.. ORATE
DEVM PRO EO.

Factum igitur ſingulari Dei optimi maximi prouidentia, vt nobiliſſimæ Martyris Cæciliæ, Sociorumque

que

què Sanctorum corpora nouiſſimis his temporibus, ac tam pio Cardinale huius Eccleſiæ Titulum obtinente, in lucem iterum euocarentur; quò hac occaſione fortiſſimis fidei ſuæ Athletis eorum tumulo, ac templo magnificentius exornatis amplior honor accreſceret. Quod quidem ita euenit feliciter, vt cum eis, quæ recenſuimus, tot, tantiſque ornamentis ſemeſtris ſpatij celeritas finem attuliſſet; vt primùm anno voluente dies B. Cæciliæ feſtus, atque ſolemnis redijt, maximum Tranſtyberim ad eius Sacratiſſimam Aedem recentibus ornamentis illuſtratam Populorum concurſum præter morem fieri viderimus. Cuius quidem feſti primo ferè diluculo eodem Sanctiſſimus Pontifex Clemens VIII. magno deuotionis affectu maturare contendit, primuſque ſupra renouati ſepulchri memoriam, atque Altare cæleſtem offerens Hoſtiam diuinum Numen pro ſibi commiſſi Gregis ſalute per illic conditorum Sanctorum merita ſuppliciter exorauit: Solo deinde ipſo memorabili exemplo humilitatis piè exoſculato ſacerdotales veſtes, quibus indutus rem diuinam fecerat, eidem Eccleſiæ liberaliter eſt elargitus. Senatus quòque, Populique Romani Magiſtratus ad eandem Eccleſiam accedentes aureum Calicem Altari religiosè obtulerunt; Idemq; donum quotannis in natali eiuſdem Virginis offerri ob amorem glorioſæ Conciuis ſuæ, quæ ſe Vrbi Romæ nouiſſimè oſtendere dignata eſt, publico decreto ſancitum. Nec aſſiduè deſinit Populi multitudo magis, magiſque confluere. Ipſeque in primis parens Tituli, Inſtauratorque Sfondratus Cardinalis vix diem vllam intermittit, quo à ſe dilectam non inuiſat Eccleſiam, genuque ante ſacram accidens Confeſsionem pias illic, atque ardentes preces effundat. Sperandum certè cùm ipſius Deo gratiſſimæ Virginis Cæciliæ,

Clemens VIII. primus ſuper renouatũ Martyris ſepulchrũ ſacrum celebrat.

Pontifex veſtes ſuas ſacerdotales Eccleſiæ obtulit.

S. P. Q. aureum calicem Eccleſiæ offert, idque quot annis faciendum ſtatuit.

Cardinalis Sfondrati ad tumulum S. Cæciliæ aſſiduæ preces.

ciliæ, tum Sociorum, qui ſub eadem Ara quieſcunt Sanctorum Martyrum, atque Pontificum frequentius implorata præſidia plurimùm Eccleſiæ Chriſtianæ profutura, eorundemque patrocinium vrbi Romæ in primis, quæ illos à ſtirpe terris genuit, ſanguine cœlo peperit, Sacrorum oſſium complexu fouet, atque cuſtodit, præſens in perpetuum futurum, ac ſalutare.

Amen.

F I N I S.

INDEX LOCVPLETISSIMVS RERVM OMNIVM QVAE IN HOC LIBRO CONTINENTVR.

A

ABrenunciationis formula antiquitus in baptiſmate obſeruari ſolita. Car. 68

S. Adhelmus Occidẽtalium Saxonum Epiſcopus B. Cæciliã ſolenni elogio celebrat. 50. & 72

S. Adhelmus Occidentalium Saxonum Epiſcopus quo tempore floruerit, & eius liber de ſacra virginitate. 72

Adiutores Commentarienſium, & eorum officium. 118

Alexander Imperator clemens, & pius erga Chriſtianos, & quare ſub eo Martyres multi paſſi fuerint. 27. & 110

Almachius Vrbi Præfectus iubebat inhumata Martyrum corpora derelinqui. 14

Almachius Præfectus alloquitur SS. Tiburtium, & Valerianum. 14

Almachius Præfectus iubet S. Valerianum fuſtibus cædi. 18

Almachius Præfectus iubet S. Maximum Cornicularium tandiu plumbatis cædi quandiu ſpiritum exalaret. 21

Almachius Præfectus quærit facultates SS. Martyrum Valeriani, & Tiburtij. 21

Almachius iubet inquiri S. Cæciliam & arctari. 21

Almachius Præfectus iubet S. Cæciliam in propriam domum reduci, & in ardenti balneo claudi. 25

Almachius Præfectus tyrannidem in Chriſtianos exercebat. 27

Almachius Præfectus morabatur in palatio Veſpaſiani. 28. & 33

Almachij verba ad S. Vrbanũ Papam. 28

Almachius petit à S. Vrbano Papa theſauros S. Cæciliæ. 29. & 37

Almachius Præfectus unà cum Sãctis pergit ad Pagum. 32

Almachij familia Turcia pluribus Præfecturis, & dignitatibus inſignis. 80. 81

Fr. Alphonſus Ciaconus Ordinis Prædicatorum vir inſignis. 60

ſub Altaribus collocandi corpora Sanctorum conſuetudo unde fluxerit. 149

Altaria extructa à Cardinale Sfondrato in ſuo Titulo. 175

S. Ammonius, Fauianus, & Calliſtus Tribuni, & Fortunatus, ac Iuſtinus Presbyteri viſitant in carcere B. Vrbanum & Socios. 30

S. Ammonius, Fauianus, & Calliſtus Tribuni ſepeliunt corpora SS. Vrbani, & Sociorũ in Cœmeterio Prætextati. 34. & 39

S. Ambroſii auctoritas de coronis oblatis S. Cæciliæ, & Valeriano. 73

Angelus virginitatis S. Cæciliæ cuſtos. 4

Angelus donat duas coronas ex roſis, & lilijs S. Cæciliæ, & Valeriano. 6

Animæ SS. Valeriani, & Tiburtij videntur à Maximo Corniculario in cælum ab Angelis efferri. 20

Anolinus carcerarius ad fidem conuertitur & baptizatur. 30

Anolinus carcerarius, ſeu Cõmẽtarienſis ducitur ad Tẽplũ Dianæ, & ibi decollatur. 31

Antiquitas hiſtoriæ paſſionis S. Cæciliæ ex quibus probetur. 49 73. 77

Aphricani, & Maximini conſulatus 128

Apollinis oraculum obmutuit ſolo conſpectu

ſacrarũ reliquiarũ S. Martyris Babylæ. 54
Apoſtolorum miracula. 13
Apoſtolorum Petri, & Pauli corpora olim ia cuerunt via Appia. 62
Apparitores. qui nam dicerentur. 95
Apparitores capiunt S. Tiburtium, & Valerianum, & illos præſentant Almachio. 14
Apparitores conuertuntur ad Chriſti fidem à S. Cæcilia. 22
Appia via pauperes petentes ſtipem. 5
Appia via appellata ab Appio Cœco, qui illã lapidibus ſtrauit. 61
Appia via ampliſſima, & nobiliſſima, & multis templis, ac rebus ſingularibus celeberrima. 61
Appia via Martyrum cruore irrigata, & ſacris Cœmeterijs plena. 62
Appia via laudes. 61.62
Aqua Mercurij via Appia. 61
Archidiaconi officium. 130.131
Archidiacono commendandi Eccleſiæ facultates conſuetudo. 130
Aſſeſſor Præfecti Tarquinius. 19
Aſſeſſores Præfecti qui nam dicerentur, & eorum officium. 87
Aſtulphus Langobardorum Rex quis, & eius vita epitome. 136
Aſtulphus Langobardorũ Rex cœmeteria ſubuertit, & corpora Sanctorũ effodit. 13
Aſtulphum Langobardorum Regem corpus S. Cæciliæ ſuſtuliſſe fama erat. 43
Auditores, ſiue audientes, qui nam appellentur à S Cypriano. 78
Auguſtus columnam milliariam in foro collocauit. 60

B

S. BAbylæ Martyris reliquiæ faciunt obmuteſcere Apollinis oraculum. 54
Balnea priuata apud antiquos. 101
Balneum priuatum in propria domo qui nã primus fecerit. 101
Balneum Ciceronis. 101
Balnei cellæ frigidaria, caldaria, ſeu tepidaria, & calidaria. 102
Balnea à ſubiecti ignis quantitate modo calida, & quandoque calidiſſima fiebant. 103
Balnea feruentia pœnæ genus quale, & qui nam eo ſint multati. 109
Balneum ardens, in quo S. Cæcilia Præfecti iuſſu includitur. 25
Balnei locus, in quo paſſa fuit S. Cæcilia. car. 102. & 103
Balneum S. Cæciliæ in eius Eccleſia repertum, et eius forma deſcribitur. 148. & 176
Balneum S. Cæciliæ ab Illuſtriſſ. Cardinale Paulo Sfondrato mirificè exornatur. 175
S. Barnabas Euangelici codicis attactu ægros ſanabat. 57
S. Barnabæ corpus repertum cum euangelico codice ſupra pectus. 57
Baptiſmi formula abrenunciationis. 68.69
Baptizandus quomodo interrogaretur antiquitus. 69. & 70
Baptizatos chriſmate linire, ac eis viuificam communionem tradere poſt miſſarum ſolemnia vſus antiquiſſimus. 116
Baptizatorum alba veſtimenta. 5. et 6.
Baptizati quãdo deponebant veſtes albas. 78
Baptizatorum albæ veſtes quid ſignificarent antiquitus. 70.71.72
Beatitudinem tuam Romanum Pontificem appellandi antiquiſſima conſuetudo. 105
Benedictio petitur à Chriſtianis S. Vrbano Papa. 28
Benedictio olim frequens apud priſcos Chriſtianos. 62
Benedictionis Romani Pontificis vſus antiquiſſimus. 112
Benedictio vox aliquando accipitur pro eleemoſina. 62
Biothanati. locus ad ſeptem biothanatos. 119
Bona damnatorum quando publicarentur. car. 94. et 95
Bonæ Deæ ſacrarium via Appia. 61
Brandea, et vela ad Sanctorũ Corpora demitti ſolita. 115

C

S. CAecilia Euangelium Chriſti gerebat in pectore. 3
S. Cæciliæ ſponſus Valerianus. 8
S. Cæcilia in die nuptiarum ſuarum cantantibus organis ſoli Domino decantabat. 4
S. Cæcilia biduana, et triduana ieiunia. 4
S. Cæciliæ preces iunctæ cum Sanctorum inuoca-

uocatione. car. 4
S.Cæciliæ verba ad Valerianũ ſponſum. 4
S.Cæcilia aſſerit Valeriano ſponſo ſe habere Angelũ virginitatis ſuæ cuſtodem. 4
S.Cæcilia Valerianum ſponſum, vt baptizetur hortatur. 4
S.Cæcilia mittit Valerianum ſponſum ad S. Vrbanum Papam via Appia tertio ab Vrbe milliario,vt ab eo baptizetur. 5
S. Cæciliæ erga pauperes cura. 5
S.Cæciliæ & S. Valeriano ab Angelo donantur duæ coronæ, ex roſis, & lilijs. 6
S.Cæcilia docet Tiburtium cognatum futuram vitam. 9.10.11
S.Cæcilia docet Tiburtium Trinitatis myſterium. 9. & 10
S. Cæcilia ab incunabulis Chriſti fide, & ſapientia inſtructa. 10
S. Cæcilia accedit noctu ad domum Maximi Cornicularij cum Sacerdotibus,qui illum, & omnes ſuos baptizauerunt. 20
S. Cæcilia ſepelit corpus S. Maximi in ſarcophago,in quo inſculpi fecit phœnicem ad ſignum reſurrectionis. 21
S. Cæcilia Almachij iuſſu inquiritur,& arctatur. 21
S.Cæciliæ verba ad Apparitores. 21
S.Cæcilia ad fidem conuertit Apparitores car. 22
S.Cæcilia Præfecti iuſſu in propriam domum reducitur, & in ardens balneum conijcitur. 25
S. Cæcilia in ardens balneum coniecta, et illæſa permanens tertiò gladio percutitur,et eius caput amputari non poteſt 26
S. Cæcilia commendat Pauperes S. Vrbano car. 26
S.Cæcilia diſtribuit omnes ſuas facultates pauperibus. 26
S.Cæciliæ ſanguis à fidelibus collectus. 26
S. Cæcilia rogat S. Vrbanum,vt eius domum in Eccleſiam conſecraret. 26
S. Cæciliæ domus fit Eccleſia,et in ea moratur S. Vrbanus Papa. 22
S. Cæcilia ſepelitur ab Vrbano Papa. 26
S. Cæciliæ theſauri petuntur ab Almachio S. Vrbano. 29. et 37
S. Cæcilia apparet Paſchali, & monet vt eius corpus quærat, et in eius Eccleſiam transferat.
S. Cæciliæ corpus ab Aſtulpho Langobardorum Rege fuiſſe ſublatum fama orat. 43
S. Cæcilia ſolenni elogio celebratur à D. Adhelmo Occidentalium Saxonum Epiſcopo car. 50. et 72.
S. Cæciliæ martyrium quo tempore acciderit. 50
S. Cæciliæ martyrum quanto tempore poſt martyrium S. Valeriani contigerit. 58
S. Cæcilia cur pingatur cum organis in manibus. 59
S. Cæcila cilicio vtebatur. 3
S. Cæciliæ cilicium ſimul cum ipſo ſacro corpore repertum. 187
S.Cæcilia qua in balnei parte paſſa fuerit. car. 102
S. Cæciliæ corporis inuentionem ſub Paſchale primo qui auctores ſcripſerint. 132
S. Cæciliæ corpus vbi fuerat prius in Cœmeterio collocatum loci illius memoria adhuc perſeuerat. 141
S. Cæciliæ corporis noua inuentio, & detectio ſub Clemente viij. & Paulo Sfondrato Cardinale Tit.S. Cæciliæ deſcribitur. car. 153. & ſeq.
S. Cæciliæ corpus cuius fuerit menſuræ. 152
ad S. Cæciliæ corpus Romanarũ Puellarũ, & Matronarum excubiæ, & ſacrarum Virginum vigiliæ. 162
S. Cæciliæ miracula in vltima eius corporis detectione 163
S. Cæciliæ corpori continuo Paulus Sfondratus Cardinalis aſſiſtebat. 162
S. Cæciliæ corpus à ſummo Pontifice, & Cardinalibus pluries viſitur, & magnus ad id populi concurſus. 162
S. Cæciliæ corporis ſolemnis repoſitio à Clemente Octauo facta. 163
S. Cæcilia quod genus duxerit à priſcis Cæcilijs, & quod de illorum familia fuerit, atque eius nobilitas comprobatur. 96. 97. & 98
S. Cæcilia priſcorum Cæciliorum glorias ſuperauit. 99
S. Cæcilia altera martyr fuit ſub Diocletiano. 51
S. Cæciliæ oratorium, & cubiculum in eius Eccleſia. 147. exornatur à Cardinales Sfon-

Sfondrato. car. 176
S. Cæciliæ oratorium via Tiburtina. 143
S. Cæciliæ balneum in eius Eccleſia repertum car. 148. & 176
S. Cæciliæ balneum ab Illuſtriſſ: Cardinale Sfondrato mirifice exornatur. 176. 177
S. Cæciliæ tituli antiquitas. 142
S. Cæciliæ titulus à quibus dedicatus. 142
S. Cæciliæ Eccleſia à Paſchale primo inſtaurata. 144
S. Cæciliæ Eccleſiæ munera à Paſchale primo oblata. 144
S. Cæciliæ Eccleſiæ inſtauratio, & ornamēta ei oblata à Cardin. Sfondrato latè deſcribuntur. 170
S. Cæciliæ ſepulchrum mirificè exornatum ab Illuſtriſſ Card. Sfondrato, & eius ornatus deſcribitur. 172
S. Cæciliæ ad Eccleſiam accedere, & miſſam celebrare ſolebant antiquitus Pontifices, ibique rogam Populo dare in die natalis eiuſdem. 143
S. Cæciliæ corpus ad Populi conſpectum collocatur, & vbi. 159
S. Cæciliæ corpus ſuauiſſimum odorem emittebat. 161
S. Cæcilia de ſuis Reliquijs Cardinali Sfondrato valde optanti eas ſpōte largitur. 163
Cæciliorum familia nobiliſſima. 96. 97. & 98
Cæcilia Tanaquil Tarquinij Primi. Regis vxor. 99
Cæcilia L. Metelli Dalmatici filia. 99
Cæcilia Metella, & eius ſomnium. 99
Cæcilia Attica M. Agrippæ vxor. 99
Cæcilia Q. Metelli Cretici filia, & eius ſepulchrum via Appia. 99
Cn. Cæcilius ſimplex conſul. 100
C. Cæcilius Claſſicus conſul. 100
C. Cæcilius Plinius. 100
Cæcilius Capella. 100
Cœli mira ſerenitas in feſto S. Cæciliæ. 168
Caſſar Cardinalis Baronius ad ſacras Reliquias viſendas à Pontifice delegatur. 160
Calatinorum ſepulcra via Appia. 61
Caldarium in balneis quid. 102
Calices vitrei antiquitus. 127
Calix aureus à S. P. R Eccleſiæ S. Cæciliæ oblatus: & quot annis ſimilem calicem in Virginis feſto offerri decretum. 183
Calidarium in balneis quid. 102
Calliſti Papæ Cœmeterium, in quo ſepultus fuit Lucius Papa. 41
Calliſtus Papa multa corpora Sanctorum ſepeliuit in ſuo Cœmeterio. 107
Calliſtus, Fauianus, & Ammonius Tribuni, & Fortunatus, ac Iuſtinus Presbyteri viſitant in carcere B. Vrbanum, & ſocios 30
Calliſtus, Fauianus, & Ammonius ſepeliunt corpora S. Vrbani, & ſociorum in Cœmeterio Prætextati. 34. & 39
Camænarum ædes via Appia. 61
Canticis, & hymnis in funere defunctorum vti ſolitos priſcos Chriſtianos probatur. 126. 170. & ſeq.
Capellani, & clerici à Card. Sfondrato pro miniſterio ſui Tituli inſtituti. 177
Capſa cupreſſina in qua repertum corpus S. Cæciliæ cuius menſuræ, & quomodo aperiebatur. 156
Capſa lignea recenter facta, in qua recondita fuit cupreſſina capſa Mediolanum dono tranſmiſſa. 159
Caput S. Maximi cum cæſarie, & plumbatarum percuſsionibus inuentum. 158
Capſa argentea à Clemente viij. Pont. Max. ad Sacrum S. Cæciliæ corpus excipiendum facta cuius ponderis, & menſuræ fuerit & eius forma deſcribitur. 108
Carcerum cuſtodes plurimi ad fidem conuerſi car. 115
Carceris cuſtodis officium, & munus. 117. & 118.
Carcere detentos ſanctos Chriſtiani priſci viſitabant. 28. & 30.
Carcere detentos Martyres viſitare; eiſque neceſſaria miniſtrare ſolebant priſci Chriſtiani 111. & 112
Cardinales plurimi ad viſendum corpus S. Cæciliæ accedunt. 162
Cardinalium numerus, et eorum nomina, qui ſolemni repoſitioni corpris S Cæciliæ interfuerunt. 164. 165. 166
Cardinales ſummo Pontifici aſsiſtentes qui car. 166
Carnifices conuertuntur ad fidem à Sanctis Valeriano, & Tiburtio. 20
Carpaſius præficitur Apparitoribus. 27

Car-

INDEX.

Carpaſius reperit S.Vrbanum in quodam antro, & illum Præfecto præsentat. 27
Carpaſius ducit Sanctos ad Pagum, & ibi eos custodiæ mancipat. 28. & 30
Carpaſius Vicarius à Dæmonio arripitur. 39
Carpasij Vicarij mors miſeranda. 126. 127
Carpasij alterius etiam Vicarij miſerandus quoq; interitus. 127
Catenarum ſeptem anuli, & claues carcerum S. Petri Romam, iuſſu Card. Sfondrati delata, & earum virtus. 181
Catenæ S. Petri dono oblatæ à Cardinale Sfondrato ſuo Titulo. 181
Cella frigidaria. caldaria, ſeu tepidaria, & calidaria in balneis. 102
Centenas exoluere prouerbium. 9
Centuriones Romani vitem manibus geſtabant. 86
Chriſma in baptiſmate. 30
Chriſmate baptizatos linire, & eis viuificam communionem tradere post miſſarum ſolemnia vſus antiquiſsimus. 116
Christi miracula. 11
Christus paſtor bonus 68
Christus quot mortuos ſuſcitauerit. 78
Christus B.Petro à Roma egredienti via Appia ſe ſe obuiam dedit. 62
Christi pedum veſtigia in marmore impreſſa via Appia. 62
Chriſtianus ſum. libera Martyrum reſponſio. 97
Chriſtianorum magna multitudo. 18
Christianis ſolum nominis crimen impigebatur. 24
Christiani veniunt nocte ad S. Vrbanum in carcere. 28 & 30
Christianorum cura erga Martyres in carcere detentos. 110. & 112
Cilicium S. Cæciliæ. 3
Cilicium S. Cæciliæ ſimul cum ipſo ſacro corpore repertum. 154
Cilicij vſus antiquiſsimus etiam fœminis familiaris. 58. & 59
Cilicium S. Mariæ Magdalenæ aſſeruatur in Lateranenſi baſilica. 59
Claues carceris S.Petri, et earum virtus. 181
Clemens Papa viij. ornat confeſsionem S. Petri. 138
Clemens Papa viij. Sacrum S. Cæciliæ corpus pluries viſitat. 162
Clemens Papa viij. qua ſolennitate corpus S. Cæciliæ repoſuerit. 164. & ſequ.
Clementis Papæ viij. liberalitas in argenteâ capſa pro collocando corpore S.Cæciliæ. 168
Clemens Papa viij. primus ſuper renouatum ſepulchrum S. Cæciliæ ſacrum celebrat, & ſuas ſacerdotales veſtes Eccleſiæ offert. 183
Cœmeteria vnde dicta. 120. 121
Cœmeteria qualia, ſint & eorum forma deſcribitur. 121
Cœmeteria multa Romæ. 121
Cœmeteria plurima ab Authore detecta. 122
Cœmeteria ſacra ne dum mortuorum corporum ſepulchra, ſed etiam viuentium domicilia fuerunt. 65
Cœmeteria Via Appiæ. 62
Cœmeteria ſubuerſa ab Aſtulpho Langobardorum Rege. 137
Cœmeteriorum cœnacula. 125
Cœmeteria poſtquam fuerunt à Barbaris deuaſtata SS. corpora in Vrbem fuerunt translata. 136
Cœmeterium ad S. Cæciliam. 142
Cœmeterium Calliſti, in quo fuit ſepultū corpus S. Lucij Papæ. 41
Cœmeterium Prætextati erat pars Cœmeterij Calliſti, & Sancti, qui in eo fuerunt ſepulti. 122
Cœmeterium Prætextati, ſeu S.Xyſti via Appia, in quo Paſchalis Papa reperit corpus S. Cæciliæ. 44
Cœmeteria S. Xyſti, & Prætextati, & Calliſti an eadem eſsent. 139
Cœmeterium S. Vrbani. 140
Cœmeterium SS. Tiburtij, Valeriani, & Maximi. 140
Cœmeterium SS. Feliciſsimi, Agapiti, & Ianuarij. 140
Cœmeterium Helenæ, ſeu SS.Petri, & Marcellini intra duas lauros ab Authore detectum. 121
Cœmeteria habebant plura cœnacula. 125
Columna milliaria ab Augusto in foro collocata. 60
Columnæ lapideæ ſingulis milliarijs collocatæ milliariorum numerum indicantes erat. 60

Columna

Columna primi ab Vrbe lapidis index via Appia reperta. 60

Commentarienſis ideſt carceris cuſtodis officium, & cura. 117. & 118

Commentarienſes appellati etiam tabularij, & actuarij, & qui Militibus annonam diſtribuebant. 118

Commentarienſium adiutores, & eorum officium. 118

Communionem viuificam tradendi nouiter baptizatis vſus antiquiſsimus. 116

S. Concordius *Epiſcopus vnà cum ſocijs in ardentes thermas coniectus.* 104

Confeſsio locus quinam dicatur. 137

Confeſsio S. Petri qui locus ſit, & quid antiquitus fuerit. 137

Confeſsio S. Petri in ea antiquitus iuramenta praſtabantur. 138

Confeſsio S. Petri *multis donis ditata, auro argentoque inueſtita.* 138

Confeſsio S. Petri à Clemente *viij. ornata car.* 138

Confeſsio S. Cacilia mirificè exornata ab Illuſtriſſ. Card. Sfondrato, *& eius ornatus deſcribitur.* 172

Confeſſor qui nàm diceretur antiquitus. 64

Confirmatio baptizati poſt ſeptimam diē. 79

Cornicularius Præfecti qui nam, & eius officium. 89

Cornicularius Præfecti Maximus. 19

Cornicularij militares. 89

Corona dua ex roſis, & lilijs ab Angelis Cacilia, & Valeriano donantur. 6

Corona ab Angelo S. Cacilia, *& Valeriano oblata à ſanctis Patribus celebrantur.* 72. & 73.

Corona ex roſis, & lilijs oblata S. Cacilia, *& Valeriano ab Angelo quid ſignificarent.* 73

Corpus S. Cacilia *ſepelitur ab Vrbano Papa car.* 26

Corpus S. Cacilia *ab Aſtulpho Langobardorū Rege, fuiſſe ſublatum fama erat.* 43

Corpora S. Cacilia, *Valeriani, Tiburtij, & Maximi, Vrbani, & Lucij* Papa *tranſtulit* Paſchalis Papa *in Eccleſiam* S. Cacilia. 44

Corporis S. Cacilia *reuelationem ſub* Paſchale Papa *qui nam antiqui ſcriptores ſcripſerint.* 132

Corpora SS. Cacilia, *Valeriani, Tiburtij, & Maximi, Vrbani & Lucij quo die, & quomodo fuerint vltimo loco inuenta.* 153. 154. & ſeqq.

Corpus S. Cacilia *cuius ſit menſura.* 157

Corporis S. *Cacilia repoſitio à* Clemente *viij. facta, & eius ſolennitas.* 163

Corpus S. *Maximi à Cacilia ſepelitur.* 21

Corpora SS. *Vrbani, & ſociorum ſepeliuntur in* Cœmeterio Pratextati. 34. & 39.

Corpus S. *Luciani Diaconi ſepelitur à Fortunato* Presbytero *in* Cœmeterio Pratextati *car.* 33

Corpora Martyrum ſepelire ſummo ſtudio ſolebant priſci Chriſtiani. 82. 83

Corpora Martyrum Romani Pontifices *ſepeliebant.* 107

Corpora Martyrum in flumen proiecta piſcari, & emere ſolebant priſci Chriſtiani. 82 & 83.

Corpora mortuorum quare dicantur deponi car. 89

Corpora Sanctorum inculte iacentia in Vrbem tranſtulit Paſchalis Papa. 42

Corpora Sanctorum in Vrbem tranſlata poſtquam Cœmeteria *fuerunt à Barbaris deuaſtata.* 136

Corpora Sanctorum ab Aſtulpho Langobardorum Rege effoſſa. 137

Corpora Sanctorum ſub Altaribus collocandi conſuetudo vnde fluxerit. 149

Corpora Principum *Apoſtolorum olim iacuerunt via Appia.* 62

Crucis ſigno muniunt frontes Sancti martyrium ſubituri. 38

Crucis imago in labaro etiam ab Ethnicis Imperatoribus geſtabatur. 56

Crucis ſigno frontem, cordis locum & totum denique corpus muniendi conſuetudo car. 124. & 125

Crucis lignum geſtandi in pectore conſuetudo. 58

Cubiculum S. Cacilia *in eius Eccleſia.* 147. *inſtauratur à* Card. Sfondrato. 170

Cuſtodes carcerum plures ad fidem conuerſi car. 155

Cuſtodis carceris officium, & munus. car. 117 & 118.

S. Cyprianus *congratulatoriā ſcripſit epiſtolā* Lucio *Papa ab exilio reuerſo.* 130

Dæmo-

D

Dæmones quantum ſacras reliquias reformident,& crucientur ex earum aſpectu. 53
Dæmones humana corpora obſidentes ſacris reliquijs effugantur. 58
Damnatorum bona quando publicarentur. 94. 95
Damnati in metallum. 8
Damnati ad metallum, vel in opus metalli qui. 74.75
Dedicatio Eccleſiarum ab ipſis Apoſtolis fluxit. 107
Dedicationes apud Gentiles. 107.108
Deponere mortuos loquēdi ritus vnde. 89
Diabolus à Martyribus ſuperatus, atque devictus. 2
Diabolus à Martyribus etiam mortuis cruciatur. 2
Diaconorum & Presbyterorum S. Vrbani nomina. 111
Diaconi tres, & Presbyteri duo comitari debebant Epiſcopum ex Lucij Papæ inſtituto. 41
Dianæ templa Romæ plura. 122.& 123
Dianæ templum iuxta quod decollatur Anolinus carcerarius. 31
Dianæ templum via Numentana, vbi eſt paſſus S. Vrbanus Papa. 123
Dies obitus, & depoſitionis Sanctorum quare natales appellentur. 51
Dies obitus Sanctorum diligenter annotabāt antiqui Chriſtiani, vt fierent commemorationes eorum. 52. 53
Dij culti in pagis. 88
Domus propria Sanctorum Eccleſia dedicata. car. 106.
Domus S. Cæciliæ fit Eccleſia, & in ea moratur S. Vrbanus Papa. 22.& 26
Dona oblata à Paſchali Eccleſiæ S.Cæc. 144
Dona oblata ab Illuſtriſſ. Card. Sfondrato Eccleſiæ S. Cæciliæ. 170. & ſeqq.
Dormire mortui dicūtur in ſacris literis. 121

E

ECcleſiæ S. Cæciliæ antiquitas. 142
Eccleſia S.Cæciliæ an à Gregorio Papa dedicata. 142
Eccleſia S. Cæciliæ à Paſchale inſtaurata. 44. 143. & 144
Eccleſiam S. Cæciliæ accedere ſolebant antiquitus ſummi Pontifices, ibique rogam Populo dare. 144
Eccleſiæ S. Cæciliæ munera oblata à Papa Paſchale. 144
Eccleſiæ S.Cæciliæ inſtauratio facta à Paulo Card. Sfondrato. 147.170.& ſeqq.
Eccleſiarum dedicationes ab ipſis Apoſtolis fluxerunt. 107
Eccleſiæ facultates Archidiacono commendandi conſuetudo. 130
Eccleſia,& Cæmeterium SS. Petri & Marcellini via Labicana. 122
Edicta Gentilium ne quid Chriſtianis venderetur niſi prius Idolo thus offerrent. 91
Egeriæ lucus via Appia. 61
Energumeni curantur ſacris Reliquijs. 54
Epiſcopum comitari debebant Diaconi tres, & Presbyteri duo ex Lucij Papæ inſtituto. 41
Epitaphium à Paſchale poſitum ss. Cæciliæ, & ſociorum corporibus. 162
Euangelium Chriſti gerebat in pectore S. Cæciliæ. 3
Euangelium ferendi in pectore conſuetudo antiquiſſima 56. & 57
Euangelici codicis virtus contra luxuriam. car. 57
Euangelij codex ſupra ſacrarum Virginum pectus cur antiquitus depingeretur. 58
Euangelici codicis attactu ægros ſanabat S. Barnabas. 17
Euangelium repertum ſupra pectus S. Barnabæ. 57
Euangelici codicis virtus contra incendia. 57
Eutychianus Papa trecentos,& quadraginta duos Martyres ſepeliuit. 107
Eulogia apud Patres quid. 63
S. Euphroſina Alexandrina vtebatur cilicio. 58
Excubiæ matronarum, & puellarum Romanarum ad Corpus S. Cæciliæ car. 162.
Exequiæ defunctorum cum pſalmis, & canticis. 39

Familiæ

F

Familia Cæciliorum nobiliſſima. car. 96. 97. 98.
Familia Turciorum pluribus Præfecturis, & dignitatibus inſignis. 80. 81
Fauianus, Calliſtus, & Ammonius Tribuni, & Fortunatus, ac Iuſtinus Presbyteri uiſitant in carcere B. Vrbanum, & ſocios. 30
Fauianus Calliſtus, & Ammonius ſepeliunt corpora SS. Vrbani, & ſociorum in Cœmeterio Prætextati. 34. 39
Fauſta Conſtantini vxor coniecta in ardens balneum. 103
Feſta paganalia. 88.
Fletus ſuper mortuos. 123. 124
Fornax balnei. 103. detecta in balneo S. Cæciliæ cum cineribus. 176
Fortunatus, & Iuſtinus Presbyteri viſitant in carcere S. Vrbanum, & ſocios. 30
Fortunatus Presbyter ſepelit corpus S. Luciani in Cœmeterio Prætextati. 33
Frigidarium in balneis quid. 102
Frontes crucis ſigno muniunt Sancti martyrium ſubituri. 38
Frontem crucis ſigno muniendi conſuetudo exemplis comprobatur. 124. 125
Fuluius Vrſinus vir inſignis. 55. 102
Funera defunctorum cum hymnis, & canticis. 126
Fuſtibus & virgis quibus varijs modis Martyres cæderentur. 119
Fuſtibus cæſi vſque ad ipſam necem. 84
Fuſtium, & virgarum pæna. 84. 85
Fuſtibus cæditur S. Vrbanus cum ſocijs. 33
Fuſtibus cæditur S. Valerianus. 18

G

Gallieni, & Valeriani tertium conſulatus. 130
Genuflexio in oratione. 66
Gordianus vir clariſſimus à S. Vrbano baptizatur, qui domum S. Cæciliæ ſuo nomini titulauit. 22
C. Gracchus columnas lapideas ſingulis milliarijs collocauit millsariorum numerum indicantes. 60
S. Gregorius papa dedicauit Eccleſiam S. Cæciliæ. 142
Gullielmus Archiepiſcopus Bituricenſis locum antiqui tumuli S. Cæciliæ marmorea tabula in Cœmeterio Calliſti deſignauit car. 141

H

S. Helenæ ſepulchrum, & Cœmeterium ab Authore detectum. 128
Hiſtoria Martyrum vtilitas. 1
Hiſtoria paſſionis S. Cæciliæ antiquitas probatur. 49. 73. 77
Hoſpitale S. Peregrini vbi fuerit, & eius vnio. 150
Hoſpitale S. Peregrini in loco, qui dicebatur Naumachia prope S. Petrum. 45
Honoris, & virtutis ædes via Appia. 61
Horatius à Valle vir inſignis. 55
Hymnis, & canticis in funere defunctorum vti ſolitos priſcos Chriſtianos probatur car. 126

I

IDolorum vanitas. 7. 8. & 74
Ieiunia biduana, & triduana S. Cæciliæ. 4
Ieiunia biduana, & triduana vnde initium ſumpſerint. 59
Imperatores inuictiſſimi appellati. 84
Incendia extinxit quidam ferens ſecum euãgelicum codicem. 57
Ioannes, & Mamilianus Presbyteri S. Vrbani plumbatis cæduntur. 29. & 37
Iouis templum in Pago. 20. 28. 32
Iouis ſtatua in Pago, ad quam ducuntur SS. Valerianus, & Tiburtius vt ſacrificent. car. 19
Iouis ſimulachrum in Pago S. Vrbani precibus ruit, & eius ſacerdotes pereunt. 33
Iupiter paganicus quare. 88
Iuramenta antiquitus præſtabantur ante confeſſionem S. Petri. 138
Iuſtinus, & Fortunatus Presbyteri viſitant in carcere S. Vrbanum Papam, & ſocios. 30
Iuſtorum, & impiorum pœna. 11

Laba-

L

LAbarum militare vexillum, in quo Chriſti nominis nota, & crucis imago geſtabatur. 55
Labarum quare, & quomodo, & quibus ornamentis à Conſtantino inſtitutum. 55
Laconicum quid, & eius forma. 102
Lampades accenſæ continuò ad corpus S. Cæciliæ Pauli Sfondrati Cardinalis liberalitate. 176
Latebram fouere quid ſignificet. 75
Libellatici, ſeu libellati quinam appellentur à S. Cypriano. 90
Libellos offerre & nomen dare Chriſtianos impellebant Gentiles. 90
Linteamina quibus ſanguis S. Cæciliæ abſterſus eſt reperit inuoluta ad pedes corpus S. Cæciliæ Paſchalis Papa. 44. eadem ibidem reperta ſunt in hac vltima detectione. 157
Locus Trucidatorum iuxta Pagum vbi erat Templum Iouis. 31
Locus Trucidatorum in Pago quare ita dictus. 118. & 119
S. Lucianus vnus de Diaconibus S. Vrbani, dum caderetur ſpiritum exhalauit. 33
S. Luciani Diaconi corpus ſepelitur à Fortunato Presbytero in Cœmeterio Prætextati. car. 33
S. Lucinæ domus Eccleſiæ ædificata. 106
S. Lucius Papa Romanus, ex Patre Porphyrio. 41
S. Lucius Papa fuit in exilio, & poſtea ad Eccleſiam incolumis reuerſus eſt. 41
S. Lucio Papæ ab exilio reuerſo S. Cyprianus gratulatoriam ſcripſit epiſtolam. 130
S. Lucius Papa facultates Eccleſiæ, Stephano Archidiacono commendat. 41
S. Lucius Papa præcepit, vt duo Presbyteri, & tres Diaconi Epiſcopum comitarentur. 41
S. Lucij Papæ ordinationes. 41
S. Lucius Papa ſepelitur in Cœmeterio Calixti. 41
S. Lucius Papa quando tempore ſederit in Pontificatu. 129
S. Lucij Papæ corpus à quo loco fuerit à Paſchale Primo Papa tranſlatum. 148. 149
SS. Lucij, & Vrbani Pontificum corpora cum corpore S. Cæciliæ tranſtulit Paſchalis in eius Eccleſiam. 44
SS. Lucij, & Vrbani corpora quomodo fuerint vltimo loco inuenta. 160
Luctus pro mortuis. 123. 124
Lucus Egeriæ via Appia. 61

M

MAcellum Martyrum locus in foro Neruæ. 119
Mamilianus, & Ioannes Presbyteri S. Vrbani plumbatis caduntur. 29
Mammea Alexandri Imperatoris mater. 27
Mammea Alexandri Imperatoris mater, clemens erga Chriſtianos, ac eius laudes. 110
Manum comburi potius paſſi SS. Martyres quam thus Idolo offerre. 92
Manuum extenſio in oratione. 67
Marcialis vnus de Diaconis S. Vrbani Papæ. car. 30
S. Maria Magdalenæ cilicium aſſeruatur in Lateranenſi Baſilica. 59
Martis templum via Appia. 61
Matronarum Romanarum excubiæ ad corpus S. Cæciliæ. 162
Martyrum hiſtoria vtilitas. 1
Martyrum etiam poſt mortem contra Dæmones vis, & poteſtas. 2
Martyrum victoria contra Diabolum. 2
Martyrum corpora iubebat inhumata derelinqui Almachius Vrbi præfectus. 14
Martyrum ſanguinẽ colligere ſolebant Chriſtiani. 104
Martyrum ſepulturis vacabant SS. Valerianus, & Tiburtius. 14
Martyrum corpora piſcari, & emere ſolebant priſci Chriſtiani. 82. 83
Martyrum corpora ſepelire ſummo ſtudio ſolebant priſci Chriſtiani. 82. 83
Martyrum corpora Romani Pontifices ſepeliebant. 107
Martyrum macellũ locus in foro Neruæ. 119
Martyres fuſtibus vſque ad ipſam necem cæſi. 84
Martyres qui fuerint cæſi ſcorpionibus. 120
Martyrum maxima multitudo. 28. & 36
Martyres quibus varijs modis virgis, & fuſtibus caderentur. 119

Martyres in carcere detentos viſitare, eiſque neceſſaria miniſtrare ſolebant priſci Chriſtiani. 111. & 112
Martyrium S. Cæciliæ quanto tempore poſt martyrium S. Valeriani contigerit. 53
Martyrium S. Cæciliæ quo tempore accidevit. 50
Martyrium S. Vrbani quo tempore acciderit. car. 109
Mauſoleum Helenæ ab Auctore detectū. 122
Maximini, & Aphricani conſulatus. 128
Maximus Cornicularius Præfecti. 119
Maximus Cornicularius cum omni ſua domo ad Chriſti fidem conuertitur, ac baptizatur. 20
Maximus Cornicularius videt animas SS. Valeriani, & Tiburtij ab Angelis in cælum efferri. 20
S. Maximus Cornicularius Præfecti iuſſu tādiu plumbatis cæditur, quamdiu ſpiritum exhalauit. 21
S. Maximi corpus à S. Cæcilia ſepelitur in ſarcophago, in quo ad ſignum reſurrectionis fecit ſculpi phœnicem. 21
SS. Maximi, Tiburtij, & Valeriani ſepulchralis inſcriptio. 141
S. Maximi titulus in Cœmeterio Calliſti. 140
SS. Maximi Valeriani, & Tiburtij, Vrbani, & Lucij Pontificum corpora ſimul cum corpore S. Cæciliæ tranſtulit Paſchalis in Eccleſiam S. Cæciliæ. 44
SS. Maximi, Valeriani, & Tiburtij corpora quo die, & quomodo fuerint vltimo loco inuenta. 153. 157. & 158
S. Maximi corpus quomodo ab alijs fuerit diſtinctum. 158
S. Maximi caput cum cæſarie, & plumbatarum percuſſionibus inuentum. 158
S. Maximus magnitudinis, & corporis proceritatis inſignis. 159
S. Melania Romana vtebatur cilicio. 59
Mercurij aqua via Appia. 61
Metaphraſtes tranſtulit græco idiomate paſſionem S. Cæciliæ. 49
Metalli pœna quæ. 74. 75
Metellorum ſepulcra via Appia. 61
Milliaria antiquitus numerabātur à columna milliaria. 69
Milliaria diſtincta ſingulis columnis lapideis à C. Gracchо. 60
Milliarium aureum quid. 60
Miles Chriſti conſecrari quid ſit. 79
Milites in caſtris vitibus cædebantur. 85. 86
Miracula Chriſti. 11
Miracula Apoſtolorum. 13
Miracula S. Cæciliæ in vltima hac detectione. 163
Miſſæ in baptiſmo. 30. & 116
in Miſſa pacis oſculum à quo, & quando inſtitutum. 113
Miſſæ ſuper ſepulchra Martyrum. 140
Mittens, & thurificans quinam diceretur antiquitus. 90
Monaſterium Monachorum à Paſchale conſtructum, qui deſeruirent Titulo S. Cæciliæ. 44
Monumenta via Appia. 61
Monumētum Cæciliæ Metellæ via Appia. 99
Mortui quot à Chriſto ſuſcitati. 78
Mortui quare dicantur deponi. 89
Mortuos ſepultura carere pro malo habitum. car. 82
Mortui dormire dicūtur in ſacris literis. 121
Mortuos flendi conſuetudo. 123. & 124

N

NAtales quare appellentur dies obitus, & depoſitionis Sanctorum. 51
Naumachia qui nam eſſet locus. 151
Naumachia propè S. Petrum vbi. 151. 152
Nomen dare, & libellos offerre compellebātur Chriſtiani à Gentilibus. 90
Nummus quid apud Antiquos. 96
Nuptiæ quando fiebant adhibebantur in eis varia genera muſicorum inſtrumentorum quæ græcè organa appellantur. 59

O

ODor ſuauiſſimus è corpore S. Cæciliæ effluebat. 161
Oraculum Apollinis obmutuit ſolo conſpectu ſacrarum reliquiarum S. Martyris Babylæ. car. 54
Orandi ritus manibus expanſis. 67
Orandi ritus genibus flexis. 65
Oratio S. Vrbani Papæ genibus flexis, & manibus

nibus expanſis. 5
Oratorium S.Cæciliæ via Tyburtina. 143
Oratorium S.Cæciliæ à Cardinale Sfondrato mirificè exornatur. 176.& 177
Ordinationes factæ à S.Vrbano Papa. 34. 40
Ordinationes Lucij Papæ. 41
Organa ideſt varia genera inſtrumentorum muſicorum olim in nuptijs adhibita. 59
Organa in nuptijs S.Cæciliæ. 4
Organa in manibus S. Cæciliæ cur appingantur. 59
Oſculum pacis dabatur carcere incluſis. 112
Oſculum pacis ſibi inuicem dederunt Chriſtiani quando diſceſſerũt à carcere, in quo erat incluſus S Vrbanus cum ſocijs. 28
Oſculum pacis dant inuicem ſibi ſancti martyrium ſubituri. 38. iſte mos comprobatur. car. 124
Oſculum pacis poſt orationem. 112. & 113
Oſculum pacis quando, & à quo in Miſſa inſtitutum. 113
Oſculandi pedes Romani Pontificis conſuetudo antiquiſſima. 114. 115

P

PAcis oſculum vide plura in verbo oſculum pacis.
Pagus locus qualis. 88
Pagus locus tertio ab Vrbe milliario, in quo erat teplum,& ſtatua Ionis quò ducti fuerunt SS. Valerianus, & Tiburtius vt ſacrificarent. 19. & 20
Pagus locus dictus Trucidatorum quare. car. 118.119.
Pagus locus,in quo cuſtodiæ mancipatur S.Vrbanus cum ſocijs. 28.30
in Pagis Dij colebantur. 88
Paganalia feſta, 88
Paganicus Iuppiter quare. 88
Palatium Veſpaſiani quale. 111
Palatium Veſpaſiani, in quo morabatur Almachius. 28.33
Paſchalis Primi Papæ vitæ epitome. 135
Paſchalis Papa inſtaurauit titulum S. Cæciliæ. 44. & 144
Paſchalis plurima Sanctorum corpora in Vrbem tranſtulit. 42. & 136
Paſchali apparet S.Cæcilia præcipiens ei, vt eius corpus quærat, & in eius Eccleſiam tranſferat. 43
Paſchalis viſio depicta in porticu S. Cæciliæ. fol: 46. 47
Paſchalis Papa ſimul cum corpore S Cæciliæ reperit ad eius pedes linteamina, quibus eius ſanguis abſterſus eſt,& inſuper reperit corpora SS.Tiburtij, Valeriani,& Maximi. 44
Paſchalis tranſtulit corpus S. Cæciliæ in Vrbẽ in Eccleſiã S.Cæciliæ ſimul cũ corporibus SS. Valeriani, Tiburtij, & Maximi, Vrbani,& Lucij Pontificum. 44
Paſchalis monaſterium conſtruxit Monachorum,qui deſeruirent Titulo S.Cæciliæ. 44
Paſchalis Papa munera oblata Eccleſiæ S.Cæciliæ. 144
Paſtor bonus Chriſtus. 68
Paſtoris reportantis ouem humeris in Cœmeterijs frequentiſſima pictura. 68
Patenæ erant vitreæ antiquitus. 128
Patenæ argenteæ viginti quinque factæ à S. Vrbano Papa. 34. 40
Paulus Sfondratus Cardinalis mirificè Eccleſiam S. Cæciliæ ſuum Titulum inſtaurat,& B. Virginis ſepulchrum pretioſis lapidibus, alijſq; ornamentis exornat. 170. 171. & ſeq.
Pauli Sfondrati Cardinalis erga B. Virginẽ Cæciliam mira pietas, & circa eius ſacras reliquias aſſiduum obſequium. 162
Paulo Cardinali Sfondrato valde optanti de reliquijs S.Cæciliæ Beatiſſima Virgo ſponte fragmentum cranij elargitur. 163
Pauli Sfondrati Cardinalis liberalitate lampades argenteæ continuo ante ſacra corpora SS. Cæciliæ & ſociorum collucent. 176
Paulus Cardinalis Sfondratus exornat oratorium & balneum S. Cæciliæ. 176.& 177
Paulus Cardinalis Sfondratus Capellanos, & Clericos pro miniſterio ſui Tituli inſtituit. 177
Paulus Cardinalis Sfondratus Reliquias quamplures elegantiſſimis vaſibus incluſas ſuo Titulo offert. 177.178.179.& ſeq.
Paulus Cardinalis Sfondratus apud ſacram Virginis Cæciliæ locum ſuam elegit ſepulturam. 182
Pauli Cardinalis Sfondrati ad tumulum S. Cæci-

Cæciliæ aſſidua preces. 183
Pauperes à tranſeuntibus ſtipem petentes via Appia. 5
Pedum Chriſti veſtigia in marmore impreſſa via Appia. 62
Pedibus S. Vrbani Papæ procumbunt Chriſtiani. 30
Pedibus Romani Pontificis prouoluendi, illoſque oſculandi conſuetudo antiquiſſima. car. 114. 115
S. Pelagia vtebatur cilicio. 58
S. Peregrini Hoſpitale vbi fuerit, & eius vnio. 150
S. Peregrini Hſpitale in loco, qui dicebatur Naumachia prope S. Petrum. 45
Petra manalis via Appia. 61
Petra ſcelerata. 119
S. Petro e Roma egredienti Chriſtus ſe ſe obuiam dedit via Appia. 62
SS. Petri, & Marcellini Eccleſia. & Cœmeterium via labicana. 122
Phœnix inſculpta in ſarcophago S. Maximi ad ſignum reſurrectionis. 21
Phœnix ſimbolum reſurrectionis quod fuerit Patrum teſtimonijs comprobatur. 93. 94
Plumbata quid, & earum forma deſcribitur. car. 92
Plumbatis ingenuos homines cædere nefas. 93
Plumbatis cæſi ad ipſam necem qui nõ Martyres fuerint. 93
Plumbatis cæditur vſque ad ipſam necem S. Maximus Cornicularius. 21
Plumbatis, & ſcorpionibus cæditur S. Vrbanus. 33
Plumbatis cæduntur Mamilianus, & Ioannes Presbyteri S. Vrbani. 29
Pœna fuſtium, & virgarum. 84. 85
Pœna plumbatarum qualis. 92
Pœna metalli quæ. 74. 75
Pompeius Vgonius vir clariſſimus. 132. librum ſcribit de ſacris Vrbis Eccleſiis. 143
Pontianus Pater S. Vrbani Papæ. 27. 35. 40
Pontificis Romani epitheta, & tituli. 105
Pontificis Romani pedibus prouoluendi, illoſque oſculandi conſuetudo antiquiſſima. car. 114. 215
Pontifices Romani corpora Martyrum ſepeliebant. 107
Pontificis Romani benedictionis vſus antiquiſſimus. 114
Populi Romani erga S. Cæciliam maxima deuotio. 161
Populi frequentia ad Eccleſiam S. Cæciliæ aucta. 183
Populus Romanus quot annis decreto ſanxit aureum calicem Eccleſiæ S. Cæciliæ offerri. 183
Porphyrius Pater S. Lucij Papæ. 41
Precones in tormentis ſolebant ſupplicij cauſam elogio aliquo pronunciare. 86
Preconis officij munus quale. 87
Preconis vox dũ cædebatur S. Valerianus. 18
Preconia vox in ſupplicijs quid. 86. 87
Preconiæ voces plures in Martyrum ſupplicijs. 86. 87
Præfecti vrbi dignitas, auctoritas, & poteſtas. car. 81
Præfectus Vrbi quibus titulis decorabatur. car. 100
Præfecti Aſſeſſores quinam dicerentur, & eorum officium. 87
Præfecti Vicarij quinam dicerentur. 114
Præfecti Cornicularius, qui, & eius officiũ. 89
Presbyter quaſi ſenior appellatur. 63
Presbyterorum, & Diaconorũ S. Vrbani nomina. 111
Presbyteri duo, & Diaconi tres debebãt comitari Epiſcopũ ex Lucij Papæ inſtituto. 41
Præſides plures eo quod vexaſſent Chriſtianos diuinitus puniti. 127
Prætextati Cœmeterium in quo Paſchalis reperit corpus S. Cæciliæ. 44
Prætextati Cœmeterium in quo fuit ſepultus S. Vrbanus cum ſocijs. 33. 34
Prætextati Cœmeterium erat pars Cœmeterij Calliſti, & Sancti qui in eo fuerunt ſepulti. 122
Procuratores ad bona damnatorum qui. 95
Pſalmi, & cantici in exequijs defunctorum. car. 39. & 126
Publicatio bonorum Damnatorum quando fieret. 94. 95

R

Reliquiæ ſacræ effugant Dæmones humana corpora obſidentes. 54
Reliquiæ Sanctorum quantum à Dæmonibus reſor-

reformidentur. 53. 54
Reliquiæ quamplures à Cardinale Sfondrato ſuo Titulo donantur. 177.178.179.& ſeq.
Reſurrectionis ſimbolum quod fuerit Phœnix Patrum teſtimonijs comprobatur. 93 94
Reuelationem corporis S. Cæciliæ qui Authores ſcripſerunt. 132
Rogum dare ſolebant antiquitus Pontifices in Eccleſia S. Cæciliæ in die natalis eiuſdem. car. 143
Roma obſidetur ab Aſtulpho Langobardorum Rege. 136

S

SAcellum DOMINE QVO VADIS via Appia. 62
Sacerdotes Iouis pereunt, & eius ſimulachrum ruit. 33
Sacrificati, ſeu ſacrificiati quinam appellentur à S. Cypriano. 90
Sancti pernoctant in oratione. 30
Sancti antiquitus ſe abſcondebant in cryptis & Cœmeterijs. 65
Sanctorum reliquiæ quantum crucient Dæmones. 53. 54
Sanctorum corpora inculcè iacētia in Vrbem tranſtulit Paſchalis. 42
Sanguinem Martyrū colligere ſolebant Chriſtiani. 104
Scipionum ſepulchra via Appia. 61
Scorpionibus, & plumbatis cæditur S. Vrbanus. 33
Scorpio genus virgæ. 120
Scorpio militare telum, ſeu bellicum tormentum. 120
Scorpionibus qui Martyres fuerint cæſi. 120
Senior cur appelletur S. Vrbanus. 63
Senior apparet Valeriano. 6
Sepelire corpora Martyrum ſummo ſtudio ſolebant priſci Chriſtiani. 82.83
Sepulchrum S. Helenæ, & Cœmeterium SS. Petri, & Marcellini inter duas lauros ab Auctore detectum. 121
Sepulchrum S. Cæciliæ mirifice exornatur ab Illuſtriſſimo Cardinale Sfondrato, & eius ornatus deſcribitur. 172
Sepulchrum Cæciliæ Metellæ via Appia. 99
Sepulchra Veterum via Appia. 912
Sepultura carere malum. 82
Sepulturis Martyrum vacabant SS. Tiburtius, & Valerianus. 14
Seruiliorum ſepulchra via Appia. 61
Seſtertius æris quid. 97
Solidus quid apud Antiquos. 96.97
Spiritus ſanctus ex Patre procedere quando dicitur in Veterum ſcriptis non excludi etiam particula filioq; probatur. 75
Stephano Archidiacono Eccleſiæ facultates commendat Lucius Papa. 41
Stephanus Tertius Papa ex Presbytero S. Cæciliæ Pontifex creatus. 142
Sudatorium quid, & eius forma. 102

T

TArquinius Aſſeſſor Præfecti. 19
Tarquinius Taurinus. 32
Tempeſtatis ædes via Appia. 61
Templum Iouis in Pago. 20. & 28
Templa Dianæ Romæ plura. 122
Templum Dianæ iuxta quod decollatur Anolinus carcerarius. 31. ad quod ductus S. Vrbanus cum ſocijs ad ſacrificandum decollatur. 33. & 34.
Templum Dianæ vbi eſt paſſus S. Vrbanus fuiſſe via Numentana probatur. 123
Tepidarium in balneis quid. 102
Teſtes inuentionis corporum S. Cæciliæ, & ſociorum. 156
S. Theodora Alexādrina vtebatur cilicio. 58
S. Thomas Apoſtolus in ardentes thermas coniectus. 104
Thermæ lege Balneum.
Theſaurum S. Cæciliæ petit Almachius à S. Vrbano. 29. & 37
Tiburtius S. Valeriani frater. 9
Tiburtius ad Chriſti fidem conuertitur. 13
Tiburtius perducitur à S. Valeriano ad Vrbanum Papam, & ab eo baptizatur. 14
SS. Tiburtius, & Valerianus nobiles, & clariſſimi. 14
Tiburtius, & Valerianus illuſtriſſimi appellantur à Præfecto. 36
SS. Tiburtius, & Valerianus ſepulturis Martyrum vacabant. 14
SS. Tiburtius, & Valerianus capiuntur ab Apparitoribus, & Almachio præſentantur. 14

SS.Ti-

SS.Tiburtij, & Valeriani verba ad Almachium Præfectum. 14. & 15
SS. Tiburtius, & Valerianus ducuntur ad domum Maximi Cornicularij, illumq. cum tota ſua domo ad fidem Chriſti conuertunt. 20
SS.Tiburtius, & Valerianus ducuntur ad Pagum ad ſacrificandum Ioui. 19
SS.Tiburtius, & Valerianus decollantur in Pago. 20
SS. Tiburtij, & Valeriani animæ videntur à Maximo Corniculario in cœlum ab Angelis efferri. 20
SS.Tiburtij, Valeriani, & Maximi ſepulchralis inſcriptio. 141
SS. Tiburtij, & Valeriani paſſio quanto tempore ante paſſionē S. Cæciliæ contigerit. 53
SS. Tiburtij, Valeriani, & Maximi corpora ſimul cum illo S. Cæciliæ reperit Paſchalis Papa. 44. vltimo reperta ab Illuſtriſſimo Cardinale Sfondrato. 157. & ſeq.
S. Tiburtij corpus quomodo ab alijs fuit diſtinctum. 158
Titulus S. Cæciliæ à Paſchale Papa inſtauratus. 44
Tituli S. Cæciliæ antiquitas. 142
Titulus S. Cæciliæ an à Gregorio Papa dedicatus. 142
Tribuni militares qui & eorum officium. 114
Trinitatis myſterium à S. Cæcilia panditur & id auctoritatibus cōprobatur. 9. 10. & 75
Trucidatorum locus iuxta Pagum, vbi erat templum Iouis. 31. quare ita dictus. 118. & 119.
Turcius Almachius Præfectus Vrbi. 80
Turcius Almachius Vrbi Præfectus Chriſtianorum hoſtis. 14
Turciorum familia pluribus præfecturis, & dignitatibus inſignis. 80. 81
Tus Idolis quomodo offerebatur. 91
Tus ardens Chriſtianorum manibus impoſitum. 92
Tus ne Idolo offerrēt potius comburi manum paſſi ſunt Martyres. 92
Tura qui non poneret Ioui puniebatur. 20
Turificatio quomodo ab Antiquis fieret. 91
Turificans quinam diceretur. 90
Turificatus quinam diceretur. 90
Tyro quinam diceretur ab antiquis Chriſtianis. 77
Tyrocinij tempus S. Valeriani. 10
Tyrocinij tempus quod nam diceretur ab antiquis Chriſtianis. 77

V

Valerianus ſponſus S. Cæciliæ. 5
Valerianus baptizatur. 6
S. Valerianus nouiter baptizatus indutus albis veſtibus. 6
S. Valeriano, & S. Cæciliæ donantur ab Angelo duæ coronæ ex roſis, & lilijs. 6
S. Valeriani iuſta petitio ab Angelo. 6
S. Valeriani verba ad Tiburtiū fratrem. 7
S. Valerianus perducit Tiburtiū fratrem ad Vrbanum Papam, vt baptizetur. 14
SS. Valerianus, & Tiburtius nobiles, & clariſſimi. 14
SS. Valerianus, & Tiburtius illuſtriſſimi appellantur à Præfecto. 36
SS. Valerianus, & Tiburtius ſepulturis Martyrum vacabant. 14
SS. Valerianus, & Tiburtius capiūtur ab Apparitoribus, & ad Præfectum præſentantur. 14
S. Valeriani ad Almachium Præfectum liberrima reſponſio. 17
S. Valeriani comparatio, & ſimilitudo futuræ vitæ. 16
S. Valerianus fuſtibus cæditur. 18
S. Valeriani verba ad Populum dum cædebatur. 18
SS. Valerianus, & Tiburtius ducuntur ad domum Maximi Cornicularij, illumq; cum tota ſua domo ad fidē Chriſti cōuertūt. 20
SS. Valeriani, & Tiburtij paſſio quanto tempore ante paſſionem S. Cæciliæ cōtigerit. 53
SS. Valeriani, & Tiburtij animæ videntur à Maximo Corniculario in cælum ab Angelis efferri. 20
SS. Valerianus, & Tiburtius decollantur. 20
SS. Valeriani, Tiburtij, & Maximi ſepulchralis inſcriptio. 141
SS. Valeriani, Tiburtij, & Maximi corpora nec non Vrbani, & Lucij Pontificum tranſtulit Paſchalis in Eccleſia S. Cæciliæ. 44
SS. Valeriani Tiburtij, & Maximi corpora quo die, & quomodo fuerint vltimo loco inuenta, & ſolemniter repoſita. 157. & ſeq.
S. Valeriani corpus quomodo ab alijs fuerit diſtin-

diſtinctum. 158
Valeriani tertiũ,& Gallieni conſulatus. 139
Vaſa ſacra antiquitus erant vitrea. & lignea. 127
Vaſa ſacra, quæ prius erant lignea, vel vitrea Vrbanus primus argentea fecit. 128
Vaſa ſacra argẽtea, & patenas argenteas viginti quinque fecit S. Vrbanus Papa. 34 40
Vaſa ſacra aurea etiam perſecutionis tempore. 128
Vela, & brandea ad ſanctorum corpora demitti ſolita. 155
Veſpaſiani Palatium, in quo morabatur Almachius quale, & vbi. 28. 33. & 111
Veſtes albæ nouiter baptizatorum. 5. 6. quid ſignificent. 70. 71. & 72. quando deponebantur. 78
Veſtes aureæ S. Cæciliæ inuentæ ſimul cum corpore. 156. 157
Via Appia ampliſsima, & nobiliſſima, & multis templis, rebuſq; alijs ſingularibus celeberrima. 61. reliqua vide ſupra in verbo Appia via.
Vicarij Præfecti quinam dicerentur. 114
Vigiliæ in carcere cum hymnis, & canticis. car. 28. 30
Vigiliæ ſacrarum Virginum ad ſacrum S. Cæciliæ corpus. 162
Vigilius Papa in Eccleſia S. Cæciliæ capitur, & Conſtantinopolim ducitur. 143
Virgarum, & fuſtium pœna. 84. 85
Virgis, & fuſtibus quibus varijs modis Martyres cæderentur. 119
Virgarum quibus rei cædebantur diuerſa genera. 84
Virgis cædi Romanum Ciuem nefas. 84
Virga e malo punica. 86
Virga ſalicea. 86
Virga ſanguinea, qua Parricidæ multabantur. 85
Virgæ quernea. 86
Virga Magiſtratuum ex betulla. 124
Virga vlmea, quibus ſerui cædebantur. 86
Virga fraxinea. 86
S. Virgines cur cum Euangelij codice ad pectus depingerentur antiquitus. 58
Virginum ſacrarum vigiliæ, & precationes ad corpus S. Cæciliæ. 162
Virtutis, & Honoris ædes via Appia. 6
Viſio Paſchalis Papæ depicta in Portico S. Cæciliæ. 46
Vitibus cædebantur in Caſtris Milites. 85. 86
Vox preconia in ſupplicijs quid. 85. 87
Voces preconiæ plures in Martyrum ſupplicijs. fol. 86. 87
S. Vrbanus Papa ſuccedit in Epiſcopatu Caliſto Papæ. 35
S. Vrbanus Papa ex nobiliſsima proſapia, & Patre Pontiano. 27. 35. 40
S. Vrbanus eligitur Pontifex cum eſſet ſenex. 35. 63
S. Vrbanus Papa bis confeſſor factus inter ſepulchra Martyrũ latitabat via Appia. 5
S. Vrbani Papæ multiplices confeſſiones. 29. 64. 36.
S. Vrbanus Papa à Carpaſio in quodam antro reperitur, & Almachio præſentatur. 27
S. Vrbani Papæ verba ad Almachium Præfectum. 28
S. Vrbanus vigilias agit cum Chriſtianis in carcere vacans orationibus. 28. 30
S. Vrbanus Papa viſitatur in carcere à fidelibus. 28. 30
S. Vrbanus baptizat Anolinũ Carcerariũ. 30
S. Vrbanus plumbatis, & ſcorpionibus cæditur. 33
S. Vrbanus baptizat Valerianum. 6
S. Vrbanus cum ſocijs ducitur ad Pagum ad ſacrificandum Ioui. 31. 32
S. Vrbanus deſtruit ſimulachrum Iouis. 33
S. Vrbani martyrium quo tempore acciderit. car. 109
S. Vrbanus quo loco ſepeliuerit S. Cæciliam. car. 107
S. Vrbani Presbyterorum, & Diaconorum nomini. 111
S. Vrbani Papæ oratio genibus flexis, & manibus expanſis. 5
S. Vrbanus Papa baptizat S. Tiburtium, & illum retinet apud ſe quouſq; albas deponeret. 14
S. Vrbanus Papa fecit vaſa ſacra argentea, patenas argenteas viginti quinque. 34. & 40
S. Vrbanus Papa quot ordinationes fecerit. car. 34. & 40
S. Vrbani Papæ pedibus procumbunt Chriſtiani. 30

S. Vr-

S. *Vrbanus cum ſocijs fuſtibus cæditur.* 33
S. *Vrbani benedictionē petunt Chriſtiani.* 28
S. *Vrbani Papæ aſpectus Angelicus, & veneranda canities.* 8
S. *Vrbanus morabatur in domo* S. *Cæciliæ.* 22
S. *Vrbanus conuertit multos ad fidem, quos ad Martyrij palmam perduxit.* 40
S. *Vrbanus Papa domum* S. *Cæciliæ Eccleſiam conſecrat eius rogatu.* 26
S. *Vrbanus Papa ſepelit corpus* S. *Cæciliæ.* 26
S. *Vrbanus cur appelletur ſenior.* 63
S. *Vrbanus Papa accedit ad domum* S. *Cæciliæ, & ibi baptizat amplius quam quadringentos ab ipſa ad fidem conuerſos.* 22
S. *Vrbanus cum ſocijs ducitur ad Templum Dianæ ad ſacrificandum, & ibidem decollatur.* 33.34
S. *Vrbani oratio cum eſſet decollandus.* 38
S. *Vrbanus cum ſocijs ſepelitur in Cœmeterio Prætextati.* 33. 34. *in ſuperiori Cænaculo.* 39
S. *Vrbani Papæ ſedis tempus.* 127
S. *Vrbanus Papa ſacrata vaſa, quæ prius vitrea, vel lignea erant argentea fecit.* 128
SS. *Vrbani, & Lucij Pontificum corpora ſimul cum corpore* S. *Cæciliæ in eius Eccleſiam traſtulit Paſchalis.* 44. *vltima eorundem inuentio facta ab Illuſtriſſ. Card. Sfondrato.* 169

X

S. X*Yſti Cœmeterium in quo Paſchalis Papa reperit corpus* S. *Cæciliæ.* 44

F I N I S.

Regeſtum.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z Aa Bb Cc.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Omnia ſunt folia.

Laboratorio
Restauro
Pandimiglio
ROMA

1969